

40.6

IV del 6

2

ingvar. Furch. 9^a 10^a 11^a 12^a
del

Lu vort aant kinnig

IV del a

PROTEVS
OFTE
MINNE-
BEELDEN
VERANDERT
IN
SINNE-
BEELDEN
DOOR
J. CATZ.

PROTEUS
of te
Minne-beelden
Genindert
IN
Sinne-beelden
Tot Rotterdam
By Pieter van Swaagberge
boeuevercooper An. 1627
Met Privilegie voor is Laren

Aen den Verstandighen Leser

Op de

TITEL - P R E N T.

Siet hier het woeste Bosch, en alle tamme dieren,
Siet hier de gansche lucht een naeckten Ionghen vieren,
Siet hier de VValle-wissh en al het gladde wee
Te midden inden brant te midden inde zee.

Siet hier de menschen selfs uyt alle verre landen,
Uyt Noorden, daer het wriest, en uyt de dorre stranden,
Siet hier den swarten Moor, den geylen Indiaen,
Een yeder bid om strijt een blinden lekker aen.

Siet alderhande volck, siet vrouwen, knechten, heeren,
Siet boer en edelman haer malle tochten eeren:

En of al dees of geen wat plomper gaet te werck,
Sy hebben allegaer het eyghen oogb-gemerck;
Sy dienen al gelijk sy dienen haere lusten,
Het sy in onsen ringh, of in de verre kusten,
Het vier het dertel vier is over al gemeen,
De dieren met den mensch die woelen onder een.

Ach! soo ons dom verstant niet hoogher wort gedreven
VWy leyden al te mael een onvernustich leven,
VWy gaen een blinden wegh naer ons het vlees gebiet,
En van de waere lust, en weet de Ziele niet.

Op op ghy Menschen-kint, klimt tot de wijze Reden
Op op ghy Christen-mensch klimt tot de reyne Seden:
Want die niet op en stijght uyt krachte vanden Geest,
Leest niet als voor het vlees gelijk een ander beest.

JNHOUT VAND E PRIVILEGIE.

E Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebbē geconsenteert ende geoſtroyeert, consenteren ende oſtroyeren midt- desen Ian Pieterſz vander Venne Letter ende Konſt- drucker woonende tot Middel- burch, ende Adriaen Pieterſz vander Venne Schilder ende Teyckenaer woonende inden Haghe Ghebroeders, dat ſyluyden voor den tijdt van vijftien Iaeren naeft comende alleene inde vereenichde Provincien ſullen doen drucken ende uyt geven de Emblemata ende by- wercken vande Heer Iacob Cats. Verbiēdende allen ende een yghelicken Inghesetenen van dese landen het voorſz werck binnen den voorſz tijt van vijftien Iaren directelic ofte indirectelic, int geheel ofte deel, int groot ofte cleyne, in eenigerley tael te doen nae drucken vercoopen en uyt geven ofte elders nae gedrukt inde vereenigde Provincien te brengen, vercoopen ofte uyt te geven; ſonder consent vande voorſz Ian ende Adriaen Pieterſz vande Venne; by verbeurte vande ſelve naegemaecte exemplaren, ende daer en boven vande ſomme van ſes hondert gulden ſoo menichmael als bevonden ſal worden deſen contrarie gedaen te ſijn, *ſo wel by den vercooper als by dē Drucker te verbeuren*: t' appliceren den derdendeel daer vā tot behouff vande Officier die de calagne doen ſal, het tweede derdendeel tot behouff vande armen, ende het reſterende derdendeel tot behouff vande voorſz Ian en Adriaen Pieterſz vande Venne. Gedaen ter vergaderinge vande hoochgemelte Heeren Staten Generael in s'Graven- Haghe den xxij. Marty 1625. was geparapheert,

ANTHONIS DE RODA *ut.*

Noch laeger ſtont,

Ter ordonnantie vande ſelve

J. VAN GOCH.

VVy ondergeſchreven hebben over gedraghen ende getransporteert dragē over en transporteren by deſen aen St. Pieter van VVaef-berge het Oſtroy vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael in date den xxij. Marty. 1625 voor ſoo veel aengaet den Druck vande Emblemata vande Heer Cats, mette by- wercken vandien. Actum den 26 Iuly 1626.

VWas onderteeckent

ADR: V: VENNE.

Catarina van Gein Wed. ende Boelhouſter
van Ian Pieterſz vander Venne.

Edele wijse Voorfienige Heeren, Mijne Heeren van-
de Reecken-kamer des Generaliteyts der Ver-
eenichde Nederlantſe Provintien.

L hoewel dat de loffelijcke ende Heerlijcke Conſte der Poëſie, heden ten daghe van vele Rijmers ſeer ſchandelijcken miſbruyct wort door het makē ende wtgeven van ydele, wereltſche, vleefche-lijcke ende oncuysche gedichten, waer door dat de menſchē tot de ſonde gekittelt, eū in alle vuile ontuchtige gedachtē gevoet eū geſtyft worden, waer door dat ooc den toorn Godts tegen deſen Landen ende de Ingeſetene van dien ontſteken vvort, naer het getuycheniſſe des Apoſtels Pauli Ephes. 5. cap *En laet ulieden van niemant verleyden met ydele woorden, want om deſe dingen wille koompt den toorn Godts over de ongehoorſame kinderen:* Soo is het nochtans datter ooc andere gevonden vvorden, die als Chriſtelijcke Poëten, dage-lijcx in het licht geven ſodanige Poëmata ende Gedichten die daer dienen tot nootſakelijcke ſtichtinge, en die ſelfs voor een God ſalige ziele aengenaem ſijn om te hooren. Onder de vvелcke dat geenſins de minſte en is *de Achtbare, Hoochgeleerde ende Godvruchtige Heere Jacob Cats*, dit niet alleen is een ſin-rijc, ſuyver ende volmaect Poët in onſe Nederduytsche tale, maer daer be-
neven ooc ſtichtelic, als *die niet anders en bedenct nochte en ſpreekt dan tgene dat warachtich is, dat eerlijc is, dat gerechtich is, dat reyzi is, dat lief-
felijc is, ende dat wel luyt.* Phili. 4. cap. Gelijc dat claerlijc blijcken
can

can vvt dit fyn boec gheintituleert *Proteus ofte Minne-beelden ver-
andert in Sinne-beelden*; tot vvelckers loff ende prys vvy niet en
vwillen seggen, *Nam vino vendibili non opus est suspensa hederā*,
dat is, goede vvaer die priift haer selven, alleen soo eygene ic het
seluige uvve Ed. Mog. gantsch onderdanichlijcken toe, op dat
het onder de vleugelen van uvve Ed. Mog. patrocinie te veyli-
ger soude mogen rusten, biddende dat het uvve Ed. Mog. (ooc
om des Autheurs vville) met een gunstige ooge gelieven te ont-
fangen.

De Almachtige Godt Ed. Mog. Heeren vville uvve Ed. Mog.
regeringe ende perfoonē met tijdelijcke ende gheestelijcke se-
geningen overgieten Amen. Desen 2. Marty, 1627.

Vve Ed. Mog. onderdanige dienaer,

JAN SVVELINCK.

A E N S P R A E C K E

Tot den leser,

Op de gheleghentheyte vande veranderinge in desen
nieuwen druck,

DE Sinne-beelden, gunstige leser, die wy voor desen onse lants-lieden hadden toe-geeygent, comen van nieuws wederom aen den dagh; Maer, so wel ten aensiene vande gedichten als vande gestalte selfs, vry al wat verandert. Wat de gedichten aengaet, nademael de selve zijn gevveest onse eerstelingen inde Nederlantsche tale, ende mitdien vry vvat rau uyt de penne gevallen, ghelijckmen gemeenlijck siet dat meest in alle dingen het eerste een roer-omvvil vvesen, soo hebben my de selve al over lange gantsch tegen de borst gevveest, devvyle ick die bevont in het lesen niet ongelijck te zijn de raders vande karren, die over een deel on-effene straet-steenen vvorden voort-geruct, moete de mitdien somvvylen veerdig toefschieten, somvvylen, na een harden schock, onbevvegelick blyven staen. Derhalven hebbe ick goet gevonden by gheleghentheydt van desen nieuven druck den leser die moeyelickheit quijt te maken, ende de Nederlantsche gedichten soo te versmeden, dat die sonder horten op enen eenparigen voet gelesen mochten vvordē. Wat de gedaente van tyver belangt, vvymeynen verstaen te hebben dat by sommige lesers

(?)

eenige

eenige van dese boucken gevonden worden, die, even soo verre als het eerste deel sich verstrekt, opte snede al vry wat afgesleten ende ontverwet zijn, maer inde vordere deelen noch verschen ende nieu; het welcke wel mochte een teycken wesen dat het eerste deel rakende de jonckheyt ende hare saken, met neerstigheyt mochte doorlesen zijn, maer dat middeler tijt de vordere stukken onghemoeyt ende in haer wesen zijn gebleven; het vvelck wy vwillen opnemen mogelijk daerom geschiet te vvesen, vermits het den haestigen leser te moeyelijc is gevveest de gedichten op yeder beelt slaende inde volgende deelen na te gaen soecken, ofte om dat misschien de selve hem soo smakelijc niet en mogen zijn gevveest als het eerste; ofte om andere redenen den leser bekent; hoe het zy, vvy hebben geraden gevonden onsen *Proteus* ooc die veranderinge aen te doen, dat vvy in desen druc de drierhande uytlegginghe te samen by een beelt achter den anderen hebben gevougt, op dat by dien middel de drievoudige veranderinge den haestigen leser dadelijc ter handt mochte vvesen, sonder met nasoucken synen tijt te verslijten; gelijc vvy ons dan geerne in alle bochten verstellen om eenen yegelijcken (so veel doenlijc is na ons gering vermogē) te gemoete te gaen en vernoege te gevē, tot syner beter onderrichtinge; Ende desen evenvel onvermindert hebben vvy goet gevondē de oude voorreden in hare vveerde te laten, ende hier benevens te doen vougen, op dat yemant over ons eerste oogmerck een naerder onderrichtinge begeerende, de selve aldaer soude moghen vinden; ofte, soo misschien eenig drucker het voorschreven vverceens vveder tot sijn eerste gedaente soude vwillen brengen dat hy sulcx dan tot sijn vvelgevalen soude connen doen. Tot besluyt so is ons gediensig versouc aen den goetgunstigen leser,

dien

dien misschien t'eeniger tijt dit bouck in handen soude mogen vallen, ten eynde hy gelieve de moeyte te nemen, en sich niet te laten verveelen onse drierley veranderinge op haer ordre na te lesen, soo vermits sulcx hem dienstig can wesen om eygentlijc ons vvit in dit vverc te mogen begriipen, als om alle schielicke na-gedachten (die misschien uyt het lesen van het eerste deel in hem souden mogen ontstaen zijn) te versetten ende af te vveren. Over maectijdt plach vvel yemant na het eten van eenige groene fruyten een dronc goeden ouden vvijs te nemen om de mage tegens sodanige rauvvicheden te verstercken, ende meerder cracht, om die vvel te verdouven, aen te brengen. Doet hier het selve, goedertieren leser, ende gebruyct de leste deelen van onse verdraeyinge even soo gelijk de paerden hare leste deelen, dat is, hare steerten doen, te vveten, om de muggen, vlieggen, ende andere stekende gedierten die hun hier en daer op het lijf sitten en prickelen, vande huyt te jaggen, ende alsoo in ruste te mogen blyven. Meer en vvilden vvy u voor desen tijt niet segghen, leser, latende de reste tot u eyghen bedenckinge, ende ons vorder ghedraghende tot de eerste ende oude voor-reden, die hier naer is volghende.

Voor-reden ende verklaringhe over het ooghmerck des schrijvers, in dit werck.

Ndien ghy in jock, niet al spel en soeckt, leser, maer gesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schijnt te wesen; so staet stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het opschrift van dit boecxken, ende ons wir dat wy daer in voor hebben, een weynich beticht doen 't Is billick dat een yeder zy tolck ende vertaelde sijnder woorden: De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven *Emblemata* genaemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer so my yemant yraeght wat *Emblemata* inder daet zijn? dien sal ick antwoorden, dattet zijn stomme beelden, ende nochtans sprekende: geringe saecken, ende niet te min van gewichte: belachelijcke dingen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In dewelcke men de goede zeden als met vinghers wysen, ende met handen tasten kan, in dewelcke (segg' ick) men gemeenlijck altiit meer leest, alser staet: ende noch meer denckt, alsmen siet: geen onbequaem middel (naer ons gevoelen) om alle leerfame verstanden, met een sekere vermakelijckheyt, in te leyden, ende als uyt te locken tot veelderley goede bedenkinghen, yder na sijn gelegentheyt; hebbende in sich een verholen kracht van behendighe bestraffinge der innerliicker ghebreken van yeder mensche, dwinghende dickwils (al-hoe-wel sonder schamperheyt, ende alleenlijck in't gemeen daer henen geset) by gelegentheyt van de voorgestelde beelden ende de korte uytlegginge daer by gevoecht, den genen, die sich by gevolge van dien op sijn zeer voelt geraeckt te zijn, al stil-swygende, en in sijn eenicheydt, schaemroot te werden; siende sijn innerlijcke feylen, uytterlijcken voorgestelt, ende hem selven, of ten deele ofte in't geheel levendich afgemaelt. Om welke redenen wille wy niet ongevoegelijck en hebben geacht, naer te volgen het gevoelen der gener, die *Emblemata*, in onse tale *Sinne-beelden* meynen genoemt te moeten werden: of, e, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, ende dat mit dien, niet so seer het beeldt, als den sin, uyt het beelt ontstaende, bedenkelijck is; of, e, om dat dese maniere van schryven, boven andere, sonderlinge de sinnen der menschen is afbeeldende, ende voor oogen stellende; werdende daerom, als by uytneementheyt, *Sinne-beelden*, of, e der sinnen afbeeldinge genaemt.

Dan

Dan yemant sal miſſchien ſiek verwonderen , ja onbetamelijk oordeelen (ende dat niet ſonder redenen) dat wy de mallicheden der jonckheydt gevoegt hebben , niet alleenlijk met de leere der zeden, maer oock ſelfs met hooger ende ſtichtelijker bedenckingen. En ſonderlinge dat wy de ſothenen der jeugt de eerſte plaetſe in dit werck hebben vergaunt. Deſe tegenworpinge ſal oorſaecke geven het wit ende ooghmerck, dat wy ons in deſe oeffeninge hebben voorgelt, den gunſtigen leſer cortelijk te ontdecken. Derhalven willen wy wel rondelijk bekennen dat 'teerſte deel van dit boeckken meeft is geweest het uytworpfel van onſe blinde jonckheydt, dewelcke, door de gewoonelijcke genegentheden van die jaren, miſgaders door eenige luſt tot de dicht-konſte gedreven zijnde, hadde nu ende dan ſc̄o eenige minnelijcke *Sinne-beelden*, dat is, geckelijcke invallen, daer henen geſtelt; welcke ten dien tyde by ons (als in andere ſaecken als doen beſich zijnde) aen d'een zijde geleeydt, ende nu wederom, in't doorsien van eenighe oude papieren, ons in de handt ghevallen weſende. hebben, door overſien van de ſelve, als in een ſpieghel ontdeckt, hoedanich den vorigen ſtant onſer onbeſuyfelder jonckheydt is geweest, ende, by gelegentheydt van die bedenckinge, gemerckt de groote vriendelijckheydt des goeden Gods t'onſwaerts, onſe herten in dier voegen geopent hebbende, dat wy de ydelheydt der dommer jeught nu niet alleenlick als met handen taſten, maer oock metten gemoede verſoeyen konnen.

Deſen onvermindert (midts wy nu vande becommeringe onſes vorighen ſtaets, door Gods ſonderlinge goedertierenheydt ontlafst waren) hebben ten ſelven tyde in ons gevoelt, ick en weet niet wat vernieuwinge vande vermaeckelijckheydt die wy wel eertijds tot de dicht conſte in ons hadden geſpeurt; waer door wy allenckens verloct, ende als ſoetelijk verleydt weſende, zijn verweft geworden, om naer gelijkmaticheyt onſer jegenwoordige gelegentheyds, de ydele *Minne-beelden* onſer jonckheydt tot *Sinne-beelden* van ſtichtelicker bedenckingen, t'onſer oeffeninge te gebruycken; om alſoo door deſe maniere van ſchryven, als een beworp ende afbeeldinghe vanden wonderbaren ende veranderlijcken loop des menſchelicken levens in dit werck te vertoonen, ende alſoo mijn ſelven ende andere aen te wiſen hoemen uyt een domme jeucht, tot een gefette manheydt, ende van daer tot een ſtichtelicke ouderdom, behoort te klimmen; om alſoo, by middel van een pryſelicke veranderinge, ſijn vorige genegentheden t'elcken in beter als te verſetten; miſgaders (gelijcmen te yoren dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlickheden ende harts-tochten der wulpscher jonckheydt) de ſcherpheydt ende hevicheydt der ſelver te verkeeren t'elcken tot een beter eynde, niet ruſtende

tot datmen ghevoelt, by vergelijkinghe van sijn voorgaender maniere van leven, datmen op gelijcke hoochte van stichtelijke gesetheyt is geklommen, gelijkmen te voren inde ydelheyt der jonckheyt is geweest: wettende alsoo onse sweerden (om soo te spreken) int landt der Philistinen (*1. Samuel 13. 20.*) balende sterckte selfs by onse vyanden, ende opweckende de kracht der volgende deuchden, door vergelijkinge vande hevicheyt onser voorgaende ghebreken: en door dien middel eyntelijck, gelijk wy certijts als dien sknechten der lichtveerdicheyt genegen zijn geweest tot ydelheyt, onse leden te begeven tot dien sknechten der sedicheyt, tot oprechtheyt, ende alsoo niet meer *naer menschelijke begeerlijkheden, maer naer Gods wille den tyt die noch over is te leven* (*1. Pet 4 2*) Dan alsoo de jeugt onser eeuwen wel meest (God betert) so verre is vervallen, dat alleen een stichtelijk opschrift van eenich boeck ghenoechsaem is om 'tselve hun uyt de hant te slaen, ende als een regenheyt ende afkeer daer van te doen hebben, sonder dat de selve schijnt de moeyte te willen nemen om het vorder inhouden van't selve t'ondersoecken, als in hun teere ooren niet anders konnende verdragen als soo eenich soet-galmende geluyt van (ick en weet wat) lief koofende klinck-dichten: Soo hebben wy, de meepeyheit van dese te gemoete gaende, het opschrift ende stant van dit boecxken na der selver gelegentheyt soo wat gevoecht, ende ten dien eynde op't eerste blat van 'tselve gedaen stellen een afbeeldinge van een naect kint, de werelt dragende, met een pijl en boog inde hant, ende voorts in alles so afgericht, dat uyt des selfs gestaltenisse certijts de blinde oudtheyt, ende ten huydigen daghe de malle jonckheydt het selve voor der minnen Godt soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot sodanigen hof dienende, te weten alderley slach van jonge lieden, al by paren daer ontrent swevende, als manschap ende trouwe haren overheer aanbiedende: latende mede de selve gedaente in eenige van de eerste sinne-beelden haer vertoonen, om alsoo den inganck ende stant deses boecx so voor te stellen, als of achter den selven niet anders als een priecel der minnen en ware schuytende. Even-wel nochtans, om tot ons vorenemen te geraecken, so haest onse lesers d'eerste plaetse van dit boecxken zijn voor-by geleden, hebben wy, al 'ighene dat te voren meest al niet anders en scheen te zijn als soo wat schielijcke invallen van belachelijcke minne-beelden, by nieuwe beduydinge (behoudende even-wel, om redenen voren verhaelt, de selve beelden; verandert tot tweederley sinne beelden; trekkende yedere der selver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinge, ende strax daer na in het derde deel tot een stichtelijke bedenckinge, om also (het eene een aenleydinge zijnde tot het andere; aenden desen, terwylē hy meent dat

dat alles is van een ende de selve stoffe, aenden genen, terwijl hy begeerich is te sien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren sin wert geduydet) de gemoederen van sodanige meepsche lesers, die geen vaste spijs en kunnen verdragen, met een gheoorloft, ja vriendelijck, bedroch eyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de selve ten eersten ingange, noyt en hadden gemeynt te komen. Niet anders dan gelijkmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, somtijts bedriecht, wanneer men de selve het bitter, doch gefondr, worm-kruyt met suycker, ofte andere soetheydt bedeckt, onghervoelijck ende ongemerckt in't lijf krijgt. V Van nadien 'tmeerendeel van dese teere lesers immers soo alwaerdig is, als de walgende siecken, dewelcke men de geneesdrancken niet anders als onder 'tdecksel van yet wes dat sy geerne etē of drincken en kan ingeven: soo diende (naer ons gevoelen) dese etter-buyl niet dan met een vliem (om so te spreken) ghesleden te zijn, op dat de selve niet eer den steeck van de genees-meester, als het bedorven bloedt daer uyt vloeyende, midtsgaders haer eygen vuylicheynt mochten gewaer werden.

Ey lieve, 'tgaeter huydens daegs soo, de werelt wil bedrogen zijn: Godt gave dat de saecken altijd soo mochten uytvallen dat de genen die bedrogen wert, meer voordeels uyt het bedroch als de bedrieger selfs, quame te trekken; gelijk wy hier verhoppen ende vastelijck (door Gods genade) vertrouwen te sullen gheschieden.

Middeler tijt so geven wy dese onse meyninge, en hoedanig de stoffe van dit werck zy, in het opschrift van het eerste deel, en der aert van elck stuk, in het opschrift van yder in bysonder, den verstandigen leser genoeghsaem te kennē, niet alleentijc door 'tveranderen vande sinne-beelden ende vande gestaltenisse des ghenes die in yder opschrift de werelt draegt, (die int eerste deel is de kinderlijcke minne-God, in 't tweede de rechtmaticheyt, ende in het derde de Godsdiensticheyt) mer sonderlinghe door twee sinne-beelden in de onderste hoecken van yder opschrift gedsē slichē alles op dat wy met het selve, daer mede wy de jeugt meynē te treckē tot het lesen van dit boeckken, alle andere van rijper bedenckingbe niet en souden schijnen voorby te willen wijzen, en daer van te verwremdē. Wy hebben dan tot dien eynde int beginsel van het eerste deel doe af beeldē een toegebondē apotekers pot, dewelcke, alhoewel van buytē niet anders en schijnt te vertoontē als so wat beuselingē van bloemkens, sottkens en diergelijcke wise vassen, tot vermaec alleen vanden voor-by-gaenden man (soo 't schijnt) daer heuen gestelt: evenwel nochtans geopent en naerder ingesien wesende wert bevondē van binnē verwult te zijn met goede en heylsame genees kruyden, aen de overzyde hebbē wy doen af beeldē een wijfel, en so wat pepers, die daer in wert gestooten, welcken peper alhoewel van buyten geheel swart, mismaect, en vol rimpels wesende; niet seer onghelyck en is onse wicken, en mitsdien heu slechste van alle graē-vruchtē, evenwel nochtans gestootē zijnde, verwult de omstanders

met een aenghename reucke, Willende met sulcx, als voorseydt is te kennen gheuen, dat al-hoe-wel 'ijegenwoordich boecxke ten cersten aenwange sodanich sich laet aenstien, als ofte 'iselve niet anders en ware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, en, ick en weet niet wat, gront. sop door de hitte der derteler jonckheyt wytghewasemt, dat ewenwel 'iselve (d'uytwendige schorste wat afgedaë cñ alles in naerder acht by den billicken lesr ghenomen wesende) zijnen schijn gantsch ongelijck, ende met eene van goede bednckinghe niet geheel ontbloot, bevonden en sal worden. Waer toe oock dient het Latijnsche opschrift op 'teerste blat deses boecx gestelt, te weten, SILENVS ALCIBIADIS, ghelijck de gene die dese maniere van spreken verstaen, redene daer van connen gheuen. In de twee onderste hoecken van het opschrift des tweeden deels, sal de lesr vinden eerst eens ambacht mans water-pas; ende ten tweeden, een sonne, ghelijckelijck ende de rijpende wijn-druyven soeticheyt, ende den bedorven wijn (beyde door de sonderlinghe werckinge haerder stralen) suerichedyt aenbrengende: Door het water pas ende des selfs beweginghe, haer voegende naer den grondt daer het selve opghestelt is den gemeenen loop des burgerlijcken levens, onder een goede ende rechtmaticke overheydt, sich wel ende burgerlijck hebbende: met eerlijcke luyden omme gaende, eerlijck wandelende, ende in teghedeel van beyde recht anders sich aenstellende: ende door de tweederley crachten aer stralen der sonnen, de eygen aert der rechtmaticheyt (beloonende de goede, ende straffende de quade) willende af-beelden, wesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen. Int beginsel van het derde ende laetste deel hebben wy, tot inlcidinge ende openinghe van 'iselve, doen stellen eerst den Elephant aen de opgaende sonne met ghebogen knien eere bewysende, ende in dat groote licht des selfs grootere schepper, als met verslaghentheyt ende ootmoet, aenbiddende, (het welck dat best wytter aert na 'i seggen van geloof weerdighe schrijvers, gewoon is te doen) hebbende ghemeynt daer mede aen te wijfen de vernederighe die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldich is aen de uytnemende voortreffelijckheyt van de onbegrijpelycke Godheyt. Ten tweeden hebben wy ter selver plaetse aen de over-zijden doen af malen des kuypers vier-yser, belettende dat het vier daer in vervatet niet daer henen lancx der aerden soude legghen muffen, maer met een clare ende helle vlamme opwaerts soude sijghen, tot dienste van zijnen werck meester; daer mede voor hebbende aen te wijfen onsen Christelijcken plicht in dit leven, ende met eene te verthoonen dat de Godsdiensticheyt de eenige middel zy om het Goddelijck vier onser Zielen wyt den leegen stof deser aerischer dinghen ten hemelwaerts op te drijven, ten dienste van dien grooten werck-meester die dit alderwonderlijckste vat (waer van bemel, aerde, ende zee als duyghen zijn) soo meesterlijcken isamen heeft ghevoecht, ende in een verknocht (hem zy lof van eeuwichheyt tot eeuwichheyt) begrijpende, inde voorseyde drie onderscheyde stucken een afbeeldinge (als gheseydt is) van den loop des menschelijcken levens, ende met eene de gbestaltenisse des menschen selfs.

Des
Des menschē leven mejnen wy bequamelijck af-gedeilt te connen verden in drie deelen; inde lonckheyt, die wy toe-vougen het eerste Bouck: inde Manheyt, die wy aenwijfen

aenwijzen in het tweede stuk; In den Onderdom, dien wy toepassen het derde deel. Den mensche selfs aenmercken wy driesins; Eerstelijck, voor soo veel de selven is een redelijck dier, in sich hebbende een aengheboren gheneghenthey, tot verbreydinge ende uytsettinge syner aeris, ghestadelijck hellende tot de ghewenschte vereeninghe mette ghene. sonder dewelcke de heymenisse der voortelinghe niet en wert uytgevoert: welcke gheneghenthey de oude onder den heydenen (gewoon zijnde de menschelijcke hartstochten te verzoden) Cupido hebben geheeten, ende tot een God verheven: wiens beelt wy om redenen hier voren verhaelt) als de werelt dragende, hier voren hebben doen stellen; en met desen mensche zijn wy besigh in't eerste stuk. Ten tweeden, sien wy den mensche aen voor soo veel hy een ghelukkig dier is, ende in't burgherlijck leven onderlinghe met andre menschen in heusheydt ende vriendelijckhey omme gaet, na'trecht aller volcken. Ende desen mensche roeren wy aen int tweede boeck. Ten derden, beschouwen wy den mensche voor so veel hy door een sonderlinge genade Gods afgesondert van den gemeenen hoop ende loop des werelts, in Iesu Christo door de werckinghe des heyligen Geests, by middel des geloofs voor een kint Gods is aenghenomen: van den welcken wy spreken int derde deel. Ende also een yder van ons dese drievoudighe genegentheden in sich bespeurt, so pongen wy dit jeghenwoordich boeckken daer toe te doen strecken dat wy in den natuerlijcken mensche mateelijck, in den burgherlijcken mensche rechtveerdelijck, in den Christelijcken mensche Godsalichlijck metten Apostel mochten leven. Welcke drie veranderinge genegentheden wy den leser willen by dit boeck voorstellen, hebben daerom 't selve mede den naems van P R O T E V S ghegheven, den waerom weten alle de ghene die so wat inde ghedichte der oude ghelesen hebben.

Ondertusschen en can ick niet voor goet aennemē, dat sommige dese oeffeninge, als nieuwe vondē, ende als geen exempel hebbende in de heylige schrift, poogen te verwerpē: want de sulcke antwoorde ick cortelijck, dat dese maniere van schryven, beyde out ende schriftmarich is. V Vil yemant tot bevestinge van sulcx, in Godes woort, sien een uytnemende ende in alle sijn leden gantsch volmaeckt sinne-beelt, aerdichlijck, na alle de reghels van de cunste afgericht, ende dat niet ergens bezydens weeghs in eenige geringe sake daer heen gestelt, maer regelrecht van God selfs, in der alderweerdichste stoffe des nicuwē testaments, afgedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die slaec zijn oogen met aandacht op het linnen laken in sich behelfende alle viervoerige wilde, kruypende dieren, ende gevogelte des hemels, Petro by een sonderlinge openbaringe uyt den hemel vertoont, met 't byvoegsel van de stemme, *Slachtet ende etet*, afbeeldende de groote heymenisse van de roepinghe der Heydenen: ende neme met eene de moeyte hier in te ondersoecken de vijf eyghenschappen, die *Paulus Iovius* ende andere in een volmaeckt sinne-beelt zijn vereyschende, hy sal alle de

selve soo volcomelijck daer in ontdecken als in eenich sinne-beeldt dat by yemant vande alder-ervarenste in dese oeffeninge, oyt is voorgestelt geweest: Ende in gevalle yemandt meer plaetsen inde H. Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden behelsende ofte de sinne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1. Pet. 2. 22. Ies. 1. 3. Ierem. 8. 7.* ende verscheyden andere, al van *bonden, seughen, exels, ossen, oyevaers, kranen, swaluwen, tortelduyven,* ende diergelycke onredelijcke dieren leerstukken werden ontleent, ende den menschen toeghepast, wesende 't selve een rechte eygenschap van sinne-beelden, gelijk yder een, die maniere van oefeninge eenich sins verstaende, kennelijck is. Ende. indien men de saecke wat naerder wil insien, wat zijn doch alle de schaduwen des loofschen Godtsdienst anders geweest als enckele sinne-beelden, dewyle de selve zijn gheweest voorbeelden Christi, ofte des selfs rijcx? de gesichten der Propheten, sonderlinge van Ezechiël ende Daniel, het hooge-liedr Salomonis, de openbaringhe Iohannis, en watter inden worde Godes meer is van sodanige stoffe, heestet niet in allen deelen veel eyghenschappen den sinne-beelden seer nae by comende? Eyntlijck, gunstige leser, bidden wy u, niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende ghelijckenisse beyde ende tot menschelijcke invallen, ende tot Goddelijcke bedenckingen 'tgeheele werck door onverscheydelyck hebben gebruyct, en dat oock somwylen met strydige veranderingē, 'twelck misschien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zijn: want boven 't gene wy hier voren, als int voorby gaen, hier toe geseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese spelende vryheydt in't schrijven, niet bestaen en hebben, sonder klare ende uytgedructe voorschriften derhalven inde heylige schrift ons naergelaten, inde welcke niet selden een ende de selve sake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in ghelijckenisse wert getogen, ende dat met niet minder verscheydenhey, ja strijt, van verdraeyinge als wy ergens in dit werck hebben gebruyct. VVar isser doch regel-rechter tegens den anderen gekant als Christus ende de duyvel? de behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een leeu, inden worde Godts duydelijck voorgestelt, (*Open. 5. 5. 1. Petr. 5. 6 9.*) wat isser vyandelijker teghens den anderen strijdende, als de sonde en de genees-dranck teghens de selve namentlijck de leere des *Euangeliums?* ende nochtans worden beyde de selve onder de gedaente des suer-deesems ons voorgedragen, (*Math. 13 33. 1. Cor. 5. 7.*) Sien wy niet onder de ghelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck insluypenden harder, ende den rechtveerdigen rechter Christus selfs, inde schrift afgebeeld? (*Open. 16. 14. Mat. 24. 44.*) Sien wy niet onder de gedaente van de slange inde bybelsche schriften, den duyvel, en des selfs doodelijck

lijk vergif, ende met eene den genen die de slange den kop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes. 3. 1. Open. 20. 2.*) Yemant segge my nu ofmen oock breeder soude connen gaen weyen, ofte mettē verstande vrylijcker door gelijckenissen connen uyt springen, als inde voren-verhaelde, en andere plaetsen, die inde H. Schrift te vinden zijn is gedaen. Al het welcke nochtans, overmits de verscheyden eygenschappen alle schepselen ingeboren, niet alleenlijk sonder aenstoot van yemant, maer selfs met vernakelijckheydt des geestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aengenomen. Middeler tijt ist te verwonderen, door wat verdorventheydt onses aeris, ofte listicheyt des duyvels, het bykonit, dat de mensche alijdt veel meer oorende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, gecx-maren ende kackerlacken, als tot eenige stichtelijke betrachtinge. Men ondervint, God betert, by dagelijcksche ervarentheydt dat onse gemoederē in't verhandelen vande alderweerdigste saken geheel slap ende slaperig, ja dom ende onverstaandig zijn. Ende, in tegendeel van diē, op het gewag vā aertsche, geringe, ende geensins aensienlijke dingē, dapper ende wacker inde weere zijn: dese, gelijc alle andere onse gebreckelijckheden, de Heere, onse Saligmaker Christus, grondelijc wel kennende, t'elcken by-naest als hy yet sonderlinx t'onser salicheyt dienende wil voorstellē, en vangt sijn redē niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van sprekē; maer gebruyct veeltijts als tot een inleydinge sijner leeringe, eenige gelijckenissen van gemeene ende slechte dingē ontleent: ende sijn toehoorderē by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, klimt daer na van het cleyne mostaert zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelijck kinder-spel, niet alleenlijk tot mannelijcke, maer Goddelijcke beschouwinge, (*Matth. 11, 16. Luc 7 32.*) Nu wel aen dan (om niemant niet al te langhen voor reden te verveelen) ghy dese ofte die wulpsche jongelinc, die de ydele wasemen uwer jeugt niet den stadigen deckmantel van liefde weet te bekleeden, ende, mer al te vermetelickē maniere van spreken, uwe eygen lusten, u, ende andere tot Goden opgerecht hebt, soo wanneer ghy in't eerste deel van dit boeck kē misschien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer soo wat ingevolgt te zijn. Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet. sulcx dient alleenlijk tot weder-introepinghe van uwe verdwaelde sinnē: dewyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te oefenē inde veranderinge, daer wy u hier voren af seyden, andersdeels om andere, die 't begheeren mochten onser ghedachten wat mede te deylen, misschien of daer door aen yemant, door d'inbeeldinge der jonckheydt noch wanlustich zijnde, de smake mochte werden verweckt tot het nutten van beter ende gesonder spyse, die den selven, tēvooren door verkeerde lusten vervoert zijnde, niet en woude ghenaken; 'twelck wy verhopē sullen geschieden, soo ghy aen den

buyte-kant van desen onsen toegesloten apotekers pot niet en blijft hanghen, maer den selven openende, de geneeskruyden daer in verborgen uwe bedeckte gebreken gaet toe-eygenen. Of wy tot beyde de voorsseyde eynden geraken sul- len en weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods genade by gelegentheydt van dese oeffeninge in ons ontstaen is een vast voornemen, om met alle moge- lijcke neersticheyt, dagelijcx so lanx so meer, te trachten tot veranderinge ende vernieuwinge onses gemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren doorsiet ende kent, vordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aennemen- de also een stil ende geruft ghemoet, ende den selven voor besluyt, van harten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uytval- len tot sijns heyligen naems eere, beteringe des schrijvers, ende stichtinghe des lesers. Leest dan wie ghy zijt *aendachtelijck*, verstaet *ghesondelijck*, oordeelt *besusselijck*, en vaert wel.

I. C A T S.

Misce stultitiam consilij brevem.

AD LECTOREM.

De fine hujus opusculi.

P R Æ F A T I O.

SI in lusu non merè ludicra; & à puero, què exhibemus, non nimis puerilia exspectas; at quippiam hìc reperire, quod vix aliquis ibidem quaesiverit, tibi est animus, mi lector, siste te paulisper in hoc vestibulo: antequam enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo hujus libelli, deq; instituti nostri ratione paucis te pramoneam. Interpretè unumquemque adhibendum esse ei quod dixit, scripsitve, æquum judicant, qui æqui. Græci primo, deinde latini, græcos imitati, genus hoc scriptionis Emblemata indigitârunt; cujus ego verbi originem aliis indagandam ut relinquam, nominisq; anxiam disquisitionè ut omittam, atque ex re ea describam, pronuntio Emblemata, scitè exhibita, mutas imagines esse, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamè pondus habeant: ridicula apparere, cum non sint insipida: deniq; plus aliquid plerûq; in his legi, quam sit scriptû; plus cogitari, quam sit lectû. At mirabitur fortassis nonnemo imò, ut præter decorû, stomachabitur nos lubricæ istius ætatis, nescio quas, ineptias nõ tantû solidæ morali sapientiæ, verû etiam sacris meditationibus conjunxisse, resque adeo diversas, & ut primâ fronte videtur, cõtrarias in unum quasi fasciculû colligasse. Cui obiectiõ: ut satisfaciam, paucula de consilio huc in re meo, & de scopo opusculi huius Venia, bone lector, tecum differendi mihi sit. Primo quidem primam emblematicâ istorum partè è turbido juvenutis nostræ estu emanasse ingenue fateor: Illa enim cum, agnato isti ætati affectu, ad poëticas sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias juveniles, subinde chartis illeverat: quæ, cû aliis ejus generis exercitationibus, superveniètes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt: eadè illa cum mihi nuper, veteres quasdam chartas evolventi, in manus incidissent (ac id quidem cum iam singulari Dei

opt. max. beneficio a prioris vitæ molestiis paulùm respirare cepissem) Videbar, ea relegendo, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum juvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitaturn satis graphice ibi depictum videre. Senti nihilominus interea igniculos, nescio quos, amœniorũ istorum studiorum in me, velut resuscitari, atq; ut poëta, . . . Agnovi veteris vestigia flammæ. Quo pristini affectus dulci lenocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum forem, cepi in animũ inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiã, juvenilia illa & amatoria emblemata poetico lusu pro re natã variarem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam morales, quam sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo nõ vanam humanã vitæ imaginẽ me & mihi ipsi, & aliis, exhibiturũ esse; si præsertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; ut naturalẽ, ut civilem, ut christianũ. Operi itaq; accingimur, & juventutem nostram, mi lector, id est hominis istius. naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem (quod natura proprium esse quis ignorat?) atq; ita coloribus suis depictã, primo libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiã nunc in illis versatur: somniũ, ait ille, narrare vigilãtis est. Hominis civilis, id est socialis, in mutuo hominũ consortio viventis, secundo exhibemus. Hominis christiani, id est, verã fide imbuti, lineas aliquot tertio demũ libello ducimus. Et hæc quidẽ retentis utrobiquè iisdem iconibus; cũ ob alia, tũ ob hoc, ut homini (tametsi corporis externã formam retineat) interiores animi facultates mutandas esse, mihi aliisq; persuadeam; doceamq; quo pacto à turbida & fluctuanti illa juvenia, ad sedatũ virilis ætatis robur, & inde in gravem & exemplo reliquis ætatibus futuram senectutẽ, laudabili volubilitate, nobis sit transeundũ, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendũ, eousq; dum solida ac genuina gravitas eundũ locũ in animis nostris obtinuerit, quem ibidem inanis levitas vanitasq; juveniliũ animorũ (comparatione prioris & præsentis vitæ inter sese instituta) antea obtinuisse cõscia mens unicuique dictabit; atque ita tandem vitæ uniuscujusque nostrũ ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divinæ volũtati in toto mancipetur.

Cum

Cum Verò juventutis nostræ pars non minima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus libri titulus eundem legenti fere so-
leat e manibus excutere, atque adeò ab ulteriori lectione, tanquam præjudicio
gravatum lectorem, deterrere, nec enim, ut videtur, teneræ plurimorum au-
res aliud præterquam molliusculos lascivientium poëtarum versiculos fer-
re possunt) e re visum nobis titulum & externam libelli faciem captui isto-
rum dare: eamque ob rem curavimus frontem ipsam & imagines aliquot effi-
gie poëtici Cupidinis aliisque amatoriiis ineptiis obduci, ut ne quis delicatulus,
in hac forte incidens, aliud hic præterquam melimela, merasque Veneris
& Adonidis delicias latere suscipietur, atque istâ ratione ad ulteriorem ope-
ris lectionem, tanquam ad escam palato suo congruentem, nepos quivis invi-
tari possit. Fraudem itaque facio, mi lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam:
nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipso-
rum, fallere satis solenne est, cum nimirum deliciis puerilibus dissimulatos
amari medicaminis succos ipsis propinant, & ut ille,

. Prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & chyrurgum novaculam spongiâ tectam mamilla regia virginis (dum ulcus
lenire & purgare se simulat) feliciter impezisse memoria proditum est. Quod genus frau-
dis non licitum modo, sed & amicum esse quis non fateatur? Iterùm dum in hoc essem
totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, amæno & juvenilibus oculis blandienti titulo
allicerem; verebar ne graviores severiorisque supercili viros, tam ridiculo & futili in
ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem, atque ita, contrarium dum vitarem,
in contrarium impingerem: opera pretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus
aque exposito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non ubique obviâ,
inscriptione Silenum Alcibiadis indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit
opusculum, duorum emblematum ad titulum appositione, lectori non nimis rudi satis indi-
cavi. Que hic sigillatim explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tamen si eundem de
summa (quod ajunt) cute ridiculum quis, & præter juveniles nugas in se nihil habentem,
facile damnet: multo tamen alium esse propius intuenti, quam summo habitu in oculos in-
tuenti, quam summo habitu in oculos incurrat; licet enim prior libellus, quem liberior no-
stra juvenis effudit, amatoria tantum tractet, amatorie tamen, id est, stolidè & insulsè
multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubique moralis doctrina salem aquas lector
animad-

animadvertet : praesertim vero si doctorum istos flores, quos ornandi & nos explicandi gratiâ adjecimus, subinde consulere non gravetur. Invenies alibi jocos, & fateor ; sed ut impossibile absque coloribus pingere, ita juventutis mores describere, aut hominem naturalem dare, sine istis : nec, aliter agendo, ageremus, id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è mareore, ut speramus, viamque sternent ad meliora, eoque ducent mentem juvenilem idque sensim, quò per sese simisset ascendere. Res ipsa loquitur, homines, ut plurimum, cum res tractantur ardua, graves, imò & sacra, jacere animis ac dormire ; ad res vero ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Vidit hoc, qui nihil non videt, unigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit sanctos, non fugit doctos : qui omnes, quoties ad populum dicendum, quotiesque auditores ad attentionem excitandi vel revocandi ; artem arte tegentes, a rebus levibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili, a grano sinapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demum & divino epilogo perorare in historiâ Evangelicâ saepe videmus ? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, ethnicorum nempe poetarum verficulos sanctissimis divini verbi mysteriis inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat ? Inter doctorum exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parùm attenti obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures praebe, rem novam & auditu jucundam in medium prolaturus sum. Ad quae verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset : Juvenis quispiam inquit, asinum conduxerat, rerum quâdam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cum vehementi ardore solis infestaretur, nec umbraculi copia uspiam esset, tandem bestiam radiis solaribus opponens sub asino, at æstum effugeret, resedit : ibi agaso obiestari, factum controversere, bestiam depellere, asinum ut iter, non ut umbram faceret locatum dicere. Alter ex adverso, jus asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere : quid multa ? de verbis ad verbera, & demùm in literas res deducta est. His dictis, omnibus summâ animorum attentione exitum rei expectantibus, discesum, quantum quidem videbatur, parabat ; renitentibus contra Atheniensibus, & ut reliquam fabula partem adderet, flagitantibus ; ibi ille, itamè inquit, narratio de asini umbrâ vobis cordi, seria audire opera pretium non videtur ? Iam desinam, si prius idem aut simile in aurem insusurravero iis qui, ubi oculo alacri & exporrectâ fronte, primam huius opusculi partem evolverint, in ulterioribus, tanquam apes amisso aculeo, torpere incipient. Tu, si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc anima inclusum ut geras sit cura, Non esse separandam caudam à capite. c. Majores de Baptis. Vale.

A E N D E

Zeeusche Ionck - vrouwen :

GHESCHREVEN

*Gheduerende den voorleden stil-stant van
VVapenen.*

GHy zeeus en soet geslacht ; ghy Venus lantgenooten,
 (Want Venus is wel eer oock uyter zee gesprooten)
 Ghy die met Venus hebt het eygen vaderlant,
 Het eygen geestich oogh, en minnelick verstant,
 Ionck-vrouwen, aerdich volck, die met verholen crachten
 Een onbekenden brant ontsteect in ons gedachten,
 Die, met u soet gelaet, en lodderlick gesicht,
 Een droeve ziel geneest, een treurich hart verlicht ;
 Aen u comt dit geschenck, een beelt der ganscher eerden,
 Dat Venus sone bout, en Venus hout in weerden ;
 Aen u comt dit geschenck, de gansche werelt-kloot,
 Die al haer voetsel raept alleen vvt uwen schoot ;
 Aen u comt dit geschenck ; in u leyt doch verborgen
 Een ander vaderlant , dat eenmael schier of morgen!
 Sal toonen sijnen glans hier in het aertsche dal
 Als ons het duyster graf gevangen houden sal.
 Dit kint, dit wonder kint, comt naer u toe gestreken,
 Want 'theeft u (soo het schijnt) wat sonderlinx te spreken ;
 Het comt u seggen aen, in ronde zeeusche tael,
 Al vvatter omme gaet in Venus gulden sael.

(?) (?) (?)

Het

Het heeft, door slim bedrogh, my desen bouck ont dragen,
 Want tis van overlanch vol alderhande lagen
 Tis jonck, maer efter fel; het spot met onse smart,
 Ach! die nu steelt mijn bouck ont stal wel eer mijn hart.
 Laest, als de gulde son was inde zee gedoken;
 Soo quam het dertel wicht my in een droom bestoken,
 My docht wel, aen sijn ooghen en aen sijn stuere mont,
 Dat hem het grilligh hooft niet al te wel en stont.
 Waer (sprack hy) sijt ghy nu waer sijt ghy trage Zeeuven?
 Hier voormaels vvaert ghy klouck en onversaechde leeuven,
 Doen ghy eens voor het lant ginght setten lijf en goet,
 En deed' het Zeeusche diep vermeerden door het bloet;
 Doen vvas u Jonckheyt rap, doen haelden uve gasten
 De vlaggen vanden spriet, de vvimpels vande masten,
 Doen vvoondet ghy in zee, en, meer als sy ghestoort,
 Hebt menigh hondert man gellingert over-boort.
 Maer nevens u maetroos en menigh duysent helden,
 Was hier noch ander volck dat vroomheyt conde melden,
 Dat nieuwve deuntjens songh, den vyant als te spijt;
 Tis vvaer, het gingh vvat rauvv, maer soo vvas doen de tijt.
 Siet! alstier oorlogh vvas, doen vontmen hier Poeten,
 En, nu hier Vrede vvoont, soo is de kunst vergeten;
 De vverelt is verkeert: daer Mars vervveft een liet,
 Vermagh de soete min, vermagh daer Venus niet?
 Hoc! is het geestigh volck uyt Zeelandt vvegh getogen?
 Of sal de bloet-hont Mars yet boven ons vermoghen?
 Neen, ronde Zeeuven, neen; al heeft de krijgh u lant
 In vryen staet gebracht het is door ons gemant.

Waer Venus nedervalt can Mars daer staende blijven?

Kan Mars daer immermeer een vrome daet bedrijven?

Voor my, ick segghe neen. Geen lant en can bestaen,
Indien men Venus rijck vvil onder laten gaen.

Siet! Mars leyt nu in slaep, maer coomt hy eens t'ontvvaken

Wat sal het korfel hoeft doch inde vverelt maecken

So ic mijn boogh ontspan? gevvist is maer vvint,
So Mars door mijn beleyt geen nieuwe stof en vint.

De trommel plagh de Jeught tot oorlogh op te vvecken,

Laet nu een soet gedicht de teere sinnen trecken

Tot Venus soeten krijgh, daer noyt het vinnich loot,
Daer noyt de felle spies een vryer heeft gedoot.

Het lant is uytgheput door al te lange krijgen,

Laet nu een soeter lucht op dese custen sijgen,

Laet nu eens vvederom te rechte zijn ghebracht

Dat Mars eens nederfloegh, door zijn vervvoede macht.

Gaet let eens met verstant op onse nae-gebueren,

En vvat een grooten volc is binnen hare mueren,

Befiet vvat Hollant doet, en hoe het queeken can;

En hoe het neeringh trect, en menigh duyfent man;

Befiet hoe dat het vvast door al sijn gantsche leden,

En hoe hot over al vergroot sijn rijcke steden,

Befiet eens boven al vvat gronden dat het leyt,

Waer door het alle daegh vvort verder uytgebreyt.

De vonden altemaeld die hier toe mogen strecken.

En vvil ic voor het volc niet al te verr' ontdecken;

Een moet ic evenwel hier brengen aenden dagh

Om dat het dese kust te nutte comen magh,

(:) (:) (:) 2

In

In Hollant is een volck dat met een aerlich jocken,
 Dat met een soet gedicht een yder vveet te locken,
 Tot ick en vveet niet vvat, tot onbekende min,
 Die sluypt dan in het brein, en neemt de geesten in.
 Daer singt *Heyns*, onse vrient, al vvat de soete Griecten
 Gedreven door de cracht van mijn gesvvinde vviecken
 Oyt schreven voor de Jeucht; en dringt de Vryers aen
 Meer als oyt eenigh geest te Romen heeft gedaen,
 Daer is een geestigh *Hoofst*, dat met sijn harders-klachten
 Doet yder, die het hoort, nae soet geselschap trachten;
 Hier by comt *Bredero*, die joct in boersche tael,
 En trect tot mijnen dienst de Nymphen al te mael.
 Noch zijnder over al veel soete toouer-pennen
 Die tot de sachte min de rauvve jeught gevvenen;
 Siet daer een goeden vont, vvaer door het vader-lant
 Geduerich vvort gebout, en op een nieu gemant.
 Maer segt eens, Zeeuven, segt, vvat is hier oyt geschreven
 Dat ymant tot de min een spore mochte geven?
 Ic vveet doch evenvel dat hier geen kunst ontbreect,
 Maer tis verholen vier dat onder d'assen steect.
 Ic vveet dat Zeelant is een vvinckel van verstanden,
 Maer vvat daer ymant dicht dat houtmen inde banden;
 De nacht bedect het vvere, en niemant mach het sien;
 Maer hiet ic Venus kint ten sal niet meer geschien.
 Ic vveet dat onder u zjn veelderhande saecken
 Die ooc een stege maegt vvel gaende souden maecken,
 Ey laet dan u gefangh eens comen aenden dach:
 Maer vvaerom bid ic doch, daeric gebieden mach?

Langt hier wat dienstich is voor onse jonge dieren;
 Dit sprack hy, en met een soo greep hy mijn papieren,
 Hy bontse mette pees van zijnen boogh te hoop,
 En seyde; Vaert nu wel, en steldet op den loop.
 Wat wasser om te doen? eylaes ic moestet lijden,
 Jc dacht in mijn gemoet ic wil den lekker mijden;
 Ic vreesde sijn gevveer, dat, schoon al isset cleyn,
 My dicmael heeft geraect tot aen het innigh breyn.
 Daer streec de jongen heen, met al mijn oude stucken;
 En gingh het meerendeel in haesten laten drucken;
 Hy vougder platen by, en ooc sijn eygen beelt,
 Waer door hy menichmael de jonge sinnen steelt.
 Doch, naer ic vvas bedaert, en hy nu wegh gevlogen,
 Doen riep ic over luyt, de lekker is bedrogen;
 Want of hy schoon al greep vvt zijn geheele macht
 Ten salder vry niet sijn gelijc hy heeft gedacht,
 Want mits hy besigh was om diep enough te tasten,
 Soo nam hy dingen met die hem toch niet en pasten,
 Hy meynde gans het bouck vvas voetsel aende min,
 Maer neen, vriendinnen, neen; daer schuyt vvat anders in.
 Men vinter niet alleen de malle jeught beschreven,
 Daer is ooc nutte leer, tot al het vorder leven;
 Want naer het apen-spel van Venus dertel vvicht,
 Soo gaet het tvveede deel tot aen den zeden-plicht;
 Het derde leit den gront om hooger op te rijfen,
 En gaet de reine siel tot haren Schepper vvijfen,
 Verfoeit de losse vvaen, en, door een stil gesucht,
 Klimt vvt dit nietich stoff tot boven inde lucht.

Ghy fiet dan hier een vverck, dat dryder hande dingen
Komt toonen aen het volck, en in de werelt bringen,
Ghy fiet een selsaem boeck dat eerst den vryer speelt
Maer dat haest rijper wort, en beter vruchten teelt.
Daer is een seecker tijt voor alle jonge lieden
Om aen een lieve maeght haer gunst te mogen bieden;
Daer is een seecker tijt wanneermen koten magh,
Maer 'tis oock eenmael tijt te laten dat bejagh.
Al staet daer Venus soon hier op het boeck gesneden,
Van yder een gestreelt, van yder aengebeden,
Soo ghy het evenwel in alle deelen leeft,
Ghy sulter stoffe sien die Venus brant geneest;
Ghy sulter stoffe sien ten goede vande zeden,
Ghy sulter stoffe sien tot voetsel van gebeden?
Het dertel kint bewoont alleen maer d'eerste sael,
Ghy dan of leestet niet, of leestet al te mael.

DANIE-

DANIELIS HEINSII

IN

Emblemata Clariss. Consultissimique

VIRI

D. JACOBI CATZII JC^{ti}.

EPIGRAMMATION.

Vidit & ingentem mirata est Itala tellus
Alciatum, tanti mente superba viri:

Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,

Seu Themidis dignum numine condit opus.

Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi

De lusu palmam, sed sapiente, dedit.

Alciati curas & seria vicerat antè

Catzius; ad lusus nunc & amœna venit.

Hic quoque, sed triplici palmam sermone meretur,

Vt ter sit victor, qui semel ante fuit.

Ad

Ad Amplissimum Consultissimumque Virum
D. Iacobum Catzium J. Ctum. Cognatum suum, & Po-
pularum super Emblematibus ab ipso editis.

Quis novus in nostras oras transmissus Apollo
 Ambrosium canit ore melos? quæ Belgica Suada
 Detinet attonitas divino carmine mentes
 Vel brutas tractura feras? non suavius olim
 Orpheus in sylvis, nec in equore lusit Arion.
 Quid mihi, quid Grajos Pallas Tritonia Vates
 Objicis, aut Latios extollis Roma Poëtas?
 Non cedit tibi Belga catus, nec littore Deli
 Sit licet; Ægea nec natus in equore, nusquam
 Catzium antiquo concedit premia saclo.
 Discite nostrates quantum quoque nostra leporis
 Lingua ferat, quos illa favos, quod fundere nectar
 Possit, & ut facili flectat modulamina metro.
 Blandum Naso canit, blando fluit ore Catulli
 Musa salax, miscet varijs prudentia flaccus
 Verba jocos, vitiumque vaser perstringit amici.
 Bucolicis insignis oves, oviumque magistros
 Theiocritus dum pascit agris lepidissima fundit
 Carmina, & omnigenæ genium depingit amice.
 Omnibus infidi passim cantatur amoris
 Ingenium crudele, procax, furiale, bilingue,
 Lège, modo, ratione carens, tacitoque meatu
 Illiniens Paphio fallax sua toxica fuce.

Virgineos desueta jocos: Pars tertia canos,
 Grandæcumque senem studijs.cælestibus ornat.
 Hæc canit, hæc docto ore sonat, neque lingua Poëtæ
 Sufficit una, triplex sua format acumina sermo,
 Et Belga, & Gallus loquitur, mediusque superbit
 Romani decor eloquij. Bene præmia Vati
 Sunt data, & emeritâ circumdata tempora frondè.
 Nos quoque virtutum, Catzi, levis umbra tuarum,
 Ire tuas etiam in laudes, & dicere grates
 Cogimur, & facili tibi vota rependere versu.
 Donec amor geminos in mundo nectet amantes,
 Donec amor morum, vitæque adolebit honestæ,
 Donec amor pietatis erit venerabilis orbi,
 Atque hominum variâ referentur imagine casus,
 Vives & vivent istis tua carmina sacris,

Adrianus Hofferus.

Ad Clarissimum Virum

D. IACOBVM CATSIVM

POETAM INSIGNEM.

Ingenij dotes raras mirabitur illi C
 Ardua mens tanti, queis nobis docta camen A
 Curabit studio vigilantem emblemata rara u T
 Omnes sic superet, Musarum gratia vel quei S
 Blanda faceret: merito tollunt ad sidera doct I
 Vndiq: perge tuo tot vates vincere vers V
 Solus eos inter Phœbus velut ipse sedebi S

Anagramma

VISV CATOS CIBAS.

Epigramm.

Sunt multa multorum virum
 Doctorum in orbe Emblemata
 Insignia, & clarissima:
 Sed unus hic in omnibus
 Præclarus eminet viris
 Vt Phœbus inter cæteras
 Musas & ingenij cara
 Emblemata indicant tui.
 Quibus CIBAS VISV CATOS
 C dulcis ille gustus omnibus
 Videntibus, legentibus
 VISV CIBAS CATOS, quibus
 Tam grâia præbes fercula
 Macte ergo VISV qui CIBAS
 CATOS CIBAS VISV, & datur
 IACOBVS en his CATSIVS.

Ioannes Arcerius.

(;) () (:) (:) 2

Ad

Ad Amplissimum Ornatissimumque

VIRUM

IACOBVM CATZIVM I. Ctm.

Hominem triplici Emblemate graphice
experimentem.

Amphitryoniades cluet inelytus; unam animam quod
Exuerit triplici corpore Geryonis:

Te quantò major, CATSI cate; adorea lustrat;

Qui triplici corpus unum animas animâ?

Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,

Hâc maectus veterum roborâ summa præis.

Artubus utque aliij & nervis præconia captant;

Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM.

Qui ludens, tetricas ut demat pectore curas;
(Quas consultor ei curia quasque parit).

Erudit, & triplici conformat pectora gnome;

Quæ genus omne hominum promouisse valet.

Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna,

Si vacuus nervos tenderit ingenij!

L. M. P.

J. Lynæus.

AV

AV TRES-DIGNE

d'Honneurs & Bon-heurs, le Tresdoctè

SIGNEVR

IAQVES CATS, I. C.

Sonnet Encomiaftique

Sur fes EMBLEMES tripliques.

M On Dieu m'ayant osté mon loisyf de jadis
 (Quand je reidoiz Angloiz du BARTAS & sa race)
 J'avoiz ja diét adieu aux dames de Pernasse;
 Pour mieux m'accommoder a ceux a qui je fuis.
 Mais, non-obftant ce vœu, me retenir ne puis
 De maintefoiz mirer, & admirer la grace
 Des chantres grave-gayz, dont la voix haute-baffe
 Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Effrits.
 Tel, tel es tu, mon doux-doctè-divin de CATS,
 Qui, en fin médecin, fucrant, dorant tes dofes,
 Fais avaller aux tiens saines & saintes chofes,
 Dont, fans ceft art, grand part taster ne voudroit pas,
 Pourtant, fi bien meflant avec le doux l'utile,
 Triple Laurier j'appends a ton tri-lingue ftile.

Iofuah Sylvefter.

(:) (:) (:) (:) 3

Aen

Aen den Hoochgeleerden
D. I A C O B C A T S,

Op het Boeck van zijn Konst-rijcke

SINNE-BEELDEN.

Van de welke zijn gunst mijn een vereert heeft.

BEn ick O C A T S! de eerst, die ghy dit Boeck vereert?
 Doo sal ick zijn de eerst, die daer uyt wert gheleert
 Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren
 Bedreven heb, die zo, doch nimmer geyl en waren
 En styghen hooger op, verjaghen wulpsē Min,
 En halen in zijn plaets d'eerwaerde Reden in:
 Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen
 Van jonge domme leucht. Dan sal ick niet het schijnen
 Van vele dingen, (daer het meer deel van de Lien
 Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens sien
 Dan sal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer ontstellen,
 Begeert van Rijckdom, Staet noch Eersucht, my niet quellen.
 Ist niet belachens weert, dat d'arme Mensch soo wroet,
 En slobt, en slooft, en sweert, om onnut overvloet?
 Ist niet beschreyens weert, dat menich wel sou wagen
 Goet, bloet, la Ziel, om een dienstbare kroon te dragen?
 Dits Redens eerste les: en als ick die wel ken;
 Soo salse voorts gaen, en mijn leeren wie ick ben.
 Meesterse, doet u best! Maeckt (bid ick my af keerich
 Van Ondencht en tot Deucht, heel neertlich en'begeerich
 Maeckt dat ick niet miin selfs, en al de V Verelt spot,
 En stell, voortaan alleen miin hart, en hoop op God.

Anna Roemers

G H E-

31

GHEDICHT

Ter eeren van den hooch geleerden
D. IACOB CATS,
 op sijne Konst-rijcke
SINNE-BEELDEN.

DE Minn' end' haer natuer, haer eyghen schap end' krachten;
 Des Borghers schult end' plicht, end' seden rijck betrachten;
 't Vermaken van de Ziel, de wegghen naer om Hoogh:
 Stelt ons dit kunst-rijck Boeck, in Dicht end' Prent voor d' oogh.
 Dies ghy ô jeughdich Volck, in't minnen onser waren,
 Verraden van u oogh', bedrogghen van u jaren,
 Wien, door een domme kacht, Natuer ghevoelen doet,
 Veranderingh' van sinn' verwisselingh' van bloet;
 End' ghy ghesetter Volck, die met verstant end' reden,
 Naer wijsheys Even-naer, dijn paden wilt betreden;
 Dien tot behous end' heyl, de Borgherlijcke wet,
 Als recht-snoer van u doen end' laten is gheset;
 Ghy oock ô heylich Volck, ghenomen uyt veel volcken,
 Die steeds, met hert end' sin, gaet dringghen door de wolcken,
 Tot in den Hemel toe, dke 't werelcs Doen veracht.
 Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwacht:
 Komt hier, komt alle dry, en brengh't yets tot vereeringh',
 Van hem, die Dicht end' Prent, een yder stelt tot leeringh'.
 Koomt hant aen hant, end' eer hem al u leven gheeft
 Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheschreven heeft.

Ter eeren van den selven.

Die tot vermaeck end' leer, Dry dingghen heeft beschreven,
 De Minn', de Borgher plicht, end' 't Gheestellicke Leven;
 Wiewenscht hem niet, met my Dry dingghen tot sijn loon?
 De Min-vrucht, Borgher-eer, end' Gheestelick kroon.

IAC. LVYT. I. C.

KLINCK.

KLINCK-DICHT,

Op de drie-sinnighe

SINNE-BEELDEN

Vanden Hooghgeleerden ende Achtbaren

HEERE

D. IACOB CATS.

HOe in des weerelts loop den mensch sick heeft te draghen,
 VVijst ons dit aerdich werck met Dicht en Beelden aen,
 En hoemen van't begin ten eynde toe moet gaen,
 Om God, en oock den mensch in alles te behaghen.
 Eerst, hoe een jonck ghesel met konste sal bejaghen
 Sijn Lief, sijn tweede ziel, sijn vreught, sijns harten lust,
 En, om sijn hevich vyer met eer te sien geblust,
 Hoe hy't met heus bescheyt een aerdich dier sal vragen.
 Maer wonder boven al!) een en het selve beelt,
 Een en de selve stof (merckt hoe de Geest hier speelt)
 Leert ons een Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.
 VVel aen dan! hier is spijs waer med' kan zijn ghevoet
 De *Min*, het *Burger-recht*, en 't *Christelijck ghemoet*;
 Dies wy, *ô groot verstant*; dry-dobbel lof u geven.

S. de Swaef.

GHE-

GHEDICHT

Ter eeren den hoochgeleerden

D. I A C O B C A T S.

Op zijn konst-rijcke

S I N N E - B E E L D E N

GHelijck den Medecyn aerdsinnich doet bereyden
 Syn bitter-heelsaem kruyt, met een verfloeten schyn,
 Om, dooreen vroed bedrogh, den siecken aen te leyden
 Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:
 Soo gaet den wyfen C A T S ons onghetemde jaren
 Aen-voeren tot de tucht, door't lock-aes van de Min,
 En brengt de wyse deught, die qualijck was te paren
 Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en sluypend' in;
 En leert, met aerdich dicht, hoe met verloop van tyden
 De Minn' tot Eeren-sucht, de Eer tot Gods-dienst klimt;
 En hoe de Defticheyt en Geylhey t'samen stryden,
 Hoe dat den laetsten stant, den eersten over glimpt,
 Ten was gheen dertel vier, 'tvelck hem heeft aenghedreven
 Te beelden in t'begin vrou Venus, of haer kint,
 Maer door een hoogher Vier gheprickelt, heeft beschreyen
 Hoe dat de liefde Gods de vvereltsch' overvvint,
 Als hy in dicht, en prent, seer konst-rijck vveet te malen
 En drucken onsen aert en onse seden af
 Wel driemael dobbel eer moet hy te recht behalen,
 Die *Zeelant*, op een dagh, een kleyne *Weerelt* gaf.

L. Peutemans.

(:) (:) (:) (:) (:)

OP

OP DE DRIE BOECKEN
 der
 SINNE-DICHTEN ende BEELDEN
 vanden hoogbgeleerden Heere
 IACOB CATS, I. C.

Vilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven
 By d' Oude wert gheseyt, te zijn ghekomen af,
 Vrania ghenacmt, een die eerst wetten gaf,

Extoomen in de Min, van yder een te loven;

Vilt ghy sien Venus Kint, maer 't beste van de twee
 Die Venus heeft ghebaert, dat wacker, eerbaer, Maetje,
 Dat met een soet ghelaet en met een aerlich praetje

Vel beylt (dat heeft het noch behouden van der zee)
 Maer 't beylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lecker

Die niet en weet dan quaet, en rechte guytery,

Hy tacketeylt te veel, hy jockt en scherst te vry,

Is yemant wat besmeurt, hy maeckt hem driemael gecker.

Dees' is van ander stof. Of wildy gaen wat voort,

En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden

U hier wert voorgestelt, met beelden en met reden,

Neemt in de hant dit werck, ghy vintet al soo 't hoort.

Terwijl den arghen Mensch met al sijn kromme spronghen,

Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblawpt,

En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken knawwt,

En heeft van't Burghes-recht al vry wat afghedronghen;

Soo gaet u desen Boeck seer heerlijck stellen veur,

Hoe wy met eeren by den and'ren sullen leven,

Hoe veel men aen de Eer of Baet-sucht moeten gheven;

Hoe wy in vreught ghestelt zijn sullen en ghetreur.

Terwijl en 't dolle Volck 't rijck Lucifers weer bouwen,

En willen weten meer, als die haer't weten gheeft,
 En willen sien, dat God voor ons verborghen heeft,
 En nemen in veel meer als't hart hun kan verdouwen.
 Siet hier dit kloeck verstant, dat ruckt met sijn ghedicht
 Ons harten op en leert al stichtelijcker saken;
 En gaet ons in den geest, met troost en heyl vermaken,
 En doet ons heffen't hooft nae't alder hooghste licht.
 Men heeft tot heden toe gheknentert en ghekeven,
 Off Zeelant oock wel sou uytbrenghen een Poët,
 En tot op desen dagh niet veel men noch en weet,
 Die in de Poësy den gheest om hoogh doensweven,
 Maer nu is ons ghebreck ghebetert met ghewin:
 Een isser ons als drie, driebobbel is ons eere,
 Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem leere,
 Heyl in de ziel, en Deught in't le-ven, Ureught in Min.

I. Hobius.

TOT DEN LESER.

Vilt ghy op eenen dagh doorsien ons gantsche leven,
Vilt ghy, met een gesicht, des werelts loop verstaen,
Vilt ghy, een langhe tijt, in't korte sien beschreven,
Vilt ghy, met eenen stap, het aertrijck omme-gaen,
Vilt ghy met kleyn beslagh, veel dingen ondersoecken,
Vilt ghy, der menschen aert, haest kennen in't gemeen:
Vat heeft ghy les of school, of veelderhande boecken?
 Leest maer dit eenigh werck, hier isset al by een.

I. F.

SINNE
ENDE
MINNE-
BEELDEN.

VAN

J. CATZ.

Ortus cuncta suos repetunt, matremq; requirunt;
Gruter. in Sentent. Ethico-polit.

*Amantis anima in corpore haud vivit suo.
Nam simul esse cupit, quod simul ante fuit.*

Virgil.

*. . . . Est mollis flamma medullarum
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.*

VRaeght yemant hoe het komt dat alle jonghe sinnen
Haer snellen uytter aert, haer stellen om te minnen,
Die kapp' een ael in tweeën, en stae een weynigh stil,
En sie hoe yder stuck sigh weder voeghen wil.
God heeft eens vanden man een ribbe wegh genomen,
En daer is voor den man een vrouwe vanghekomen:
Siet hier uyt rijst de min, en al haer soet bedrijf,
Het lijf wil naer het deel, het deel wil naer het lijf.

Quod perdidit, optat.

Foemineum socio sumpsit de corpore corpus
Qui mare, qui verbo condidit astra, Deus:
Inde furor juveni, teneris calor inde puellis,
Inde thori socuum foemina virque petit.
Quid mirum, Iuvenes? in pristina fata reverti,
Atque iterum fieri quod fuit, optat amans.
Anguillam si sortè seces, salit illa per herbas,
Et satagit jungi, quo fuit antè, loco.

La part veut son entier.

VEus tu sçavoir, Amy, pourquoy la douce rage
Nous pousse par amour au port de mariage?
Escoute la raison, l'amant qui est blessé
Se veut unir au corps, dont il est desmembre.

AL kapt een staele-bijl den palingh inde leden,
 Al is hem schoon de kop ten vollen afghesneden,
 Noch springht hy om end om, hy wispelt op den block,
 En, schoon de dood ghenaeckt, het schijnt hem enkel jock;
 Daer zijnder in het landt die, in haer oude daghen,
 Noch dertel willen zijn, en malle liefde draghen;
 Maer al haer sot ghelaet en is maer enkel waen,
 Want naer een korten tyd het mallen heeft ghedaen.

Incaſſum furit.

V*El caput anguilla strictus licet auferat ensis,
 Illa tamen lacero corpore pulsat humum,
 Illa tamen caudâ non desinit usque moveri,
 Illa, licet vitâ deficiente, salit.
 Hæc tibi vira senis sit luxuriantis imago,
 Cui furit in tremulo corpore dirus amor:
 Ach! miser est, quicumque senex juvenilia tractat,
 Et moriens, mortis se tamen esse negat.*

La fin de vie ne veut follie.

L'Anguille faict des sauts, bien que la pauvre beste
 Au corps soit mutilée, & n'aye point de teste.
 O Sot va t'en mourir, ne faicte plus l'amant;
 C'est chose sans raison un vieillard follastrant.

Sunt certa rerum tempora,
Sunt & animorum motibus
Vicesque crebrae sub polo,
Quis stant caduntque singula.

Non indecorum modò, sed & pernitosum seni lascivire, praesertim in amoribus. Indecorum; nihil enim tam ridiculum quam si homo tremulus, canus, edentulus vel (ut ille) passà rugosior Vvâ, juvenum more amatorem agat. Pernitosum; usus enim & rationes Physicæ clamant hominem senem, juvenulam in amoribus habentem, calido & humido privari, adè ut brevi totâ istâ militiâ sine gloriâ defunctus, hoc Epitaphium mortuus viatori exhibeat;

Occidit amando
Exceptit tepido quæ mea membra sinu.

quanto melius Abrahams uxor; Postquam vetula facta sum, inquit, num mihi voluptas? Quin tu potius quisquis es, mi Senex,

Pueris hæc sacra relinque,
& cum Sophocle mihi effare; Bona verba, ô Viri, liber jam factus sum, & ab inclementibus istis ac furiosis dominis atatis beneficio aufugi; vel cum Sapiente Hebræo,

Quin ipsa fere dies modum
Amplexibus, & ut nuseet
Quis expetita ad oscula.

Alle dingen en voeghen niet tot aller tijde, 'Tis niet alleen onberamelijck, maer oock schadelijck voor een bedaecht man, sich over te gheven aen de ontijdighe mallicheden van Vrouwen liefde. Onberamelick; want niet so geckelick als dat yemant de Kerck-hof bloemen al reede in menichte op het hoofd dragende, noch met dwaesheden der Ionckheyt besigh is. Schadelijck, want beyde reden ende ervarentheyt leeren ons, dat soo yemant met een bevende hant een eerst-ontluykende Roofjen derf af plucken, dat hy de luche daer van niet en sal kunnen verdragen, maer veel eer den kuch daer van op de borst krijgghende, wort int ghetal van Venus Martelaren overgheschreven, ende verdient, so doende, dit oft dierghelijcke Graf schrift,

Die my omvingh in haren schoot
Die heeft nyt liefde my ghedoot.

Hoe veel berer seyde Sara; Sal ick met veel lust omgaen nu ick out ben?

Wel aen dan; goet out Man, wie ghy wesen moeght, set jonghe heden dien handel over, ende segh met Salomon; Inden arms nemen heeft zynen tijd, en verre daer van zyn, des ghelijcx.

Quand on est jeune, on aime en fol:
Quand on est vieil, qui aime est fol.

Corn. Gallus.

Turpe seni vultus nitidi; vestesq; decoræ
Atque etiam est ipsum crimen amare senem;
Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus,
O miseri! quorum gaudia crimen habent.

Lijt, sonder spijt.

KApt vry een Ael in twee, hy sal noch efter springhen,
 Hy sal met alle macht de leden omme-wringhen,
 Hy trotst, oock even dan, hy tert den harden noot,
 Hy leeft, ghelijck het schijnt, te spijte vande doot.
 Ghy, als een hoogher macht wort teghen u ghedreven,
 Soo lijtet met ghedult; waer toe het teghen-streven?
 Sijght neder in het stof, en toont een buychsaem hert,
 Want die onwilligh lijt, die lijt te meerder smert.

Nil iuvat obniti ?

A*nguillam si mucro fecerit, si dividat ensis,
 Illa repercussam corpore plangit humum;
 Illa furit moriens, seseque in pulvere versat,
 Et tacita non vult succubuisse neci.
 Quid iuvat obniti, cum te sors dura fatigat,
 Vel rumpit properam de Tribus una colum?
 Fleete caput, tacitoque latus perimite dolori,
 Non totus miser est, qui miser esse potest.*

*Au torment nécessaire,
 Rien, que souffrir & taire.*

NE prens avec regret les maux de ceste vie,
 Car regrimber ne sert, quand nous le ciel chastie;
 Abbaïsse toy plustot, avec un humble cœur,
 Qui souffie par despit augmente son malheur.

NIL.

INter signa hominis verè renovati præcipuo loco numerandus animus humilis, ac patiens calamitatum & injurarum, nec enim perimax ac refractarius quispiam Christo sese cogitationes subdidisse pro explorato unquam habere potest. At quorsum, precor, hic perveracia? afflictionibus sanè Deus vel exercet, vel probat, vel corrigit, vel honore afficit suos, utpotè in hoc similes eos faciens ipsi Filio. Clementissimus enim Parens ex aliâ providentiâ speculâ quid unicuique nostrum conveniat planè ac plenè cognoscit, & quod convenire novit, accommodat. miserabile verò remedium est obnitendi studium, & plorandi lassitudo; cum melius Dei timor hisce medeatur: is enim ad divinam voluntatem & paternam affectionem, tanquam ad sacram anchoram, confugiens, non patientiam solùm, sed & gaudium, imò & gratiarum actionem, ex ipsis afflictionibus producit; non secus ac medicus ex viperis Theriacam; aded ut, tanquam triumphans, pleno ore tandem exclamet, *Via crucis, via lucis.*

TIs een vande bysonderste ken-teyckenen eens vernieuwen ghemoets, datmen in sich ghevoele een nedrige verdraechsaemheyt in alderley befoeckinghe, ons regel recht van God toegheschickt, ofte door middel van de menschen aenghedaden, ghelijck in het tegende el van dien een morrende ende teghentrevende onverduldicheydt niet anders en kan verstaen worden uyt te wijfen als een soodanigh herte dat noch sijn ghedachten niet en heeft ghevanghen ghegeven onder de ghehoorfaemheyt Christi.

Maer, ô lieve, waer toe hier een stetge onverdraechsaemheyt? nae dien de goede God de sijne plagh uytverkoren te maecten inden Oven der ellende? gewisselijck de vermoeytheyt van jammeren is een gantsch ellendigh behulp-middel voor de ghene die lijden moeten; daer de ware vreesse Gods, geeft uytkomste in alderley benauthedè; want yemant, door de selve, sijne toevlucht nemende tot Godes vaderlijcke sorghe over de sijne, weet niet alleen recht ghedult, maer oock blyschap en dancksegginghe daer uyt te trecken, seggende ghestadelijck in zijn herte tot sijne vertoostinghe.

*Hoe swaerder lot,
Hoe naerder Gods,*

Chrysoftomus.

Generosi est animi, cum undique provoceris ac pungaris, equo animo acerbitates omnes ferre.

*Nobile vincendi genus est patientia, vincis
Qui patitur; si vis vincere, disce pati.*

QVA

PLAVTVS.

Amor & melle, & felle est fecundissimus.
 Eurip. *Amores nimij*
Cum accefferint, non bonam famam,
Neque virtutem attulerunt
Hominihus: si temperata accefferit
Venus, non alia Dea
Adeo gratiosa.

DE BAYF.

Cupidon pour dieu adoré,
 Tire d'un petit arc doré
 Deux traits de différente sorte;
 L'un d'eux rend l'amour honoré,
 Et l'autre trouble & malheur porte.

HEt brant-hout en de Min zijn twee verscheydē saecken;
Maer op gelijcken voet van yeder aen te raecken;
Want of men naer het Vyer, of nae de Minne spoet,
Daer is een seker konst hoe datmen grypen moet,
Tast daer het leyten gloeyt, ghy sult het laeten vallen;
Tast daer het niet en brant, soo isset om te mallen,
De liefde, soete leught, is, ick en weet niet wat,
Sy dient, of dient u niet, nae datse wort ghevat.

Quâ non nocet, arripe.

P*Ars sudis igne calet, pars altera nescia flamma est:
Hec impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra voluptates Veneris ferit, altera curas:
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quæ juvat, elige partem:
Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.
Tristia Democriti falso delude cachinno,
Lude, jocus Venus est, nil nisi ludus, Amor.*

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voir des tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas: le manier est tout.

B

Slaet

Slact de handt, daer't niet en brandt.

TIs twee-sins aen te doen al watje kont bedencken;
 Grijpt hier, tis sonder noot; grijpt daer, het sal u krencken:
 Wie islet die terstont de vinghers niet en schroeyt
 Indien hy vat het hout juyft daer het leyt en gloeyt?
 In vreught is dickmael pijn, in plaghen, volle zeghen;
 Ten is niet in de saeck, maer aen den man ghelegghen.
 Wel, draeght dan metghedult al wat den hemel doet,
 Sijt willigh, datje zijt, en datje wesen moet.

Omnia in meliorem partem.

H*inc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
 Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.
 Res humana bifrons: tu, qua iuvat, arripe quidquid
 Te super aethereâ de regione fluit.
 Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
 Excipis incumbens, si sapienter, onus.
 Morosum nec leta iuvant, &, rideat orbis,
 Quod gemat ille tamen, quodque queratur, habet.*

Tout au meilleur bout.

Comme un brullant tison, ainsi la vie humaine,
 Bien prise & mise avant, est manié sans peine.
 De joye, & de bon-heur, n'aura jamais defaut,
 Qui bon & mœur advis oppose a tout assaut.

OMNIA

Appositè ad rem, de quâ hîc agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, u-
namquamque rem habere ansam suam, eâq, apprehendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsum quæque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentiæ. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavis-
simum mel extrahit; Hirudo contra ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt, meâ quidem sententiâ, non qui ex letis tristitia, sed qui ex tristibus lata norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt; quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quàm quia querulus ipsis est animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus etiam casum suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quòdque morosior aliquis mali præfagij loco habuisset, ille in victoriæ bonum omen, non minus lepide, quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, Iubet me Fortuna, inquit, expeditus philosophari.

Alle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handt-have, ende diese wel handelen wil, dientse daer by te grijpen. 't Recht ghebruyck der dingen wel te verstaen, is eene van de nutste wetenschappen des burgherlijcken levens. De Bye trect soeten honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloetsuyger bedorven bloedt uyt een gefont lichaem. Wyse luyden suygen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaricheden, den anderen klaecht en knaecht hem selven, oock dan allt hem wel gaet, soeckende altijt eê knoop in de biese, en (soomen seyt) een manneken in de mane. Een Egel draecht het lijf vol stekels; ist wonder? hy brengtse selver voort. Veel werdender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quelligcken gheeft hebben. 'tIs moeyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden inkropt en rer hertè neemt, alle vermaeckelijcke dinghen daerenteghen onghevoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ez:ls. Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerden neder ghestort zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden naduyde, Ick houde u vast, ó aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voorteycken van toekomende overwinninghe, dat een swaerhoofd ontwijffelijck alseen voorbode van ongheluck soude hebben genomen. Ende Zeno door schipbreucke alle zijn goet verloren hebbende, my wert nu, seyde hy, gelegentheyt ghegheven om sonder beslommeringe en bekommeringhe naer wijsheyt te trachten. Merckr hoe een pack wel ghevat, ende ghewillichlijck ghedraghen lichter werdt,

OVID.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

Asfuescendum est conditioni suæ, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quo vis vitæ genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in

quo non aquis animus solatium inveniat.

Befold. Axiomat. Philosophico-theol.

Cvr quidam sunt divites, cur alij mendici, ambo probi? quia nihil refert utrumvis sis, si utroque sciveris uti.

*Siet ick legghen u voor een wegh ten leven,
ende een wech ten dooden.*

HEt brant-hout daer het gloeyt en machmen niet genaken,
Maer daer geen voncken zijn daer isfet aen te raken,
Gheen mensch en grijpe toe alleen op lossen waen,
Want die het qualijck vat die isfer qualijck aen.
De zeghen met den vloeck, de dood, en oock het leven
Die zijn u, weerde ziel, van Gode voorgeschreven,
Wel neemt dan, lieve, neemt het goede by der hant,
En vlucht nae Zoar toe ter wijlen Sodom brant.

Quâ non urit.

P*Ars Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,
Hinc nocet, illesam calfacit inde manum.
Ecce! bonum Deus, Ecce! malum mortalibus offert.
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capessas;
Elige, sive juvet vivere, sive mori:
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hi: nisi sulphur & ignis.
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.*

ECCLESIASTIQ. 15. 16.

*La vie & la mort, le bien & le mal sont en
la presence des hommes.*

TA Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,
Sans te brusler; de là, seras réduit en cendre;
Prends le costé, ou Dieu est gracieux & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

IN peccatoris conversione tria requiri satis decisum est, Verbum nimirum, Spiritum Dei, & Voluntatem hominis. Nec enim ut passiva tantum voluntas humana consideranda est, sed actionis non nihil eidem, in prima animi mutatione, adscribendum esse credimus. Quoties enim aliquis convertitur, Deus opus illud non in invitum, sed in volentem exercet: Atque eo ipso quidem momento, quo fit conversio, Dei gratia mediante, conversionem suam vult, is qui convertitur. Hinc rectè August. Serm. 15. de Verb. Apost. Qui te creavit sine te, inquit, salvare te non vult, sine te. Et rursus; Voluntatem nostram, ut bonū aliquod opus bene faciamus, requiri certū est, atqui etiam ex nobis, nostra potentia, non habemus; voluntatem quippe in nobis operatur Deus. Ecce enim! eo ipso tempore, quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum quoque nobis confert, posse velle, & actu velle recipere.

IN de bekeeringe des sondaers drie dingen Ivan noode te zijn, te weren, het Woordt, Godes gheest, ende den Wille des menschen, wert by God-salige mannen in deser voegen, toegestaen: te weren, Dar des menschen wille niet slechtelijck als ljdende, maer oock als eenighe werckinghe in haer hebbende, in de eerste veranderinghe des ghemoets, haer ver-toont. Want so wanneer de mensche bekeert wert, Godt de Heere en werckt op den selven niet tegens danck vanden selven, ende als on-willich, maer met sijn danck, ende als gewillich: in voegen dat, dien selven oogenblick dae de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert wert, by middel van Godes genade, sijn bekeeringhe selfs oock wil, En hierom seyt Augustinus seer wel. Ser. 15. de verb. Apost. De ghene die u gheschaphen heeft sonder u, en wil u niet salich maken sonder u: ende wederom, Onse wille van noode te wesen om een goedt werck te doen, is gants vast en seker. Maer dese selve wille en hebben wy nochrans door eyghen mach niet, noch uyt ons selven: maer de Heere werckt dit selve willen. Want siet! ter selver stontd dat God ons sijne ghenade schenckt, so geeft hy ons met eene dat wy connen willen, en dat wy het willen metter daet kunnen aennemen.

*Wy Zijn te vooren dood en stil,
Godt geeft ons' troeren en den wil.*

DEVT. 30. 19.

Testes in vobis hodie calum & terram quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, & tu vivas & semen tuum.

PROVERB. 14. 16.

LE Sage craint, & se retire du mal: Mais le fol s'escarmonche, & se tient seur.

TERENT.

Credis hac dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam sine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. I.

A nimia est propria juveni fiducia forma,
Expectet si quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non prevocare, matrona est.

GHy wenst een echte Wijf, ghy wenst te moghen trouwen;
 Ghy wenst (gelijc het schijnt) u huys te mogen bouwen,
 Ghy wenst en anders niet. Maer lieve, segh een reys
 Wie trouwter in den droom of in een dom ghepeys?
 Het vryen eyft versoeck. Gheen Echo salder quelen
 Dan als haer yemant verght, en dat met luyder kelen;
 Wel tijdt dan aen het werck: want siet! een rechte Maeght
 En komt niet onghenoot, en gheeft niet ongevraeght.

Nil, nisi mota, dabit.

D*Ulcis amica placet, placet uxor, & oscula casta
 Conjugis, & multâ prole beatâ domus:
 Cura sed ulterior tibi nulla, quid? anne moraris
 Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
 Nil agis: intenso demum clamore movetur,
 Suetâ viatoris quæ modo voce loqui.
 Nil dare, sponte suâ, didicit resonabilis Echo,
 Nec dare, sponte suâ, bella puella solet.*

Jamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaist, & ne fais autre chose:
 Robin, en rien faisant jamais on cueille rose,
 Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
 Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

Die

Die vraeght leert klappen.

DE Lucht die teghenspreect, de stemme sonder leven
 Is niet ghewoon van selfs een woort van haer tegheven,
 Maer komter oyt een mensch die maer het minste vraeght
 Soo vintmen dat het bosch van haer gheruchte waeght.
 Wie oyt tot spreecken verghit de tonghen der klappeyen,
 Die opent haer den mont, om breet te moghen weyen,
 Wie met een slim beleyt ghestole dinghen heelt,
 Gheeft oorsaeck, dat een dief aen alle kanten steelt.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

M*uta sub obscuris habitaret vallibus Echo,
 Ni foret alterius garrulitate loquax:
 Illa filet, quoties presso filet ore viator;
 Discit & à populo pratercunte loqui.
 Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;
 Hoc duce tentat opus livida lingua suum.
 Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
 Turpia, si nescis, furta receptor alit.*

Du demandant le mesdisant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
 Si nul ne luy parler premierement commence.
 Quant nul chez nous ne faict en demandant le sot,
 La bouche du jaseur ne parle pas un mot.

D*icendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Sto-
baeus. Rem tetigit; Detractatio enim
ut percunctando excitatur; sic auscul-
tando nutritur; nec unquam, loquax
illa Dea è latibulis suis prodit, nisi evo-
cata: ut verò aliquis interrogando au-
resq; faciles præbendo linguacibus istis
garruendi ansam dedit, protinus in va-
rios molestæ garrulitatis modulos latè
diffunduntur, adeò ut, si uspiam, certè
in istis locum habeat illud Poëta, Exci-
tat auditor studium. Si contrà pru-
dentior animosiorve aliquis sive seria in-
crepatione, sive vultu ad gravitatem
composito sese fabulæ inserat, statim ser-
monem abruptum ejusque autorem pisce
mutiorem conspicias; non secus ac si ho-
stilis facies occurrat & omnia tur-
bet. Maledicis ergo si frenum injicere
vis, animi aversionem vultu exprime,
& rem perfeceris: nunquam autem ca-
lumniatores deerunt, dum, cui persua-
deatur, existit, ait Ioseph.*

H*Et veel of luttel spreken van ye-
mant, haught meer aen de toe-
hoorders als aen de spreker selfs; wät
spreeck-lust en wert nergens door
meer gaende gemaeckt, als met veel
te vragen, en vlytich toe te luysteren.
Selden komter een klappeye ter ba-
ne, soo sy by niemant ghevraecht en
wert: maer soo haest als dit lang-ge-
tongde ghedierte door vraghen tot
spreken een open krijght, strax, als
uytgelaten zijnde, verspreyt het sich
wijt en breet daer henen gelijk een
overloopende reviere door het
vlacke velt. Komter daerentegen ye-
mant ten nagang, die met een streng
ghesichte dese mondspeelster onder
d'ooghen siende een snau toebijt, sy
sal terstont swygen als een pissebed-
de, ende stom staen, als een visch. Iffer
dan yemandt die een breedtweyende
tonghe wil inbinden? dat hy de te-
genheydt, die hy van haer slabberen
inwendich heeft, uytwendelijken
metten ghebare uytdrucke, en 'tsäl-
der mede ghedaen wesen.*

CHRYSOST.

M*Alitia non docetur sermonibus, sed
excitatur.*

SENEC. HIPPOL.

A*lium silere cum voles, prius file.*

C

LVC,

*Bidt en u sal ghegeven worden, soeckt en ghy sult vinden,
klopt en u sal opghedaen werden.*

Vle oyt een wederklanck wil in die lucht verwecken
Die moet een helle stem tot inden hemel strecken,
Want die niet uyt en brenghet als woorden sonder kracht,
En hoort geen tegen-spraeck, hoe lang hy antwoord wacht.
Hy dient zijn herten gront met yver uyt te spreken,
Die met een drouve galm wil inden hemel breken,
A leen die krachtigh bid en tot den Heere sucht,
Verweckt een wederklanck tot boven in de lucht.

P S A L M 33.

Clamaverunt iusti & Dominus exaudivit eos.

I*ntensis opus est clamoribus, ut sonet Echo ;
Dum strepis exiguo murmure, Nympha silet :
Nympha tacet tacitis, sed surgat ad aethera clamor,
Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.
Vota quid effundis summis innata labellis ?
At tepidas caeli non patet aula preces :
Tende latus clamore, Deus responsa remittet ;
Hic pia mens ? hic vox fervida, pondus habent.*

I A Q V. 5. 16.

*La priere du juste faite avec vehemence, est
de grand efficace.*

QVi d'une basse voix Echo la nymphe appelle,
(Qu'attend il dans les bois ?) n'aura response d'elle,
Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
N'est entendu du ciel, n'est exaucé de Dieu.

Vocem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum diuine potentie opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam dedicandam, censeo. Tametsi enim, solo mentis ad Deum ascensu, pios non raro Deum-alloqui satis compertum sit, majori tamen energia animus feruens, ope vocis, sese exserit, ac in caelum, ut ita loquar, impetum facit; quam si tacita solum cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (qua utraque immensa Dei bonitas ceteris animantibus praestantiores nos reddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? praesertim verò cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor fortè aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur ad preces ritè offerendas, merito requirimus, animum preparatum, nec aliud agentem; corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & fructum labiorum, id est, vocem imo cordis penetrati emissam. Quae si coniungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluptatem, saltem ad salutem.

DE stemme (die den eenen aldus, en den anderen also beschrijft) oordeelen wy, als een bysonder werck Godes, sonderlinghe aen den selven toe-gheeygent te moeten werden. Want al ist soo dat veel god-salige alleenlijck door het ophieven des ghemoets, gewoon zijn tot God te bidden: evenwel nochtans salmen een vyerich gemoet, door hulpe vande stemme met meerder kracht voelen uytbersten, en met grooter ghewelt teghens den hemel als een uytval doen, dan of yemant alleenlijck door den ghedachte zijn ghebeden Gode opdronge. En waerom doch en souden wy niet met alle de wercktuighen so des lichaems, als des ghemoets, den Schepper van beyde, ten besten wy kunnen vereeren? waerom en souden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van Gode zijn verheven boven andere ghedienten, hem eerbiedelijcken opdaghen, te weten woorden en ghedachten? waerom en sullen wy niet den gheheelen mensche Gode opofferen? sonderlinghe na dien ons eyghen stemme, terwylen wy bidden, van ons ghehoort zijnde, daer toe dienstich is, om ons sinnen meer op te wekken, en t'elcken als die schijnea te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brengen. Wy houden daeromme datter drie dingen noodich zijn, om wel te bidden, te weten eerst, een wel bereyt gemoet, ledich van alle andere bekommeringhe: ten tweeden, een lichaem gantsch en al gestelt tot nedericheyt; ende ten derden de vrucht onser lippen, dat is, een stemme uyt het binnenste onser herten krachtelijck uytghedreven. Welcke drie dinghen indien wy in ons gebet te samen voeghen, soo en isser gheen twijffel aen te slaen, of God wil ons ghewisselijck verhooren, indien niet nae onsen wille; immers t'onnen besten.

PSAL. 144.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.

BERNARD.

Quando fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, caelum, haud dubio, penetrabit, unde certum est quod vacua redire non possit.

AMOR, FORMÆ CONDIMENTVM.
IV.

ARISTOT. I. ETHIC.

Vnicuique delectabile est, quod amat.

PLVTARCH. IN LIB. DE AVDITIO.

A Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hedera instar, valet se quavis arreptâ ansâ applicare.

HORAT. **T**urpia decipiunt cacum vitia, aut etiam ipsa Delectant, veluti Balbicum polypus Agna.

Noyt leelick lief, noch schoonen coolsack.

O soete rasery! hoe kant de Minne voeghen?
 De Sim schiept inden aep een wonder groot vernoeghen;
 Al waer oyt Venus kint zijn gulde pijlen schiet,
 Daer woont de schoonheyt selfs, hoewel die niemant siet.
 Al zijnder in het lief, al zijnder hondert vlecken,
 Men vint terstont een kleet om alle vuyl te decken:
 Den stouten noemtmen vry, die droncken is, verheucht:
 De liefde weet de feyl te trecken tot de deught.

Nunquam deformis amica est.

D *Ulcis amor furor est. Stupet ebria simia prolem,
 Nilque suis catulis pulchrius esse putat.
 Nescit amans vitium (nimis id licet exstet) amice,
 Quasque alius dotes non videt, ipse notat:
 Fucus amor vehemens, omnique potentior herba est;
 Hoc duce facundæ garrula nomen habet.
 Quisquis amat, mentes agitante Cupidinis æstro,
 Omne bono vitium proximior regit.*

Jamais laides Amours, ny belle prison.

Q Ve tu es doux Amour! par ta plaisante rage
 Estime son petit le plus beau du bocage
 Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,
 Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

Ulen, broen Ulen.

En aep die broet een aep, van ulen komen ulen,
 Wat brenghet een esel voort als ombelompe guylen?
 Noyt vontmen soet ghewas ontrent een wilden tronck,
 En, naer het oude singht, soo pijpt het kleyne jonck.
 Ghy, wilje zijn berecht wat u sal wedervaren
 Vant meysjen datje vryt? let wie haer ouders waren:
 Siet! dit is s'weereelts loop, al slatet somtijts mis,
 De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

Qualis mater, talis filia.

Ex asinis asinus, bubo bubone creatur;
 Et similes catulos simia mater habet:
 Non leporem catulus generat, non falco columbam:
 Arboris indomita fructus acerbus erit.
 Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?
 Matris ad ingenium respice, certus eris.
 Dissimilem licet arte sui se monstrat amanti,
 In vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain.

De mere piteuse fille teigneuse.

LA mere, & ses defauts, quant je te fais paroistre,
 La fille, & ses humeurs de la tu peux cognoistre:
 Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement
 Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QUALIS

QUALIS MATER TALIS FILIA.

Non corpus, non formam, non morbos tantum, sed & vitia pleraque, veluti hereditaria à parentibus nos habere, & rerum naturalium scriptores, & usus docet.

Redit ad autores genus,
Stirpemque invisam degener sanguis refert.

Inquit Tragicus: & contra, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adèdò interfit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuum vitæ societatem cogitare capit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adiecit, indagare. Formam tantum aut lineamenta corporis, nescio quæ, atquis ut scopum hinc respiciunt? nugæ. Ista privata voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solum, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublice contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam nec inficiendum seculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, male mulieris pullum; sed audi Poëtæ uno ore sibi acclamantes.

MEn erft van zijn ouders niet alleenlijk goet en bloedt, naer menichmael oock der selver uiterlijke siekten ende innerlijke ghebreken. VVant gelijc den Poëi seyt,
De tacken aerden nae de stam,

Van equade noyt yet goedts en quam.

Middelertijt en isser geen mensche so veel gelegen aen yemants aert en imbornit recht te kennen, als de gene die vā sinne zijn sick tē houwelijke te begeben, dewelcke voor al wel hebbē te letten op de ouders vande gene die sylieden meynē by der hant te nemen. Een proper neusjen, een kleen mondetjen, een gau oogje, een besneden tronitjē, en diergelijke visevasen sick als een wit in desen voor te siellen, is enckeke dwaesheyt, na diēn alle sodanige dingen u eygen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eē rechtschapen houwelijk niet alleenlick en behoort te sien op den genen die dat aengaet, maer sonderlinge mede op't gheslachte, op de nakomelingen, op het gemene beste, de welcke (alst wel soude gaen) yder haer bescheyden deēl behooren te hebben.

VIRG. *Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.*

IUVEN. *SI damnosa senem juvat alea, ludit & hæres*
SAT. 4. *Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c.*
Sic natura jubet.

EX EURIP. **N**E unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias; mala mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, ô proci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.

I. PETR.

Liefde bedeckt veel sonden.

AL siet de Simm' haer maet, of haer wanschappen jongen,
 En hoe zijn platte neus in bochten is ghedronghen,
 Sy toontse niettemin een vriendelick ghelaet,
 En bant uyt haer ghemoet de galle vanden haet.
 Siet wat de liefde werckt! de liefde deckt ghebreken,
 De liefde voet den pays, en haet het leppigh spreken,
 De liefd' is die het huys met alle zeghen vult
 Al waer de liefde woont daer manghet noyt ghedult.

Delicta operit charitas.

G*Audia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,
 Dum gremio catuli membra pudenda foves;
 Arcet ab amplexu non te sine crinibus alvus,
 Non sima ante oculos crimina naris habes.
 Displiceat multis, placet hac mihi Simia parte,
 Ab! niger est, si quis pandere crimen amat.
 Livida lingua sile; vitium tegit ille sodalis,
 Imbuit athereus, si cui pectus, Amor.*

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfait, cherche amitiè.

LE Singe son petit, combien que laid, ne laisse,
 Mais, sans s'en offenser, l'embrasse & le careffe.
 Si de Chrestien le nom ne veux porter en vain,
 Couvrir tousiours te faut les fautes du prochain.

DELICTA

PEnè è *Christiana charitatis penu dul-*
Etum mihi videtur dictum istud Sene-
ca; Secretè amicos admone, lauda pa-
lâm. Plerosq; tamen homines in contra-
rium affici videmus, & ex animo dole-
mus. Laudant secretè, damnant palam;
vix enim duos tresve homines simul collo-
quentes audias, quin statim recensendis
aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita
strenuè, in calumniâ campum hunc Mar-
tium, ut ita dicam, descendunt. Rationem
acutè tangit D. Hieronymus, Malorum,
inquit, solatium est, bonos carpere;
dum peccantium multitudine putant
culpam minui peccatorum. Agedum
quisquis es, qui maledicenti hoc studium
tibi insitum sentis, interroga conscientiam
tuam, quid te moveat, verissimam viri
pÿsentiam (nec dubito) invenies. Ve-
tus malum est; malus bonum malum esse
vult, ut sit sui similis. Nolite judicare, in-
quit benevolus Servator, & non judica-
mini. Tribus modis pravum hoc judi-
cium instituitur, cum bonum alicujus fa-
ctum in malam partem trahimus, cum
malum in pejus. cum dubium in deterius.
Ab fuge! & Sapientem audi, in Prov. 4
24. Plura vetat cartæ angustia.

SO ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx
 heymelijck: soo ghy een vrient prijsen wilt,
 doet sulcx int openbaer, seyter een heyden,
 ende sulcx komt de Christelijcke sachtmoedic-
 heyt al seer na by; dan het meerendeel doet
 schier regelrecht het teghendeel. Prijsen sy
 yemandt, sy doen het in bysonder; laken sy
 yemandt, sy doen't ten aenhooren schier van
 een yeder. Men hoort nauwelijck twee ofte
 dry menschen te samen spreken, of het schijnt
 datse haer selven tot het ophalen van eens an-
 ders ghebreken als verhuert hebben, met soo
 vollen mondt spreken sy daer van: De redene
 van dit heeft den Oudtvader Hieronymus seer
 wel bemerckt. 't'Is, seyt hy, den boosen een
 vermaeck den goeden een kladde na te wer-
 pen, en (somen seyt) met naet slippen in d'af-
 schen te sitten, meynende dat, om de menichte
 der ghenen die misdoen, hun misdaet kleynder
 is. 't'Gaeter veeltijts so, de gene die quaet zijn,
 wenschen dat de goede quaedt mochten wer-
 den, om datse haers ghelijck souden veel vin-
 den. De koeye, alse vuyl is slaet geerne haren
 steert rontsom, om de andere te maken, dat sy
 is. Dese ghenegentheyte spruyt uyt een quade
 wortel, en dient misdien wel uytgheroeyt te
 werden, ende in plaetse van de selve de liefde
 des naesten gheplant. Oordeelt niet, op dat
 ghy niet gheoordeelt en wert, seyt onsen sacht-
 moedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel
 wert dryfins gevelt, als men't goede ten quade
 duyt, als men 'tquade tot slimmer treckt,
 als men twijfelachtighe ten erchsten uytleydt.
 Hebby een Christelijck ghemoet, wacht van so
 te oordeelen, en liever laet in alle ghelegent-
 heyt, na den raed Salomons, den laltermonde-
 verre van u zijn. Prov. 4. 24.

I. CORINT. 13. 5.

Charitas non præsmit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

SI matres erga fœtus tanta caritate af-
 sciuntur, multo magis oportet nos erga

proximum simili caritate affectos esse;
nam spiritus nexus calidiores vehemen-
tioresque sunt, quam nature.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfait cherche amitié.

D

QVOD

PROVERB. 5. 20. *Quare secederis, fili mi, ab extraneâ.*

HESIOD. Τὴν δὲ μελέην γαμέλι ἢ τις οἴβην ἑγγυέει υαίει.
Πάντα μάλ' ἑαφ' ἰδίον.

*Hanc autem maxime disc in uxorem, quæ prope te habitat:
Omnia valdè circumspiciens.*

PETRA. DE REMED. VTRIUS. FORT. LIB. I.

Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

Kent

Kent, eer ghy mint.

PAn sach het eerste vyer juyft doen het was gheschapen;
 Hy sprack, wat moyer dingh ! en, sonder lang te gapen.
 Greep hy het inden arm; ey fiet ! daer is de quant,
 Aen hayr en baert versenght, en in het vleys ghebrant.
 Komt u wat selsaems voor, al schijnt moye saecken,
 En gheeft u niet terstont om die te willen raecten;
 Te vatten metter handt yet datmen niet en kent,
 Heeft menigh man bedot, en menigh wijf gheschent.

Quod non noris, non ames.

V*ix dederat terris ignem, sua furta, Prometheus,
 Pan furit, & flammis oscula ferre parat:
 Quantus, ait, nitor hic! (nondum cognoverat ignem)
 Et ruit, & lasas vix trahit inde manus.
 Stulte puer, blande qui lumine captus ocelli
 Nil, nisi quanto dabis basia, corde moves,
 Dum, quid ames videas, properatos differ amores:
 Heu! scelerata Venus, cum celerata venit.*

Qui en haste se marie, a loisir se repent.

CE, que tu ne cognois, aymer jamais t'avance:
 Il a pris mal a Pan d'aymer sans cognoissance.
 Qui ose son bouillon humer hastivement,
 Sans doute, il brullera sa bouche bien souvent.

D 2

Q V O D

Neeringhe sonder verstandt, verlies voor de handt.

ALs Pan het eerste vyer sach opter aerden spelen,
 Hy was terstont verliest, en gingh een kusjen stelen.
 Hy riep; wat schoonder dingh! maer doen hy naerder quam,
 Ghevoeld' hy metter daet de nepen vande vlam.
 Al ketelt Venus wicht aen uwe domme sinnen,
 En weest noch evenwel niet haestigh om te minnen.
 Maer of je, hout of trout, soo keurt, en kent den gront,
 Want al wie veerdich suypt ghewis die brant den mont.

Ab ignotis abstinendum.

D*Vm ludit tremulis nova flamma per aëra gyris,*
Et nunquam viso plebs rudis igne stupet;
 Pan furit, & flamma miser inflammatus amore
 Oscula festinans, non iteranda, dedit.
 Pulchra licet tibi res videatur, & utilis, hospes,
 Cura sit ignaras abstinuisse manus.
 Discat inexpertis sapiens diffidere rebus,
 Insidijs novitas semper amica fuit.

Fol ne croit, tant qu'il reçoit.

PAn en voyant un jour, la flame lors nouvelle,
 Escrie tout rauy, ô chose plus que belle!
 Et va baiser le feu, mais bien tost s'en repent.
 Tout, ce que ne cognois, ne touche brusquement.

A Nimacula quadam, & in his apes, aranea, formica, concha, denique saxa & lucerna, tempestatem quidem presentiant, signisque non obscuris eandem indicant; humani verò ingenij tanta est tenuitas, ut non modo futura non prospicere, verum ea quae ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium, ad omnia, quae inopina nobis obveniunt, non nisi pedetentim ac lento gradu accedendum esse sedulo monent, cum nova omnia insignem vim nocendi habeant, si illotis (quod dicitur) manibus attingantur. Utique cum bruta insolitum quiddam ac prater ipsorum morem aggrediuntur, mergi videlicet stagna aut maria fugiunt, formica ova proferunt, lumbrici è terra fugiunt, futura tempestatis iudicium est. Sic ubi homines novum aliquid ac prater solitum moliantur, plerumque aliquid monstruosi alere comperies. Tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensusque ambula, & si Senecam audis, nihil, nisi quod in oculos incurrit, manifestumque erit, crede. Prudentis enim est, ait Tacitus, tuta ac presentia, quam nova ac periculosa malle.

V Eelderley gedierten, selfs vande geringste, als byen, mieren, spinnen, mossels en diergelijcke, werden her toekomēde onweder niet alleenlijck ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenighe voorteyckens aen. Het menschelijc vernuft daerentegen is so schrael, dat het meerendeel niet alleenlijck geen toekomende dingen en weet t'ontdecken, maer selfs geen saken die voor oogen sijn recht t'onderfcheydē. Om waer in te voorsien, is geraden geenderhande nieu voortvallende saken aen te slaen, anders als met loode voeten, en geoëffende sinnen, dewijle mē sick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: also onder de selve veel-tijts eē boefjen plach te schuylē. VVanneer het ghedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, den duyckelaer namentlic uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer slepen, de pierē uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet weder. Oordeelt mede soo van het doen der menschen, en dien volgende, na den raet van Seneca, kruypt in geen gat, of sieter deur.

CORN. GALLVS.

Eventus varios res nova semper habet.

HORAT. LIB. I. EPIST. 16.

Cautus enim metuit foveam lupo, accipiterque suspectos laqueos, & opertum multius hamum.

*Dat u de Satan niet en verfoecke, om uwe
onmaticheys wille.*

VAt gaet den bockx-voet aen het vyer te willen raecken,
En van de felle vlam een spel te willen maecken?
Daer is in alle dingh, daer is een vaste maet,
En tis een wisse feyl al wat daer over gaet.
Oock reyne liefde selfs komt leelick uyt te vallen,
Als yemant die misbruyckt in ongheregelt mallen.
Want als een echte man is geyl in sijn bedrijf,
Hy valt in hoerery oock met een eyghen wijf.

Ne quid nimis.

P*An, satis est, modico caleat si corpus ab igne,
Quid, miser! in flammis & tua damna ruis?
Omnis amor vehemens, malus est; nimis uxor amare,
Et puer, & genetrix, & pater ipse, potest.
Omnis in alterius (procul hinc praetextus amici)
In propria nimis conjuge sordet amor.
Ni modus, & ratio juvenilibus imperet ausis,
Quisquis es, in propria conjuge mœchus eris.*

Et choses bonnes ont leur exces.

A Proche toy du feu, mais touche pas la flame;
L'exces d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme:
Qui se comporte au liêt plus mollement, que fault,
Au milieu d'un amour sacré se faiêt ribauld.

Res natura sua optimas solo abusa
malas fieri, non solum ratio, sed &
usus docet. In re conjugali (ut alia sile-
am) vereor ne, juventutis lubrico pro-
lapsu, plurimū peccemus, & in ipso ma-
trimonij odere à matrimonij scopo quam
longissimè aberremus; Idque specie (ut
ait ille) virtutis, & umbra. Porro cum
Deum, id est spiritum purissimum, aucto-
rem matrimonij laudamus, vel eo adno-
nemur, non esse id intemperantia ac dis-
soluta libidina conspurcandum. Hanc
petulantiam Ambrosius gravi quidem,
sed non indigna censura notavit, cum
uxoris adulterum vocavit eum, qui in
usu conjugali verecundiae rationem non
habet. Sed & aliud esse amasium aliud
maritum agere, non ij notarunt, qui
uxorem non voluptatis, sed dignitatis
nomen esse voluerunt; Romanos & Eth-
nicos dico, quorum vel Comici veteres ea
de re sane judicant, eorum unus,

... Quae mulier suum virum (ait)
Voleat sibi obsequentem esse atque diutinum,
Modicè ac parcè ejus serviat cupidini.

Lepidè Erasmus noster, non provocare,
matrone est; comiter negare, pudoris;
obstinatè recusare, perfidiae.

DE redene ende ervarentheydt leert ons,
Dat oock de aldernuiste dingen, door het
misbruyck alleen, gantsch en al schadelijck
werden. 'tIs te beduchteo dat wy in de sake
des houwelijcx (om andere dinghen te ver-
swijghen) door de hitte des jonckheys ons
dickwils vergrijpen, ende van het eynde des
houwelijcx, int werck des houwelijcx selfs,
aldervert af dwalen. Wy erkennen God (dat
is een gantsch reyn gheestelijck wesen) voor
den inletter van dien staer, en daer door alle-
ne dienen wy aghemaent te werden van het
selve mer onmatighen lust te befoerelen. Am-
brosius heeft de ghene die haer hier in verloo-
pen, door een scherpe, nochtans eyghene, ma-
niere van spreken, overspeelders van haer ey-
ghen vrouwen genaemt. De naem van huyl-
vrouwe is voor eennaem van weerdicheydt,
ende niet van wellust, selfs by de Romeynen,
altijrs gehouden geweest haer Poeten hebben
dies aengaende goede vermaninghen ghege-
ven, eene van henlieden seyter aldus:

*Vrouw, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeeren, en zyn lust,
Noyt t'eencmael en zy gheblust.*

De ghehoude en moeten hun dan niet laten
voorttaen, dat hen teghens malcanderen alles
gheoorloft is, maer een yeder handele de sijne
matelijck, ende mer een sekere vriendelijcke
stemmichey; besittende alsoo sijn vat in hey-
lichey, na den raedt des Apostels.

Hieronymi Contralorian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognovisse se quendam
hominem ornatum, qui exiturus in
publicum sacra uxoris peccatus colligabat,
& ne pun.to quidem hora praesentia eius
carere poterat, potionemq; nullam sibi,
nisi alternis tactam labijs, vir & uxor

hauriebant. Alia deinceps non minus
inepta facientes, in que improvida vis
ardentis affectus erumpebat. Origo qui-
dem amoris honesta erat, sed magnitudo
d. formis; nihil autem interest quam ex
honesto causa quis insaniat.

SENSIM

PLVTARCHVS.

Amor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, inuadit; neque facile ingressus, decedit, quamuis alatus: sed sensim ingreditur ac molliter, manetq; diu in sensibus.

SENE.

HIPPOL.

Labitur sensim furor in medullas,
 Igne furtivo populante venas,
 Non habet latam data plaga frontem,
 Sed vorat tectas penitus medullas.

Neemt toe, men weet niet hoe.

LAest ginghick inden hof, daer schreef ick op een linde,
 Ick sneed' in een pompoen den naem van mijn beminde;
 Het schrift was eerstmael teer, men sach daer anders niet
 Als, dat het groen ghewas beschreyde mijn verdriet:
 Maer als ick naderhant hier weder quam ghetreden,
 Doen stontet uytghepuylt al wat ick had ghesneden;
 Dies riep ick overluyt; dus gaetet mette min,
 Daer komt een groote wond oock van een kleyn begin.

Sensim amor, sensus occupat.

I*nscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
 Littera, cultelli cuspide facta, latet:
 Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,
 Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;
 Lasa cutis sensim laxo se pandit biatu,
 Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
 Exclamo: crevere nota, crevere calores.
 Hei mihi! quam tacitis passibus intrat amor.*

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'appercois.

REtournant au tillet, ou tu estois escrete,
 Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
 Comme un peu cy devant: le passager la voit,
 L'amour s'augmente hélas! sans qu'on s'en appercoit.

E

rUWord

DE letters diemen plach te snyden inde linden
 En zijn van eersten aen niet in het hout te vinden,
 Maer komie naderhandt ontrent den groenen bast,
 Soo blijkttet dat het schrift gheduerigh grooter wast.
 Het kint, indien het siet eens anders quade streken,
 Ontfanght in sijn ghemoet de gronden van ghebreken.
 Wat quaet is, kankert in : ghy leyt dan inde jeught,
 Gheen voncken totte lust, maer sporen totte deught.

Paulatim rima dehiscit.

Quod peponem riguo mihi crescere cernis in borto,
 Non est quod velit hunc nostra culina cibum:
 Hic ego, dum tener est, rorantia carmina sculpo;
 Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
 Sit licet insulsus pepo nos docet: imbibat infans.
 Semina nequitiae, pessima messis erit.
 Ille, virum facinus patrare virile videbit,
 In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

VEus tu un grand escrit dans quelque tendre escorce?
 Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,
 Le temps l'aggrandira. le vice au cœur d'enfant
 Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

PLAVT. IN TRIN.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

IUVENAL, SAT. 14.

*Maxima debetur puero reverentia, si
quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris
annos.*

SENECA.

*Disciplina sanè mores facit & id sapit
unusquisque, quod didicit.*

HORAT.

*Nil dictu fœdum visus, hac limina tan-
gat intra que puer est!*

Vveest voor al in reden kuys,
Alser kinders zijn in huys;
VVant daer Ionckheyt is ontrent,
Dient niet dertels voorghevent.

Op het selve beelt een andere sin.

VVAnneer een gheefligh quant den naem van sijn beminde
Snijt in een bol ghewas, of op een groene linde,
De schors die schijnt bedroeft, sy stort een droevigh nat
Als of haer eenigh leet door snijden had ghevat;
Maer, leser, hebt ghedult; de tijt die salt ghenesen,
En alsje weder konit dan sal het beter wesen;
Siet! al wat klouck beleyt of reden niet vermigh,
Dat wort noch evenwel verwonnen vanden dagh.

Quod non potest ratio, sanat mora.

S*I domina describat amans in cortice nomen,
Deplorat latus vulnera primo pepo;
Sed mora dat vires, & dum nova littera crescit,
Durior est multo, quam fuit ante, cutis.
Nescis, quid valeant anni, quid polleat atas;
Tempore poma rubent, tempore cessat hiems:
Quod ratio prestare nequit, durive labores,
Id vel sponte sua mox dabit ipsa dies.*

Allenxkens , tot dat Christus een ghè-
daente in ons krijght.

PLagh yemant in een boom by wijlen yet te snijden ,
Het kan hem dienstigh zijn , ten valt niet al besijden ;
Let hoe de saecken gaen ; eerst is de letter teer ,
Maer naer een weynigh tijts soo vint de leser meer .
Als Godt door sijnen gheest ons harten komt beschrijven ,
Men voelt het vast gheloof niet stracx aen ons beklijven ,
Maer siet het swack begint dat wort ten lesten sterck ,
Met tijt en door gedult voltreckt de gheest sijn werck .

Tenera pietatis principia.

I*ndimus arboribus , tenui dum cuspide , carmen ;
Vix teneram signat parva litura cutem :
Incrementa tamen , vix intellecta , videbis ,
Dum peragit tacitis passibus annus iter .
Enthea non hederam pietas imitatur Ione ,
Ferre cui patulas nox dedit una comas :
Parva fides primò , crescit sensim , & sine sensu ,
Paulatimque sacrum spiritus implet opus .*

EPHES. 4. 13.

Peu a peu , jusques a ce que croissons a la
perfection d'homme en Christ.

SI tu fais un escrit sur l'arbre , ne te haste ,
Bien qu'il te semble estroit , le temps l'escrit dilate .
Vertu n'est point d'un jour , & l'œuvre de l'esprit
En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit .

TENERA

Non confusè, sed ordinatè in hac inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, premisso dubie lucis crepusculo, paulatim

..... Medium Sol aureus orbem Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat.

Non statim, ex intenso frigore, in ardores Syrii precipitatur; sed, vere ac tepentis favonij flatu intermedio, paulatim ad aëstivos calores deducimur. Spirituales fidelium progressus planè hujusmodi. Nunquam, è medijs peccatorum sordibus, ad statum gloria suos evehit Deus, sed gratiam mediam interjacet. Vix ullus, ex vita insigni scelere contaminata, subito in vitam christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura, inquit ille, capit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine christiano jure quis dixerit: Ne igitur animo destituitur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, effertur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

God gaet niet onschickelijcken, maer met order te werck in alle dese nederighe dinghen, niet schielicken van het eene uysterste tot het andere vervallende, maer door middelweghen allengkens, en als by trappen, van teene tot liet ander gaende.

Den doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht ghebracht,
Den dagheraet en morggen-stont
Verthoont voor eerst haer rooden mont;
Dan rijst de Son, des werelts oogh,
En klimt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht
Onschemert, door haer crachtich licht.

Het gaet met den gheestelijcken voortganck vande godtsalighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemant uyt den stanck der sonden, regelrecht tot heerlijckheyt te verheffen, maer sijn genade als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemant uyt een gantsch rau en roeckeloos levè, op eë sprongh overgheset in een ghesette en christelijcke sedicheyt. De godsalicheyt en verthoont haer van stonden aen niet in hare volmaecktheydt, maer wert door daghelijckschen aenwas allengskens tot haer volkomentheyt ophetoghen. Een verflaghen herte en heeft daerom den moet niet veïoren re gheven, om sijn lanxlamen voortganck inde godtsalicheyt, soo die maer staech en geduerich en zy. Alderley aenwas (oock denghenen die ons onghewoelijcken aenkomt, en diemen eergewaer wort gheschiet te zijn, als te gheschieden) ghedi t een christelijck ghemoet ter salicheyt.

2. CORINT. 3. 3.

Epistola est ut Christi scripta non a tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.

PSEALM. 29. 15.

Le juste s'avancera comme la palme & croistra comme le cedre du liban, estant planté en la maison de l'eternel, &c.

VERS. **N**on amet, aut discat duros tolerare labores,
 VULGAR. **N**optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

Nulla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem: sed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

Gheen

32

Gheen boom en vaest op eenen dagh,
Gheen boom en valt ten eersten slagh.

SOo haest ick my bevont in Venus net ghevanghen ;
Seyd' ick het Rosemont. waer toe veel kromme gangen ?
En siet ! my docht terstont de vryster was ghereet ;
Maer op soo mallen waen ontfingh ick dit bescheet :
De Specht , het grillich dier , die pickt in alle boomen ,
Maer wat de geck begint , ten zijn maer rechte droomen ;
Hy meynt , daer is een gat : maer t'hou is al te dick :
O vrient , een eyken boom vereyft al harder pick.

Sive amator , sive gladiator es,
Repete.

MArtia Picus acuis longis dare vulnera ramis
Dum parat , & rostro robora dura petit ,
Protinus , ut Quercum primo modo contudit ic̄tu ,
Querit , an admittat pervia rima diem.
Picus , amatoris nimium properantis , imago est ,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur ; haud primis cadit ic̄ta bipennibus arbor ;
Robora vasta cupis sternere ? saepe feri.

Perseverer fait importer.

CE troncq pouvoir percer le Pic se met en teste ,
D'un coup , sans plus frapper , ô qu'il est sotteste !
Semblable impressio forge en son cœur l'amant ,
Mais fache , pauvre sot , qu'il faut frapper souvent.

H₂

Hy meynt 'tis deur, en 'tis gheen scheur.

DE Specht pickt inden boom, men sietse nau beroeren;
 Noch gaet hy niettemin gheduerigh sitten loeren.
 Of hy een open siet. Kijck, wat een dapper man
 Hy soeckt een vol besluyt oock eer hy schier began.
 Hoe ketelt sich het volck, besonder in het minnen,
 Daer is maer enckel waen, en niet als malle sinnen;
 Al wie van dese wesp is in het hoofd gheraect,
 Die raest, oock sonder korts, en droomt, oock als hy waeck

Amans sibi somnia fingit.

P*icus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
 Jam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
 Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at eheu!
 Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
 Stultus amans, simul ac solito minus aspera virgo est,
 Clamat, iô! victas jam dedit illa manus.
 Intempestivum stolido canit ore triumphum,
 Et sibi vana movet somnia quisquis amat.*

Il n'a fait, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
 A peine de son becq ayant percé l'escorce,
 Va regarder a tous moments si l'arbre est creux:
 Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

AMAN;

I*n*sta est quibusdam tam ridicula,
Philantia prurigo, ut, licet vel pe-
pone insulsiore sicut, omnia nihilo-
minus splendida ac magnifica de sese
polliceri audeant.

Quid dignum tanto dabit hic pro-
missor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniat
ac ariste inanes aliis emineant,

Parturient montes nascetur ridicu-
lus mus.

*Placet Menedemi dictum aureum,
qui Athenas studiorum causa pro-
perantes primò sapientes esse, tunc
philosophos, inde rhetoras, denique
rudes & omnium ignaros fieri, non
minus lepidè, quàm verè dixit. Va-
leat totum genus hoc ardelionum.
Solida, ac non inventum docta mens
(ut ille ait) quo diutius discit, in re
plura, in opinione pauciora novit.
Magna de seipso credere, exigue
scientie certum est indicium.*

DAer is in sommighe menschen
sodanighen ketelende jeuckfel
van eygē liefde, datse, schoon sy zou-
teloser zijn als pompoenē, evenwel
nochtans veel groote dinghen van
hun derven beloven. Maer wat kan
doch sodanigen hoogen snurcker by
brenge, nademael het vā oudts so ge-
weeft is, dat eē wan-vat meest bomt,
ende rydele kooien-hayr hooghst
uytsteeckt, so en is van het wijdt be-
roemde swanger gaen der bergē, ge-
lijck Horatius seyt, niet anders te ver-
wachte, als de geboorte van een gec-
kelijcke muys. De Studenten cerst-
mael t' Athenen komende, seyt Me-
nedemus, sijn dappere gasten soos sy
meynen, maer strax niet anders als
liefhebbers der wijsheyt, ende daer
nae leerlingen der reden konst, ende
ten lesten, gantsch plomp, ende van
alles onwetende. Gaet noch huy-
den ten daghe so met yder van ons,
hoemen langer leert, hoemen inder
daet wel meer, maer naer eygen oor-
deel, min wetenschap heeft. Veel van
sich te dencken, komt van weynich
te weten.

VARRO.

O*M*nes videmur nobis saperde, festi-
vi, belli, cum simus ceprea.

OVID. DE ART. 3.

P*R*ona venit cupidis in sua vota fi-
des.

F

PRO.

Laet u niet wijs duncken.

DE Specht vlieght over al, hy gaet de bosschen quellen,
 Hy wil (ghelijck het schijnt) de boomen nedervellen,
 Hy pickt in al het hout, en souckt een open gat,
 Maer vint ten lesten niet als, ick en weet niet wat.
 Al wat de menschen doen, al wat de lieden maecten,
 He zy in kleyn bedrijf, het zy in groote saecken,
 Hoe slecht haer dinghen gaen, sy trofsen niettemin,
 De minste vanden hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obstaculum.

N*Um penetrent morsus in singula vulnera querit:
 Dum nimium rostro martia fudit avis.
 Per via ligna forent, nisi per via, Pice, putasses;
 Dum ruis huc illuc, tempus inane volat.
 Qui poterit, doctum qui se putat esse doceri?
 Qui sapiet, qui se jam putat esse sophum?
 Semper inanis erit mens, qua sibi plena videtur:
 Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.*

ECCLES. 3. 24.

La presumption a deceu plusieurs.

LE Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,
 Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
 Vn cœur presumpctueux ne fera rien du bon,
 Puis qu'il á de son faict trop grand' opinion.

ARROGAN.

ARROGANTIA, PROPECTVS OBSTACVLVM.

M Agis decorum est iuuenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectoris aetatis hominem serò discere, quam in ignorantia perpetuà versari. Nunquam hominem tam exacte eruditionis uspiam extitisse, ut amplius nihil addiscere poterit, ratio demonstrat. Non in vitâ solùm, sed & in ipsa morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; praesertim homini Christiano. Odi homines ignoravâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quae ipsi non insunt; vel maiora, quam quae insunt. Utinam hoc animis omnium insitum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

H Et voeght een Jonghelinck beter, onderwefen te werden, als andere te leeren; voor een oudtman daerenteghens passet beter een ander te onderwijfen, als selfs onderwefen te werden; en evenwel nochtans ifter beter in sijn ouderdom te leeren, als altijd onwetende te blijven. Noyt en isser yemandt so volkomen ofte in ghelcertheyt, ofte in ervaerentheyte gheweest, oft hy en heeft noch alijt in wetenschap kunnen toenemen. Men en kan niet alleenlick in dit leven, maer in, en uyt de doot selfs, onderwefen werden, voor al en sonderlinge een Christelick ghemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijs, seyder een vande Oude; hy en is niet leerfaem, die liever heeft ghelcort te schijnen als inder daet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel den desen, die sick dinghen toefchrijft de welcke hy niet en heeft, als den ghenen, die sick grooter dinghen vermeet als hy kan. 'tWare goet datmen van andere nimmermeer qualick, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet, handelt Christelijck; die het tweede doet, handelt wijffelijck.

I. CORINT. 5. 2.

S I quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

I Ndocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

PROVERB. 2. 12.

A S tu veu un homme qui auide estre sage? il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.

VERS. 16.

L E paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.

SINE VOLNERE LÆDOR,
VIII.

TACIT.

Palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido.

VIRGIL. **V**ivit pectore sub dolente vulnus,
Intactis vorat ossibus medullas;
Vesano tacitos movet furores,
Quod chironia nec manus levaret,
Nec Phæbus, sobolesque chara Phæbi.

DE blixem kan het swveert in hondert stucken breken,
Maer laet de scheede gaef, daer in het heeft ghesteken;
Tis even soo een vyer dat my de pijn doet,
Ick ben, eylaes! ghequetst; en noyt en liet ick bloet;
Ick ben, eylaes! ghequetst, maer openbare wonden
En zijnder noyt ghesien, en zijnder noyt ghevonden.
Dies wensch ick tot behulp gheen kruyt, of machtygh gras,
Ick wensche reyne salf van enkel maeghde-was

Sine vulnere lædor.

S*Aucia corda gero, vestigia nulla sagitta;
Et jecur, illaso corpore, vulnus habet:
Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus?
Hei mihi! cæcus amor vulnere cæca facit.
Fulmine cum misero mihi, non face pectus aduras
Sæpe puer, nostris hoc, precor, adde malis:
Da medicam, medicis quæ nesciat artibus uti,
Et sua, non herbas; applicet ora mihi.*

Ma playe est au dedans.

Foudre & flambeau d'amour, feu de facon estrange,
Qui, sanstoucher le sein, au cœur d'amant se range.
Mon cœur, puis que mon cœur tu blesses sans blessure,
Il faut, par consequent, qu'il soit guary sans cure.

WY sien een gult gevest, wy sien een mooye scheede,
 Maer is de lemmer goet? dat swoerje wel met eede.
 En efter ist ghemist. de snelle blixem-strael
 En breeckt wel anders niet, als slechts het innigh stael.
 Wanneer ghy menschen siet tot hooghen staet gheresen,
 En achtet niet terfont het hoochste goet te wesen.
 Want daer 'thoof blinck en klinckt, daer dwinght en wringht
 de gheest;
 Siet! waer het lichaem dreyght, daer is het hert bevreesst.

Nescitur, ubi me calceus urget.

Fulgeat ut letis vagina coloribus extrâ,
 Intus, iô! ruptus fulgere mucro latet.
 Grande satellitium miraris, & arma tyranni,
 Et rutilum, fulvo quod micat ere, caput:
 Exteriora vides, quid stas? & ad intima transi,
 Terreat ut facies, mens malesana tremit.
 Calceus, egregium quem judicat esse viator,
 Afficit occulto sepe dolore pedem.

Tout n'est or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
 Si reveré de tous, si grand, si magnifique,
 Que juge-on heureux? souvent est le cousteau
 Bel a le voir, mais tout gasté dans le foureau.

QVOD

QVOD DOLET INTVS HABET.

Plerisque nostrum solenne est conditionem alterius quam maximè extollere, propriam contra deprimere. Ejus rei rationem hanc puto, quod in his tabulis ab externâ rerum facie iudicia mutuantur, interna vix respiciamus, cumque lata plerumque & quæ magis placent maximè conspicua sint, duriora vendunt tacitè ferè conditioni uniuscujusque inhæreant, aliena nobis, nostra plus alijs lacent, optat ephyppia bos piger, optat arare caballus. *Opes ac majestatem Dionysii cum Damocle laudibus exollimus, gladium è lacunari equinâ seâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quam ipsi eo loci simus, maximo imperio, ut ait Sallust. maximam cum inesse nescientes. At sanè speciosissimum auleum nonne sæpe ad sordidiorum parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne colossi foris insignes Deum sepe aliquem representant, intrinsecus leni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerumque ubi honor, ibi & horror; & Seneca, qui à multis timetur, multis timet.*

Vele onder ons, hebben een ghewoone; eens anders gheleghentheyten ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaen, dat wy ons oordeel in dusdanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dinghen die ons in't ooghe loopen, op inwendighe ende verborgghen saecken ondertusschen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende naedmael het ghene dat vermaeckelijck is in yemants gelehentheyten, meest altijdt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheyden vande selve daerenteghen veeltijts van binnen schuylt ende bedeckt is: Soo ghebeurtet dat de gelehentheyten van andere luyden aen ons, de onse aen ander luyden, beter schijnt:

*Den Os wil voor een rijt-peert strecken,
Den hengst wenscht om den ploegh te trecken.*

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijckheyden van Dionysius, om datse ons in't ooghe loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayt over't hooft van den Tyran hanght, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaetse zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapitserye gespannen voor een vuyl stuck muys. De nieuwlte schoenen dwinghen meest. De gegoten beelden der Afgoden, hoe wel zy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slick ende vuylicheyts bevonden. Die van vele ghevreesen wert, seyt Seneca, vreesen vele. Noyt Heer of eer, sonder seer.

BOËTIVS.

Qvos vides sedere celsò,
Sedij culmine reges,
Vtrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Vnde videbit arctas
Dominos ferre catenas.

TACIT 6. ANNAL.

Si tyrannorum mentes recludantur;
Spossint aspici laniantus & i. Trus: Quando,
ut corpora verberibus, ita savitiâ,
libidine, malis consultis, animus dilaceretur.

Buycht

Buycht, oft Breeckt.

PET. I. 5.

*Vveest met ootmoedicheyt verciert, vwant Godt vveder-
staet den hooveerdighen.*

Siet, wat de blixem doet; hy sal een lemmer breken;
Hy sal in stucken slaen dat niet en is gheweken,
De scheede niettemin, daerin het yser stack,
Die blijft in haer gheheel en sonder onghemack.
Godt die het seltsaem vyer laet vanden hemel dalen,
Die maeckt hem veel ghelijck met dese snelle stralen,
Hy breeckt dat wederstaet, hy spaert dat buyghen kan;
„ Noyt wasser trots ghemoet dat Godes zeghen wan.

Flectere vel frangere.

S*æpe vel intactâ nummi perière crumenâ,
Fractus & , illaso tegmine, mucro fuit.
Sæpe cutis totos ruptis tegit ossibus artus,
Cum Deus ex alto tela triscula jactit.
Mollibus indulget, durisque ferocius instat
Fulmen, & ipse facit fulminis Auctor idem.
Flecte genu: quicumque Deo non flectitur, ille
Plectitur, elatos Numinis ira premit.*

Aux humbles gracieux, dur aux osueilleux.

CEs Iavelins de Dieu, la foudre & la tonnerre,
Au doux ne font du mal, au dur il font la guerre.
Homme humilie toy, baissant ton haut desir,
Nul est, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

FLECT.

Siquis me interrogat (inquit Augustinus) quodnam primum, hominique Christiano maxime necessarium requisitum sit, humilitatem dicam. Si, quid secundum idem respondebo. Si de tertio quærat, dictum repetam. Indicat vir pius basim ac fundamentum totius philosophiæ Christianæ in hoc præcipue consistere, ut debellata omni elatione ac superbia, ex vera sui cognitione: unusquisq; sibi vilescat, Deoq; creatori sese submittat. Cum enim superbia veneno primi parentes afflati ac inflati, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restituui, & ut in morbis; contraria contrarijs curanda esse, Deum non obscure testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sententiam malorum superbiam esse, etiã ex judicio naturali, antiqui judicaverint. Tarquinius hominem libidine præcipitem, avaritia cæcum, immanè crudelitate, furore vecordem, vecaverunt superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altum vult Deus, præter se; proprium illi est erecta deicere, dejecta erigere.

Soo my yémant vraecht (seyt Augustinus.) Swat de eerste ende noodichste deucht zy voort een Christen mensche, ick sal hem antwoorden, nedericheyt; wat de tweede, nedericheyt; wat de derde, nedericheyt. Willende den Godsaligen man daer mede te kennen geven, dat het geheele grontluk des Christelijken levens insonderheyt daerin bestaet, dat de mensche in sijn gemoet uytgheroeyt hebbende alle trottheyt en hoochmoet, ende daer door ghebracht zijnde tot ware kennisse en verachinghe van sick selfs, hy sick inde leechste dweemoedicheydt voor Godt verootmoedighe. Want naedien't onser aller Voorouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onser verderve leelijck hebben laten ligghen: Soo heeft den goeden Godt belieft, op de wijze vande ervaien medecijnen, dese sieckre door strijdighe ghenieefdrancken wech te drijven. Laet ons dan trachten na een hemelsch en hooch leven, maer naer een nederighen gheest. De Heere der Heeren en wil niet groors, als sijne heerlijkheyt, want 'tis hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nedrighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het voochmoedighe ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy die een Christen zijt ghenaeemt,
Vraeght, welcke deugd' u best betaemt.
D'antwoort is kort: Voor eerst, en lest,
Is ned'richcyt u alderbest.

PETR. 1. 6.

Humilissimi sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

PROVERB. 28. 14.

O que bien heureux est l'homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endurecit son cœur tombera en calamité.

EX VOLNERE PVLCHRIOR.
IX.

OVID. DE **D**iscite sanari, per quam didicistis amare :
 REMED. *Vna manus vobis vulnus operamq; feret.*
 AMOR. *Vulnus, Achillao quæ quondam fecerat hosti,*
 LIB. I. *Vulneris auxilium peltas hasta tulit.*

DAN. HEYN. MON. EL. II.

Elevat una undas pectoris, una domat.

DE naeld' is u pinceel, die schildert frisse rosen,
Van zijde maeckje veruuv, en doet het linnen blofen;
Ghy opent, ende sluyt, ghy heelt oock datje steeckt,
Ghy gheeft meer alsje neemt, ghy maectt oock datje breeckt.
Ick prijse dit beleyt, ick noem het soete rancken,
Maer handelt my alsoo, ick sal u des bedancken:
Vriendin ick ben ghequetst door uwen soeren mont
O gheeft my doch behulp met dat my gaf de wont.

Ex vulnere, pulchrior.

Pungere te dicam, vel pingere? nescio, Phylli,
Pungis & hac ipsa, stamina pingis acu:
Fulget, jò, sana cute pulchrior ipsa cicatrix,
Dumque nocet, bysso fert pia cuspis opem.
Cum tua respiciat tenuem clementia pannum,
Menè magis dura conditione premes?
Corda mihi pungis; nec deprecor, ò mea, punge
Phylli, genas labris tu modo pinge tuis.

Ce que blesse, me dresse.

TV fais, au blancq satin, maint trou par ton aiguille,
En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!
Tout, que tu as blessé, en est gentil & sain:
O que me traicte ainsi, Margot, ta belle main!

VV Anneer ick nu en dan een vrijster sie bordueren,
 Soo leer ick even daer een deel gheslepe kueren.
 Besiet, o soete jeught besiet een loosfen treck,
 Ontrent het meeste gout daer is de meeste pleck.
 Wat isser menigh mensch alleen met schijn behanghen!
 Wat isser menigh oogh alleen met schijn te vanghen!
 Maer tis niet alijt schoon, dat al te schoone blinckt,
 Die alijt soete rieckt, tis seker datse stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

Quem stus infecit Phyllis tegit arte colorem,
 Quod micat aurato stamine, menda fuit.
Quid pietæ fictique juvant mendacia vultus?
Hanc natura fugit, quæ petit artis opem.
Crimen habet formosa nimis: quæ spirat odores,
Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.
Non natiuus honos, sed pietæ videtur imago,
Semper ubi roseo vernat honore cutis.

Dessous la couverture, se trouuera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
 As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.
 Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
 De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

Insolita omnia merito suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causa, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est piscoris dulciarij frequens fallacia, cui ambustam placenta partem densiori saccharo tegere, nota acupietricis puellula fallax solertia, cui pannum, parte qua decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bona fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submitunt feritatem, magis quam exuunt, & quum minus expectaveris, exasperantur; torvitas mitigata cito in naturam suam recedit. Acute, ut omnia, Tacitus, certissimum sane cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, ira occultatio. Tu, cui haec eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficulter amicum, amicum veterem non facile hostem fieri certo tibi persuade.

TIs een streck van voorzichtigheyt alle ongewoone dinghen voor verdacht te houden. Niemand en heeft oyt, sonder merckelijcke oorsaken, besetheyt in een sloef, sparrigheyt in een opsnapper, vriendelickheyt in sijn vyandt gesien: noyt en werter heuf heyt by den trotsen, mildicheyt by den gierighen te vergheefs ghepleecht. Daer te taerte meest verbrant is, stroyt den pasteybacker het meeste suycker: daer het satijn meest ghepleecht is, voccht den borduerwerker het meeste gout. De gebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwē getemt, seyt Seneca, sy houden veel eer haren aert en wreetheyt in, alse die afleggen, en als men der minst op verhoet is, so breken sy weder uyr, en wandelen den oudē karrepat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap inkropt, let dan vry op u stuck, want 'tis een ghewis teycken van een wreet voornemen.

IUVENAL. Sed quae mutatis inducitur, atque foetur
Tot medicaminibus, coctaq; siliq; offas
Accipit, & madida; facies dicetur, an ulcus?

TERTVL. DE CVLTV FŒMIN.

Quantum à nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigie mentiri quibus lingua non licet: appetere

quod datum non sit, quibus alienis abstinendum! speciem exercere, quibus studium pudicitiae est; edite mulieres Christianae, quomodo praeccepta Dei custodiantis, lineamenta non custodientes.

Salich is den man die versoeckinghe verdraecht, want als hy beproeft sal zyn, sal hy de kroone der heerlijkheyt ontfanghen.

Die aen het wit satijn gheeft hondert duysent steken,
 En meynt noch evenwel de sijde niet te breken.
 Want als de sneghe maeght haer naelde wederhout,
 Waer eerst de steke was, daer is dan enkel gout.
 O! stelt u weerde ziel om met ghedult te draghen
 Al wat van boven komt. Al zijn het harde slaghen,
 Ten brengt u gheen verderf. Des Heeren wonder hant
 Ghenceft, oock alse quetst; en koelt oock, alse brant.

Sanat, quod perculit.

Non tibi fert animus tua serica perdere, quamvis
 Mille foraminibus serica, virgo, notes:
 Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
 Pulchrior ex ipso vulnere tela redit.
 Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
 Qui gemis æthereâ vulnera facta manu:
 Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;
 Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq satin dix mille trous, m'amie,
 De tout celá pourtant ton cœur ne s'en foucie;
 L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
 Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

SANA?

Quod in bysso virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor. unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è suis aut gratia spiritali imbuit, ut honore corporali egregiè decoravit, nisi præmissa, in utroque, insigni aliqua calamitate? Non antè patriarcha Iacob pulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, stipatus ad suos redijt; quàm solus bacillo innixus in exterarum regiones profugus abijisset. Non antè Iosephus reali splendore emicuit, quàm carceris quallore sorduisset. In spiritalibus: non antè Paulus impios à morte revocavit, quàm in piorum mortem consensisset; Ecclesiam non propugnavit, quam iam oppugnasset; lucem denique Evangelij, nisi cæcus, non vidit. Quid multa? utiles sunt fidelibus afflictiones, etiam minimi. Si quando ergo affligi te contigerit, O mens pia, corpore, sive animo insolatium tui hoc, aut simile, argumentum deprome, Deo est propositum me honorare, infamia enim afficior: me firmare, quippe debilitor: devitijs me cumulare, in paupertas angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciandum me tradidit. Nam ut ait:

AVGVST SVP. PSALM. 21.

Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus ureris, se-saris, clamas: Non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

Ghelijck een maghet met haer borduyr-werck, so handelt de goede Godt metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te voren niet belast en hadde? wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck oft gheestelijck gheseghent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? den oudtvader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee als met een heyrlegger omringhelt totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleene inde handt veltvluchtich was ver-trocken. Ioseph en is niet eer tot conincklijcken glans verheven gheweest, voor hy in't duyster des kerckets was nederghelaten. In gheestelijcke saecken: Paulus en heeft niet eer de goddeloose uytden doot ghetoghen, voor hy inde doot vande Godtsalighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te voren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Euangeliums niet ghesien, dan doen hy steke-bliint gheworden was. Om kort te maecken, den Godtsalighen strecken selfs hare swaricheden, 'tzy in ziele of in lichame, gantsch en al ten goede; ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden kavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my wert on-eere aenghedaen. Hy wil my verstercken, want ick ghevoele mijne swackheyt. Hy wil my verrijcken, want hy befoeckt my met ar-moede: hy wil my verblijden, want hy trefte my met droefheden. Siet daer? een selfsame, doch een valte, maniere van reden kavelen vande kinderen Gods.

Perkin. Tract. de Spirit. Desert.

DEi gratia incipit, perficitur, ut plurimum; per contraria.

APOCALYP. 2. 10.

NE crain rien des choses que tu as a souffrir: Sois fidelle jusques a la mort; je te donnerai la couronne de vie.

CAPTIS

CAPTIS OCVLIS, CAPITVR BELLVA:
X.

OVID. **N**on bene conveniunt, nec in una sede morantur.
METAM. 3. **M**ajestas & amor.

MANTVAN.

Quisquis amat, servit; sequitur captivus amatam,
Fert demitâ cervice jugum, fert dulcia tergo
Verbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.
Verwon-

GHy sult een leeuwe selfs haest maecken u ghevanghen,
 Verwint hem maer het oogh. Soo eens de soete wangen
 Van eenigh aerdigh dier verblinden u ghesicht,
 Ach! van een dapper man en blijfe maer een wicht:
 Al treets' u op den neck, ghy sult haer trotsheyt lyden;
 Al spouts' u inden baert, ghy sult de gramschap myden;
 Wat dienter veel gheseyt? al waer oyt minne quam,
 Daer wort de selste leeuw soo mack ghelijck een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

M*Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:
 Si nescis, oculis vincitur omnis amans.
 Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhaesit imago,
 Perque oculos intrans corde resedit amor,
 Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
 Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
 Et licet aut leo sis, aut tigride seior orbâ,
 Accipies leges, quas tibi dictat amor.*

*Par des yeux les deux fenestres:
 Darts d'amour deviennent maistres.*

QVand on jecte au lion un drap dessus la teste,
 La veue luy prenant, on prendra tost la beste;
 Farouche nul serâ quant il est pris aux yeux,
 Apprivoisé seras, si tu es amoureux.

J's 'toogh verrast, 'beest is in last.

BEsiet, het moedigh dier de Leuwe staet ghebonden,
 Om datmen synen aert ten lesten heeft gevonden:
 Ach! Sampson is ghevat, om dat sijn machtich haer
 Wert, door een ontrou wijf, zyn vyant openbaer.
 Wil yemant inder haest syn vyandt overwinnen,
 Die leere sijnen gront en aenghebore sinnen.
 Want soo hy dat gheheym ten vollen weten kan,
 Daer is gheen twijfel aen hy isser meester van.

Primo vincuntur oculi.

V*incere si servum cupis, & vincire leonem,
 Fac oculos vincas, & leo victus erit.
 Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
 Ferreaque borrendo fulminat ære seges,
 Dux oculos visu, dux murmure territat aures
 Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
 In pugnis oculi primùm vincuntur, & aures:
 Lumina qui potuit vincere, victor abit.*

Oeil gagné, corps perdu.

L'Oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
 Le chef d'armée ainsi fait peur a sa partie,
 Par monstres non connus, ou quelque aspect hideux.
 Il gagnera le cœur, qui a gagné les yeux.

MOvent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opiniones: prima ista notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel praesudicio occupatos facile quis in integrum restituat. Novum imperium inchoanti. bus utilem esse clementiae famam; invisumque principem seu bene seu male facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet similitas praematura animos, antequam coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidit, amanti, primis praesertim alloquijs, ut Dominam oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideoque Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerosque; Deo similem videntem exhibuit. Eodem stratagemate Juditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Ut vidit, ut perijt, usque adeo.

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet sooscer door de dinghen selfs, als door de inbeeldinge die sy vāde selve in't hooft krijgen. 't Is te verwonderen wat den eersten inval by yder een van ons al vermach, want so haest wy eens zijn inghenomen, en kon nen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince seyt Tacitus, die eerst aen't rijck comt, ist oorboir voor eē genadich en goeder-tieren Vorst by den gemeenen roep gehouden te werden. Voor een man die nieuwelijcx eē jonge vrouwe getrouwt heeft seyt Plutarchus, ist geradē alderley scherphēy te schouwē, om de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hemwaeris te treckē. Die vande liefde handelē, schryven 't eerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge kracht toe om hartē te stelē. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste vertooninge van harē Aeneas, Judith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster gesichte vervoert en ingenomē. Letter op die't aengaet.

TACIT. DE MORIB. GERM.

Primi, in omnibus praelijs, oculi vincuntur.

Lips. Doct. Civil. lib. 5. Cap. 16.

CLamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugā saepe exercitum implevit: & haec talia magis, quam

gladius, consternant hostes, videbitque militem vanis & inanibus magis, quam justis formidinis causis moveri.

LIVIVS.

Nihil tam leve est, quod non magne interdum rei momentum faciant.

H 2

MATH.

*Jndien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem
duyster wesen.*

AL is de felle Leeuw de koninck vande dieren,
En dat hem al het wout en alle menschen vieren,
Wint yemant niettemin het ooghe van het beest,
Sijn lijf is sonder kracht, zyn herte sonder gheeft.
Siet! wat het oogh vermagh; het oogh heeft vreemde krachten,
En over ons bedrijf, en over ons ghedachten,
O! sooje tucht bemint, en schouwt den vuylen brant,
Hout doch het dertel oogh gheduerigh inden bant.

PSALM. II. 9.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Q*ui modo liber erat, victis leo servit ocellis:
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestra,
Hac & avarities, & levis intrat amor.
Pande fores, subit hostis, & omnia cæde cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni servum vitij subdere peccus ames.*

LVCE II. 35.

Regarde que la lumière qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rusé veneur le grand Lion attrape,
En luy gagnant les yeux, d'un voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez!
Noz yeux, hélas! nous sont fenestres de pechez.

Serpenti, loco angusto insinuare sese dum conatur, si caput modo uspiam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittemus, ilicò ad ipsa cordis penetralia malum præcurrer. Hic & alibi principijs abstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobæas existare novimus, quibus, tanquam per gradus, in cælum enitimur: in via est quædam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsum proponit, sed à parvis ferè inijs, non tam malis, quàm ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atq; ita sensim alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repente fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex, etiam itaque primo suggerit, ac torporum, mox oculum nequam hinc adulterium, denique, istis promissis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat asseclam.

Als haer de Slanghe door een enghe plaetse wil indringhen, kan sy maer het hoofd daer in krijghen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. Gaet even soo met de oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre open vindende, dat hy maer de beginctelen der sonde daer in kan vetten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voeghen. Daer is wel een Iacobs ladder, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zijnde om yemant te verlocken, ghebruyckt gantsch kleyne, ende nauelijck yet van het goede afwijckende beginstelen, glijdende alsoo, onghoevelijcker wijze, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een doodtslager maecten, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheydt, maer verweckt daer by in hem, een krielen sin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten den dootflach selfs, schier als een nootwendigh gevolgh van't voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaen, sy moet t'elcken den eenen laquay of den anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. 'tIs ghevoechlijcker, seyt den borgher, een moetwilligen gaff de deure voor 'thoofte te sluyten, als inghelaten zijnde, hena uyt te jagen. 'tIs voorsichtelijcker, seyt den chrijgsmā, des vyants inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. 'tIs wijselijck gedaen seyt den medecijn, de sieckten in haer beginctelen te bejegenen. 'tIs goet, seyt den lantman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de sonde al in hare gheboorte den neck te breken.

LVC. 11. 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebrae sint.

NILVS IN SENTENT.

Cohibe oculum: cum enim non attenderis, circum volvitur. Munio aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitia.

MITE PYRVM VEL SPONTE FLVIT,
XI.

HORAT. *Tolle cupidinem*
 LIB. 2. *Immitis uva:*
 CAR. OD. 5. *Iam te sequetur, jam protervâ*
 Fronte petet Lâlaze maritum.
 VIRG. *Primis & adhuc crescentibus annis*
 Non mentem Venus ipsa dedit.
 TERTULLIAN. *Acerba res est, immatura virgo,*

Vohvasseri

Vol-ovassen Appel en rijpe Peer, sijcht licht ter neer.

INdienje minnen wilt, en dat met korte fwieren,
 En stelt u sinnen noyt op al te jonghe dieren;
 Te licht, eylaes! te licht, en dickmael op een spronck,
 Wort yemant daer gheseyt; *mijn dochter is te jonck.*
 Een rijper dient u best, daer vrijtje veel gheruster,
 Doch meest indien u lief nu krijght een vlogghe suster;
 Groen fruyt is wonder tay, ten wil niet vanden tack;
 Taft naer een rijpe peer, soo pluckje met ghemack.

Mite pyrum vel sponte fluit.

SI grave prolixos tibi pectus abhorret amores,
 Candida conjugij si tibi meta placet,
 Hanc ut ames sit cura, soror cui nubilis instat:
 Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
 Hec sit amica tibi, cui serior ingruit etas:
 Crede mihi, causam tempus amantis agit.
 Mitia sponte fluunt, pyra cruda tenacius haerent:
 Nec sequitur facilem, quae viret uva, manum.

Fruict verdelet, aisement ne chet.

AMant, si tu ne veus languir de longue flame,
 Adresse tes amours a quelque meure dame.
 Ne voit on au vergers que meur fruiet suit la main?
 Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

Rijp

Vil yemant jonck ghewas van groene boomen trecken,
 Soo moet hy tot het werck sijn gantsche leden strecken.
 Maer komt hy metter handt ontrent een rijpe peer,
 Die scheyt van stonden aen, en sijght in haesten neer.
 Dus gaetet met den mensch, wanneer de leste stuypen
 Hem pranghen aende ziel, of inde leden kruypen;
 De jeught is wonder tay, en worstelt mette doodt,
 Maer die veel jaren telt, en houft maer eenen stoot.

Homo pomo similis.

Poma, sub autumnum curvos onerantia ramos,
 In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
 At movet, & totam quatit aspera villica matrem,
 Dum pyra præproperâ vellit acerba manu.
 Vix luctantem animam, post vulnera multa, resolvit
 Cum petit imberbes mors inopina genas.
 At tremulo vix parca seni fatalia tangit
 Stamina, & ille suum labitur in tumulum.

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
 Mets tes yeux au jardin ou que l'on cueille pommes,
 Le fruiet se tient au bois quant il est verdelet,
 D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

L m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot françois, dont fait mention le Sieur du Vair au traicte des responses d'Epictete (pour l'amour du quel je parleray françois pour ceste fois) un homme, un pomme, dict il, y adjoustant ce verset,

Noz corps, comme les fruiçts aux arbres attachez,
Ou meurs tombent en terre, ou verds sont arrachez.

In modo itaque moriendi homo pmo non ab similibus est. Et me semble que la dicte comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jouvenceau, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bon vieil homme, qui ja va penchant vers la terre.

Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habenda in bonis: Mais tout ce que nous advient au revers du cours de la nature, est ordinairement fascheux. Ciceron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'est servi au livre de la vieillesse, mais en termes plus aigus & esleveez entendez doncq parler ce grand Orateur en sa propre langue.

T Gaet metten mensch, als mette peer, De dees is rijp, en sijght ter neer; De geen, noch groen, dient niet gepluckt, Wert lÿckwel vanden boom gheruckt.

Dit is een spreucke Epicteti, door de welke hy ons aerdichlijck afbeeldt het onderscheyt tusschen het stervē van een longelinck, noch groen en tay zijnde van jeucht, en tusschē een out man, alreede nae der cerden hellende, en metten hoofde wysende werwaerts hy haest heenen moet. Welcke maniere van sprekē Cicero vā Epicteto schijnt ontleent te hebben. De Ionghelinghen seyt hy sterven, gelijk als het vyer door kracht van water wert uytgheblust; de Oude gelijk een vyer dat van selfs verteert zijnde, begraeft sick onder d'aschen, en vergaet: of wel ghelijck boom-vruchten de welke groen zijnde werden van den boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seyt hy sterven de jonghe door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

CIC. LIB. DE SENECT.

Adolescentes mihi mori sic videntur aut aqua multitudine flammæ vis opprimitur. Senex autem, sicut, sua sponte nullâ vi adhibita consumptus ignis

extinguitur: & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi velluntur, si maturata & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert, sic senibus maturitas.

I

PHILIP.

*Jck begheere te verscheyden vanden lichame, ende met
Christo te zyn; want dat is verre het beste.*

VWanneer den bogartman het fruyt begint te plucken,
En dat hy met ghewelt moet aende tacken rucken,
Dat is een vaste peyl van haren wranghen aert,
Die even inde pluck haer vvesen openbaert.

Wanneer de bleecke doot comt trecken aende menschen,
En datse strevigh zijn, en om te leven vvenschen.

Dat is van stonden aen, dat is ghenoech gheseyt,

Dat haer noch vvranghe sucht ontrent den boesem leyt.

Quod crudum, idem & pertinax.

V*illicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat arbor onus:*

Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus herent,

Scilicet ingrati poma saporis erunt.

Corpora mors hominum manibus cum vellit avaris,

Mens bona, ne sevi; sponte sequemur, ait.

Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,

Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.

ECCLESIAS. 41. 4.

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meurre n'est la pomme;
Le fruiet doux a manger bien aisement l'assomme.

Qui resiste au destin, & de la mort a pœur,

Cognoistre faict, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

QVOD CRVDVM IDEM ET PERTINAX.

Feram avem cauea inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed simulatq; cauea aperta est, statim in liberio rem campum avolat. Corporis erga stulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? nunquid, cum nulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & natura hunc ordinem scimus. Quidni idem de vita ac morte iudicamus? Quid uspiam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, nunc dimitte servum tuum Domine? vel cum Paulo; cupio dissolvi, & esse cum Christo? Tadio vite tamen mortem optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus aequè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est. & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedum ergo mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortem te impellat ante tempus moriendi, nec tanta voluptas, quæ te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur hæc vita, sed in terrumpitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.

TIs onnodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven; want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vlieghen. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muete, ghevancelijck henen gheset: Godt heeft ons de doot, als tot een ontslyfter van desen ketcker, toebereydet. Wat schricken wy, als den verlosser tot ons komt? het afey-schen van veerschat, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zijn, daer wy heuen poochden? wy sien de Sonne dach aen dach rijfen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschricke. en waerom dat? overmidts dat wy weten dat sulcx den ghemeenen loop der natueren is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterven? daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt ghemoet, te moghen segghen of met den ouden Simeon, nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, ick wensche ontboden te zijn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, 'tzy dan inden lichaem ofte ghemoede, en waert noch kloeckmoedelijck, noch prijselijck om de doot te wenschen. Hy is even vreesachtich en den ghenen die schroomt te sterven, als hy sterven moet, en den ghenen die sterven wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zijt, ghy Christelijck ghemoet, laeter gheen weedom zijn, dië u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter gheen wellust wesen die u voor de doot doe eerselen, wanneer uwe tijdt ghekomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uytghebluft, maer herstelt.

SENECA EPIST. 26.

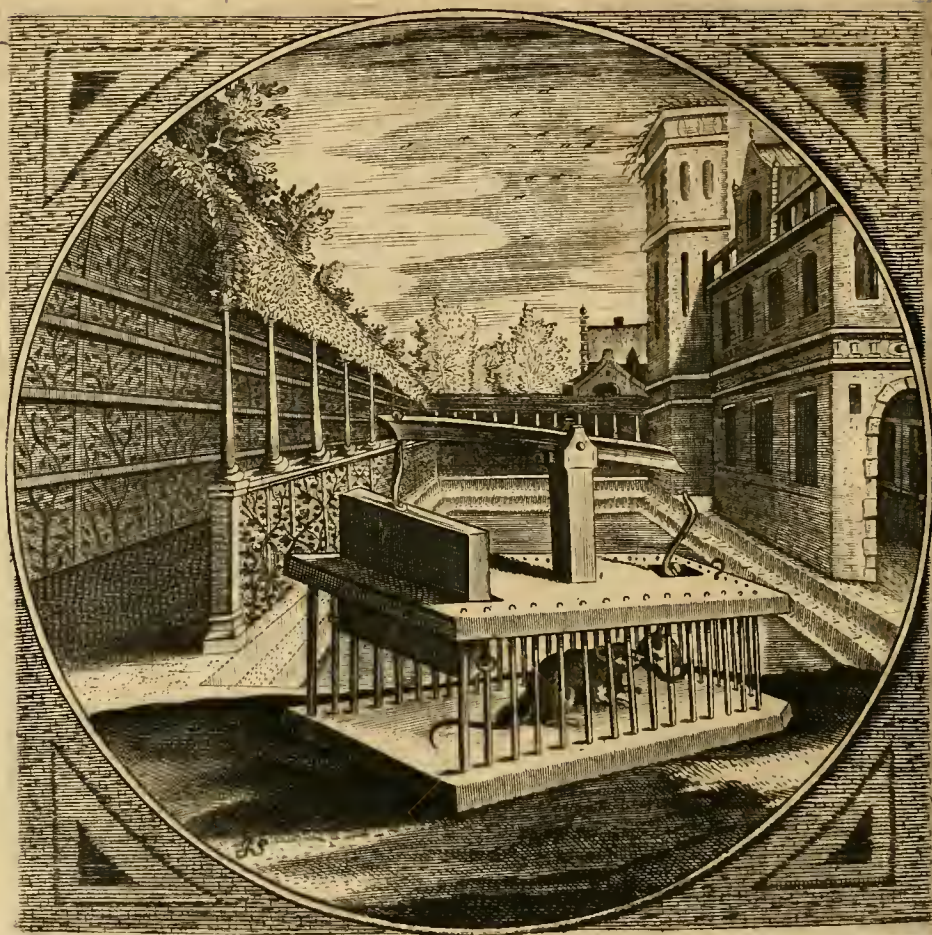
Quis exitus melior quam in finem su-
cum naturâ solvente dilabi? lenis
hac via est, subduci.

CHRYS. SUPER MATH. 10.
Mors, munus necessarium est natura

jam corruptæ, quæ non est fugienda, sed
potius amplectenda: ut fiat voluntarium,
quod futurum est necessarium.

Offeramus Deo pro munere, quod pro
debito teneamur reddere.

FIT SPOLIANS SPOLIUM.
XII.

OVID. *Carpitq; & carpitur una.*

Suppliciumq; sui est.

PLAUT.

TRIN.

A *Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam
Amor quemquam nisi Cupidum hominem postulat se in plagas
Conjicere: eos cupit, eos consecratur, subdole blanditur, abre
Consult, blandiloquentulus, Harpago.*

Di

[Ck vont eens op een tijdt de liefste sitten slapen,
Ick sagh haer rooden mont ick bleef op staen gapen,
Dies kreegh ick stelens lust. Maer wat een dievery!
Ick stal een kus van haer, maer sy een hert van my.
De muys ontrent het speck die eet met groot verlanghen,
sy vat en wort ghevat; sy vanght en wort ghevanghen:
Siet wat een vreemde streck! vvat kunstjes vveet ghy lief!
Ghy sit gheruust en slaept, en steelt noch uwen dief.

Fit spolians spolium.

Fortè super viridi Phyllis mea fronde sedebat,
Occulerat placidus lumina victa sopor.
Accedo, labra jungo labris; dumque oscula furtim
Paucula surripio, me rapit illa mihi.
Dum vorat, occulto trahitur sic piscis ab hamo,
Musque perit, gratum dum petit ore cibum.
Improba, furandi quis te neget esse peritam,
Cum vigil, in somno, fur tibi præda cadat?

En prenant, surpris.

QVi chasse au parq d'amour a bien dessein de prendre,
Mais las! va prisonier, sans y penser, se rendre.
En prenant les appasts se prenent les souris:
Voicy la chasse, amy, ou le veneur est pris.

Naer langhe loopen, moetmen't bekoopen.

ICk vvas voor desen vry, ick gingh al vvaert my luste,
 En als ick vvoelen mocht dat vvas mijn soetste ruste;
 Nu vvas ick in het graen, en dan ontrent het meel,
 Mijn t'huys vvas overal, vvant hollen had ick veel:
 Ten lesten sagh ick hier dit lecker beetjen hanghen,
 Ick proefdet maer een reys, en siet ick vvas ghevanghen:
 Nu sit ick hieren kijck. O vrienden niet te mal,
 „Een die gheduerigh loopt raect eenmael inde val.

Nimia libertas fit servitus.

Liber eram, memini, per amœna vireta serabar;
 Nec mihi grata quies, nec satis una domus:
 Polline distento præ polline grana placebant,
 Sæpe merum pepulit, sæpius unda sitim.
 Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
 Quam, miser! ut capi lingere, captus eram:
 Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
 Omnia dum lustrat musculus antra, perit.

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparauant n'estoit que trop friande,
 Voulant, par chafque fois, eschanger de viande;
 Me voila pris en fin: j'ay maintenant ma part?
 Maint pert sa libertè hélas! pour peu de lard.

NIMIA

PEcudes, quae vel è stabulo vel vinculis emittuntur, majori cum impetu vagantur, quam quae nunquam alligata, aut inclusa fuerunt. Id adolescentibus saepe usu venisse compertum est; nimium, ut ferulas timere desierunt, à amore proclives ad libidinem, in omnem erè lasciviam erumpunt; imberbis juvenis, tandem custode remoto, iauder equis, canibusque, & aprici gramine campi, Cereus in vitium flecti, monitoribus asper, titium tardus provisor, prodigus æris, (nix ublimis, cupidusq; & amata relinquere perales, ut tandem lascivire desinant, in incula nuptiarum conjiciendos, & pedicis aptialibus alligandos ablegent ij, quibus la cura incubit, rebus ad hoc ita prouenter dispositis, ut casu magis, aut ipsorum facto, quam parentum consilio, eo elati videantur. Idq; eo modo aliquando factitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ij, qui imissi à pedagogis suo relinquuntur aritrio, non objiciant imperium, sed mutant principem. & loco pedagogi (ut prouenter Plutarch.) rationi in posterum parent! utinam id agat iuventus nostra, nimumq; infigat aureum illud Seneca, Minimum debet libere, cui nimum licet.

HEt Vee, dat langhe ghesloten of ghebonden heeft gestaen, plach vry wat onbefuyfelder henen te loopen als andere, 'twelck de vryheyt gewoon is. 'tGaet veeltijts so mette jonghe luyden, de welcke soo faen zy haer hant de placke ontogen hebben, ghemeenlijck terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

*Een Ionck ghesel los vanden dwangh,
Rijt, jaecht, en vliegh, en gaet zyn gang;
Licht om verleyden, suer, en quaet
Op elck die hem ten besten raet.*

*In nutte dinghen gantsch onvroet,
Opsnapper van zyns vaders goet.*

*Gantsch moedich, vol van sotte waen,
Vol lusten, die terstont vergaen.*

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te bestedē, en (somen seyt) een block aen't been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluckt niet altijt ten besten. 'tVare daerom te wenschen dat de Ionckheyt, nu zijnde uyten dwanck der Scholen, de reden voor haer School-vrou woude aennemen, want gelijk Seneca seyt:

*Die meest mach doen zyn eyghen sin,
Die dient hem meest te binden in.*

TEREN. ADEL.

uxorem duxi, libertatem perdidit.

Plutarch, de Educat. Lib. in fin.

Danda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & representioni.

bus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum iuuentutis vinculum est.

Op eenē

Op eene stont, komt straf, en sonde.

SOo haest de snoode rat het speck heeft aenghegrepen
 Soo sluyt haer oock de val, daer staetse dan benepen;
 Wat is nu vanden roof? vvant met de vâlle slough,
 Soo vvas dat haer de schrick door al de leden jough.
 Tis niet ghenoech gheseyt, nae sonden komen plaghens,
 Een boof-wicht lijt terstont, en voelt gevuisse slaghen;
 Want op den eyghen stont dat hy de sonde doet,
 Soo comter metter daet een beul in sijn ghemoet.

Pœna, comes sceleris.

A*H quoties falsæ nos ludit imaginis error!
 Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest.
 Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
 Quid prius eveniat num sapor, anne dolor.
 Mus peccator homo est; quisquis mala gaudia carpit
 Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
 Pœna voluptatis comes est dolor ipsa voluptas;
 Impurus nunquam gaudia pura tulit.*

PROVERB. II. 2.

L'orgueil est il venu? aussi est venue l'ignominie.

SI tost que la Soury ronger le lard s'avance,
 La voilâ prinse au corps, tout a la mesme instance,
 Le creve-cœur est prest a l'homme qui fait mal:
 La peine & le peché marchent d'un pas esgal.

POENA

OMnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immeritò dixerim, fronte blandiuntur, postica pungunt, de sese iudicent alij, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomen merito tribuendum censeam. Vnicus sanè dolor corpus magis afficit, quàm voluptates mille.

Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in aternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affigitur, quanto veriora si corpus uniuersum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis nonnemini videatur, quid de exquisito anima simul ac corporis supplicio cogitandum est? statnamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si uspiam aliqua, certè, nisi in conscientie puritate, non inveniri; nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi bene temperatum, ita nec animus, nisi conscientia ritè purgata.

TEn is niet ongherijmt, de werelt-sche wellusten metten byen te verghelijcken, also de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de bitsicheyt en bitterheyt inde steert draghen. Yeder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf seggen dat my noyt yet bejeghent is, dat de rechten den naem van wellust mochte gegeven werden. Een enige droefheyt, gaet ons veel dieper in, als dusenderley genuchten, ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet alijts wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer en regēs en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijk. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pijn, wat sal't zijn, daer het geheele lichaem te lijden sal hebbē? Indien de pijn van een tant, ofte ander kleyn lit, onlijdelijck wert gheacht, wat sal't zijn daer lijf en ziele gesamēlijck inde uystersten weedom sullen liggen? daer en is dan hier geē blyfschap te verwachten. die recht suyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht gesuyvert gemoet: want, gelijk een onguer en ongesont lichaē niet bequaem en is om wellust te pleghen, en in deselve smaecke te vindē, so mede in ons gemoet, indien het niet ghesuyvert en zy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2. 17.

DE ligno autem scientia boni & mali ne comedas, in quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris.

PROVERB. 11. 21.

DE main en main le meschans, ne demeurera point impuni.

CIC. PRO M. COEL.

A Mores & delitia maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN. **O**Mnia speramus, promissaq; vana fovemus
 HEYN. Molliter : & faciles ad nova vota sumus.
 Interea totum paupertas possides ævum,
 Casaque volvendo somnia, vita perit.

Van roock werd ick ghevoet.

MEn hout dat Venuskint meynt handel aen te grijpen,
 Het veylt taback te coop, en menigh hondert pijpen.
 Roock is sijn kramery, roock is sijn beste vont,
 Roock schiet hem uyten neus, roock berst hē uyten mont;
 Roock svveeft hem om het oogh, soo datse beyde vveenen,
 En noch ist al vermaeck, ghelijc de vrijers meenen;
 Roock is sijn gantsche rijck, roock is sijn beste goet
 Tis roock; tis enckel roock, al vvat den minnaer voet.

Fumos vendit Amor.

A Erio de rore trahunt alimenta cicadae,
 Futilis aura tibi dat, salamandra, cibum.
 Nautica plebs avido tabaci bibit ore vaporem,
 Nostra, levi fumo, pectora nutrit amor.
 Mira puer Veneris vasto promittit hiatu:
 At si perspicias singula, fumus erit:
 Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicae est,
 Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.

Amant ton heur, n'est que vapeur.

A l'amoureux esprit la grace de sa dame
 Rapporte sa vigueur, faict revenir son ame;
 Des dames la faveur n'est que fumeé & vent,
 De rien, que des vapeurs, se doncq nourrit l'amant.

K 2

Fy! die

Ey! die roock eet, en beter weet.

DE salamander leeft alleen uyt schrale winden,
 De krekkel weet haer als ontrent den dauw te vinden.
 Maetroos ghebruyct taback, die licht daer henen schiet,
 Maer die in hoven leeft eet roock en anders niet.
 Wat is doch hoofsche gunst? een wasem haest verdweenen,
 Sy rijft ghelijck een damp, en gaet dan vveder henen
 Als yet dat noyt en was. Ghesellen zijtje vvijs,
 Laet princen haren roock en eet ghemeene spijs.

Aula vapor levis est, fumi venduntur in aulâ.

S*Tellio semper hians ventis nutritur, & aurâ;*
Colligit è liquido rore cicada cibum.
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procellosum dum mare linte secat.
Aula vapore suis alimenta clientibus affert:
O miseros! procerum futilis umbra, favor.
Aula vale, mihi caula placet, memorumque recessus;
Cultor ego hîc sanctæ rusticitatis ero.

Mieux mestier, qu'Esprevier.

LE matelot est gay, quand du tabacq peut prendre;
 Et le fumeux broillard attire jusqu' au cœur:
 De l'air se resiouit, & paist la salamandre,
 Pour tous le courtifan ne vit que de vapeur.

AVLA

Fumus, quem exitant ij qui hyoscya-
mo peruviano (tabacum vocant)
utuntur, gyris tortuosis in aërem emis-
sus, spectanti ut magnum ac delectabile
aliquid primò quidem in oculos incur-
rit, mox tamen propius astanti fœdum
odorem incutit, lacrimas excutit. Hoc
aulica vita artibus non ineptè fortasse
aliquis per similitudinem applicet; in
quâ multa specie amica & magnifica,
re non futilia modò, sed noxia interva-
niunt. Sæpe ibi aliquis palam laudatus
(quo incautior decipiatur) secretis cri-
minationibus infamis, licet omnia ca-
veat, tamen per ornamenta ferietur, in-
quit Tacitus, artium aulicarum minimè
ignarus. Enixè leporem à vulpeculâ
coram leone laudatum, referunt fabulæ,
sed à teneris ac lautis ipsius carnibus,
quæ præconia trepido animali mox in
perniciem cessere. Talis

Fraus sublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo

DEn damp, die de meester-tabackblafers
met door den anderen spelende swieren
inde lucht weten uyt te wafemen, schijnt
aende omstanders voor't eerste vry yet son-
derlings ende vermaeckelijck te wesen, maer
kort daer nae drijft deselve een stanck in de
neus; en tranen uyt den ooghen. Dit soude
misschiën niet qualijcken passen op soodanige
hoofliche streken, die nu en dan in den schijn
wel soo wat aensienlijck, ende oock vriende-
lick haer laten aensien, maer eyndelick in der
daet niet alleenlijck ydel ende beuselachtich,
maer oock gantsch schadelijck werden be-
vonden. In de Hoven (seyter een gheslepen
Hoveling) wertmen dickwils (om te beter
op den thuyn gheleyt te werden) in't open-
baer ten hooghsten ghepresen, ende midde-
lertijdt op het winnichte in't heymelijck be-
dragen, ende vermæckt; in voeghen datmen,
hoe nauwe men ooc op sijn stuck leeten mach,
eyntelijck evenwel selfs met schijn van veree-
ringhe, deelijck werd mishandelt. Den Vos
placht den Haes in't bywesen van de Leeuw
wel somwylen seer te prijsen, maer dien lof
wiert daerop alleenlijck ghenomen, dat den
Haes kort ende smaeckelijck van vleesch was.
Hoe den armen Haes soodanich prijsen beko-
men kan, is by yder een lichtelijc te dencken.

Dat zÿn streken, dat zÿn rancken,
Die in Princen hoven wancken.

SENECA THYEST.

STet quicunque volet.
Aula culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiribus
Actas per taciturnum fluat.

LIP. LIB. 3. CIVIL. DOCT.
ex Tacit. 3. Annal.

Ancipitem omnem potentiam in
aulâ esse, multi ibi speciem ma-
gis in amicitia principis, quam vno
retinent.

Kost en kleederen hebbende, vvy sullen ons daer mede laten ghenoeghen.

AL heeft maetroos alleen een pijp taback gedroncken.
Hy krijght een vrolijck hert al vvaer hem vvijn gheschoncken;

De krekkel eet den dau; de salamander vvint,

Tis vreemt vvaer menigh dier sijn dranck en eten vint

Wil yemant met bescheyt de reden plaetse gheven;

Men houft gheen groote kost, om wel te moghen leven,

Ghy daerom vvieje zijt, die vvenst te zijn gheruft,

En eyft gheen meerder goet, maer bid om minder lust.

Sapientis facilis victus.

N*autica plebs titubat, credas mera vina bibisse;*
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.

Stellio se ventis, se rore cicada saginat;

Nec minus in silvis hic salit, illa canit.

Quam modico contenta cibo mens aqua quiescit!

Rapa triumphales pavet adusta viros.

Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:

Delitijs animum si saturare velis.

Cœur content, grand talent.

LE Matelot est gay beuvant de la fumée,
La sauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvi.
Les desreglés desirs si tu mets en oubli.

*Aepe, ut stupendum divina provi-
dentia opus, tacitus mecum miratus
um diversam alimentorum rationem,
uam Deus, pro re natâ, mortalibus
spensat. Non raro operi rustico aut
mechanico intentum aliquê, non minori
tele. Fatione quam stupore, intuitus sum
trum panem cum additamento vilis ali-
tius obsonij vorantem, tantamq, imo
onge majorem, nò dico voluptatem inde
recipere, verum etiam multo validio-
em à frugali isto prandio consurgere,
tque inflatus aliquis, & se vix capiens
venter ab innumeris gale irritamentis
edire solet. Nonne indies videmus te-
tiorum liberos contra injuriam aëris
atis male instructos, parco insuper victu
nitritos, pingues esse ac nitidos? Lau-
iorum contra filios molliter, & cū curâ,
habitos, dubie plerumque valetudinis,
um medicorum pharmacis indies con-
tictari? Hac contempletus, quis non ex-
lamet, non pane, sed Dei potentiâ vi ve-
re hominê? & propterea superfluum esse,
tanto apparatu corpusculum hoc sagina-
re, cui enim id bono, nisi ut mox vermes
pinguiori escâ pascamus?*

Ick hebbe menichmael, als een sonderlinge
werck van Godes goedicheyt, in mijn selfs
overleydt de bysondere maniere van voetsel,
die des selfs milde handt, yder na sijn ghele-
gentheyt, bescheydenlick uytheelt. Wie en
sieter niet met een verwonderende vermake-
lickheyt hier een landtman van sijn ploegh,
daer een ambachtsman van sijn handtwerck
afstien, ende een stuck kafen-broot, ofte ande-
re slechte spijsse inde handt nemen, ende daer
van, niet alleenlijck so meughlijck eten, als of
den smaeck van alle leckernyen daer in ver-
borghen laghe, maer selfs veel beter ghehart
daer van opstaen, als dese, die van alle koste-
lijke spijsse de volheyt voor hun hebbêde ge-
hadt, door het opspannen van haren buyck,
beyde kelder en spinde haer ampt schijnê ont-
nomen te hebben. Wie en sieter niet, met ge-
lijcke bedenckinge, der schameler luyden kin-
derkens dunnekens gekleet, met harde kost ge-
spijsst, rondom een kouden heert genoechelic-
ken spelen, ofte vet en welgedaen daer henen
springen, daer middeler-tijt de kinderê vande
rijcke luyden, met groote kost en forghen sacht-
jens en wernikens obgetogen, als ondergeble-
vene quele-balcxkens deerlijck op den hals
werden heen gedragen? Moeten wy, dit siende,
met vollen monde niet segghen, dat den
mensche alleene uyt den broode niet en leeft,
maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En
tselve alsoo zijnde, waerom soo seer op den
mont gepast, anders dan om de wormen een
vetter aes voor te legghen? De bedenckinghe
des doots, gelijckse andere gebreken inbindt,
soo kanse oock stichtelijck ghebruyckt werden
tot betoominghe vande gulsicheydt.

BERN. DE CONS.

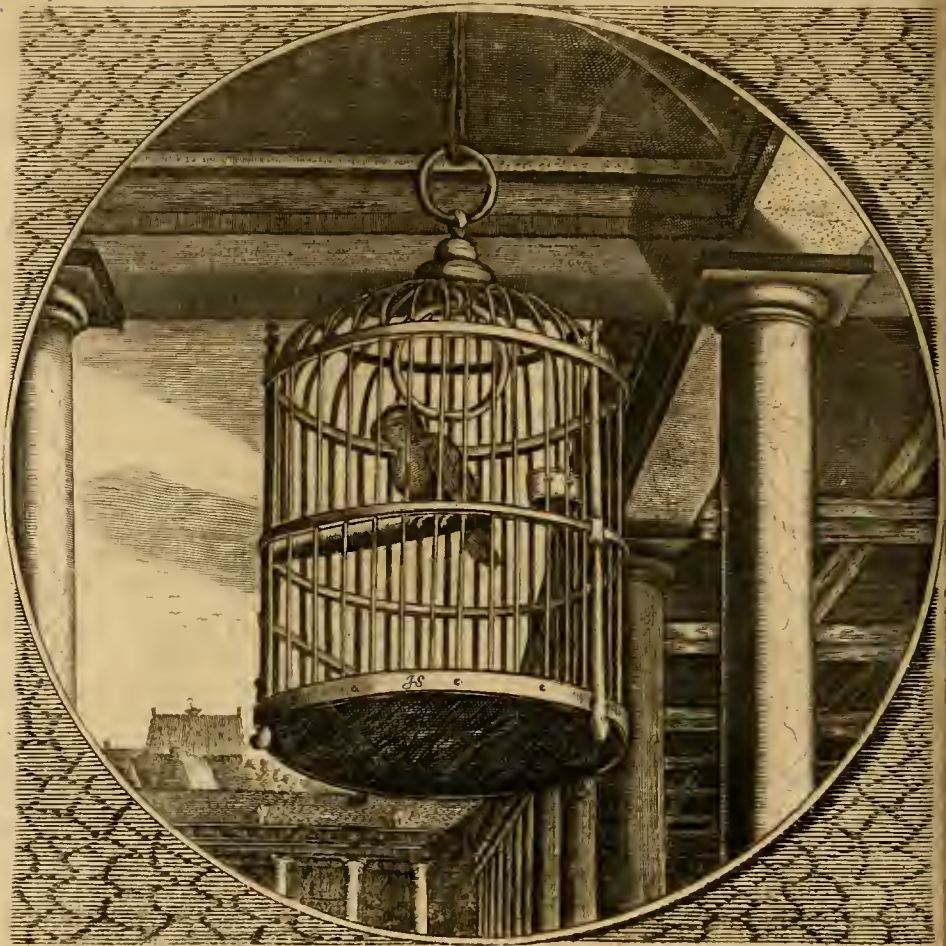
Si, quod natura satis est, replere in-
digentiam velis, nihil est quod for-
tuna affluentiam petas: paucis mini-
mâ, natura contenta est, cujus satie-
tatem, si superfluis velis urgere, aus

*injucundum quod infuderis, fiet, aut
noxium.*

PROVERB. 27. 7.

AL'ame qui a faim, toute chose
amere est douce.

AMISSA

GENES. 29. 20.

Servivit ergo Jacob pro Rachael septem annis, & videbantur illi pauci dies, pro
 amoris magnitudine.

BILL. **A**bsque jugo posita est ditionis amica voluntas,
ANTHOL. **Q**ui viget affectu, non gemit imperio.
SAGR.

Bly, door slaverny.

DOen ick mijn eyghen was, en mocht al omme sweven,
 Doen leyde ick even staech een stil, en droevich leven,
 Maer na dat my de min bracht in den soeten dwangh,
 Doen word mijn tonghe los, en maecte bly ghesangh:
 Ick lach, ick raes, ick speel, en schoon ick sta gesloten,
 Gheen tijt heeft my verveelt, geen dingh heeft my verdrotten;
 O soete slaverny, en aenghenaem ghevelt!
 Het is een minnaer vreucht, dat ander lieden quelt.

Amissa libertate lætior.

O*Mnibus angores, uni mihi gaudia portat
 Carcere secludi servitiumque pati:
 Tunc, cum liber eram, solâ spaciabar in umbra,
 Mæstus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
 Ex quo dâa Venus me carcere clausit amoris,
 Ex illo lepidâ garrulitate loquor:
 Nunc cano, nunc vocum non est simulantior alier:
 Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.*

Prison gaillard m'a fait.

I'Estois muet au bois, mais prisonnier en cage
 Je rie, & fais des chants; je parle doux langage.
 Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard.
 Est morne en liberté, & en prison galliard.

INdien de Papegay waer in het wout ghebleven,
 Sy hadde daer gheleyt een vvoest en beestigh leven,
 Maer nu sy door bedvvangh by menschen is gheleert,
 Sookomtet datse spreect, en in het hof verkeert.
 Is yemant oyt ghesint om eere na te jaghen,
 Hy moet van eersten af, hy moet ghevwilligh draghen
 Alvvat de tucht ghebiet. Bedvvangh ontrent de jeught
 Wort eere metter tijdt, en niet als enckel vreught.

Magistra virtutis, disciplina.

SI foret in silvis per devia rura vagatus,
 Nec caveâ viridis clausa fuisset avis;
 Non, regum convivâ dapes, non ore falernum
 Gustet, & aurato non recubet thalamo:
 Nec lepidos daret ore sonos, nec amabile murmur,
 Nec domino posset dicere, Casar a-ve.
 Fræna det ingenio, juvenilibus imperet annis,
 Optati ingreditur quisquis honoris iter.

Pæur, grand inventeur.

SI j'eusse mon plaisir suivy au verd bocage,
 Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,
 Me voila bien appris par supporter tourment,
 Sans estre assoubjecty nul ne devient sçavant.

QVÆ NOCENT, DOCENT.

Nullus equus rectè seffori paret, nisi arte domitus; nullum ingenium non ferox, nisi probà educatione, & præceptis cicuretur. Qui assiduè in rebus prosperis ac letis versati sunt, eos vix sapere prudentiores censent; quos verò sors adversa aliquoties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionem compositi putantur. Nec immeritò; ut enim aspectus à circumfuso aère lumen accipit, sic animus ab imminentibus calamitatibus. Cum Romanis, inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici. Mihi, clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Ad omnia necessitas naturam instruit: illa simias decore saltare, Elephantes doctè digladiari picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actiones humanas, homines ad divinas erigit.

Op het selve beelt een andere fin.

DE wilde Papegay eerst in het wout ghevanghen,
 VVil enckel uyt de koy, en door de sporten pranghen,
 Maer als se gheenen troost in dit ghewelt en fiet,
 Soo stelste zich gheruyst, en singht een gheestich liet.
 VVaaneerder eenich mensch met druck is overladen,
 Ick weet hem groot behulp tot alle groote quaden,
 VVant, als degantsche ziel met plaghen is vervalt,
 Daer is gheen beter dingh, als lijden met ghedult.

Capta recens laqueis, & vimine clausa palustri,
 Carceris impatiens se quoque ledit avis;
 At cum nullo fugæ ratio, nec abire potestas,
 In medio tandem carcere dulce canit:
 Scilicet ærumnis patientia sola medetur,
 Non aliâ melius pellitur arte dolor.
 Vincula dura magis luctantia crura fatigant,
 At tandem leve fit, quod bene fertur onus.

Hor. in
 Art.
 Poët.

Qui studet optatam cursu contingere metam
 Multa tulit fecitque puer sudavit, & alsit,
 Abstiniuit Venere & Baccho. Qui pythia cantat
 Tibicen didicit prius extimuitque magistrum.

Bernhard, Epist. 113.

O Quàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitam
 disciplina! Cervicem submittit, ponit super cilia, componit vulgum, ligat oculos,
 eachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iram, format incessum,

*Dienst-knecht der gherechticheydt is vry
van sonde.*

AL vloogh ic in het wout, al sat ic daer verborgen,
Noch leefd' ic evenvel in veelderhande sorgen,
Het ruyschen van een riet, het drillen van een blat,
Dat bracht my inden schrick van, ick en vveet niet vvat:
Nu ben ick (naer het schijnt) en sooje meent gevangen,
Maer vrient, het is gemist; 'ken hebbe geen verlangen
Te vvesen dat ick vvas. een harde slaverny
Die maect oock inden dvvangh een reine ziele vry.

Bonorum servitus, libertas.

A*D strepitum folii, trepidum me sylva videbat;
Ne caperer, timido pectore semper eram:
Carcere nunc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?
Janua saepe patet, nec juvat ire foras.
Vincla placent, mihi dulce jugum, mihi carcer amoenus:
Ah! dum vita foret libera servus eram.
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,
Qui sibi servari libera colla velit.*

A Dieu servir, est regner.

Bien que je sois captif, si ne suis miserable;
J'ay pris congé des boix, prison m'est agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as felicité:
S'assujettir a Dieu, est vraye liberté.

BONORVM SERVITVS LIBERTAS EST.

Si quis mundi voluntatibus etiamnum Simmersus, fidelium mores ac tetricam (ut videtur) vivendi rationem inspiciat; nil prater arumnas, dolores, ac velui ergastuli angustias, meramque captivitatem eam esse facile pronuntiabit. Quippe, ex sese conjecturam faciens, nil nisi quod oculis, quod auribus, ac abdomini blandiatur, in bonis habendum putat. Aliter censet animus verè pius; & enim ex dolore gaudium, ex fletu plausus, ex captivitate libertas, tanquam è limpido fonte, scaturire videtur: Ille in quavis conditione servitiij, liber est) inquit Ambrosius) qui amore non capitur, metu criminis non obligatur, quem non terrent presentia, qui securus expectat futura. Servit contra, quicumque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel marore dejicitur. Omnis passio servilis est.

YEmant inde wellusten des werelts verwerret zijnde, die sijn ooghen slaet op het doen vande Godsalighe, ende haer strenghe maniere van leven (soo hy meynt) insiet, laet hem duncken datter alongheval, druck ende herten-leet wesen moet, daer in dese luyden haren tijdt besteden: ja dat de selve als in eeuwighe geavankenisse ghehouden zijn. Want, na sijn eyghem herte oordeelende, meynt datter niet vermaeckelijcx en kan ghevonden werden, dan dat de ooghen, ooren, en den buyck aengenaem is, en wel bevalt. Een Godsalige ziele ghevoelt hier van gheheel anders, want die weet blijdschap uyt droefheydt, herten lust uyt weedom, vermaeckelijckheydt uyt tranen, en vrydom uyt slavernije te trekken. Den desen, seydt Ambrosius, is vry, oock in alderley manieren van dienstbaerheyt, die met gheen malle hefde beseten en is, die met den bant van giericheyt niet ghebonden en is, die door vreesse van sijn quade daedt, r'elcken niet wech gheruckt en werdt, dien het jeghenwoordighe niet en verschrickt, het toecomende niet bevreesst en maect. Hy is daerentghens een rechte slaef, die door vreesse ontfet werdt, die door wellusten vervoert werdt, die door begheerlijckheden herwaerts en derwaerts ghetoghen werdt, die of door gramschap werdt verbittert; of door droefheydt werdt neder-ghedreven. Int corte, elcke quade gheneghentheyt, is als een nieuwe slavernye.

2. COR. 3. 17.

Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.

AVGVST. IN IOHAN.

Vls ut serviat caro anima tue: Deo serviat anima tua: debes regi ut possis regere.

ECCLESIASTIQ. 6. 24.

Mon enfant escoute, recoi mon propos & ne refuse point mon conseil.

25 *Mess tes pieds dedans ses ceps & ton col dedans son carquant.*

30 *Et ses ceps te seront comme une plaque forte & ses carquants pour acconstre-mens honorables.*

L 3.

EVGI.

FUGIENDO, NON EFFUGIT.
XV.

PROPERT. **Q**uo fugis ab demens? nulla est fuga, tu licet usque
LIB. I. EL. 30. *Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.*

S. GELAIS. **A**vant sera la grande mer sans onde,
Sans fruit la terre, & le ciel sans clarté,
Que mon esprit n'aime mieux en ce monde
D'estre a vous serf, qu'a autre en liberté.

Soeft yemant los te zijn van alle minne-banden,
So laet de vrijster daer, en trect in vreemde landen
Roep't Nafō tot de jeught; maer na dat ic het vind,
De raet die Nafō gheeft, en is maer enckel vvind:
Ick hebbe verr' gheseylt, ic hebbe veel ghereden,
En siet! het oude pack dat cleeft my aen de leden;
Dat draegh ic op den bergh, dat vind ic in het dal,
„Ach! vvat int herte vvoont dat voert men over al.

Fugiendo, non effugit.

Nafō viam docuit longos mollire furōres,
A patria, ut valeas, inquit, Amator abi,
iussa secutus eram, memini, tua doctōr Amoris,
Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.
Namque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:
Me tamen impositum, me tamen urget onus.
Non animum fugiens, cœlum modo mutat, Amator.
Quo fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.

Fuir ne sert.

SOit que je cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
Par tout, ou que je vais, mon mal las! m'accompaigne,
Que fais-je pauvre Amant? ie porte mon malheur,
Ie change de pais, gardent le mesme cœur.

Als ick springh, so vvaechtet al.

DE Schilt-pad draeght haer huys geduerich op de leden
 Sy gaet als sonder forgh, en sachtjens henen treden,
 Men vintse menichmael van alle noot bevrijt,
 Al gaet de vos sijn hol, de beer sijn leger quijt;
 Wie in sijn boesem draegt, sijn gelt, en beste panden,
 Sijn winckel, sijn beslagh, sijn vette kooren-landen,
 Die heeft een seker erf, en wandelt onbevreesst;
 „ Waer is doch yemant arm die rijck is inden geest?

Omnia mea mecum.

O*Mnia qui secum portat sua, non vada falso
 Horreat in fluctu, non freta vasta tremat;
 Non tristi miser ore domus, molesque relictas
 Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:
 Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
 Aut canit, aut placido membra sopore levat.
 O secura quies! ô paupertatis amicæ
 Commoda! felices qui tua dona colunt.*

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appartient tousjours chez moy je porte,
 O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
 Ce que le monde fuit, c'est ma fœlicité?
 O quel plaisir comprend un' docte pauvreté.

OMNIA

Miles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zonulâ; contra

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiâ, non aliâ de causâ, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumque ac mobile est, quidquid externum est. Opes alijs donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virtutem verò ac doctrinam affixam ad eò & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad vos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum aestimatores prata ac areas quasdam magni aestimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est aestimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporis permutatione mutatur? quæ præditi qui sunt, soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.

LAËRT.

Monebat Antheistenes ea paranda bona quæ cum naufragio enatent.

SEN. de TRANQ.

Avt ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones,

DE landtsknecht en vreeft niet dan als hy wel ghedoft is, seydt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poët seydt:

*Die kruys noch munt heeft in sijn tas,
Paßt op de stroopers niet een bras:
Want hy, wiens teer-gelt is een niet,
Betaelt den roover met een liet.*

Den rijkdom maect den mensch bevrceft, uyt gheen andere redenen, dan overmits de selve hem kan afgenomen werden. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, werdt haest en licht verganckelijck. Adel wert de nacomelinghen naghelaten. Rijkdom can andere gegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aen den mensche soo vast gehecht, datse van hem in geenderley manieren en zijn af te sonderen. Laet ons dan met de verstandige besluytē, dat alles wat ons of gegeven, of opgedragen, ofie wel nagelaten kan werden, ons eyghen ende ware goet niet en zy: laet ons trachten sodanighen goet na te jaghen, dat uyt brandt en schipbreucke met ons kan ontvluchten.

plagiores, unum esse cui noceri, cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.

M

IOHAN.

Die sonde doet, is der sonden dienaer.

VAer heen ellendich dier? ey! vvilt u ganghen staken,
 Het is om niet ghepoocht, door vluchten los te raken,
 Gaet aen het open strant, of in het dichte vvout,
 Het cleeft u aen het lijf, dat u gevangen houdt.
 Is yemant overstolpt met ongesonde lusten,
 Die torst een staghe fast, vvaer sal hy connen rusten?
 Al rotst hy om het lant en hier, en vveder daer,
 Sijn pack dat blijft hem by, en vveeght hem even svvaer,

Impius, & in libertate, servus est.

I*mpia quæ proprio mens pondere pressa laboras,
 Quo fugis? in nulla pes tibi fixus humo.
 Nil fuga profuerit, nam quod fugis, instat eunti:
 Impia perpetuus mens sibe carcer adest.
 Cui corpus, cui corda regit malesuada cupido,
 Colla licet jactet libera, servus erit.
 Nil juvat, heu! latebras animo quæsisse nocenti,
 Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.*

Qui mal vit, son mal le suit.

VA t'en, ou ru, voudras; ce non obstant sans cesse.
 Ta charge te poursuit, & ton fardeau te presse.
 Cœur plein d'impieté: encores que tes pas
 Sont pleins de liberté, esclave tu seras.

IMPIVS

Cervus sagitta faucibus citato quidem
Cursu hac illuc vagatur, ac nemora
 Hæret lateri lethalis arundo.

*Solent mercatores, rebus pessum eunti-
 bus, rationum libros plerumque seponere,
 omniaque removere que aris alieni
 molem ipsis refricant; Sed nec minus
 mentem excitâ cura lancinant. Vidi ali-
 quando graviter saucios, qui chirurgum
 tamen admittere recusarent, ne scilicet
 vulnus tentaret, ac inspiceret; cum un-
 daret intereat omni ex parte cruor. Mul-
 ti quidem conscientiam vino immergere,
 joci fallere, vel peregrinando excute-
 re tentavere. Frustra. Vt enim is, qui
 spinas habet in pedibus, ubique spinas cal-
 cat; ita isti animum noxium ac inquietum
 securâ circumferunt, eumque differunt
 quidem, non tamen auferunt. Umbra
 corpus, peccata animum sequuntur,
 inquit Basil. & manifestas facinorum
 representant imagines. Quid agitis mi-
 seri? agra mens curanda, non occultan-
 da est.*

En hinde met een pijl gheraect,
Wier datse loopt, hoe dat's et maect,
Hoe datse rent door bergh en dal,

*Eylacs! t'en baet haer niet met al:
 De schicht die haer aendoet de smert,
 Blyst vast gehecht dicht onder 'shert.*

Veel kooplyden, welcker saken qualijck staen,
 schicken wel hun boecken aen d'een zijde, om
 daer in haren soberé staet niet te sien, maer wat
 batet? sy wetent al van buyten, en dragen den
 hertzeer alreede in haren boesem, Sommighe
 zijn ghequetst, en wetent wel, nochtans (door,
 ick en weet niet wat, cleyneheiticheyt) en wil-
 len sy gheen wondemeester ontrent haer lijden,
 kunnen oock niet verdraghen dat haer wonde
 getent werde, om (quanstuys) niet te wegen hoe
 diepe die zy, en onderruffchen loopt haer bloet
 daer henen. Even so isset gestelt met een quade
 ghewisse, men wilse verberghen, maer men en
 kan niet. Veel zijnder die met herwaerts en der-
 waerts te reysen, niet gaen en keeren, met vro-
 liick geselschap te gebruycken, die soecken als
 af te slyten, immers in slaep te wiegen, ofste wel
 inde wijn als te verdrencken, maer ocharmen!
 te vergeefs, het ghene dat hun quelt, is te diepe
 in hun gheplaest. Die doornen in sijn voe-
 ten heeft, waer hy oock gaet, hy treter op,
 en gevoelt over al de pyn. de schaduwe volcht
 het lichaem, de sonde het ghemoet, seydt den
 outvader Basilius, de gewisse doet een yder sien
 een afbeelt van 't gene hy bedieven heeft. Wat
 soeckten doch een sondich ghemoet hier of
 daer te verbergen? ea (somen seydt) achter stoe-
 len en bancken te steken? Een ongesonde ziele
 dient ghenesen, en niet verstecken te zijn

Augustin. Lib. 4. de Civit. Dei.

Bonus, etiamsi seruiat, liber est. Malus
 etiamsi regnet, servus est: nec unius
 hominis, sed quod gravius est, tot domi-
 norum quos utiorum.

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stulto imperare servitus est: & quod pe-

*ius est, quo paucioribus praesit, pluribus
 dominis & gravioribus servit. Servit
 enim proprijs passionibus, servit suis cu-
 piditatibus, quarum dominatio nec nocte,
 nec die fugari potest; quia intra se domi-
 nos habet, intra se servitium patitur in-
 tolerabile.*

ET IN ÆQVORE FLAMMA EST.
XVI.

LVCRET.
LIB. I.

Alma Venus, cali subter labentia signa,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras, per te quoniam genus omne animantura
Concipitur, visitque ex ortum lumina solis;
Denique per maria, ac montes fluviosque rapaces,

ALCIAT. DE Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, Efficis, &c.

AMORE.

Scilicet ut terra jura det atque mari.

LOQVENS.

Oock brant in zee.

VV At feyltmen over zee in alle vreemde landen?
 Het vier, het minne-vier can in het vvater brandē:
 De groote zee-lamprey en houdt geen vaste rec
 En ligt noch echter brant te midden inde zee.

Waer fal een vrijer heen? vvaer fal een minnaer varen?
 Hoe? is niet Venus selfs ghesproten uyt de baren?
 Besiet het gantsche diep; het krielt van haren brandt,
 De zee heeft oock haer vier; 'tis Venus vaderlandt.

† Defen visch wort int Latijn Murena gheuaemt, ende wort ghevonden ontrent Sicilien, de
 welcke, te lange boven water met den rugge swemmende, werr door de hitte der Soane
 so gedrooght, datse niet weder onder het water kan neder sincken.

Et in æquore flamma est.

D*Vm natat, & siculis Murena † vagatur in undis,
 In medio Phæbi tangitur igne freto.*

*Vidi ego, qui fugeret trans æquora fulmen Amoris
 Igne vel in medio non caruisse mari.*

*Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,
 A patria celeri dum rate vectus abit.*

Ab! furit, & gelidis ardet delphinus in undis:

Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.

† Murena piscis in mari sicule, secundum Martial. non valet exustam mergere sole cutem.

Et mesme l'eau a son flambeau.

QVe fert au pauvre àmant de tracasser le monde
 Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde?
 Murene rien ne faiçt que par la mer flotter,
 Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

HOe dus weet-gierich hert! uw' eertijts lieve boecken
 Zijn nu verrot, vermot, en in het stof te soecken.
 Ghy vvaert, na mijn onthoudt, vvel eer een dapper man,
 Nu sitje maer en dut: vvat isser oorfaeck van?
 Ha 'k sie nu vvat ter schort: Murena gingh doorgronden,
 De diepten vander zee, nu leyt hy vast gebonden
 Getroffen vande son. Wien liefdes fackel brant
 Die leyt van stonden aen de boecken uyter hant.

Colit otia saucius igni.

M*agne natator ubi es? tu regna per inuia ponti,
 Perque sinus vitrei marmoris ire soles:
 Nosse labor fuerat delphinis, & horrida cete,
 Quidquid & in vasto gurgite doris alit:
 Nunc sine mente jaces, nunc pectora sole perustus
 Non potes à radiis solis abire domum.
 Si quis amore calet, consueta negotia cessant;
 Cedit acidaliæ castalis unda faci.*

d'Amour captif, devient oïsis.

MOy, qui soulois souuent passer la mer a nage,
 Ne fais rien maintenant, qu'à mon soleil homage.
 L'amour est un tiran; il veut le cœur entier,
 Par la tout amoureux, oublie son mestier.

COLIT

Sapientes etiam de amore loquuntur, Scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia iucundior facile potest, quam amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quam, si rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui astro hoc perciti sunt, loton gustasse dixeris, ita amoribus suis, tanquam scopulis firenum affixi, spartam, quam nacti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalidæ quiescit Samson, feriantur Philistæi: ut Iuditha blanditur Holofernes, non oppugnatur Betulia. Dum Thamaræ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: Antonius ut Cleopatram saluet, tribunal deserit. Graphicè omnia in Didone expressit Virgilius,

Qualis conjecta cerva sagitta,
Quam procul incauta nemora inter creffia fixit
Pistor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat
Dicitos, hæret lateri læthalis arundo

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent cætera.

Daer en is (seyt Xenophon) niet kortwyliker, als liefdes soete besicheyt; niet quellijcker, als door eenige voorvallende saken inde vernakelijckheydt sijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, soo haest yemant van dese wesse gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido mette min bevaen,

Denckt alieen om spelen gaen;

Wandelt daerom hier en daer,

End' en neemt voortaan niet waer

Al de nieu begonnen wercken,

Daers' haer stad mee wil verstercken.

So haest Samson het hoofd nederleyt inde schoot van Dalida, soo ist layey by de Philistinen. Terwylen Holofernes Iudith lievekoost, wert Betulia niet bestormt. Gheduyrende dat Ammon op Thamar loert, leyt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia. Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. VVaer toe veel woorden? die in liefde verhit, verkout in alle andere saken.

VIRGIL. **V**Ritur infælix Dido, totaque vagatur
Urbe furens, &c.

IDEM.

Non cepta assurgunt turrets, non arma juventus
Exercet, portusque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes æquataque mœnia cælo.

IOH.

*Ick ben het licht der werelt, wie my navolcht, die en sal
inde duyſterniſſe niet wandelen.*

Ens vvas ick glibber-glat, eens gingh ick liggen ſchuyle.
Ofin het ſchrale fant, of inde modder-kuylen ;
Maer, nu des hemels glans my crachtich heeft geraect,
Soo ben ick metter daet een ander dier gemaect :
Nu, ſvveef ick boven ſtroom, geſcheiden vande tochten
Die ick voor deſen ſach by ander zee-gedochten.
Wie eenmael is vervvarmt van Godes heylich vier
En vvroet niet in het ſlick gelijk een ander dier.

Igne vetor mergi.

C*Vi modò turpe lutum, modo futileſ algæ tegebat,
Et modo fœdabat vilis arena caput ;
Cui modo phocæ comes, conchiſque regentia cete,
Quantaque ſub vitreo gurgite monſtra latent ;
Ecce ! ſacræ tumidiſ ope lampadiſ efferor undiſ ;
Perque fretum, ſalſo tutuſ ab imbre, feror.
Fluctibuſ eripitur, mergi nequit, altior unda eſt
Percaluit ſancto cui ſemel igne jecur.*

PſEAVM. 27. 1.

*L'eternel eſt ma lumiere & ma delivrance : de
qui aurai-je peur ?*

LA fange de la mer m'alloit deſſus la teſte,
L'eſtois environné de maint' hideuſe beſte ;
Mais puis que le ſoleil m'a faiet nager ſi haut,
Du goufre de la mer maintenant ne me chaut.

IGNE

Solenne est filius hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisque tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id rei per versa probabile plerumque signum est: nam male agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra mens pura ac innocua nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & tibi exemplo, vita rationem publicè edere, & veluti humeris, exposita omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, & us generosus ille romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modo, sed & inspicì possit, edificari sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, nocte intempestà, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, vera lucis radijs necdum illustratum sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vita genere abhorreat, audiat imprecationem Esaiæ (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet; va (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à Dominò abscondatis cõsiliù, quorum opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Dãda potius opera ut cū Paulo honestè ambulemus, prout in die.

TIs een algemeen ghebruyck in't bedrijf deses wereldts, dat t'elcken alser eenighe slimme en doortrapte rancken voor handen zijn, men de selve onder den duym ende 'ter smuyck soeckt te beleyden: in voeghen dat de duyternisse schijnt als een vast merckteycken te zijn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seydt het licht des werelts; een oprecht ghemoeft daerenteghen is open ende recht uyt: roept als ghetuyghen tot alle zijn doen, ende is te vreden het boeck zijns levens openbaerlijck met Iob, als op sijn schouderen te draghen, haet alle sluyp-sielen en haer linckerijen; wenscht met dien recht-schappen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen een yeder open soude staen, en als doorluchtich soude wesen. Iffer dan erghens yemande, die noch in sich voelt de gheneghentheydt om sijn saecken in het duytere te beleyden, en niet, als by nachte en ontyde, te vliegghen, als den nacht-uyt, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghemeens te hebben, met de klaer-schynende stralen der waerachtigher sonnen; maer veel eer met dat droeve wee, 'twelck den Propheet Esaias op de sulcke uytspreekt, cap. 29. 15. Wee, seydt hy, die verborghen zijn willen voor den Heere, haer voornemen te verhelen, en haer doen in't duyfter te houden, en spreken, wie siet ons? Laet ons liever met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe.

*Die staegh in't duyster leyt en wroet,
Dat is een linckert, of een bloet.*

August. Tract 106. in Iohan.

Credere verè, est credere inconcusse, firmè, stabiliter, fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

IONAS 2. 4. 6.

LEs caux m'ont environné jusques à l'ame, l'abisme m'a enclos tout à l'entour, la rosiere s'est entortillée à mon chef. Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse ô eternal mon Dieu.

N

FLAM.

FLAMMA FVMO PROXIMA.
XVII.

LVCRET. **S**ed fugitare decet simulacra, & pabula amoris
LIB. 6. **S**abstergere sibi, atque alio convertere mentem.

OVID. **S**ic, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,
Flamma recandescit qua modo nulla fuit.

PLVTARCH. **A**mor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non
tamen penitus relinquit animam remanetque in ea vestigium
veluti silvæ exuste aut fumantis.

DE vlam vvas eens gebluscht die in my plach te vvoelē,
Ick voelde, met vermaec, mijn eersten brant vercoelen,
Al vvatter over bleef vvas maer een cleyne vonck,
Soo dat mijn vvelich hert van enckel vreuchde spronck:
t Gheviel eer langhen tijt dat ick het vier ghenaecte,
My dacht, ten vvas gheen noot, soo icket niet en raecte;
Dus stont ick maer en keeck, en noch eer ick vertrac,
Een vlam viel uyt de vlam die mijnen rooc ontstac.

Flamma, fumo proxima.

Q*uisquis es, antiqui remove monumenta caloris,
A regno Dominae qui modo liber abis.
Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
Vulnus erit, leviter modo tacta sit, agra cicatrix,
Ardorem revocat fomitis icta silex:
Fax extincta recens trahit, ah! trahit e minus ignem,
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.*

Flambeau qui fume, tost se rallume.

AS tu esteint l'amour? ne fay tant la bravade,
Sa flame, a ton flambeau jectant comme un œillade,
(En cas que seulement l'approches tant soit peu)
D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

HOe licht ontsteect een licht dat eens te voren brande,
 Die eens is licht geveest raect licht in nieuwe schade,
 Een doove kool ontvonct als sy maer vier en rijct,
 De tintel vvort tot vier door al dat vier ghelijct.
 Hoe licht vervalte de mensch tot alle quade streken
 Die van een slim ghebreck eerst onlancx is ghevveken!
 Een die sich vvaghen derf, eer dat hy recht ghenas,
 Gheraeckt licht in het vuyl, daer hy te voren vvas.

De facili natura recurrit.

A *Vsa vapore levi tremulis alludere flammis
 Fax extincta, novo protinus igne calet:
 Pieris fomes sua lumina reddit alumnis,
 Vix bene scintillam cum dedit icta silex.
 In veterem flecti quam cerea corda figuram!
 Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
 Dum veteris scintilla mali modo parva superfit,
 Semper ad ingenium mens malefana redit.*

En vertu novice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
 Ne t'approche pas a ta vielle flame;
 Car bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
 En l'approchant du feu, il brusle de nouveau,

Legem olim ab Atheniensibus latam
 fuisse in nautas, qui Athenis salami-
 nam transmitterent, memorie proditum
 est. Eâ cautum erat, ut ei, qui semel infæ-
 liciter navigasset, tamquam naufragio
 infami, navigatio in posterum interdiceretur.
 Et quidem ejus plebisciti ratio inter alias,
 hæc dari solet: Homines quàm
 facillimè in eundem impingere lapidem,
 ac in antiquum redire: cum plerumque,
 ex regulâ juris, qui semel malus, semper
 præsumatür malus in eodem genere delicti.
 Id. ob unicum lapsum Atheniensibus
 si ita visum decernere; quid de ijs tan-
 dem statuendum erit, qui crebrâ vitio-
 rum repetitione consuetudinem peccandi
 contraxisse, & peccata in naturam trans-
 sulisse videri possunt? tales (tametsi ali-
 quando per intervalla melioris frugis
 spem de sese præbere videantur) non le-
 vi de causâ in bonorum numerum trans-
 scribendos censent oculatiores. Remanet
 plerumque concussio aliqua, etiam post
 febriam. Mare post tempestatem etiam
 dum ea agitatur, qui diu in vinclis fue-
 runt, etiam soluti claudicant. Vitiis diu
 assueti, etiam cum ea deserunt, quadam
 retinent vestigia, ac in eadem facillè re-
 nidunt.

Daer zijn voormaels in Grieccken-landt se-
 kete keuren gheweest, over de veersche-
 pen tusschen Athenen en salamyne, mede bren-
 ghende dat alle schippers, die eenmael bevon-
 den wierden hun schip omghefeylt te hebben,
 dadelijck souden vervallen zijn uyt het schip-
 pers gilde, ende de vryheden van dien. In ghe-
 valle de Athenienfers een eenighe misgrepe
 soo hooghe hebben opghenomen, wat sullen
 wy ghevoelen van de gene, die door menich-
 vuldighe feylen, als een ghewoonte van quaet
 doen hebben aen-ghenomen? Voorwaer
 schoon de sulcke by horten somwylen eenighe
 teyckenen van beterschap schynen te toonen,
 soo en machmen op de selve evenwel niet
 staen. De zee oock dan als den storm al op-
 houdt, blijft evenwel swalpende en dynende.
 Men ghevoelt noch al wat huiveringhe na de
 kortse. Die langhe in banden gheseten hebben,
 hincken veeltijds oock los ghelaten zijnde.
 Menschen die eenighe slimme ghebreken eens
 hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude
 rancken verlaten, selden isset datse niet eeni-
 ghe overblijffels daer van en behouden, waer
 door sy lichtelijck tot haer vorighe parten ko-
 men te vervallen.

Een beest met kunste tam ghemaect;
En dient niet al te veel gheraect;
Want schoon het nu al dnyct, en swijgt,
Wanneer't zijn oude parten krijghe
Soo iset weer al even sel,
En quetst zijn eyghen meeſter wel.
Die goet van quaet wort metter waert;
Vervalt licht tot zijn ouden aert.

IUVENAL.

... *Ad mores natura recurret*
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si unus, vers. Pactus, ff. de Pact.
Res de facili redit ad suam naturam.

*De glimmende wiecke en sal by
niet uytblusschen.*

DE ziel heeft menichmael haer eerste licht verloren,
Sy leyt als sonder glans, en niet ghelijc te voren,
'Tis maer een damp alleen, die als een teycken gheeft
Dat noch in eenich deel haer eerste vvesen leeft;
Maer als vvy 'thelder licht van Godes vvoort genaken
Soo vvort de rooc een vlam, de geest begint te vvaken;
Hoe groot is dijne gunst ontrent de menschen, Heer,
De vvieck die maer en rooçt en bluftje nimmermeer.

Dum spiras, spera.

D*Vm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,
Fax, decor ille mei pectoris, alma fides;
Ad verbi, Pater alme, tui jubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto:
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma, vel extinctas docta ciere faces.
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!*

MATTH. 5. 6.

*Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de
justice: car ils seront rassasiés.*

Bien que la chair ait fait a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la *my-esteinte* mesche:
Quant je regarde a toy, mon *jâ debil* flambeau
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

Cum vita nostra decarsus continuam peccatorum seriem pra se ferat, nihil miseris solatii restare, facile colligimus, nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita continua benevolentiae scaturigine placide decurrat. Talis autem in omni rerum natura solus tu, mitissime Iesu, cujus animum ab omni asperitate alienum quoties intueor, toties extra spem positus sperare tamen audeo. Moysen miracula edidisse legimus, sed Aegyptum affluxisse: Eliam, sed caelum clausisse: Eliseum, sed belluas in pueros evocasse: Petrum, sed homines morte multasse: Paulum, sed Elyma visum ademisse. Tu vero, qui mel merum, aut piscium multitudinem in retia egisti, ut cibus largior homini suppeteret; aut aquam in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: Tu motum paralyticis, visum caecis, sermonem mutis, sanitatem aegrotis, munditiam leprosis, mentem sanam demoniacis, vitam mortuis reddidisti: In nullum tu durus nisi in ventos, sed quia ij in homines dari: nisi forte in siccum, sed quia fructum non ferret: nisi forte in discipulos, sed cum poenas cogitarent. Licet ergo conscientia, peccatorum mole, ingruat, nunquam me desperatio ad laqueum, semper poenitentia ad Christum evocabit.

NAdemael ons gheheele leven niet anders en is, als een ghestreckte keten van alderley sonden: soo hebben wy billicklijcken te dencken, dat voor ons gheen troost voor handen en is, ten zy wy eenich Goddelijck wesen opsporen, wiens gheest in teghedeel niet anders en zy als gheheel ghenade en goederterentheydt. Ende nadien sulcx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, soo willen wy op dy alleene hopen, oock dan, als wy buyten hope zjn. Want siet! niet en is by dy oyt ghedaen, of gheseydt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft (tis wel waer) wonder-wercken ghedaen, maer Aegypten gheplaecht, Elias, maer den hemel ghesloten. Elizaus, maer kinderen doen verflinden. Petrus, maer menschen ghedoodt, Paulus, maer Elymam met blindtheydt gheslughen. Maer du, Heere Iesu, hebst dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebby, menichte van visschen inde netten besloten, tot volheydt van spijs: daer, water in wijn verandert, tot overvloed van dranck. De gheraecte hebby beweginghe, de blinde het ghesichte, de stomme de sprake, de siecke ghesondtheydt, de melaetsche reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode rleven gheschoncken. Over al zydy dan goederterien gheweest, nergens straf, behalven teghens de winden, maer om dat die straf waren teghens de menschen. Behalven teghens den vyghenboom, maer om dat die de menschen gheen vrucht en gaf: behalvens teghens uwe jongheren, maer om dat die de menschen wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyandt, als die vyant is van de menschen. Mits welcken, hoe groot mijn misdaden zyn, soo en sal my noyt de wanhope torten bast, maer altijd de hope tot Christum asleyden.

ESA. 9.

Habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est.

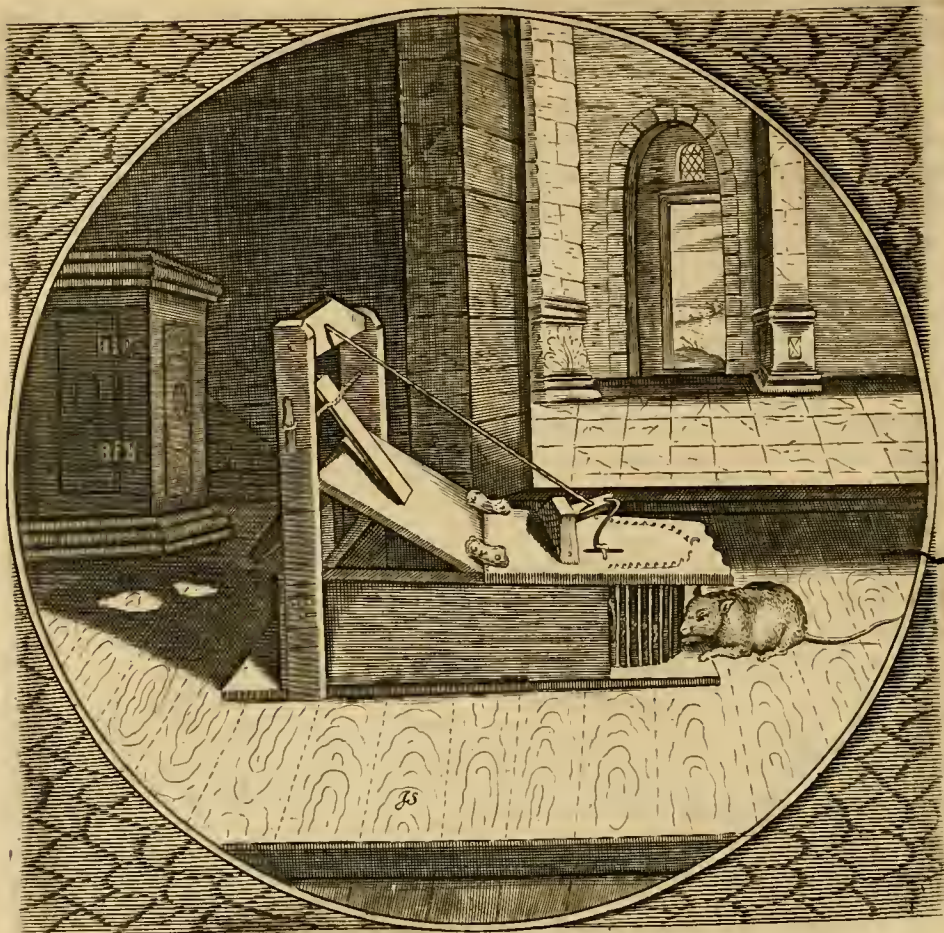
BERN. SERM. 7.

Si insurgant adversum me praelia, si

mundus se viat, si fremat malignus, si ipsa caro adversus spiritum concupiscat, in te sperabo, tu arundinem quassatam non franges.

VT

VT CAPIAS, CAPIARE PRIVS.
XVIII.

2. REG. **D**ixit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum, mea soror; qua respon-
dit ei, noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas est in
Isracl: Noli facere stultitiam hanc; sed potius loquere ad regē, & non negabit me tibi.

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

Optimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet ut à virgine sua absti-
neat, quoad ei nupta sit & palam in nuptijs tradita, his verbis: οὐδὲν ἴσως καὶ τούτῳ ἔγγυος
οὐδὲν ἴσως γὰρ τῆς αἰῶνος παρθένου καὶ ἱερῆς συγγίνης.

Vast, of weest vast.

HOe comt de slimme gast, hoe comt de snoeper loeren
Om my tot sijnen roof in haesten vvech te voeren!

Hoe comt de lincker hier, en seyt, hy is mijn vrient!

Ick vveet dat hy my lieft, maer niet ghelijc het dient.

Gheen rat en eter speck, al isset haer verlangen,

Of moet haer inde val te voren laten vangen:

Wie hier yet anders meent, die heeftet qualijc veur;

Ghy fooje mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

*Hebt in den sin,
Oprechte min,
See komt hier in
Men sal u hooren:
Maer seeckt uw pin
Ghelyck een spin
Tot quaet begin
Soeckt vuyte floren.*

*I kweet den treck
En vloos besteck
Van uw' ghelreck,
Ick ken uw' senen:
Die seele de geck
En kryght den beck
Niet aen her speck,
Dus wandelt henen.*

Vt capias, capiare prius.

ET patet ingressus, nec deficit ardor edendi,
Nec latet, ad praedam qua via monstret iter.

Ecquid agam? recto si tramite ducar in escam,

Tristia me duro carcere vincla manent:

Sed mea libertas antro non clauditur uno,

Non ego captivus, sed satur esse velim.

Plura locuturo vox haec mihi verberat aures:

Si cepisse iuvat, fac capiare prius.

Pris dois estre, devant repaistre.

SI tu veus, compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
Il te sera besoing hurter d'un autre sorte:

Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis:

Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

O

Die

Die noten wil smaken, die moetse kraken.

GHy fiet het lecker aes, en dreychtet mette tanden,
 Ghyl wout wel aen het spec, maer geenfins inde banden.
 Dus blijfje buyten schoots, en gheeft u nimmer bloot
 Maer sonder groot ghevaer, en worter niemant groot;
 Gheen kooren sonder hayr, gheen noot is sonder schellen,
 Men fiet, wie rosen pluckt dat hem de prickels quellen;
 Al vvie becomen vvilt dat hy van herten vvou,
 Wat staet hy slecht en fiet? de hant moet uyt de mou.

Aude aliquid.

E*Sca quidem placeat, sed te metus arcet ab escâ,*
Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:
Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
Quem labor absterret, premia nulla manent.
Grana latent paleis, dura nuce nucleus haeret;
Et rosa tangenti punget acuta manum.
Qui facinus forti memorabile pectore versat,
Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.

Jamais paresse, ne fit proïesse.

LE rat voyant le lard, souhaite de le prendre,
 Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre.
 Nul homme vient au bout de son contentement,
 Qui n'a premier souffert du mal & du tourment.

AVDI

Est quoddam genus hominum adeo timide inertisque desidia, ut, etiamsi rerum bonorum spem affulgentem satis conspicuè videant, nihilominus tamen, nescio quid mali presagientes, ad omnia suspiciosi ac timidi manum operi admoveere nunquam ausint. Proprium certè ignavia est, periculorum pretextu segne otium velare: vidit id, & lepide expressit hebraeus sapiens; Prov. 22. 13. Leo in triviis grassatur, inquit otiosus, vereor ne me devoret. O fungos! manus cum Minervà movenda est: dii facientem adjuvant. Semper aliquid fortunæ permitendum est, ait ille, quoties ad præclaras actiones accingimur: frustra putamus nihil agenti in sinum devolaturam viduam, aut fortunam esse. Non votis, neque supplicij muliebribus auxilia Deorum parantur; vigilando, agendo prospere omnia cedent; Deos omnia laboribus vendere, monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?

Audentes fortuna juvat, timidosque repellit,
ait ille: & ut omnis aër aquilæ penetrabilis est, sic difficultas forti.

MEn vint menschen van soo weynich be-drijs, en luyen aert, dat de selve (hoe wel merckelijck voordeel voor handen siende, evenwel achter ghehouden werdende door, 'ken weer niet wat ghevaer dat sy haer inbeelden) de handt aen den ploech niet en derven slaen. 't Is vanden ouden herkomen altijs geweest een rechte eyghenschap van alle slap gesoutene, haer vatsicheydt met een deckmantel van ghevaer te bekleeden, ghelijck al in sijnen tijdt ghesien, ende aerdichlijck uytghedruckt heeft de wijse-man in sijn spreucken, Proverb. 22. 13. De luye spreect, daer is een leeuwe buyten, ick mochte verworight worden op der straten. Wech met dese soet-voetighe sachteboreis. Niemandt en kan yet bysonders uyt-rechten, sonder in eenighen deele sich het ghevaer r'onde werpen. Yeder helpe sich selven, so helpt hem God, 't Is niet te dencken dat yemandt, sonder yet daer voor te doen, seggen ende gheluck in den schoot sullen komen nederstorten. Niet met bloot wenschen, of vrouwelijck ghekerm, maer met dapper in de weer te zijn, verkrijghtmen de Goddelijcke hulpe, in het uytvoeren van treffelijcke saecken. 't Is van oudts een seghwoort by de Griecten, dat by Godt alle dingh om arbeydt te koopen is. Hem die het goede soeckt, wedervaert wat goets, seyt Salomon. Prov. 11. 2. Wat maeckt u versaccht de moeyelijckhey ende onsekere uytkomst van u voornemen?

Die kloeck van moed' is, volcht gheluck;
Een swaer-hoofst blijft altijs in druck,
Seght den ouden Poet; Daer en is geen lucht die den Arent niet en doordringht, gheen swaricheyt daer den dapperen niet door en komt.

CLAVDIAN. IN NVP.

Non quisquam fruitur veris honoribus,
Hybleos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos:
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

PLAVT.

Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.

Gheen verblyden, als naer het lyden.

DE rat loert op het speck, en vvenscht het met verlangē,
 Maer blijft doch uyt de val om niet te zijn gevangen,
 Sy name vvel het aes dat zy voor ooghen siet,
 Maer vveeft het ongemack, vvant dat en vville niet.
 Een yder vvenscht in vreucht, hier na te mogen leven,
 Doch op den engen vvegh en vvil hem niemant geven;
 Maer sonder diep gevaer, en sonder groote pijn,
 En kan noyt cenich mensch in rechte vreuchde zijn.

Ni patiaris, non potieris.

E*Sca quidem placeat, sed proxima vincula muri,*
Si caveam subeat, triste minantur iter.

Ergo stat, & prada tuto parat ore potiri;

At miser impranso musculus ore gemit.

Optat homo velletque thoris accumbere divum,

Difficili sursum sed piget ire via.

Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet

Dum vivit, moriens vivere si quis amat.

MARC. 8. 34.

*Quiconque veut venir apres moy qui l renonce a soy mesme
 & charge sa croix sur soy & me suive.*

CHacun desire es cieux heureusement a vivre,
 Ains du chemin estroit la route ne veut suivre,
 En vain doncq, ô soury, espères tu du lart,
 Puis que de la prison ne veux aussi ta part.

NI PA-

NI PATIARIS, NON POTIERIS.

NUnquam eximium quid facili negotio quis adipiscitur; scientiam laboribus, honores periculis Deum vendere, & difficilia plerumque esse, quæ pulchra sunt, monet vetustum, ac venustum adagium: & ut Plato censet, id quod facile est, id magnus ac singularibus rebus minimè numerandum est. Quamvis utique res melior, ac magis excellens, tanto impensius in acquisitione illius illaborandum est. Quid ergo? Christum sperare ausi sumus, & in ipso summum bonum, laborem autem ac erumnas subire detrectamus? Acuis in multis adipiscendi cupiditatem obtinendi difficultas, quidni & hic? montes superamus, rupes pervadimus, valles transilimus, ut feras aliquot, sese mutuo insequentes, videamus:

Manet lubi jove frigido
Venator teneræ conjugis immemor.

Maximilianum Casarem tanto ardore feram in venatione insecutum memorant, ut currendo rupem ascenderit, unde postea, nisi ab accolis adjutus, descendere non potuerit.

Vt corpus valeat ferrum patiemur, & ignes: ferimus secari nos, ac uri, ut miseram hanc vitam paululum protrahamus; & æterna felicitatis præmium, ullo dolorum genere redimere ambigimus?

Selden bekomt yemant uytnemende dingen sonder groote moeyte: God verkoopt wetenschap voor arbeyt, eere voor ghevaer, en al wat yet bysonders is heeft altijd sijn moeyelijckheyde, seydt het oude spreekwoordt: En hierom meynt Plato, dat ghemackelijcke dingen selden yet voortreffelijcx in haer hebben. Het welcke also zijnde, waerom sullen wy ons dan voor laten staen, dat wy Christum sullen gewinnen, ende in hem het opperste goet, ende dat als op ons gemack, en sonder slach of stoot? In veel dinghen wetden wy opghescherpt, om yet des te vierigher te begeeren, alleenlijck om dattet qualijcken te becomen is, waerom en zijn wy, ten aensiene van den Christelijcken wandel, mede niet sooghene ghen.

Een wey-man op de jaght ghesint,

En denckt niet eens om wyf of kint.

Men schrijft, dat keyser Maximiliaen op een tijt, met sulcken viericheyt een wilt na jaeghde, dat hy in't vervolgh van't selve, sich eyndelijck vont op een hooghe ende steyle rotze, vande welcke hy, eyndelijck tot sijn selven ghekomen zijnde, gheen middel en sach om af te geraken.

Den mensch ontsiet noch vyer noch sweert.

Om hier te blijen op der eert,

Men saeght hem af sijn been en hant,

Sijn aders werden toeghebrant,

Men giet hem wuyle drancken in,

Vergifticht met een slang of spin;

Wat druck, wat kruys, wat teghenspoet,

Sal dan verschricken ons ghemoet,

Wanneer men in sijn herte prent,

Dat hoochste goet, dat niet en ent?

2. TIMOTH. 2. 5.

Qui certat non coronabitur nisi qui legitime certaverit, primum laborantem agricolam oportet de fructibus percipere.

BERNARD. IN QVOD. SERM.

In hoc mundo, quasi in campo certaminis, positi sumus: qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in futuro in glorius apparebit.

QVOD IVVAT EXIGVVM EST.
XIX.

PROVERB. *S*equitur eam quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lascivus, & ignorans quod vincula trahatur; donec transfigat sagitta gitta jecur ejus.
7.22.

LVCRET. 4. Convivia, ludi,
Pocula crebra, unguenta, corona,serta parantur:
Nequicquam; quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

GHy die voor desen os siet spel, en versche rosen,
Siet oock wat achter volght, en let hoe corte posen
Hoe ras vergaenden vreucht de malle jonckheit heeft,
En wat de quade lust voor harde nepen gheeft.
Siet, vrienden, vuyl bejagh en baet ons niet met alle,
Al is het eerste soet, het eynd is enckel galle;
Ach dat mèn vreuchde noemt duert maer een corte wijl,
Van voren schijntet spel, van achter is de bijl.

Quod iuvat, exiguum est.

Q*ui pecus hic lituosque vides, vinumque, rosasque,
Te fadae veneris regna videre puta:
Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas,
A tergo lanius tela cruenta gerit,
Frustra coquus torret. Vos, qui peccastis in igne,
Mox dabitur rapido membra pianda foco;
Membra focus male sana coquat; perit ignis in igne.
Corpore non aliter gallica pestis abit.*

Pour un playsir.

VOy, jouvenceau, ce bœuf couvert bien de couronnes,
Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,
Et si t'en trouveras saisi de long tourments.

DE gild-os gaet daer heen verciert met rose-cranffen,
 Men hoort dē trommel slaē, mē fiet de kinders dansen
 Hy schuym-beēt inden wijn, en pruyft van enckel vet,
 Maer peyft niet aen de bijl, die op hem is ghewet.
 Hoe menich isser trots, en gaet daer moedich proncken,
 Die, eer de sonne daelt, in pijnē leyt ghesoncken:
 Neemt, vrienden, op u selfs, en op u faken acht,
 Oock als het soet geluc op u geduerich lacht.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

S*ordidus aut fæno nuper vel stramine taurus
 Cinctâ triumphali cornua fronde gerit;
 Et lavat effusum palearia cassa falernum,
 Et strepit argutis tibia festa sonis:
 It pecus, & letis mugitibus æthera complet,
 Nec stringi cultros in sua colla videt.
 Sit suspecta tibi nimio fors leta favore,
 Illa fovet multos, ut magis inde premat.*

En prosperité, n'y a seurte.

LE beuf, couvert des fleurs, se brave par la rue
 Au son du tabourin; mais le galant, qui tue,
 Va tout joignant a luy. quand grand bon heur te rit,
 Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

Summè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adherescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modo in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velù, quàm cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Cesar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorum casum reservare. Effusorem risum lacrima plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facilè ullus dixerit quamdiu talis futuras sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, una hora exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter habe; non enim melius res secunda perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.

Gantsch ende al welvarende te zijn, isorghelijck, ende dient voor verdacht ghehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder ghevaer, om door een stercken voor-wint om-gheflagen te werden in't gyben, als door een teghen-windt in't laveren. Wtmuytende toevallen van gheluck hellen veeltijds tot sware veranderinghen, seydt Cesar. Het onmatich ende uytchetterende lachen werdt veeltijds met tranen besloten. Alle voorspoedt is wanckelbaer: in voeghen dat zelfs de aldergheluckichste niet en weren hoe langhe huij welstandt duyren sal. Wat heerschappye isser, seydt Seneca, dewelcke niet den val, de vertredinghe, den heerscher, jae den beul op de hiel en gaet? En dickwils isser niet veel spelens tusschen d'een en d'ander. Op een Conincklijke stoel verheven te zijn, ende zelfs een voetval te doen aen andere, is somwylen nau een uyre tijds verscheden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghenblick uytgheroeyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het gheluck roelacht, op ons hoede te zijn: op dat wy met het bedrieghelijck lockaes, ghelijck een domme visch niet wech ghe-ruckt en werden.

*Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip seylt voor de wint;
Want die in't gyben eens misdoet,
Verliest wel licht'lyck lyf en goet.*

SEN. 28. EPIST.

Ad omne fortuitum bonum suspiciosi
& pavidi stare debemus, & fera
& piscis spe aliquà oblectante decipiuntur:
munera ista fortuna reputamus: Insi-

die sunt.

PET. ARMILLIB. 8.

Effusam saepe letitiam tristes & ad-
versa res excipiunt.

OVID. 4. PONT. 3.

Tu quoque fac timeas, & qua tibi leta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

P

Foot.

EY fiet eens, vrienden, fiet, wat macht den gild- os baten
 Dat hy een rosen hoet mach dragen achter stra'en?
 Al wort hy schoon gestreect, 'tis voor een corte vvil,
 Eylaes van achter volght de slager met de bijl.
 Hoe dom is menich mensch! sy rasen, spelen, vvoelen,
 En van dat comen sal en isser geen gevoelen;
 Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh,
 Peyst staech op uuv' vertreck, of aen den jongsten dagh.

1. IOHAN. 2.

Mundus transit, & concupiscentia ejus.

T*Aure quid eximiis te cornua nexa corollis?
 Quidve jurant agili tympana pulsa manu?
 Mox lanis rigidâ feriet tibi colla securi,
 Parvaque perpetuâ gaudia nocte lues.
 Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido
 Proderit? & vasto quidquid in orbe placet.
 Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
 Et premit emeritum mors sine morte jecur.*

De court plaisir, long repentir.

QVe fert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
 Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
 Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
 Helas! de la ne vient qu'un' immortelle mort.

POST

Orbis terrarum homini tanquam theatrum est, unusquisque ibi nostram scenam servit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet: Comicam certe vir bonus; quocumque enim ille exordio actum incipit, lepido utique ac festivo sine vita fabulam claudit. Tragico coethurno indutus prodit homo nequam: nec personam ponit, nisi cruentus: Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istam improbum inuiso satrapa personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis; contine te, ac suspende paulisper iudicium, dum tragico boatu scena clauditur. Finis distinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurum sub iugo gementem dum conspicit, macello haud destinatum non concludit? concludamus & nos, impiorumque felicitate nihil felicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quam exitus deplorandus; nunquam piorum principium tam triste, quam finis est placidus.

De werelt (seyter een) is aen den mensche als een toneel, yeder een heeft daer, als sijn rolle, te spelen, den eenen, in een bly-cyndich spel, een anderen, in een treur-spel. Een vroom mans leven heeft de eyghenschap van een comedie, want hoedanich zijn begintfel oock wesen mach, soo maect hy altydt een vrolijk eynde. Den goddeloofen daerenteghen is een recht tragedie-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich wereljs kindt, ten eersten aenvanghe, in heetlijckheydt hoogha fiet uytmyten: schorst u oordeel een weynich op, ende let op het eynde; noyt en hielter treurspel op; alleenlijck mer een uytkomen, de eyghenschap vande spelen, is meest ghelegen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op 'tscheyden van de mart (segt ons spreecwoordt) kentmen de kooplyden. Wie sieter een vetten os in een wel-begraefde weye, die niet en denckt datse teghens de byle opwaert? Wie sieter daerentegens een beest suchten onder het jock, die niet en merckt, dat 'tselve niet en is voor het vleesch-huys? laet ons dan besluyten, en segghen datter niet ellendiger en is, als het gheluck vande goddeloofse; niet geluckigher, als den teghenspoedt der vromen. Het begintfel van een boofwicht en wort nimmermeer soo seer benijdt, als sijn eynde beklaeht werdt. De begintfelen vande Godtsalighe en sijn nimmermeer soo verdrietich en beswaetlijck, als haer eynde is sacht en lieffelijck.

AVGVST. IN MATTH. 27.

Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longevitatem Enoch, divitias Crasi, felicitatem Octaviani; quid profunt haec cum tandem datur caro verminibus & anima demonibus?

PROV. 7. 21.

Elle l'a flechi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses levres.

Il s'en va apres elle incontinent comme le bœuf s'en va a la tuerie.

OVID. AMOR. **S**I nunquam Danaen habuisset abenea turris
ELEG. 19. Non esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. **S**æpe ego cum possem facilem exorare puellam,
HEYNS. Difficilis mentem caput habere meam.

TV quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:
Si mea jam nolis esse petentis eris.

Mijn lief en trect my niet, noch word ick wech getogē;
Ick treck al wat ick mach, en sy blijft onbewoghen;
Sy staet ghelijck een rots, hoewel ick dapper woel,
Ick ben gheweldich heet, en sy te bijster coel:
Siet hoe my Rosemont haer jonste felder vveygert,
Hoe my dit grillich hert in meerder lusten steyghert;
O vvat een vvonder kracht heeft oock het stille staen!
Sy die haer niet en roert doet my te snelder gaen.

Dum trahimus, trahimur.

H*Æc domina est, medio quæ surgit æquore, rupes
Quemque vides, parvæ navita puppis, ego:
Dum traho te, mea vita, trahor, tu tracta quiescis,
Non trahis, ipse sequor: te traho, Phylli, manes.
Nil agis, ast ego totus agor: nihil ipsa moveris,
Tota sed intereà tu mihi corda moves.
Me miserum! ad dominam veniens tractusque trahensque
Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.*

Ton non mouvoir, mouvoir me fait.

IE tasche t'esmouvoir, mais voycy, que j'admire,
Tu ne te bouges pas, il est tiré qui tire.
Le rocq de ton esprit; madame, ta rigueur
Sans s'esmouvoir en rien me fait branfler le cœur.

De trecker wordt ghetoghen.

DE rots die voor u staet is 'trichtsnoer van het leven,
 Is als een vaste peyl, by God ons voor-geschreven;
 Matroos, die met gevvelt, en na sijn eygen vvensch,
 De klippe trecken derf, dat is de domme mensch:
 Ons noot-dyvangh staet gheset, vvic kanse doch bevveghen?
 Wat spertelt eenich mensch? vvat heefter yemant teghen?
 Wel voeght u die vvel eer in desen u vergreep,
 Die gaen vvilt, vvort geleyt, die niet en vvil, ghesleept.

Adtrahens, abstrahor.

S*it fatalis apex, scopulus quem conspicias, hospes,*
Esto tibi, parvæ navita puppis, homo:
Aspicias, ut vastam corvellat homuncio caudem,
Inque levem satagat ducere saxa ratem;
Illa suo stant fixa loco, nec tracta sequuntur,
Qui trahit, interea se videt ipse trahi.
Fata reluctantes rapiunt, ducuntque sequentes;
Cedere qui non vult sponte, coactus abit.

A malheur & encombrer,
Patience est le vray boucher.

Pourquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,
 Qui toy & tout le tien, sans se mouvoir, eslance?
 Or, ton fatal destin aprens, homme, en ce rocq,
 Lequel, tirer si veus, toy mesme auras le chocq.

ADTRA.

LA priere laquelle Epictete nous com-
mande tousiours avoir a la bouche (de
laquelle fait mention le sieur du Vair au
manuel d'Epict.) me semble plus haute
que d'un philosophe.

Mon Dieu conduise moy, par la voye
ordonnée,

Je suivray volontiers, de pœur qu'un
fort lien (homme de bien

Ne m'entraîne meschant, ou en
Je pourrois arriver, suivât la destinée.

*Quid luctemur bonis? calcitrantes &
refractarii equi hoc consequuntur, ut ver-
bera etiam aliquot excipiant, nec excu-
tiant tamen jugum, ait ille: hominum
enim in rebus gerendis sentias non mi-
nus fatum, quam calculos fluviorum li-
mus obruit (Pausan. in Menip.) nec enim
consilio prudenti, nec remedio sagaci di-
vinae providentiae fatalis dispositio sub-
verti potest, clamat vel ipse Apulejus.
Optimum igitur est pati (incolcat Seneca)
quod emendare non possis, & Deum (quo
auctore omnia eveniunt) sine murmure
comitari. Malus ille miles qui imperato-
rem suum gemens sequitur; nihil autem
ita plagas coercet, ut patientia.*

HEt ghebedt dat Epictetus ons beveelt al-
tijdt inden mont te hebben, verhaelt by de
de heer president du Vair, dunckt my vry al
wat hoogher te gaen als de leere vande Hey-
densche wijs-gierighe:

Leyt my door dijn bestemde baen

Mijn God, so sal ick willich gaen

Daer ick, ghelijck een eerlyck man,

Naer u beschicking komen can:

Of anders werd' ick, als een wicht,

Ghesteept na mijn bescheyden plicht.

Wat wiltelen wy dwerghen hier teghen? een
aetselende ende achter-uytslaende paert doet
met sijn sterckheydt gheen ander voordeel, als
dattet sijn lijf vol slaghen krijcht, en moet niet
te min het gareel draghen, en den ploegh voort
trecken. Den raedt ende beslyt der menschen
werdt vande beschickinghe Godes immers soo
lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt,
als de keyen aen den oever liggende, door het
opgheworpen slijck ofte zandt vande overloope-
pende reviere, seydt Pausan. Godts eeuwighe
voorsienicheyt en can noch door wysen raedt,
noch kloeck verstandt van menschen vernuft
eenichsins verhindert werden, seydt sels den
goddelooften Apulejus. 'tIs dan best ghedulde-
lijck te verdragen 'tghene men noch beletten,
noch versetten kan: 'tIs best Godr, door wiens
macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren
ofte morren in te volgen. Ten is gheen recht-
schapen lantsknecht, die met onwillicheyt en-
de al suchtende sijn veldt-oversten navolght,
Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer
versacht, als lijdtfaemheydt.

SEN. **F**atis agimur, cedite fatis:
Oed. *Non sollicita possunt curae
Mutare rati foedera fusi,
Quidquid patimur mortale genus
Quidquid facimus, venit ex alto.*

SENECA.

Necessitatis non aliud effugium est,
quam velle, quod ipsa cogit.

QVOD

NOsne infinitum, aeternum, ac ineffabile numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causa causarum) definiamus aut describamus? nosne homulli futiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum, satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantum intelligendus, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quae ipse de sese, in libris mysticis, memoriae prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto oceano facile depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quaterere. Plura quid addam? quid quid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergò Deum ex operibus cognosces, & ut solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

HOe souden wy dat on-eyndich, eeuwich honuytspreeckelijck wesen Godes, uyt het welcke, door het welcke, en in het welcke alle dinghen zijn, van 'twelcke de beginselen aller beginselen af-dalen, hoe segh ick, souder wy den aert en eyghenschap van 'tselve recht beschrijven? Wy arme aertwormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietighe mugghe ofte vloo recht ondersocht hebben; Godt is door nedericheydt te verstaen, door Godtsdiensticheydt te belijdeo, niet met onse sinnen op te volgen, maer aen te bidden, seyden den oudtvader Hilarius. Onderrusschen noch tans, isset niet onghoorloft, met eerbiedighen en nederighen monde van Gode te uyten, het ghene hy selfs van hem door sijnen geest heeft laten ghetuyghen. Waer van dit kortelijck, doch grondelijck kan gheseydt werden. Dat hy alle dinghen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dinghen besorght, selfs buyten sorghe: dat hy alle dinghen beven doet, selfs gheenfin beweecht zijde: om kort te spreken, al wat in Gode is, dat is Godt, ende goddelijck, seyter een oudtvader. Het goddelijck wesen dan, is best te kennen uyt sijn wercken, ende ghelijck wy de sonne niet reghelrecht, maer in het water aensien en konnen, alsoo mede Godt niet als in sijne wercken, seyde Hermes. Yemand dan, in voeghen als voren, sicut tot Gode verheffende, sal buyten twijfel ten hoochsten vernederen, want wie en soude sich selven niet verachten, ende onder sich nederlyghen, als hy op Godt maer en denckt?

PSALM, 103. BVCH.

ILle flammantis super alta caeli
Culina immotum solium locavit,
Et suo nutu facile universum
Temperat orbem.

Vid. August. Meditat. Cap. 29.

HERM. PŒMAND. CAP. II.

OMne motum non in moto movetur,
sed in quiescente, & id quod movet,
quiescit.

PSALM.

PSALM. 18. 3. ACT. 17. 27.

God den onbeweeghden rotsteen, beweegt het al.

Vle fou van Godes aert na vveerdē connē spreken
 Nadien vvy inder nacht en in het duyster steken?
 Wat mensche cander sien een vvesen sonder ent
 Die noch gheen cleyne mier in eenich deel en kent?
 Maer desen onverlet, O God, oneyndich vvesen,
 Laet van u slechts een vvoort hier opter aerden lesen;
 Siet vvat een vvonder dingh ! hy, die den hemel drijft,
 Die ist, die onghemoeyt, en onverandert blijft.

Quod movet, quiescit.

P*ulvis & umbra sumus, describere numen Olympi
 Non opis est nostræ; pulvis & umbra sumus.
 Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te
 Paucula vel blaso promere verba sono.
 Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,
 Est tamen intereâ, te penes alta quies.
 Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia curas,
 Astra solumque moves, nec tibi motus inest.*

I A Q V. I. 17.

*Toute bonne donation & tout don parfait est d'enhaut, descendant
 du pere des lumieres. par devers lequel il n'y a point de variation
 ny d'ombrage de changement.*

VOicy! tout l'univers de ceste grande roche
 Attiré sans tirer: quand Dieu sur nous decoche
 Tantost ses dons, tantost sa foudre & son couroux:
 Le tout mouvant est coy, le punissant est doux.

Q

REPE.

REPERIRE, PERIRE EST.
XXI.

AMBROS. *C*laude vas tuum ne unguentum effluat, claude virginitatem vere
DE VIRG. *C*unditiâ loquendi, & abstinentiâ.

HIERON. *T*enera res in fœminis pudicitia est; &, quasi flos pulcherrimus, citi
AD SAL. *T*ad levem marcescit auram, levique flatu corrumpitur, maximè ubi
YIAN. *& etas consentit ad vitium.*

Annan. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 12.

Sæpe explorando, an, & ubi virginitas sit, virginitas amissa est.

'Toluchi

'Tvlucht, krüghet lucht.

Els in haer eerste jeucht quam veel haer minne vraghen
 Waer dat haer maegdom vvas; ja vvoudet Ritsaert klagē,
 Indien men't haer versvveegh: ten lesten sprack de min,
 Kint houdt dit doosjen toe, hier is de maeghdom in;
 (Int kistjen sat een vinck) de min is nau vertoghen,
 De doos is opghedaen, de voghel uytghevlogen;
 Ach! maeghdom, teer gevvas, dat ons soo licht ontglijt!
 Met soecken raecktet vvech, met vinden isset quijt.

Inveniēdo, amittitur.

V*irgineum Cajeta decus dum laudat Alumna,*
Virginitas ubi sit, Lydia nosse cupit,
Dum, mage suspectum ne consulat illa, veretur;
Exiguam nutrix pyxide claudit avem:
Hoc cape, Virginitas latet hic; ait, arca repente,
Vt stetit in thalamo sola puella, patet.
Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,
Hei mihi Virginitas, dum reperitur, abit.

Trouver, est perdre.

Lors quant l'oiseau caché te donna ta nourice,
 De curiosité vouloit oster le vice
 Hors ton esprit: Margot jamais scavoir convient
 A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

Een open mondt toont 'sherten gronde.

VW' doofje soete maegt, vvas lustich aen te schouven,
 Dies heeft meest al het volc het oogh daer op gehouven
 Om t'innich moy te sien; maer als het open ginck,
 Doen vvas de gantsche schat niet anders als een vinck.
 Fop hadde, doen hy svveegh, een grooten naem vervorven
 Maer als sijn flabbe gingh doen vvasstet al verkorven:
 Wie niet te vvijs en is, en niet vvil schijnen geck,
 Die spreke niet te veel, so heelt hy sijn gebreck.

Silendo stolidus sapienti par est.

H*Ac, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere
 Regalesque tegi quisque putaret opes;
 Mox, ut aperta fuit, spectacula ludicra vulgo
 Præbet, & è capsâ volavit avis.
 Dum sinit tua lingua, virum te, Bassè, putavi:
 Testatur te puerum te sine mente sonus.
 Qui loquitur, populo se præbuit ille videndum,
 Vel fatuus; presso dum filet ore, sapit.*

Sans langage, le fol est sage.

TOut semble bel & bon, quant ceste boite est close,
 Mais quant un malotru ouverte la propose,
 Le jeu est tout gasté, le monde voit que c'est;
 Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se taist.

SILEN-

Multis præclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantia, tacere fas est, silentium non loquacitatem, hominem cordatum indicare cordati iudicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Ut moneta illa optima est, quæ præterit plurimum habet in parvâ mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosus valde & una sapientes nondum vidi, Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quæ in humido ac lubrico est, (ut antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe adèò pede, quam mente labi, ait Stobæ. Concludo, & cum maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum esse definitio.

Veel achten? een groote fake wel te konnen spreken; wyse luyden houden meer van wel te konnen swijghen, ja oordeelen dat so menichmael yemandt swijghen mach, buyten verdachttheyt van onwetenheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waerteycken is van een rechtsinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voortbrenght, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenkelyck: Ende ghelijck dat voor het beste gelt werdt ghehouden, 'twelck in weynich stoffe, groote waerde vervat; so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weert niet, seyter een gheleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veelsprekenden mensche wijs gevonden. 'T schijnt stont ghefeydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen; waer veel woorden zijn, seydt hy, daer hoortmen den sotten. Ghelijck het metael door sijn klanck, soo wordt den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom oorboir ofte gheene, ofte welvoeghende redenen voort te brengen, op dat de tonghe, die in het natte gladden haer woonplaetse heeft, (ghelijck de ouden seyden) niet erghens in en glibbere; want ten wordt niet soo quaedt ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struyckelen.

MARTIALIS. **C**um te non nossem, dominum regemque vocavi:
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

ERASM. IN APOPT. Est aliqua sapientia pars, silentio stultitiam tegere.

ALCIAT EX GRÆCO. **Q**uum tacet haud quidquam differt sapientibus amens,
Stultitia est index linguaque voxque sue.
Ergo premat labium, digitoque silentia signet,
E sese Pharium vertat in Harpocratem.

HEt vvas u aengeleyt, en dier genoech bevolen,
 Dat eenich diep gheheym hier binnen vvas verholen,
 Maer ghy en ruste niet, ô al te lossen maeght,
 Tot ghy al te mael tot uver schande, saeght.
 Laet daer des Heeren arck. des hemels diepe saken
 En staen u niet te sien, en minder aen te raken;
 Niet soecken is hier best, niet vveten hier' verkieft,
 Die soeckt, en vintet niet, of die het vint, verliest.

Tegenda non detegenda.

F*Ida tibi nutrix hâc pixide sacra latere
 Dixerat, & satis hoc debuit esse tibi;
 Quid tractare manu, quid cernere, virgo, requiris,
 Quæque tenere manu, quæque videre nefas?
 Sacra Dei reverenter habe; quid fæderis arcam
 Tangis? jô, cohibe stulta puella manus.
 In multis nescire juvat, scivisse nocebit,
 Sæpe perire fuit, quod reperire vocant.*

ECCLES. 3. 22.

Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choses secretes.

QVel curieus desir ton pauvre esprit incite,
 Pour voir ce que ne dois? trouvant en seras quite,
 Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton cœur:
 Ne touche de la main a l'arche du Seigneur.

Idem

Idem Emblema, alio sensu.

C Arcere nil opus est captam pepulisse volucrem,
 Sponte sua fugiet, tu modo pande fores;
 Pande fores carvea, mox, qua data porta, volabit;
 Inque suum fugiet libera facta nemus.
 Corporis angustio mens enthea clauditur antro,
 Mors libertatem reddere sola potest:
 Mens age, pone metus; nec enim nisi vincula rumpit,
 Abrumpit quoties de tribus una colum.

Anders, op het selve beelt.

T En is van gheenen noot een voghel uyt te dryven,
 Hy wil oock even selfs niet in sijn hutte blyven;
 VWant als hy maer en fiet het open vande lucht,
 Soo springht hy veerdigh op, en gheeft hem totte vlucht.
 Het lichaem is de koy, die houdt de ziel ghevanghen;
 De doot die maectse los, die maectse vrye ganghen;
 VVaerom, ô christen hert, waerom doch hier ghevreeft?
 Al velt de doot het lijf, sy maectt een vryen gheest.

I O S. S C H A L I G E R.

Nescire velle quem magister optimus
 docere non vult erudita inscitia est.

B A S I L.

Animi morbus est, malè & superflue
 de Deo quarere.

H I L A R. D E T R I N.

Deus religione intelligendus est, pieta-

te profitendus est, sensu verò persequen-
 dus non est, sed adorandus.

D E V T. 29. 19.

Les choses cachées apartiennent à l'E-
 ternel nostre Dieu: mais les choses
 revelées sont pour nous & nos enfans.

LÆDIT

OVID. I. **A** rte cit. & remoque rates veloque reguntur,
 AMAND. **A** rte leves currus, arte regendas amor.
 VEGET. LIB. **Q** uo secundos optat eventus dimicet arte non casu.
 3. IN PRÆF.
 APVL. EX **A** mabit sapiens, cupient cateri.
 AFRAN.

Tis quaet, voor die't mis-vaet:

Tis goet, voor die't wel doet.

DE Pieterman is nut voor spijs te zijn gegeten
 Van die sijn vreemden aert en loofse rancken vveten;
 Maer die hier onbevust of onervaren zijn
 Vervallen in geraes, door onvervachte pijn:
 Ghy sult daerom den visch van desen hooren prijsen,
 Ghy sult om desen visch een ander hooren grijsen;
 Ey siet luyt een gheval lacht d'een, en d'ander schreyt:
 De min is Pieter-man, daer isset al gheseyt.

Lædit ineptos.

E*X*trahitur nostro mirabilis equore piscis,
 (*Effuge piscator ni tibi docta manus:*)
Quem si forte rudi quis tangere sustinet ausu
Illa venenata cuspide læsus, abit:
Quem cautè tenet hunc doctaque eviscerat arte,
Mox impune coquo tradere monstra potest;
Hic quod edat, quod lædat habet contrarius alter,
Quid multis opus est? hoc in amore valet.

L'adroict n'a mal.

Cil qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;
 Appreste, quant il veut, viande pour sa bouche;
 La mal adroicte main produira l'enrager,
 Dy, n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler?

Siet hoe de werelt gaet, daer twee gesellen vissen
 Heeft dickmael een het nut, en d'ander moetet missen
 Een lachter inde vuyft, gantsch blijde metten vangh,
 En d'ander schreyter om, en jammert uren langh;
 Daer is een seker greep om dit en gint te raken,
 Niet yeder is bequaem tot alderhande faken;
 Wat desen heeft verrijckt, heeft ghenen uytgeput,
 't Was yeder even na, maer gheensins even nut.

Non omnibus, omnia.

P*ascitur ille cibo, depascitur iste veneno;
 Inque pari causa quod gemat alter habet.
 Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum
 Queritis; in causa est leva, vel apta manus:
 Apta manus festos & tristia vertit in usus,
 Ipsa vel evertit gaudia leva manus.
 Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant
 Quod nocet huic, illi commoda saepe tulit,*

*Deux mendians a un huis,
 L'un a le blancq, & l'autre le bis.*

DEux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage,
 Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
 Tout n'est pas propre a tous; dont l'un faict son profit
 Vn autre pert les biens, & creve de despit.

NON

NON OMNIBVS, OMNIA.

Nec satis clavus, nec satis est franum,
 nisi adsit qui arte moderetur, non
 satis cythara, nisi qui scitè moduletur. om-
 nia non pariter rerum sunt omnibus ap-
 ta. Egregiè, ut cetera, Arist. tantum, in-
 quit, ad unumquemque felicitas perve-
 nit, quantum cuique virtutis ac prudentie.
 priscis mortalibus feræ damno fuère, ut-
 pote identidem ab eis lesi; posteriores etiã
 in suum commodũ vertere cœperunt, car-
 nibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi.
 Nam quemadmodum unius & ejusdem
 herbe apis florem sequitur, capra fruticè,
 sus radicè, bos foliũ, aves semè; ita quisq;
 pro ingenii modo utilia aut futilia ex re
 quapiam colligit. Aqua maris inutilis est
 potui, sed alit pisces, ac servit naviganti-
 bus. Ars utentis rerum usum distinguit,
 & sapiens, ut ait comicus, fingit fortunam
 sibi. longè aliter Penelopen Vlysser, aliter
 Eurimachus spectabat; aliter solè Pytha-
 goras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum,
 hic ut lapidem prospectabat: virtutè de-
 nique ipsam non eodè modo Socrates at-
 que Epicurus. Socrates quidem tanquam
 beatitudinis, Epicurus tanquã voluptatis
 amator sequebatur. Quid tandè: Peregri-
 nemur ut apes, non ut aranea, & quod in
 quaque re commodi est, id excerptamus.

NOch het roer aen het schip, noch den
 toom aen het peert baten yet, sooder nie-
 mant en is diese wel bestiere. Luyt ende cyther
 zijn vergheefs, sonder goede meester die daer
 op spele. Alle dingen siten alle man niet even
 wel ter handt, maer yeder een treckt soo veel
 voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt
 heeft. De wilde dieren zijn in oude tyden
 by de onervaren menschen schadelijck ghe-
 acht gheweest, midts zy-lieden t'elcken daer
 van gequetst wierden, De nakomelingen daer-
 enteghen hebben uyt de selve groot voordeel
 weten te trecken, als der selver vleesch tot spy-
 se ghebruyckende, de vellen tot kleedinghe, de
 galle tot ghesondtmaeckinghe: want ghelijck
 aen een ende het selve kruyt de bie na de bloe-
 me tracht, de geyte na de spruyte, het vercken
 na de wortels, den os naer het blat, den voghel
 na het zaet: alsoo plach een yeghelijck na den
 inval van sijn vernuft, uyt een en de selve sake
 den eenen nutte dingen, den anderen niet dan
 beuselinghen te trecken. Een purpuren kleedt
 sal den mensche verheugen ende tot vreuchde
 verwecken, ende den stier doen woeden. Het
 zee-water en deught niet tot dranck. is even-
 wel bequaem totte visscherie ende de schip-
 vaert. De konste des gebruyckers onderscheyt
 de dinghen, ende een vernuftich mensche kan
 sijn eyghen gheluck smeden. De deuchte selfs
 en werdt niet op eene wyse by Socrates en by
 Epicurus betracht, want den eenen volght de-
 se om der ghelucksalicheydt, den anderen om
 der wellust wille. Voor besluyt, laet ons hande-
 len ende wandelen als byen, ende niet als spie-
 neren, op dat wy uyt alle dinghen het beste ver-
 kiesen.

THEODORET.

Nequè ensis cadium causa est, sed is
 qui ense malè usus est, neque diviti-
 e & paupertas, aliaque vitæ prosperita-

tes & adversitates reprehendi & accu-
 sari merentur, sed qui unoquoque eorum
 prater leges utuntur.

*Den desen een reuck des doots, ter doot : Ende den genen
een reuck des levens ten leven.*

DAer vwort een seker visch hier uyt de zee ghetogen
Daer, by een handich mensch, vwort voetsel uyt gesogē
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat
Die raest gelijk een hont, oock schoon hy niet en at.
Siet vvat misbruyckē vverct. Het boeck van God geschreven
Doot somtijts die het leeft, en siet ! 'tis enckel leven :
Daer 't bietje suycker vint, juyft uyt dat eyghen kruyt
Daer suyght de vuyle spin vergiftich voetsel uyt.

ECCLES. 32.

Qui quærit legem replebitur ab ea, & qui infidiose
agit, scandalizabitur ab eâ.

Piscis idem genus huic alimenta benigna ministrat,
Piscis idem genus huic causa doloris erit :
*Cur aliquis piscem pronuntiet esse malignum ?
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem ;
Hæc aconita trahit floribus, illa favos.*

Le fol est l'auteur, de son malheur.

DEux prenent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte ;
La cause est du malheur la mal adroite main :
Ta loy est juste, ô Dieu, meschant le cœur humain.

BONIS

BONIS BONA, MALIS MALA.

AB ipso conditore nihil malum aut tarpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inherentes generationi, sicut erugo ari, sordes corpori; atqui nec arginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas omnium ferè atatum hereses, detorquere omnes videmus; atqui id non scripturae vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad male olentia corpora, praeferuntis amœnis ac odoriferis, feruntur; musca sana corpora praeferunt, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis scripturae locis omisissis, obscuris ac dubijs adhaerescunt, aut non rarò perversa interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrina salutaris, ille schismatis ac sectae occasionem saepe arripuit. Vnde hoc? verbo dicam: Deus bonus, scriptura sancta, homo perversus.

PROV. 8.

Iusti sunt omnes sermones mei, non est in iis primum quid, neque perversum: recti sunt intelligentibus & aequi inveniuntibus scientiam.

VAn den schepper en komt niet quaedts, seydt Hermes, want het ghene dat inden menche quaedt is, zijn des selfs aengheboren gheneghentheden, hem aenhanghende gelijk den roest het yser, ende de vuylicheydt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorsaecke van den roest, noch den ghenen die het lichaem geteelt heeft van de vuylicheydt, noch Godt van den quade. Dat de heylighe schrift tot versterckinghe van alle ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorventheydt, ofte door eergiericheydt der menschen, leert de ervarentheydt. De giervoghels, al wat wel rieckt voorby vlieghende, vallen op de stinckende en bedorven lichamen. De vlieghen ghesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene en nutte schriftuer-plaetsen van de handt slaende, nemen geneuchte vrende besluuten te smeden, uyt eenighe twijfelachtighe ofte duystere redenen. Ia gelijk een ende het selve purperen kleedt de mensche vervrolickt, de stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijze sal den eenen somwylen Godsalighe leerstukken, een anderen schadelijcke ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int korte; Godt is goet, de schrift is heylig, maer den mensche is verkeert.

*Als quaet, uyt goet, ons wedervaert,
Dat komt uyt ons verdorven aert.*

I. CORINTH. I. 18.

ACeux qui perissent la parole de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

TANGOR, NON FRANGOR AB VNDIS.
XXIII.

Hæc tamen sunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib. 3. Epist. 5.

Q*uis fornacem regis babilonijs sine adustione ingressus est? inquit, cuius adolescentis ægyptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat. Difficile inter epulas servatur pudicitia.*

ET BERNARD. IN QVOD. SERM.

P*ericlitatur castitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.*

Alle

GHy rijt geduerich uyt, ghy zijt in alle feesten,
Ghy komt, ô Rosemont, by alle blijde geesten,
En desen onverlet soo blijfje datje waert,
En houdt den eersten stant van uwen koelen aert.
Nu isset immers waer (het schenen eertijts droomen)
Dat midden inde zee zijn even soete stroomen,
En blijven onvermenght. Siet wat een vreemt verstant!
Ghy blijft als killich ys te midden in den brant.

Tangor, non frangor ab undis.

P*Hylli Dionæis circundaris undique turmis,
En Venus in Venas non venit ulla tuas:
Mille proci calidis implent tibi questibus aures,
Tu tamen in mediis ignibus, igne cares.
Sic manet & fluvio, licet æquora vasta pererret,
Qui fuit ante color, qui fuit ante sapor.
Vis fluvii miranda, mea vis mira puella,
In circumfuso tutus uterque mari est.*

Parler de bouche, au cœur ne touche.

LE fleuve, que tu vois, en haute mer se pousse;
Et, non obstant celà, son eau demeure douce.
Pourquoy t'estonnes tu? ma dame peut autant,
Marchant par-my le feu, est froide non obstant.

MEn vont in ouden tijt, en even noch, revieren
 Die midden in de zee en door de baren svieren
 Doch schoon haer soete stroom tot in het soute schiet
 Sy vloeyen nevens een doch efter menghen niet.
 Siet dus hout nu het volck (men moetet houven noemen
 Want yder houdt sijn goet) yvie kan van liefde roemen
 Daer yemant schoon hy trout sijn goet bevaert alleen
 'tFy van bysonder goet als 't lichaem is ghemeen.

Corpora communia, sed non pecunia.

P*er latices, Neptune, tuos diffunditur amnis,
 Cui remanet totus, qui fuit ante, color:
 Mixta nec unda mari, mare nec miscetur in undis
 Fluminis, & proprius piscis utrique manet.
 Heus ubi sancta fides? ubi dulcia foedera lecti?
 Utraque sepositas arca reservat opes:
 Corpora sunt nobis communia, lege jugali,
 Cum mihi te dederis, cur tua, Phylli, negas?*

Chacun son cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer se roule,
 Mais son eau, ny poisson, hors de son sein ne coule.
 Lors, quant les mariez ont mis leurs biens apart,
 Ou est, dy foible amour, ou est ton feu & dart?

CORPORA COMMVNIA, SED NON PECVNIA.

Quid hoc rei est! Fluvium per medium maris labi, in sinum, & velut in amplexus cani istius patris ruere, & suam nihilominus undam, colorem, pisces sibi seruare! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum aeo, cum adhuc existerent veteris vestigia recti, una ferè erat & simplex matrimonij ineundi ratio, ut simu! cum ipsis nuptijs omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc verò mutata tempora, mutati adeo una hominum mores, ut conjugij sacrum in commercium abiisse, & res mancipi facta videatur; quotque hodie matrimonia, totidem sordida ferè pactiones, de bonis in communionem non conferendis, interueniant. Quid dicam? Stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidunt. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Vt humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatim, nihil singulare; non corpus, non bona, nec cogitationes quidem, velim.

DE onderfoeckers der nature hebben voor een groote vreemdicheydt aengheuerckt sekere reuiere midden door de zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette zee ghemeen te maecken. 'Tis (mijns oordeels) immers soo seltsaem datmen hedensdaechs, int maecken van houwelijcken, ghemeynschap van lichamen volkomelijck ende sonder teghenspreken toelaet, ghemeynschap van goederen, daerentegen gantsch verwerpt. Ist niet groote dwaesheyt een teere magher, w eyghen vleesch en bloet, in den schoot van desen of ghenen onbesuyfden jonghelinck stechrelijck heen te legghen, om na sijn welghevalen met de selve om te moghen springhen, een hant vol gelts daerenteghen, of so wat eerde kluyten in dier voeghen vast te maken, dat hy daer niet aen en kan? ist niet dulleicheyt sijn dochter te betrouwen aen yemant diemen het houwelijcx goet niet betrouwen en der? Seckerlijck de weerdicheyt des houwelijckschen staets, werdt door dese vreemdicheden veel te kort ghedaen: want voorwaer, alster wel sou de gaen, soo behooren de ghehoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, ja in ghemoederen ende ghedachten ghemeen, en in alle haer deelen immers soo seer vermengt te wesen, ghelijck wijn en water, als het onder den anderen ghegoten is.

Waer twee gheworden zijn tot een,
Maect daer ghemoet en goede ghemeen.

HORAT. SAT. I. LIB. I.

Miraris cum tu argento post omnia ponas
Si tibi non praesto, quem non increaris amorem.

Plutar. in Praecept. Matrim. ex vers. Amiot.
Platon escrit que la cite est bien heureuse ou on n'entend pas ces mots,

cela est mien, cela n'est pas mien,
mais ces paroles la doivent bien encore plus estre bannies hors du mariage.

De werelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.

Siet hier een versche beeck die met de soute baren
 Can spelen in het diep, oock sonder eens te paren;
 Siet! hoe het water raest, sy blijft al even soet,
 Sy houdt haer cersten aert te midden inden vloet.
 Het is een groote deught met alle man te leven,
 En aen het los ghevvoel sijn herte niet te gheven;
 O die de vverelt schiept, en schiept oock even my,
 Gheeft dat in dese ziel de vverelt niet en zy.

Mediis immixtus in undis.

E*ffe ferunt, medium qui per mare volvitur, amnem,
 Is tamen aequorei nil trahit inde salis.
 Nos mundi pelagus, nos vastum currimus aequor,
 Nos tenet in salso Doris amara sinu;
 Omne latus ferit unda, furit celer aestus arenis,
 Ah! quid agat tantas rivulus inter aquas?
 Alme Deus, liceat nulla falsugine tinctis
 Reddere corpus humo, reddere corda tibi!*

Bien te baigne, mais sans meslange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
 Et gard toy que son sel jamais ne se confonde
 Avec le fleuve doux de ton esprit Chrestien,
 Dieu donne, que chaçun bien donne garde au sien.

MEDIUS

MEDIVS IMMIXTVS IN VNDIS.

Semina ac plantæ, aliunde petita, ex
*Squalitate terra, cui inseruntur, brevi
 fructus producant: animalia, in aliam
 regionem translata, ad genium loci, in
 quo habentur, indolem formant: Idem
 nobis ferè accidit: mentem ad verbi di-
 vini normam indies nobiscum forma-
 mus, & vitæ melioris spem animo concipi-
 mus, at simulatque in mediâ urbe ver-
 sari occipimus, ubi nos res hominesq; cir-
 cumstrepunt, subito hinc tumultus ac tur-
 bas haurimus, & negotiû nobis, non no-
 stra solum negotia, sed aliena etiâ, faciunt.
 Miseros nos! abripimur, & contagione
 plerumque insanimus, ccquis enim
 Cui mens circumflua luxu
 Intactum poterit vitio fervare rigorem?
 Nos tamen adnitamur contra, &, cum
 bono Deo, alpheum, mare siculum sub-
 terlabentem sine mixtione undarum, se-
 dulo imitemur; perque levitates ac vani-
 tates hujus seculi transeuntes, iis ne mis-
 ceamur, at, veluti piscis marinus in falsis
 undis non falsus, ita nos, ne falsuginem
 trahamus ex hoc pelago. Solis radu con-
 tingunt quidem terram, sed ibi sunt, un-
 de mittuntur. Utinam sic animus nobis
 versetur inter humana, ut adhæreat in
 ærea origini sua, id est, Deo!*

EEn uytheemsche plante ofte zaedt, hier te
 lande ghebracht zijnde, verliest seer haest
 haren eyghen aert, en voecht sich na het landt
 daer in sy gheplant oft ghesaeyt wert; vrende
 ghedierten aerden terstont naer het gheweste
 daerse ghehouwen worden, vergherende het
 landt daer uyt sy ghekomen zijn. Yet sulcx ghe-
 beurt den mensche schier alle daghe, hy oeffent
 sich in cenicheydt in Godes woordt, maect
 daer uyt reghels tot een stichtelijck leven, en
 brengt sijn gheneghentheden als onder een
 toom, maer so haest hy uyt sijne innighe ghe-
 dachten komt, en begint, beneffens andere
 menschen, in de werelt te woelen, terstont kle-
 ven hem de omswevende gebreken van andere
 aen't lijf, en wort door de selve (ghelijck door
 een snel loopende reviere) wech gheruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,

Al is sijn gheest al wat ghetemt;

Of schoon hy op zijn saken let,

Wert van eens anders vuyl besmet.

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende
 naervolghen de reviere alpheus (die midden
 door de sicilische zee, sonder sich met de selve
 te vermenghen, haren loop neemt) laet ons
 midden inde ydelheden vande werelt, trachten
 met de selve niet ghemeens te hebben, ende
 zijn ghelijck versche visschen in soute wateren.
 De stralen van de sonne schijnen wel op der
 aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen
 het lichaem van 'twelcke sy neder dalen. Tware
 te wenschen dat wy met de menschelijcke din-
 ghen besich zijnde, ons niet dieper daer in en
 lieten, ofte wy en bleven even wel vast gehecht
 aen onse oorspronck, welck is Godt. Die ons
 daer toe sijn ghenade verleene.

AMBROS. DE VIRG.

Discite in hoc mundo, supra mundum
 esse; & si corpus geritis, volitet in
 vobis ales interior.

PHILIP. 2. 15.

A Fin que vous soyez sans reproche
 & simples enfans de Dieu, irrepre-
 hensibles au milieu de la generation tor-
 tue & perverse.

TIBULLUS **S**ervitium mihi triste datur teneorque catenis
Et nunquam misero vincla remittit amor.

OVID. 3. **S**ed tamen haeret amor crescitque dolore repulsa

METAM. **S**Et tenuant vigiles corpus miserabile cura
Adducitque cutem macies,

OVID. **D**Y faciant possis domina transire relicta
Limina, proposito sufficiantque pedes;
Et poteris, modo velle tene.

DAN. **S**cilicet angustum nimium concludimur orbe;
HEYNS. **S**udicio peccat qui sapienter orat.

Uvaer hier verstant, daer waer gheen bant.

MOy Brechtje speelt de beest, en Fop laet met hem geckē,
 Ken can (so roept de vent) mijn hert niet van haer treckē,
 Sy is vol enckel gheest, vol alle moy ghetast,
 Dies ben ick aen mijn lief met stale ketens vast.
 Maer segh eens, lieve Fop, en hebje noyt ghevonden,
 Een nar, die met een stroo was aen een pacl ghebonden,
 En die noch efter stont als met een boey aen't been?
 Ghy zijt (al weetjet niet) van dese gecken een.

Fac sapias, & liber eris.

V*Sque rogas, negat usque tibi crudelis amica:
 Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?
 Me remorantur, ais, formosæ Vincla puellæ,
 Vincla vel herculeâ non solvenda manu:
 Vincla genæ mihi, vincla comæ, mihi Vincla papillæ:
 Hei mihi? quot Vinclis corda ligatur amans.
 Stulte puer, stulti vel stramine crura tenentur,
 Et, moriar, Vinclum tu nisi tale geras.*

Qui vent, il peut.

NE vistes vous jamais un fol lié de paille
 N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille
 Je vais le vous monstret, voila ce sot languir
 En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Der dwazen bant, is onverstant.

VV At isser menich mensch in onsen tijt te vinden
 Die aen een enckel stroo sich plach te latē bindē.
 Wat isser menich mensch die wat een ander doet
 Houdt voor een stalen bant die niemant breken moet
 So plach het domme vee met onghewissē schreden
 Oock op een quaden wegh een ander na te treden.
 Ghy leeft ghelijck een mensch dat is na wijsen raet
 Doet na de reden eyscht niet so de werelt gaet.

O demens ! ita servus homo est ?

M*ulta quidem totam patrantur inepta per urbem,
 Cumque petis causam, mos jubet ista, ferunt.
 Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?
 Regula num vitæ factio plebis erit?
 Stamine sic fragili, vel stramine morio vincetus
 Vah ! sibi compedibus crura sonare putat.
 Serviles vilesque sumus : pro vincimur, imò
 Vincimur miseri, causaque nulla subest.*

Ce que me lie, c'est ma folie.

FOrce actes, que faisons, sont pleines de bestise,
 Demandez en raison, on vous les autorise
 Par la costume, hélas ! un fantastique lien,
 Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O DE.

*Sensus morbi, & origo ejus detecta in-
stium sanitatis est. Magna vitiorum
scaturigo est, consuetudinis, plerumque
non bonæ, impressa nobis auctoritas. Vi-
vimus plerique ad exempla, & non quid
rectum, sed quid usitatum sit, inquiri-
mus. Quis nostrum, lautitiarum aut su-
perflui sumptus se culpatur, non statim
recurrat ad antiquam illam, & non pro-
bam excusationem, non ego sumptuosus
sum, sed mores, ut hodie sunt, tantas im-
pensas exigunt? Næ nos lepidi sumus!
Sumptuositatem excusando, dementiam
culpamus. Nihil peccati antiquitas, ni-
hil errantium multitudo nos moveat.
Mala consuetudo, vetustas erroris est,
dixit Theologus. non exemplis, sed legi-
bus judicandum pronuntiant juriscon-
sulti, non consuetudine, sed ratione vi-
vendum clamant Ethici. Conclusio an-
tecedentium gregem sequi, pecudum esse.
non hominum. Nec enim bene currere
potest, cui cura est alienis vestigiis pedem
insigere.*

EEn ingebeelde grootachtinge van
de gewoonte des volcx, is als een
spring-ader van alderley misgrepen.
Vele van ons leven alleen maer na
exempelen van andere, niet onder-
soeckende wat recht, maer wat ghe-
bruyckelijck is. VVie doch berispt
zijnde over onmaticheyt van spijsē
in maeltijden, en gaet niet terstondt
sijn toevlucht nemen tot de oude,
doch ondeugende, uytvlucht. 'Tis so
de maniere? ist niet wat frays? met
ons te willen verontschuldigen van
kostelijckheyt, beschuldigen wy ons
inder daet van dwaesheyt. Niemand
bedriege sich selvē: noch de outheyt
vande misbruyckē, noch de menich-
te van die hun misgrijpen, kan im-
mermeer dat slim is, rechr maken.
Quade gewoontē zijn oude dwalin-
gen. Men moet na wetten, niet naer
exempelen wijsen. Men behoort na
reden, niet na ghewoonte te leven.
Slechtelick sijn neus te volgen, en, de
ghene die voorgaen na te loopen, is
beesten, geen menschen werck. Nie-
mant gaetter wel die sijn voeten ge-
duerichlijck wil voegen na eens an-
ders voetstappen.

SEN. EPIST. 51.

Non ego ambitiosus sum, sed nemo
naliter Romæ potest vivere. Non ego
sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impen-
sas exigit. Non est meum vitium quod
iracundus sum, quod nondum constitui
certum genus vitæ, adolescentia hæc fa-
cit. Quid nos decipimus?

IDEM EPIST. 58. IN FIN.

Inter causas malorum nostrorum est,
quod vivimus ad exempla, nec ratione
componimur, sed consuetudine abduci-
mur. Quod pauci faciunt, nolumus imi-
tari: quum plures facere cœperunt, quasi
honestius sit quia frequentius, sequimur,
& recti apud nos locum tenet error, &c.

GAL.

*Ghy zijt tot vryheydt gheroepen broeders, staet dan inde vry-
heydt, alleenlijck dat ghy de vryheydt niet en ghebruyckt
tot een oorsake den vlesche.*

HOe staet de geck en kijckt al waer hy vast gebonden!
En daer is maer een draet hem om het beē gevondē;
Een stroo, een eenich stroo is hem een stalen bant,
Siet vvaer de mensche valt door enckel onverstant.
Wat zijn, ô vveerde ziel, vvat zijn doch al de touvven
Die ons den Christen aert hier vast gheknevelt houvven?
'Tis lucht tot ydel eer, of seght tot vuyl ghevvin,
Al niet als enckel stroo, ja vvebben van de spin.

Stultitia ligamur, non compedibus.

S*Piritus excelsus se tollit in astra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel stramen, compedis instar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Haec sine sint pedibus pondera iusta tuis?
Pro viles animas! devotaque crura catenis!
Vincimur, nervus nec tamen ullus adest.*

Le sage a le cœur a sa droite: mais le fol a le cœur a sa gauche.

L'Esprit s'oushaite au ciel son noble cœur estendre,
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
Causant captivité, esclave se faisant;
Un sot est garotté de paille seulement.

Quoties rerum humanarum interior
 aliqua cogitatio animum mihi subit,
 non possum non serio deplorare, imo &
 indignari, affectuum nostrorum, non in-
 scitiam modo, sed insaniam. Irretitos nos
 mundi, nescio quibus, illecebris sat sci-
 mus, & futile iugum excutiendi ardor
 nos aliquis interdum invadit: sed irrito
 plerumque conatu. Quin age, & serio rem
 tangamus. Quid si tota haec machina ple-
 na manu, quidquid in sese deliciarum com-
 plectitur, in nos parata sit effundere, qua-
 lia tandem aut quanta nobis conferre pos-
 sit, enumeremus. Honores dabit, inquit;
 fumi sunt. Divitias; umbrae. Nomen ac
 famam, aura ac strepitus. Voluptatem de-
 nique; fallax prurigo est, primo blandus,
 postea dolens. Et quidem ista omnia dete-
 riores non raro nos reddiderunt, meliores
 ferè nunquam. Nec enim aut firmiora la-
 tera, aut vita longior, aut mens beatior
 hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si,
 effusis habenis, in nos se viat orbis terra-
 rum, adeo ut

Ruina caeli sidera misceat,
 Ingens tamen solatium in praesentium bre-
 vitate, in futurorum perseverantia.

PAYL. ROM. 7. 22.

Delektor lege Dei secundum interior
 rem hominem, video autem aliam
 legem in membris meis, repugnantem legi
 mentis meae: & captivum me sub lege
 peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! tuus Dei gratia mi-

Als ick somwylen, met innighe ghedachten
 de menschelijcke diughen in my selven
 overweghe, so en kan ick niet laten droevich,
 ja gram te werden, over de slofficheydt, ja
 dwaesheyt, onser gheneghentheden. Wy sien
 voor de handt dat wy inde wereldtsche saken
 gantsch verwerret zijn, des kryghen wy som-
 tijts goeden wille, om ons daer van te ontwer-
 ren: maer, och armen! wy slibacken telcken in
 ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons te-
 ghenwoordelijcken eens de sake wat naerder
 ondertasten. Ghenomen dan dat de gantsche
 wereldt haren schoot als open dede, om ons,
 met al datse weet by te brengen, op het vrien-
 delijckste te troetelen, wat soudt doch al te be-
 duyden hebben? Sy kan ons eer-staten geven,
 suldy segghen. Maer wat zijn die anders, als
 roock? Sy kan ons rijckdom toe brengen.
 Maer wat zijn die anders als een schaduwe?
 Sy kan ons een heerlijcken naem verheffen.
 Maer wat is die anders als een suysende win-
 deken? Sy kan ons met wellust vrolijk ma-
 ken. Maar wat is dat anders, als een bedrieche-
 lijcke ketelughe? Dit alles, maeckt ons veel-
 tijts slimmer, seiden beter. Ten gheest ons noch
 langher leven, noch stercker lichaem, noch
 gheruster ghemoet, maer wel het teghendeel.
 Of dan schoon de wereldt, ons al qname af
 nemen, watse kan en mach, soo sal, in allen
 ghevalle, voor ons groote vertroostinghe ont-
 staen, eerstelijck uyt de kortheydt van de je-
 ghenwoordighe ellende, ende ten tweeden,
 uytte lanckduyricheyt vande toekomende ge-
 lucksalicheyt.

litaris? hic quid nisi fragile, nisi plenum
 periculis, & per quot pericula pervenitur
 ad majus periculum? pereant haec omnia,
 & dimittamus haec vana & inania: con-
 feramus nos ad solam inquisitionem eo-
 rum quae finem non habeant.

QVI CAPTAT, CAPITVR.
XXV.

PLAVT. Da mihi hoc, hoc mel meum, si me amas, sodes.

TRIN. Ibi ille cucullus; ocellè mi, fiat, & istud: & si
Amplius vis dari, dabitur; ibi illa pendentem ferit.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

TERENT. **I**D vero est quod mihi puto palmarium,
EVNVCH. Me repperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Mature, & cum cognòrit, perpetuo oderit: Nosse omnia hæc, &c.

DE meeu vlieght over al, om haren kost te rapen,
En vint ontrent de strant een oester ligghen gapen,
Dies picktse na het aes; maer, eer de voghel at,
So sluyt de mossel toe, daer is de meeu ghevat.
Siet daer een eyghen beelt voor dese losse gasten,
Die sonder na-ghepeys in alle schotels tasten;
Sy zijn te bijster graegh, maer, siet! ten lijt niet langh
De grijper is ghevat, de jager vvort de vangh.

Qui captat, capitur.

Læda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
Vidit, & insidias, nerva paremus ait.
Dat faciles aditus, dat basia, fertque vicissim,
Qualia vel passer, vel dare concha solet:
Omnia cum fervent, dextram petit illa, fidemque,
Igne furens juvenis, quod petis, inquit, habe.
Ostrea non aliter rostro penetravit acuto,
Et quæ captabat, capta remansit avis.

Chasse penible, ou le veneur est pris.

VOyant ces dous appasts je me faisois accroire,
Daller, non au combat, mais bien a la victoire:
Mais en prenant, hélas! sans y penser, je suis,
Par mon butin, que je pensois avoir, surpris.

DE meeu is inde klem, de meeu die is ghegrepen,
 De voghel is bekayt de vogel is benepen:
 Maer vvat baet dit de schelp? ké fiet een vreemt gheval
 De vangher is bedut hoe hy het redden sal,
 De vangh is hem een pack, de vangh die is hem teghen,
 De vangh is hem verdriet hy isser me verlegghen.
 Wat isser menich mensch dien gelt noch goet en past,
 Want daer beleyt ontbreeckt daer is de rijckdom last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

T*egminibus patulis jacet ingens littore concha,
 Dum perit hanc, rostrum pressa tenetur avis;
 Capto quidem premitur volucris, sed capta repugnat,
 Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
 Concha, diu luctata, nequit retinere volucrem,
 Dumque fugit, clamat; præda molesta vale.
 Parta per incertos numerosa pecunia casus,
 Aut perit, aut onus est, ars nisi servet opes.*

<i>Vn fol ou beste</i>		<i>Mais bon mesnage</i>
<i>Faiçt bien conqueste,</i>		<i>C'est faiçt du sage.</i>

Bien que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre
 N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
 Bien, par cas fortuit, acquis par un belistre,
 Ne faiçt jamais du bien a son lourd acquercur.

Ingentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quàm adjuumento esse, cum iis vti nesciant, facile perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. Francesi, inquit Guicciardin, sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. *Id omnibus in univ ersum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisite, postea defectu providi regiminis & manibus elabuntur. Magnæ opes non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo queruntur, ait Dio. Excellentibus ingeniiis, inquit Liv. citius defuerit ars quàm civem regant, quàm quàm hostem superent. Ratione acutè tangit Zonaras; tueri quæsita, inquit, difficilius est quàm adquirere, quoniam in acquirendo ignavia possidentis sepe plus confert, quam propria virtus. Tueri autem, quæsita sine propria virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem filie in maritum dare.*

DE hochghetackte hoornen zijn voor de herten veel eer beswaerlijck, als behulpfaem, uyt oorsaecke dat de selve gheen handelinge en hebben om die wel te kunnen ghebruycken. Ten heeft niet veel om 'tlij treffelijck gegoet te zijn, indienmen geen bequaemheyt en heeft om sijn middelen wèl te besteden en te bestieren, Den Fransman, seyt Guicciardijn, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om 'rghewonnen te bewaren. 't Gaet byna so met alle menschen, hooghe en leege. Men vint die met een sekere behendicheyt den eenen treffelijcke heerlijkheden, den anderen schoone goederen, by den anderen gheraep hebben, aen de welcke nochrans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Vytmytende verstanden, seydt Livius, sal veel eer de wetenschap ontbreken om hare burgherije wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen, De redene hier van werdt aerdelijck verklaert by Zonaras; te beschermen, seyt hy, het gene dat gewonnè is, valt beswaerlijcker als het winnè selfs, overmits dickwils, tot het verkrijgen van eenich dingh, meer helpt de lasse onachtsaemheyt vandè geneen die het sijne slechtelijck hem laet ontsutelen, als u eygen kloeckheyt: maer 'rghene dat eens ghewonnen is, en kan sonder eygè goet beleyt niet bewaert, of recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet ontbrack, als aen goet dat een man van doen hadde.

OVID.

Non minor est virtus, quam querere, parta tueri:
 Casus inest illis, hinc erit artis opus.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

Immodice divitiæ sunt veluti ingenia & enormia gubernacula, facilius

mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & noxiam nimietatem.

Sijne vrienden gheeft hy het al slapende.

DE meeu die soect haer aes, en geeft haer op de sander
 Sy flickert over zee, sy wandelt aende stranden;
 De mossel roert haer niet, maer leyt alleen en gaept;
 Het schijnt of datse rust, of datse leyt en slaept;
 En desen onverlet soo wort de meeu gevangen
 Van yet dat niet en doet als aen de klippen hangen.
 Ey waerom dus gevvoelt om staten, rijckdom, eer?
 Ons doen en gelter niet, 'tis al uvv' segen Heer.

Non labore, sed munificentia Domini.

S*Axa solent volucres circumvolitare marinae,
 Prædaque dum petitur, non datur ulla quies.
 Concha loco non mota, sui non anxia victus,
 Nunc bibit, æquoreum nunc spuit ore salem:
 Hanc, dum testa patet, rigido petit improba rostro,
 Dumque petit, rostro capta remansit avis.
 Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,
 Sponte replet placidos prædæ petita sinus.*

ECCLÉSIASTIQ. 11. 14.

*Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté
 & richesses sont du Seigneur.*

L'Huystre est tout en repos, sans oncq changer de place:
 L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracasse,
 Qui rien ne fait, il prend: l'oiseau travaille en vain,
 Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

NON

R Hombum, & squatinum, & rhaïam, & pascinacam, cum tardissimi sint piscium, saepe tamen mugilem piscium velocissimum in ventre habere, piscatores obseruarunt. Simile in terrâ, & ipsi quidem hominibus contingere, quis non videt? ejus rei rationem si quis inquirat, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium pacem, nec doctorem diuitias, nec artificum gratiam, cum sapiente hebraeo respondebo. *A Deo sanè sta omnia, à Deo sunt. Dei arbitrio exenditur victoria, ait ille, neque ad insolentissimos quosque illa accedit, sed ad eos tantaxat, ad quos conditor ille rerum & moderator accedere voluerit. Ille quoties iis auxiliari statuit, externis illis plerumque se astringi non vult; imò ea auersatur potius, instrumentisque debilibus magis, quam robustis, iuvare mavult. Loquuntur id exempla Gidionis, Ionathæ, & aliorum Cujus rei illa haud dubie est ratio, ut, bona, quæ insperata nobis veniant, recta è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tanto impensius grati mimi victimam offeramus Eam rationem expressit ipse Deus Iud. 7.2.*

DE zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aenghemerckt, dat inde ropen ende buycken van traghe ende lompe vischen dickwils de snelste en rapste overvlieghers vander zee ghevonden werden. Yet sulcx ghebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen: En de reden daer van is, 'tghene Salomon seydt, Eccles. 9. 11. Dat ten loope niet en helpt, snelle zijn; ten strijde niet en helpt sterck te zijn; ten rijkdom niet en helpt kloeck te zijn, &c. Die en diegelycke segheningen dalen alle vanden hemel. Na den raet Godes (seyter een) wert de overwinninge uyghemeten, en den seghen volcht juyst niet die stout en vermeten zijn, maer alleenlijck de ghene die het God behaecht dien toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (seyde Ionathan, 1. Sam. 18.6.) door vele ofte weynighe te helpen: En veeltijds, selfs inde meesten noot, behaghet Gode de sijne, door kleyne en gheringhe middelen, uyt het ghevaer te trecken: onder andere redenen sonderlinghe, op dat den mensche gheen stoffe en soude hebben sich selven in sijne verlossinghe yet wat toe te schrijven: maer alles reghel-recht uyt Godes milde hant soude bekennen ontfangen te hebben, en dies te meer verweckt soude werden met ware danckbaerheyt sich voor God te vernederen. Dese reden wert selfs van Gode uytghedruckt. Recht. 7.2. Israël mochte sich beroemen teghens my, en segghen: Mijne handt heeft my verlost.

SALOMON. PROVERB.

Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur iis afflictio.

ECCLES. 9. 11.

I'Ai ven sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux scavans.

DAT

OVID. I. ME- **D** Equè sagittiferà prompsit duo tela pharetrâ,
 TAM. DE AMO- **D** Diverforum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
 RE LOQVENS. Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:
 Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,
 Hoc Deus in nymphâ Peneide fixit, at illo
 Laesit Apollineas trajecta per ossa medullas:
 Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis.
 Aucta fugâ forma est.

Sy gheeft, datse niet en heeft.

GHy slijpt ons, Rosemont, vvy zijn des liefdes pijlen,
Ghy zijt de vvet-steen selfs, uvv' oochjens zijn de vijlẽ;
 Ghy die ons gaende maect behoudt uvv' cersten stant,
 De coude maect het vier, en 't ys vervveckt den brant.
 V lieffelijck ghesicht doet ons de sinnen quelen,
 V neer-gheslaghen oogh kan ons het herte stelen,
 Siet vvat mijn lief vermach! Sy maect, sy doet, sy gheeft,
 En datse niet en is, en datse niet en heeft.

Dat, nec habet.

C*Os obtusa manet, gladiis tamen addit acumen,
 Quodque dedit ferro, non dedit ipsa sibi.
 Cotis agunt partes in pectora nostra puella,
 Quasque dedere aliis, non habuere faces.
 Phylli, dionæo mihi cum jecur igne peruras,
 Corda geris schyticâ frigidiora nive:
 Me glacies torret, mihi frigora causa caloris,
 Ah! calor hic tandem desinat, unde venit.*

Le rebouché esguise.

IVriste tu ne scais que c'est de noz affaires,
 Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
 Tu dis, que nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
 La pierre, que tu vois, & Phillis font celá.

V

Ghemee-

*Ghemeenlijck een verwaende geck
Straft in een ander sijn ghebreck.*

AL is de wetsteen plomp al weet hy niet te snijden
Hy wil noch evenwel gheen plompe messen lijden
Noch laet hy evenwel ter snede niet ghestelt
Noch laet hy evenwel gheen yser onghequelt.
Hoe vveet het schamper volck en yeder 't sijn te geven
En 'tis doch steke-blint ontrent sijn eygen leven,
Maer Fop vvat is u nut te maken yeders staet,
Nadien dat ondervijl uvv' huys verloren gaet.

Peccans peccata corrigit.

C*Os acuit tritas, obtusior ipsa, secures,
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,
Hei mihi! quàm sevas exerit ille manus?
Dum vitis agitur, convitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibi mèt qui sapit, ille sapit.*

*Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.*

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et jamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend es autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

PECCANS PECCATA CORRIGIT.

DE Augusto traditur, cum esset luxu-
ria servissimum uliorem; idque ferè
universis hominibus mali moris est, ut a-
cres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi
vehemèter indulgent. Ea utiq; est fatalis
ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes
reprehendere ac disputare malint, quàm
vivere. Nemo docendi, nemo discendi
studio unquam in calumnia hunc malignum
campum descendit. Sed quemadmo-
dum cum aestate, ut Plinius ait, vehemen-
tius tonuerit, quàm fulserit, ventos denū-
tiat, ita, ubi quis vehementer in aliorum
vitia inclamat, ipse, vita non sat proba,
indiciū est animi magis ambitionis vento
umescentis, quam solide pij. *Apagè mi-
hi cum nasutus istus. Placet illud pœtae,*
..... Non sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita
loquentis.
*Quanto amabilius erit si in omni vitā
cum Plauto discamus?*
Eya Lyde! leniter qui sapiunt, sapiūt
magis. (illorum facit,
Minus mirandum est, ætas si quid
Quam si non facit: feci ego isthęc in
adolescencia.

MEn schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn
geyle lusten vry wat veel was toegeven-
de, dat hy evenwel die vuylichkeiten in ande-
re, met alle strengicheydt plach te straffen.
'Tis by-nae een ghemeen ghebreck in alle
menschen, dat schier yeder een alderley feylen
in sich selven vleyt ende lievekoost, in andere
daerenteghens heftelijcken bestrafte. 'Tis als
een aenghebornen schuifte van onse verstan-
den, dat een yeder liever heeft sicherpelijck een
ander te berispen, als selfs wel te leven. Men
sal even wel bevinden dat menschen, die haer
werck maken van ander luyden ghebreken so
plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te
schavotteren, sulcx noyt en beltaen, noch om
andere te onderwijfen, noch om selfs onder-
wefen te werden: Maer ghelijck als stercken
donder met weynich blisen voor een teycken
van windich weder werdt ghehouden; soo is
oock het uytstetterende gheluydt van een
schampere tonghe (soo daer ekeen stichtelijck
leven by en zy) meer een teycken van een win-
derighe eergiericheyt, als van eenighe oprech-
te vromicheyt. Wech dan met suicke schierp-
gheneufde kaeckelaers.

*Gheen woort soo seer de feylen breeckt,
Als doet, het leven van die spreekt:
Dus, die een ander stichten wil,
Dient hem so langh te houden stil,
Tot dat sijn leven metter daet,
In't goed een ander voren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.

Homines in ulciscendis vitiis, quibus
ipsi vehementer indulgēt, acres sunt.

HORAT. SERM.
LIB. I. SAT. 3.

Cum tua pervidias oculis male lippus inunctis,
Cur in amicorum vitis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens epidaurius?

V 2

ROM.

PLAUT.

Qui alterum incusat probri, se intueri
oportet.

Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet?

BEsiet een plompe steen ghehouvven uyt de berghen
 Die komt het sijne stael, die komt het yser terghen,
 Die vvil dat oock het roest sal blincken als een glas,
 En efter blijftse selfs, ghelijckse voortijts vvas.
 Daer zijnder in het lant, die al de vverelt leeren,
 En brenghen nimmer fals ontrent haer eyghen seeren:
 Ey vrienden niet alsoo: het is de beste voet
 Als sich de meeester selfs een eyghen lesse doet.

Docet ipse docendus.

COs acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,
 Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
*Si dum sancta doces alios, perversa sequaris,
 Ingenium cotis, frevole doctor, habes:
 Quæ tu cunque mones, ea deneque pondus habebunt,
 Conveniant dictis si tua facta tuis.
 Discrepat a monitis cui devia vita severis,
 Destruit exemplo, quæ monet ipse suo.*

*Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent
 & ne font pas.*

OQu'il est mal feant, & de mauvaïse grace
 Vn autre admonester & point avoir de trace
 De ses enseïgnemens! veus estre bon docteur?
 Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

DOCET

Nonnulli ex ijs, qui arca faciendae adhibiti fuerunt, diluuium tamen perierunt. Sape lixa, qui culinae operam dedit, nidore repletus minimum comedit. Fieri potest, ut cibi spiritualis administri nec eo ipsi fruuntur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem visa ab altero reposcere eum, qui non possit sua reddere. Bene dicta quidam non improbo, bene facta autem longe praefero; praesertim quidem in eo, cui populum docendi graue pondus incumbit. non enim homines tam facile verborum doctrina ducuntur, quam operum recte facere principem, qui ciues suos faciendo docet, antiqui censent, quidni idem de pastore ac doctore dicamus? ij, si id non faciant, vitia non solum concipiunt, sed etiam in ciuitate effundunt, plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidam animi interpret est, sed uocalis tantum; actio uero realis; hanc malim. Magis enim credibile puto ea unumquemque ex animo uelle, quae agit, quam quae loquitur: ideoque saniores de fide cuiusque magis oculis, quam auribus credunt. Qui bene dicit & facit, omni exceptione maior est; duo tamen haec si separanda sunt, recte facientem & caetera taciturnum, praefendum iudicio.

SElfs eenighe van de gene die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de sondvloed vergaen. Een kock die de spijs bereydt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zijnde van den reucke. 'T kan ghebeuren, dat de gene die ons de geestelijcke spijs voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en is niet min te verdragen, als dat yemant, die reden eyscht van eens anders leven, van sijn eygen selfs geene geuen en kao. Wel te spreke is een loffelijck dinck, maer wel te doen gaet noch voor: sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de ghemeente te leeren op de schouderen geladen hebben; want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De oude seyden dat een prince wel dede, dat hy sijn ondersaten met doen leerde. Het selue mach, niet sonder reden, tot een herder en leeraer des volcx gheseydt werden. Want in gheualle inde sulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, soo en sondighen de sodanighe niet alleenlijck ten opstene van hun seluen, maer gieten de feylen uyr over de ganische stadt, en doen meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woorden diemen spreeckt werden ghenceint tolcken van her gemoer, de daden zijn't noch beter: 'tis waerschijnlijcker dat yemandt van herten meynt, het ghene dat hy doet, als het ghene dat hy maer en seydt. De oude, van yemants ghelooue oordeelende, ghelooften ten dien aensien veel beter haer ooghen, als haer ooren. Die wel spreeckt, en met eenen wel doet, is een dubbel man: Indien men nochtans dese twee dingen soude willen scheiden, so is den genen die wel doet, en voorts stille swijgt, noch verre de best te houden.

Chryf. in Lib. de Compunct. Cord.
Docere & non facere, non solum lucri nihil, sed & damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio compo-
nenti quidem sermonem suum: vitam uero suam atque operam negligenti.

August. super illud Beat. Immacul.
Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, iudicet illi qui non agit eadem, quae in alio putaverit puniendae, ne cum de alio iudicat, in se ipsum sententiam ferat.

INVERTE, ET AVERTES.
XXVII.

PLUTARCH. IN MORALIB.

VT pueris cum terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus
 ipanes, ut discant non timere: ita conveniet adhibitâ ratione res specie terrificas
 excutere, ut cum viderimus non esse quod apparet, contemnamus.
 SEN. **D**E S Ciamus omnia aequè levia esse, extrinsecus diversas
 TRANQ. **S**facias habentia, introrsus pariter vana.

Wilt ghy de svvaerste straf van liefdes vierschaer vveten?
Sy vvort in onse tael een *blawwe schein* geheten;
Y! dat's een bitebau die yeder een ontsiet,
Maer keert het spooock eens om, ten is so leelijck niet.
Dat ghy, ô vryer, noemt 'tgevvenschte goet te derven,
Is (na dat ick het vat) u eerste vryheyt erven:
Gheen quaet is sonder goet, voor die het vvel beleyt;
'Sy neemt u oock de vrees die u de koop ontseyt.

Inverte, & avertes.

L *Arva quod est pueris, id amantibus esse repulsam
Tam puer arcitenens, quam Cytherea jubent:
Frons in utraque quidem metuenda, sed inspice tergum,
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
Quid gemis optata te spe cecidisse puellæ?
Pristina libertas hinc tibi salva redit.
Spes sublata metum quoque sustulit: Arrige mentem,
Fronte quod horrendum est, ludicra terga gerit.*

Qui le voit d'arriere, Ne fait que rire.

LE masque te fait pœur: mais, mon amy, de grace,
Regarde, aussi le dos, non seulement la face;
Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour
Y trouveras soulas, si prens un autre tour.

GHy fiet het momme-tuygh de kinders henen jagen,
 Vermits sy dat alleen maer inder haest en sagen;
 Maer wie het met ghemack en buyten vreesse fiet,
 Die lacht met al het volck dat so becommert vliet.
 Hoe wort een schielick mensch by wijlen omghedreven?
 Yet, ick en vveet niet vyat, dat doet hem dicmael beven,
 Maer t'is recht kindervverc so licht te zijn beducht,
 Hoort reden, eerje schroomt; en vveeght, eer datje vlucht

Pessimus interpres rerum, metus.

H*Orrendo pavidas hinc territat ore puellas,
 Inde cavo risum cortice larva movet.
 Deterior vero rerum susurrit imago,
 Et falsa miseros anxietate premit:
 Auget homo proprios animo plerumque dolores,
 Inque suam mens est ingeniosa necem.
 Eia age terribilem rebus, miser, abripe larvam,
 Ludicrus error erit, quod modo terror erat.*

De vaine crainte, injuste plainte.

LE masque, regardé au front du faux visage,
 Aux idiots enfans abbat tout le courage,
 Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
 Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

Timiditas est corruptio iudicii, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rosa (quod dicitur) umbra quandoque terret. sepe opinione amplius laboramus, quam re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis fundæ sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantum, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimatur. queri; Propriumque est miserorum facile id credere quod minus volunt: utque corpora per nebulam, sic per metum res videntur majores, adeo ut multi, rem quam metuunt, ipsi-met anticipent:

... Multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali.

Reperti sunt qui dum in navi periclitarentur, non expectata navis submersione, in mare sese præcipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen. quid dementius quam angere futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miseras?

SENECA.

Adhibe rationum difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scilicet ferentes minus premere.

Vreesachticheyt bederft het oordeel: want soo haest als yemant den schrick in't lijf krijcht, een blase met de boonē (tōmē seyt) ja de schaduwe van een roose, soude hem den broeck ront seiten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontfet ons gemeenlijken meer, als de sake selfs: en gelijk het gesnor van een ledigē slinger het ghevogelte vervaert maect, en doet opvlieghe: so verschrieken wy ons niet alleenlijck van de slach, maer oock van't gedreun. En gelijk de gedaenten der lichamen grooter toonen in mistich weder, soo doen oock alle dingen door de vrees: in voegen datter veel door vrees van in gevaer te komen, dadelijck in het uysterste gevaer zijn vervallē. Men heeft menschen gevondē, die, i'schepe in noot wesende, hun selven uyt vrees van verdrencken, buyten boort hebben gheworpen, verdrenckende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. Vvat isser geckelicker, seydt Sen. als met toekomende swaricheden sich selven te quellen?

PLVTARCH. IN MOR.

Terror absentium rerum ipsa novitate falso augetur, consuetudo autem & ratio efficit, ut ea, etiam qua horrenda sunt naturā, terrendi vim amittant.

Doot waer is u prikkel?

HEt kint, aen wien een grijn in haest is voor-gecomen,
 Wort vanden bleeckē anxt ten hoogsten ingenomen.
 Maer die het seltsaem tuygh aen alle kanten fiet,
 Vint slechts een leeghe schors, en daerom schriēt hy niet.
 Wat schroomje voor de doot, ô rechte pimpel-meesen?
 T'is maer een bite-bau dat niet en is te vreesen
 Voor die haer wesen kent. Hoe leelick datse schijnt
 Doorgront haer rechten aert, en alle quaet verdwijnt.

Mors larvæ similis, tremor hinc;
 nihil inde maligni.

ID mors est homini, trepidis quod larva puellis;
 Excitat ingentes frons utriusque metus.
 Larva fugat pueros, frontem, non terga, videntes;
 At aliis risum posteriora movent.
 Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
 Hei mihi! quam multis spes animusque cadit.
 At cui terga necis melior doctrina revelat,
 Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

Le fol s'ensuit, le sage s'en mocque.

Comme, aux enfans, paroist le masque espouventable;
 A l'homme ainsi la mort ressemble miserable,
 Mais qui, de tous costés, ces monstres taste & voit,
 En fin n'y trouve rien qu'espouvanter le doit.

TREMOR HINC, NIHIL INDE MALIGNI.

P*vdore suffundor quoties homines, solo natura lumine illustratos, optimam illam philosophiam (mortis cogitationem dico) non tantum summopere coluisse, verum etiam mortalitatis medium unguem ostendisse, compertio Philippus, rex macedonum in medijs aule delitijs, puerum voluit indies sibi acclamare; Hominem te memento, Philippe. Aegyptiis, inter epulandum, skeleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio: Mortui sic eritis. Hegesias, de anima immortalitate graviter differendo, mortalitatis metum multis adeo excusit, ut spontè ad mortem properarent Calcar mihi addunt homines futurae felicitatis ignari, quo ita me componam, ut mortalitatis exuvias animose aliquando deponam Et videor oculis fixis ac irretortis mortem me aspicere jam nunc posse, Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me desideraturus est; plures enim ac meliores incole illi supererunt. Non ego, cum moriar, mundum desiderabo; plurima enim, ipso meliora, me expectant: in hoc ubique in gens est calamitas, extra hunc, summa futura est felicitas.*

Ick schame my t'elken als ick bemerkte dat menschen, door het ingheven vande nature alleenlijck gheleydet zynde, van het beste deel der wijsheyt (ick segge van de bedenckinghe des doots) niet alleenlijck veel hebben gehouwen, maer zelfs dat levè gantsch weynich hebben geacht. Philips Coninck van Macedonien, midden inde weelde van een uertel hof, hadde een jongelinc gelast dach aen dach hem in d'ooere te komen bytè; Philips, gedenckt dat ghy een mēsche zijt. Die van Ægyptren hadden voor een gewoonte, in het vrolijckte van hare maeltijden, een gheraente van een doot mensche te voortschijn te brengen, met een byreden aende genoodte: doot zij de, suldy aldus wesen. Hegesias leerde met so danighen ghewichte vande onsterfelijkheyt der zielen, dat hy aen vele, niet alleenlijck de vreesse des doots gheheelijck wech nam, maer oock lust dede krygen tot het sterven. Dusdanighe menschen, niet werende van de toekomende ghelucksalicheyt, gheven my dagelijcx als een spoor, om dese bedenckinghe my gantsch en al gemeensaem te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de sake daer toe nu ghebracht te hebben, dat ick de doot onder haer holle ooghen, sonder my t'onttellen, soude derven aensien. En wat sou my doch van sulcx wederhouwen? De werelt (of ick schoon van hier scheyde) en sal my niet eens missen, overmits sy noch inwoonders genoech, en beter als ic ben, sal blyven behouden: Ick van ghelijcke, en sal de werelt niet eens missen. Want veel dinghen die beter zijn als sy, sullen my gewerden: Inde werelt is uytnemende ellendicheyt, buyten de werelt onuytsprekelijcke ghelucksalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

Q*uis mortem temporalem metuat, cui aeterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie noverit collocandum?*

PSALM. 115.

T*oute sorte de morts des biē-aimés de l'eternel est precieuse devāt ses yeux.*

PHILIP. I 23.

M*on desir tend a desloger & estre avec Christ.*

NVDA MOVET LACHRIMAS.
XXVIII.

HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exiit.*

ANNÆN. ROBERT. RER. IVD. LIB. 4. CAP. IO.

N*uditās in viro indecens, in muliere probrosa: unde Herodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (ut ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundiæ par-*

ADDE,

Flagitii principium esse, nudare inter cives corpora.

*Wort dit ghewas ontkleet,
Al wasset lief so worttet leet.*

Vermijt u, domme jeught ajuyn te willen schellen,
Of, fiet! u treurich oogh sal vande tranen swellen;
Maer sooje met de vrucht wilt spelen sonder leet,
Soo raectse sachtjens aen, en laet het ding gekleet.
Ghy meught u, jongh gesel, ter eeren wel vermaken,
Maer pleegt geen ander min als door eerbiedigh raken:
'T is noch al, soo het plach. Acteon naect verdriet,
Indien hy sonder kleet de jonge nymphen fiet.

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

S*æpe licet tractata manu, non ledit ocellos,
Dum latus inclusum cortice cepa gerit:
Hanc tenui spoliare togâ si forte juvabit,
Protinus uda tibi lumina, nuda dabit.
Huc animos adverte, puer; mihi cepa puella est;
Quisquis amare voles, fac reverenter ames.
Ne teneram spectare juvet, sine veste, Dianam;
Hæc dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.*

Qui me despoille, pleurant se mouille.

Manic tes amours en chaste reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence,
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oignon,
Mais, pleureras, si veus oster son cotillon.

*Na 'tis ontkleet,
Soo wortet leet.*

E En vwaterlantsche trijn fat eens ajuyn en schelde,
 En klaeghde dat de lucht haer oogen dapper quelde,
 En kijck eens (sprack de meyt) ick hebber mé gespeelt,
 En doen heeft my het dingh int minste niet verveelt.
 Dus gatet, lieve moer, gingh Els hier tegen seggen,
 Met die soo metter haest haer spillen tsamen leggen;
 'T is vvel soo langh men vrijt, maer trect het rockjen uyt
 Een reuck daer 'toogh af loopt verneemtme vande bruyt

Dos est uxoriam lites.

V *Estibus indutum nil cape nocebit ocellis,
 Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
 Cape quod est nobis, teneris hoc uxor ephœbis;
 Cum verbis agitur, tum bene constat amor:
 Intret hymen thalamos, sit zona soluta puella,
 Fbit demissis vir novus auriculis.
 Mira vides, uxor quem nunc jubet esse maritum,
 Vah! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.*

Après la feste, on grate la teste.

L 'Oignon lors faict pleurer, quant on le deshabelle,
 Lors quant un jouvenceau espouse belle fille
 Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,
 Pour quelques bonnes nuitcs a force mauvais jours.

Eos, qui ex incitato juveniliū affectum impetu felices matrimoniorum successus augurantur, toto plerumq; calo errare, dicere non adhorreo. Leves enim istos ac fluctuantes juvenam ardores, & stabile hoc ac venerandum matrimonii sacrum mutuas sibi operas tradere, vix unquam comperi. Longè quippe alius lasciivi istius amoris, alius sanè sedati conjugii scopus est; magisque contraria illa inter sese, quam cognata aut conjuncta non abs re quis dixerit. Prudentes utique usque edocti, & inter eos vives, inconsultum putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submisit, quamque dominantem, heram, lumen, votorumque suorum finem, non minus impiè, quam stultiè appellare. alijsque amatoris ac hyperbolicis ineptiis extollere solitus est. Iudicant enim viri prudentes nimiam istam demissionè efficere ut mariti dignitatem, contracto tandem matrimonio, male providus adolescens sustinere non possit; Quid tandem: sit factus iste amator, ridiculus maritus, ut lepidè noster Heynsius.

Sy vergt ypen hen grootelijcx, die daer meynuen dattet noodelij. k een goet houwelijck moet zijn, alser twee ghelievekens, die met hitige genegentheyt malkanderen aenhangen, te samen komen. Men heeft seldjen ghesien dat schielijcke invallen van de kalver-liefde den ghesetten standt ende bandt des houwelijcx eenich behulp hebben aengebracht, maer nienichmael het teghendeel. Een ander oogmerck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. veel ervaren mannen ontraden een jonckman in houwelijck te versamelen mette gene aende welke hy sich door quistige beleeftheyt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ilt moghelijck (segghen sy) dat yemandt de selve, die hy recht te voren heeft verheven tot sijn meesterse, princeffe, jaè goddinne (en waer een vleyende tonghe, vervoert door dwase minne-luypen, meer weet by te brenghen) dat (segghen sy) hy de selve terstondt daer na, als hoofd en voocht, sal konnen ofte derven heten en gebieden? en of schoon hy sulcx al derfde bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy, die in so vollen best is van over al het hoochste woordt te voeren, sulcx tal willen lyden of ghedooghen, in voeghen dat, de dese haer oude vryheydt, den ghenen sijn nieu-verkregghen recht pooghende voort te staen, uyt sulcx niet anders en staet te ver:wachten, als van een al te beleefden vryer, een al te geckelij: ken man.

SEN. OCT.

Iuvenilis ardor impetu primo furit
Languescit idem facile nec durat diu
In venere turpi; seu levis flamine vapor.
Ovid lib. 2. de Remed. Amor.

Turpe vir & mulier, juncti modo,
protinus hostes.

ARIST. LIB. 2. RETH.

Iuvenes ex corporeis voluptatibus venereis potissimum dediti, earumque impotentes sunt, & inconstantes; resque quas concupiscunt, fastidiunt: Valde concupiscunt sed protinus conquiescunt; quia acutas habent voluptates, non longas, ut egrotantium fames, & sitis.

ECCLES.

Vrient, soo langh alst dient.

SPeelt yemant met ajuyn, doch sonder hem te schellen,
 So sal die niemants oogh in eenich deel ontstellen,
 Maer als men dese vrucht van haren rock ontbloot
 Soo vvort het gantsch ghesicht van enckel tranen root.
 Veel menschen zijn beleest, en vveten schoon te praten,
 Soo langh sy voor een vrient gheen hayr en moeten laten
 Maer als het qualijck gaet dan isset uytghemalt;
 „Men kent de vrienden best vvanneerder schade valt.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

C*æpe levi tractare manu sit cura, viator,
 Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
 Qui facilem laudas, & amicâ fronte sodalem,
 Signa sodalitiî num sat aperta tibi?
 Dum joca miscentur, dum luditur inter amicos,
 Aspera qui moveat jurgia, rarus erit.
 Damna probant socios; tunc cum de jure remittet,
 Te cupiente suo, respice qualis erit.*

En partage liêt & jambon, cognoit l'homme son compaignon.

IOüant avec l'oignon, je ne faisois que rire:
 Mais il me faict pleurer, si tost je le dechire.
 l'Amy, quand tout va bien, est debonnaire & doux,
 Mais touche le de pres voila un grand couroux.

AMICVS CERTVS IN RE INCERTA CERNITVR.

MAgis moralis, quam theologici argumenti est carmen huic emblematis adscriptum; nos id paulo aliter, pro subiecta materia, hic interpretemur. *Cepa, levi brachio dum tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid, inquit, Iob frustra times Deum? nonne tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quae possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est natura humana fragilitas, Deum, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, ilicò voces impiae, ac murmura. Verissimè veritas; qui super petrosa seminatus est, inquit, hic est, qui verbum audit & continuo cum gaudio illud accipit, nõ habens autem in se radicè, temporalis est, ac facta tribulatione continuo scandalisatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potiusque nobiscum agè ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89. 52.) Si iustitiam meam profanaverint, visitabo in virga iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.*

NA dien het ghedicht op dit sinne-beelde meer op de seden-leere, als op een Christelycke bedenckinghe schijnt te trekken; soo sullen wy d'uytlegginghe daer van wat naerder brenghen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den ajuyn maer sachtjens aengheraeckt, en gheeft van sich gheen quade lucht, maer ghepeest zijnde, quettit beyde de ooghen ende den neuse vande omstanders. De menschen meest aldus gheneghen te zijn, poocht den lasteraer der broederen (den duyvel) waer te maken, in den persoon vanden lydtamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet Godt vreesst? ghy liebt het werck sijner handen gezegent, sijn huys bewaret, &c. Iteect u hant uyt, en taltet hem aen, hy sal u seghen in u aensicht. 'T is een swackheyt van veel menschen, dat zy, soo langhe hun saken wel gaen, Godt loven, maer als sy eens hardt werden aengheraest, werpen strax, ick en weet niet wat, lasterwoorden reghens den Hemel. Het zaet (seydt den mont der waerheyt) dat op steenachtighe plaetsen ghezaeyt is, zijn dese, die het woordt hooren, en ontfanghen het selve met vreuchden, maer, den tijt van vervolginge komende, als gheen wortel hebbende, werden terstondt gheerghert, Maer, O Heere onsen Godt, en leyts ons niet in verfoeckinghe; maer handelt liever met ons na uwen woorde, dat du door dijnen Propheet ghesproken hebt (Psal. 89. 32.) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, soo wil ick hen metter roede te huys soecken, ende hare misdæet met plaghen; Doch myne ghenade en wil ick van hun niet weuden.

ISID. LIB. 3 DE. SVM. BON.

IN prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim an persona an felicitas diligatur.

PROVERB 17. 17.

L'intime ami aime en tout temps & L'naistra comme un frere en la destresse.

ECCLESIASTIQ 37. 1.

IL n'y a point d'amy qui ne die? ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

3. O meschante pensèe d'ou es tu roulèe pour couvrir de tromperie toute la terre!

Y

DOMI-

DOMINÆ, QVO ME VOCAT, AVRA.
XXIX.

3. Esdr. 4. 22. & 31. Oportet vos scire mulieres ita vos imperia exercere.

CICERO **Q**uam miserè servit ! Cui mulier imperat, cui leges imponit, prescribit, jubet, vetat quod videtur : qui nihil imperanti negare potest, nil recusare poscit, dandum est ; ejicit, abeundum ; vocat, veniendum ; miratur, extimescendum.

OVID. Imponit leges vultibus illa tuis.

HOe heerfch is Venus kint ! het doet ons, rechte slavē,
Luyft soo me juffrou vvil, nu hier dan elders draven:

Wy vveenen alffe fchreyt, al zijn vvy fchoon geruft;

Wy lachen alffe jockt, oock tegen onfen luft.

Wy zijn tot inde ziel ten dienfte van de vrouvven,

Ach ! vvat een vrijer doet is niet als fali-vouvven;

En vvie van onse jeught dit ambacht niet en kan,

Die is in Venus fchool een onbedreven man.

Dominæ quo me vocat aura.

AD dominæ nutum levis exagitur amator,
Quoque puella solet vergere, vergit amans :

Non volucris summâ quæ vertitur aenea turre

Promptius aërias itque reditque vias.

Rideat illa, movet tristi miser ore cachinnos ;

Ploret, amans latas proluit imbre genas.

Nos miseros ! agimur vacuo ludibria cœlo ,

Abripit aura vagos, aura redire jubet,

Ou que spire, me tire.

LAs malheureus amant ! comme une gyrouette

Tuournes ça & la, voluble & fans arreste :

Bien que te soit escheu un bien facheux humeur,

Encor faut il former a l'advenant ton cœur,

Vie staegh het hoofd verdrayt na dat de vwindē blafen
 Die plachmen over-al te tellen met de dvasen;
 Maer die in tegendeel vvil horten tegen God,
 Verschilt van 'teerste quaet gelijk als dul en sot.
 Maect deugt van noot, ô mensch, ten baet geen tegenstrevē.
 Waer ons den hemel drijft, daer moetmen henen svveven;
 Te schicken sijn bedrijf, na God de vverelt leyt,
 Al ist veranderingh, het is gestadigheyt.

Quo nos numen agit.

Perpetuo varians mens est inimica quieti,
 Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
 At nunquam varians mens est inimica saluti,
 Ah valeant, quibus est pectora nata silex.
 Mutandum est cum fata jubent, quid stulte laceffis
 Astra? gigantæus quo tibi fastus abit?
 Quo te cunque polus vocat, hâc, mortalis, eundum est,
 Vertere consilium, nec levis esse, potes.

*Changer propos est du vray sage
 En temps & lieu le droit usage.*

ATous les accidens le sage cœur se trouffe,
 Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pouffe:
 D'opiniastre cœur n'est que facheux tourment,
 On peut changer d'advys & demeurer constant.

Danda est opera, ex consilio Seneca, *Nequid inviti faciamus: nec enim qui iussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Animum itaque sic componamus ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durum, quod sponte facimus. Ut igitur acerbitates multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora flectenda sunt. Oportet enim tanquam in talorum iacta, ad id quod ceciderit, res suas accommodare, inquit Plato, & quocumque modo ratio id optimum esse dixerit. Tempori enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Vltimum enim ac maximum telum necessitas, nec aliud ejus effugium est, quam velle quod ipsa cogit. Equum est, mi homo, ut tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum poeta.*

PERIAND. PER AVSON.
Faxis ut libeat, quod est necesse.

Siet wel toe dat ghy gheen dingen **S**bedwongen en doet, seyt Seneca: want niet den genen die yemant gehoorfaem is, maer wel den genē die tegens sijn danck yet doet, is ongheluckich. 'T is gheraden, als de faken haer na ons niet schicken en willen, dat wy ons schickē na de faken. Ons en kan niet moeyelijck vallen, so wy 't geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewilligen last woech noyt swaer. Al ons voornemē dient ghebogen te werden, na de voorvalende gelegenthey. En ghelijckmen in't verkeerbert (seyt Plato) na den loop vande steenen, de schyvē moet uytsetten, en sijn spel aenleggen, also moet onsen handel en doen na den loop onses levens beleyt, en t'elcken over nieuwe voorvallē, nieuwe raetslagen genomen werdē. Sick na den tijt te voegen, dat is, de noot-plaetse te geven, is wyse luydē werck: want noodt en is niet t ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 'T is billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

TERENT. HEC.

Istud est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis flectere.

VIRG.

Nate deā quo fata trahunt retrahuntque sequamur.

PLVT. IN LACON.

Letochilas à quodam, quasi minus constantis esset notatus, mutator, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re natā mutare consilia. sine causā autem subinde alius fieri, inconstantia vitium est.

Y 3

PSALM.

Groote vrede hebbenſe die uwe wet lief hebben.

DE weer-haë ſtaet en ſvviert, hy kan niet ſtaende blijv;
 Hy laet hem vande lucht geduerich omme-drijven:
 Maer als hy eenmael treft den rechten hemel-vvint,
 Soo iſt dat ſijn gedvvael ten leſten ruſte vint.
 Gaet ſuckelt, ydel hert, door alle vverelts hoecken,
 Doorgront al vvatter is, doorſnuffelt alle boecken,
 Vvv' dorſt is even groot, uvv' honger ongebluſt;
 In God, in God alleen daer is de vvare ruſt.

In Domino quies.

N*ulla quies volucris quæ turribus eminent altis,
 Næ teneat rectam, cælitus acta, viam.
 Querimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
 Et, malè, diverſum quiſque capeſſit iter;
 Hic ſibi divitias proponit, & alter honores;
 Ille voluptati credit ineſſe bonum.
 Fallimur heu! ſtatio Deus eſt, Deus una quietis,
 Non alibi placidæ commoda mentis erunt.*

PSALM 73. 28.

Quant a moi, d'approcher de Dieu c'eſt mon bien.

C'Eſt en vain que cerchons repos par mer, par terre;
 Nos paſſions, hélas! nous font par tout la guerre;
 Du monde les plaiſirs ſont tous trempéz en fiel,
 C'eſt doncq le ſeul plaiſir ſe conformer au ciel.

IN D

Index magneticus nusquam consistit, nisi in septentrionem versus sese movet, ac in sidus illud polare aciem fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut pum abundantia, aut fama pruritus veram animi tranquillitatē cuiquam praeterit: eiusque rei vel naturalis ratio nec redditur: anima infinita atque aeterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, cum ipsa symbolum nullū habentibus, solatium ac requiem qui inveniat? Nonne unicuique nostrū, inter medias saepe voluptates, cum succurrit quam fluxa, quam futilem sit ista delectatio, quam brevi desitura, nausea statim oboritur, ac adium omnium, quas hic videmus atque audimus, blanditiarum? torpemus utique plerumque post gaudia, & recordatione praeteritorum, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mortali solatio rorsus nos destitui, cum maximè solatio indigere nos facit extrema necessitas. Tac cogitanti, cui, precor, non incidat quicquid id est deliciarum, quod humana promittit imbecillitas: quis non efferatur ad veri gaudii auctorem Deum, in cuius dextra delectationum plenitudo?

DE naelde van het zee-compas en staet niet stille, ten zy die ghedraeyt zy op de noort-sterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoedt, ten zy het selve sich vast op Godt stelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloedt van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijken naem onder den menschen, en kan ons de ware gherusticheyt des ghemoets aenbrenghen. En hier toe schijnen selfs natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des menschen, als eeuwich ende oneyndich zijnde, en kan in dese tijdelijcke ende bepaelde dingen, geen ruste vinden. Voelen wy niet yder in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses wereltds swemmen, ende dat ons dan voortkomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen rooc, die op een ooghenblick verdwijnt, dat wy als een walginge en teghenheyt krijghen van alle dat wy hier sien en hooren? Na tijdelijcke wellust is den mensche ghemeenlijck altijt swaermoedich, als oordeelende, dat gelijc dese voorleden blyfschap haelt is voorby gegaen, dat ooc alle andere die noch aenstaende souden mogen zijn, van gelijckē nier lange en sullē duren. In gelijcx sien wy dagelijcx dat ons den troost der menschen dan meest ontgaet, als wy, inden uystersten noot, meest troost van doen hebben. Wy, dit bedenckende, en sal niet een kleynachtige aenkomen, van alles wat hier vermakenlijck schijnt te wesen? Wie (segg' ick) en sal sijnen gheest niet verheffen om na te sporen den ghever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhandt is blijdschap ter volheydt in eeuwigheyt, ghelijck den psalmist seyt. Psal. 16. 11.

*Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust int geen verdwijnt.*

MATTH. 11. 29.

Venite ad me omnes qui laboratis, & invenietis requiē animabus vestris.

PSEALM 73.

Quel autre ay ie au ciel? Or n'ay ie prins plaisir en la terre qu'en toi?

FVGAT,

FUGAT, NON CAPIT,
XXX.

Hac Galatea **A**Cis erat Faune nymphaeque simethide cretus,
apud Ovid. *Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,*
13. Metam. *Nostra tamen major*

*Hunc ego, me cyclops nullo cum fine petebat ;
Nec si quiescis odium cyclopis, amorve
Acidus in nobis fuerit praestantius, edam :
Par in utrumque fuit.*

Hy jaegh

Hy jaeght, maer laes ! verjaeght.

NOyt cond' ic gunstig vvoort van Rosemont gevinnē,
 Tot Floor, een rechte kluts, haer eens belont te minnē,
 Die stont haer geenfins aen, haer moeder niet-te-min
 Gaf aen den bloet gehoor, ooc tegen haren sin:
 Doen vvast de rechte tijt om op mijn stuck te letten,
 't Wilt dat een ander joegh viel in mijn eyghen netten;
 Siet, Floor is hier het fret, mijn lief het schou conijn:
 Sy vvenscht te ziiin gevat, om niet gevat te ziiin.

Fugat, non capit.

D*Vm cave lustra subit viverra, cuniculus, hostem*
Vt fugiat, celeri descrit antra pede:
Morderi metuens laqueis se tradit habendum.
Sape, labor socio quod negat, arte feres.
Anxia virgo fugit, cum rusticus instat amator;
Et fruitur praeda, cui magis apta manus.
Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,
Nam fuit in votis, ne capiare, capi.

Tel bat les buissons, qui ne prend les oisillons.

MArgot fuit Coridon, qui tasche de la prendre,
 Mais elle, par despit, a Thirsis se va rendre:
 La proye fuit de l'un, a l'autre prend la retz.
 Voyla! un sot amant ne fert que de furet.

Z

Soeckers

Of schoon het gau Furet gaet woelen inder aerden,
 Een, die maer sat en keec, die comt het wilt aenvaerdē;
 De blaser alchimist haelt vvonder aen den dagh,
 Dat yemant van het volck ten nutte dienen mach;
 Maer hy is sonder vangh, en sijn bestoven keucken,
 Al rooctse jaren langh, en geeft maer vijfse reucken:
 De man verstooct sijn broeck het wijf haer beste keurs,
 Een ander heeft de baet, en hy de leghe beurs.

Artium tristis janua.

D*Vm cogit viverra ferax exire latebris,
 Mox aliquis praedam, qui nihil egit, habet.
 Ingenio penetras imæ per viscera terræ,
 Dum male quærendo, chymice, perdis opes;
 Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
 At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:
 Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,
 Pyxida tu vacuum, cætera vulgus habet.*

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe fert croupir par tous entrailles de la terre,
 Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?
 Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;
 Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

ARTIVM

Sic vos non vobis fertis aratra bo-
ves,

Et reliqui ejusdem sententiae versiculi in vulgus chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quae ex officio à virtus artis indies prodeunt, consideremus. Ea verò sitae chrysopeia, id est, ad aurum faciendum efficax, item à nne exemplis probari possit verè al. quando hac arte aurum factum esse, nec ne, non est nostri instituti hic inquirere. hæc si quis velit consulat auctorem mag. Disq. lib. 1. cap. 5. illud tantùm hic dicam, chymicos quidè multa egregia humanoq; generi planè utilia incidenter, & veluti aliud agentes, in usum mortaliū protulisse. plurimos tamen eorū, non modo nibit ex arte ista compendii fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniū egenos facultates suas in fumo situ, ac pulvere, misere assumpsisse, idq; ipsi alchymiae auctores & fautores, Geber, Lullus, & alii satis indicāt, cū suos monent ne animis destituātur, quoties oleū & ope. ā perdidisse sese non rarè animadvertunt; sed ex integro philosophari incipiant ita isti studiū chymicū satis superbè tanquā per excellentiā, nūcupant.) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.

Mart. Delrio. Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5.

Artiem chymicam quae medicina ad-
miniculatur, sanè laudo, & vene-
ror, ut physiologiae factū præstantissimum:
invenitricem auri potabilis: spiritus enim
subtilissimos ex metallis, plantis, gemmis-
que educens, quo subtiliora hoc puriora,
& quo puriora, hoc efficaciora remedia

Indienmen recht wil ir sien watter dagh-lijcx
uyt de smisse der alcumisten voortkomt, men
sal aen de selve dele veerikens van Virgilius
wel moghen toepassen.

*Dat het schaepjen welle gheeft,
Dat de by' om honich sweeft,
Dat den os uyt ploeghen gaet,
Komt niet tot der dieren baet.*

Ick en wil hier niet treden inde be-
merckinge of dese konste waerachtig
gout kan voortbrengē, dan niet: an-
dere hebben daer van wijt en breet
geschrevē. Dit wil ic hier alleenlijk
aenwysen, dat wel waer is, dat de al-
cumistē wel veel nutte dingē, als int
voorby gaen, hebben ontdect: maer
de nutticheyt daer van komt de vin-
ders der selver minst te passe, alſoo
meest al wat by henliedē gevondē is,
de vinders so diere heeft ghekost, dat
vele van henlieden in stof, roock, en
stanck haer middelen verblafen heb-
bende, eyntelijck totte uyerfste ar-
moede zijn komen te vervallen, en-
de doot het onnoodighe te soecken,
het neodige quijt geworden zijnde,
hebben altoo vrouwen en kinderen
naeckt en bloot of op den dijk, of
voor het gatthuys heenen ghestelt.

*prabet, &c. Interea tamen hac ars non
convenit nisi opulentissimis: multi enim
hac arte depauperantur, & in causa sunt
ut uxores & liberi cogantur indigno qua-
stu se sustentare, idque vel ipsi chymici
scriptores testantur: nam Geber; non er-
go, inquit, hac scientia egenti & pauperi
convenit, sed potius est illis inimica.*

Sy vergaderen ende en weten niet wie het krüghen sal.

VV At lust het menigh mensch met handen ende voeten
 Hier in dit aerden hol, gelijc een mol te wroeten?
 Het gaet hem als het fret, hy vvoelt sijn leven langh
 En siet, ey lieve, siet; een ander heeft den vangh:
 De loon van sijn gevvoel, en van sijn angstigh slaven
 Is maer een oude slet, om in te zijn begraven.
 Rijst hooger, vveerde ziel, en vvy al verder siet;
 Dat u geluckigh maect is hier beneden niet.

Quod capis, alter habet.

E *Quid adhuc atris caput abdis, homuncio, lustris?
 Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
 Tu viverra tuis, tu mente manumque laboras,
 Et mox qui prædâ gaudeat, alter erit:
 Alter erit; qui vina cadis depromat avitis.
 Vah! dabitur cineri trita lacerna tuo.
 Si sapias, ergo putri tandem caput exere terrâ;
 Quæque rapi nequeant præmia, disce sequi.*

ECCLES. 4. 17.

*Mon œil ne voyt jamais assez de richesses, & ne pense point pour
 qui travaille ie & prive ma personne de bien?*

A Quoy te fert, mortel, par avarice, & rage,
 Par peine, par labeur de consumer ton age?
 Nè vois tu pas qu'aux tiens ne fers que de furet?
 La peine est seule a toy, un autre a le banquet,

QVOD

O Curas hominum ! O quantum est in rebus inane !

Hic tamen si liberis orbus, censum tamen alieno heredi nutrire non desinit : iste, cum diu parcè vixerit, opibusque familie congerendis avum consumpserit, quot filios totidem cadaver exspectantes vultures circum sese habens, tandem exspectato sine supremum diem claudit, ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Ægyptum, ac Africa bonam partem subegit, vicinus morti in cogitationem hanc serió descendisse dicitur, ac promde supremâ voluntate voluisse, pro omni pompâ funebri, tunicam tantum interiorem in hastâ sublimem offerri, cum acclamatione : Vnū hoc ex domitore orientis restare. Est sanè, est, inquit Eccle. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiæ conservate in malum domini sui : pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventū, cunctis diebus vite suæ? Cognovi, inquit idē cap 3. 12. quod non esset melius, quā letari & bene facere in omni vitâ, hoc enim donum est Dei.

A Ch¹ boeydel zijn de sorgben,
Die den armē mensch verworpen,

Den desen, al hoewel sonder kinderen, en laet niet af schatten te versamelen voor een erfgenaem, die hy niet en kent. Den gheuen. kinderen hebbende, mitsgaders langhe en veel voor de selve hebbende gesorcht, en heeft menichmael, voor al sijn sorgben, gheen andere vergelding, als de forge van syne kinderen, duchtende dat hy te lange leven sal : werdende dagelijcx vande selve niet anders besien, dan gelijk een stervende ghedierde, van een gragen giervoghel : tot dat hy ten laetsten, met ghemaeckte ende uytgheperste tranen, naect in het diepte der aerden neder wert gelaten, Saladin die Syrien, Ægypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gevoellende sijn tijdt daer te zijn, na dat hy sich selfs ernstelijck in dese bedenckinghe hadde ghegheven, heeft eyndelijck by uysterste wille bevolen, datmen voor de bare in plaetse van pronck-kleederen, prachtige wapenen, ofte andere lijckcierunghe, alleenlijck sijn hemdenrock, aen een lance ghehecht, soude omdragen; met een by roep; van de overwinner van oosten, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnen : Rijckdom bewaert tot schade, diens, die hem heeft : want den rijcken komt om met grooten jammer. Ghelijck hy naect van sijns moeders lijf ghekomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helpt dat hy in den wint ghearbeyt heeft? alle sijn leefdaghe heeft hy in duystere ghegeten, &c. Ick mercke, seyden selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zijn.

LV C. 12.

Sulte, hic nocte anima repetetur à te, *Quæ autem parasti cujus erunt? De in peratore Severo memoria proditum est : eum, cum sensim mortem sibi*

imminere sensisset, linteum in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri. & per præconem edisi jussisse; En! ex amplissimis regni oribus, quod unicum Severus imperator secū aufere.

TIBI MORS, MIHI VITA.
XXXI.

AVSON. **H**anc volo, quæ non vult, illam, quæ vult ego nolo:
Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

QVID. AMO **Q**uod licet ingratum est, quod non licet acrius urit:
ELEG. 19. Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.

HOe vreemt speelt Venus wicht by-na in alle menschē!
Al vvat my niet en vvil dat plach ick eer te vvenschē;
Els loopt het puytjen na, dat veerdich henen vliet,
En die haer altijt-volgt en vvil de kleuter niet:
Sy grijpt het beesjen op, en fiet! het moeder sterven,
En ick, die hierom bidt, en kan het niet vervverven.
Ey geeft ons, soete min, dat yeder een behaeght,
Geeft daer een vuyle poel, en hier een schoone maegt.

Tibi mors, mihi vita.

L*Udis in humanis, lascive Cupido, medullis;
Arbitrium propriū nullus amoris habet.
Nos quod amat, fugimus; quod nos fugit, istud amamus:
Dura proco, ranam sponte puella fovet.
Triste gelu domine mihi mors, tibi, rana, calores:
Mors tua, vita mihi: mors mea, vita tibi.
Te iuvat ora lacu, me virginis ore rigari;
Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.*

A l'un support a l'autre la mort.

CE que n'est que douleur au corps de la grenouille,
Gentile Margotton, me doucement chatouille:
Prends moy pour ton mignon: c'est caresser en vain
Vn tel qui n'a plaisir en ta courtoise main.

Onder

VAn vvaer, ô teere maeght, van vvaer soo loofse treken
 Waer is u goede trou, u soeten aert gevveken?
 Ghy biet dit cleyne dier u vrientschap so het schijnt,
 Maer 'k sie hoe dat het beest door uvve jonst verdvviijnt.
 Geen hont bijt eer hy bast; gheen huys valt sonder kraken
 Waer druypte sonder vvolc oyt regen op de daken?
 'T is anders metten mensch. Hoe seer hy yemant groet,
 'T is dicmael enckel moort al vvat sijn herte broet.

Inimicus amicum simulans, inimicissimus.

V*Na fovet que necatque manus, num virginis hoc est?
 Perfida sit, fidei quæ modo pignus erat?
 Prævia sunt flammæ, sunt prævia signa ruina,
 Ante noc offendit, quàm latret, ore canis.
 At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
 Blanda salutantis dextera, virus habet.
 Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,
 Cum nullam hic faciant prævia signa fidem?*

Le pire tour, soubz pretext d'amour.

CRuelle doucement tu couves la grenouille,
 Mais ceste traistre main d'un meurtre, las ! te souille,
 O l'homme malrusé ! en tout qu'il faict il ment,
 Menace quand il rit, & tue en caressant.

Fraus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bonæ fidei aut amicitie specie sese insinuat: Multos ea perdidit olim & nunc, exemplorumque plena omnia. Illud insigne, apud Guicciardinum, Petri Medici, inquam, simulatione & aëtu Alexandri sexti miserè circumscripti, de quo hoc tantùm dicam, cum eodem auctore, & ipsis verbis; era nato commune proverbio, nella corte di roma, ch'il papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. *Periculosum me hercule! genus hominum, natum exitio generis humani. Audacter Machiavellus, in seculi dedecus, si vede per experientia (inquit) ne nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli de gli homini, & a quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è meglio successo. Falleris Machiavelle. Platonè audiamus qui fidem fundamentū societatis humane, perfidiam verò eiusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores eū qui socium fefellisset, inquit ille, in virorū bonorum numero, habendum non putarunt.*

T'Is 't alderschadelijckste bedroch dat onder het decksel van vrient-schap weert in te sluypen. 'T vergif is aen niemandt beter in te gheven, als aen die ghene die het selve voor een genees-dranc aennemen. Van openbare vyanden is te wachtē, maer wat raet tegens dese, die met een gedaente van vrientdschap vermonit, ons aencomen? 'iwas licht voor Alexander de sefte paus wesende, en vrient-schap veynsēde, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe dewyle van hem geschreven wert, *dat hy noyt en dede, 'igene dat hy seyde, en van den Valentiner, dat hy noyt en seyde, 'ighe-ne hy dede.* Dit is een sochtelijcken hoop, gheboren tot verderf van't menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel seggen, dat de princen van synen tijdt, die door veynsen aen andere het hoofd hebben weten te verbinden, best gevaren zijn. 'Tis raes Machiavel. Hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwe (seydt hy) is 't grontstuck van't borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyndelijck sijnen meester.

PLIN. LIB. 31. CAP. 2.

Periculosiores sunt fontes, qui hypnidis aquis blandientes, oculis tamen perniciem afferunt: minus formidandi qui ipsa specie restantur aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mala, quæ boni pratextu fallunt.

DIOG. LAËRT.

Nulla sunt occultiores insidia, quam hæc quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam cum qui palam est adversarius, facile cavendo vitare potes. Trojæus equus idè fefellit, quia formā Minerva metuitus est.

IACOB. 1. 9.

*Een broeder die vernedert is, roeme in sijn hoocheyt; En die
rijcke is, roeme in syne vernederinghe; want hy sal als
een bloeme des gras vergaen.*

E En kicker in het werm sal inder haest verfsticken,
Een kiecken in het werm sal inder haest verquicken;
Siet! als de gulde son doet haren ommeganck,
Een bloem geeft soeter reuck, een krengher vuyler stanck
Soo God den boosen plaeght, hy sal den hemel trotsen,
En stijgen inde lucht, gelijk de steyle rotsen;
Als God den yromen straft, hy leyt hem in het stof;
Siet! dat den eenen doot, 'daer leeft een ander of.

Bonis, nil nisi bona.

S *f foveas, tepido crescet tibi pullus in ovo,
Squallida, si foveas, rana calore perit:
Mors ranae calis est; pulloque, fovere, favere est;
Quod juvat hunc, illi tristia fata tulit.
Exitium peperit res prospera saepe nefandis,
Fausta Deum clamant fata favere piis:
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.*

ECCLESIASTE. 8. 5.

*Le cœur du sage cognoist le temps, & le moyen qu'on doit tenir. Car
en tout affaire il y a temps & moyen pour s'y conduire, autrement
mal sur mal tombe sur l'homme.*

Q Vi couve le pouffin le sauve, la grenouille
Jamais se trouve bien, si non, quant on la mouille:
Icy est bonne & la mortelle la chaleur.
Ce, dont le juste vit, mourir fait le pecheur.

BONIS,

Sanis, ajunt medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eo tamen hac referri velim, quasi Deus nihil nisi leta ac secunda piis immittere soleat: Sed potius quod Deum amantibus ac à Deo amatis omnia in bonum adiumento sint, ex sententia Paul. Rom. 8. 28. Leur maux (inquit Molinæus) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est une Deité spirituelle; leur bannissements leur sont fuites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leur ennemis sont leur medecins, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est une entrée en la vie. *Finiamus ergo curam*

DEn ghesonden, seyd den medecijn, is alle dinck ghesont: den goëden, seyd den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en kome, die maecke datter niet quaets in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet als goet en soude bejeghened, die draghe sorghe dat hy selfs al voren goetd zy: Niet datmen hier door verstaen moer, dat den Godsaligen niet als voorspoet ende vermakenlijckheyt van Gode toe wert gheschickt: maer veel eer dat alles, beyde goetd en quaedr, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulpich is, ende eyndlijck t'synen goede uytvalt, naer de troostelijcke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaer (seyd Molinæus) dat hun overkomt, ghewert hun tot goetd, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot gheestelijcken rijckdom: hun ballinckschappen tot affonderinghe des werelts, 't affetten van haer staten, brenghse naerder tot Godt, hun vyanden zijn haer gheuefmeesters, en dryvens tot meerder vreesse Gods. De lichamelijcke sieecten zijn hun geestelijcke ghenefinghen. Eyntlijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven: Een en het selve vyer, seyd Augustinus, doet het gout blinken, en de stoppelen roocken: eenen vleghel morselt het stroo, en suyvert het kooren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerenteghens en verstroyt de goddeloose, &c.

August. de Civit. Dei Lib. 41. Cap. 8. **S**icut in uno igne aurum rutilat & palea fumat, sub eadem tribula stipula comminuuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem prali pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat &

exterminat; unde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest ne qualia, sed qualis quisque patiat. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cænum, & suaviter fragrat unguentum.

INTER MANVM ET MENTVM.
XXXII.

LVCRET. Potiundi tempore in ipso,
LIB. 4. Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.

VID. Fallitur augurio spes bona saepe suo,

Tuffchen

DE proye die ick jaegh heeft wonder vreemde streken,
Heeft, ick en weet niet wat, om lusten aen te steken;
Sy sweeft my voor het oogh, ja schier tot inden mont,
Maer als ick naerder coom so vvijctse na den gront:
Dies vvord' ick bijster graegh, ick reyck, ick blaes, ick hijge,
Ick happ', ic grijper na, het schijnt dat icse crijge;
En liet! noch gliptse vvech, dies 'thert eylaes! my berst,
Doen ic vvas aldernaest, doen vvas ic alderverst.

Inter manum & mentum.

Post varios tandem, qui me pressere, labores,
Obtigit hæc oculis præda videnda meis:
Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,
Jam crepitant fauces, jam mihi guttur hiat.
Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,
Ah! reliquum video nil mihi, præter aquas,
Somniat heu! vigilans, & se quoque ludit amator,
Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

*En Amour, en court, & a la chasse,
Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.*

MAint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,
Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prédre.
Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
Mais a la fin helas! ne prend rien que de l'eau.

H Et wilt-braet dat ic wensch, dat jaegh ic met verlangē,
 My dunct schier even staeg, my dunct het is gevangē,
 Ick sie het met vermaeck, ic sie het voor my staen,
 Ick hygh', ick happ', ic hoop, ic hebbet; 'tis gedaen:
 Dit roep ic menigmael, maer als ic meen te grijpen,
 Dan isset enckel droom, en niet als leure-pijpen:
 Eylaes! ic heb om niet miin nutten tiit gequist,
 Ick meynd' ic haddet al, en nu ist al gemist.

Spes chymica, vigilantis fomnium.

D *Um volucrem sequitur, dum spe jam devorat escam,*
Dum canis in prædam fervidus ore ruit,
Guttur à latrantis, nil tale timentia fallit,
Seque paludoso gurgite mergit anas:
Ergo miser, prædam studio qui captat inani,
Ora refert solis plena molossus aquis.
Sit canis hic, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,
Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Il y a difference, entre espoir & avoir.

L E chien qui semble avoir pris le canart a nage,
 Le voit aller au fond, plein de despit & rage;
 Pendant que l'alchimiste espere tout avoir,
 Helas! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

SPES

SPES CHYMICA, VIGILANTIS SOMNIVM.

Spei alumnus si quisquam, certè chymicus, sive alchimista, nuncupandus est. Nam, si cui unquam verba dedit lubrica illa Dea, id huic hominum generi contingere, usus docet. Spem enim magis ipsam, ut Livii verbis utar, quam spei causam intuentur. Nam quamvis plurimi eò rerum sese pervenisse constanter aliquando assererent, ut iam emersurum factum illum aureum, lapidem, inquam, philosophicum pleno ore inclamarent; nihilominus, potiundi tempore in ipso, tanquam corvi hiantes delusi, viderunt, non sine aliorum risu, ac suo luctu, collapsam in cineres facem: Idque licet illis iterum atque iterum contingat, ab incepto nihilominus non dimoveantur, sed indies novâ spe inescant, identidem eandem ferram reciprocare non desinunt. quid mirum? cum propositi istam tenacitatem in principis artis ponat Geber, proposito laborum præmio, ex Augurelli testimonio, ut vel minimâ lapidis parte,

... Argentum modò vivum si foret æquor,
Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

Dicamus cum Polibio, non esse sapientis præfidere constanter iis, quæ aliter evenire nata sunt.

CICERO 3. DE ORAT.

Ofallacem hominum spem, fragilemque fortunam! & inanes nostras contentiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corruunt; & antè in ipso portu obruuntur, quàm portum continere poterunt.

Indiender erghens een voester-kindt van hope te vinden is, seckerlijck den alchimist moet voor sulcx ghehouden werden: want aen niemant en heeft oyt dese glibber-gladde Goddinne soo seer den honich om den mond ghestreken, als aen dese soorte van menschen, dewelcke, schoon sy-lieden hun ten diepsten menichmael inbeelden tot het hoochste van haren wensch gekomen te zijn, en allen oogeblick dien wonderbaren steen, in sijn geheele volkomentheydt, voor haer meynen te sien; even wel nochtans, allt op een toegrijpè komt, so verliest sich veeltijts haer groote inbeeldinghe als tusschen hant en tant, doch wederom, ghekelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, na de lesse van haren Geber, die voor een grontstuck van dese konste stelt een onvermoeyelijcke hals-sterckigheydt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren steen, daer haren poët Augurellus aldus van schrijft:

Schoon al de Zee quicksilver waer,
En dat ghy, in haer diepsen, maer
Een stuccken steens eens werpen wout,
De gantsche zee waer enckel zout.

'T is beter, met wyse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dingen, die gemeenlijck alrijde anders, als men meynt, uyt vallen.

Als ghy naer een saecke tracht,
Hoe de ho'op u meer belacht,
Hoe de spijt u dieper byt,
Als het hopen u ontglijt.

Francis. Guicciard. Hist. lib. 1.

Plerumque hominũ proprium est quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facile fingere.

*Ick ellendich mensche! wie sal my verlossen van dit lichaem
des doots? Ick dancke God door Iesum Christum.*

Ick lach eens uytgestrect in bangheyt mijner zielen,
Ick sach een open graf, de doot vvas op mijn hielen,
De helle stont bereyt, als met een open mont,
So dat ick (vvaer ic socht) geen raet of rust en vont.
Maer inden meesten noot doen is my troost verschenen,
Mijn druck (danc hebbe God) mijn commer is verdvvenen
Siet! als het diepste leet tot aen de ziele rijft,
Dat even is de vvegh die ons den hemel vvijsft.

In agone, liberatio.

Quam prope me stygio nuper canis ore vorabat!
Quam prope tartareis faucibus esca fui!
*Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Praeque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in undis,
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, pone metus; quae ducit ad aethera calles,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.*

2. TIM. 4 16.

*Nul ne m'a assisté en ma premiere défense, ains tous m'ont
abandonnées. Mais le seigneur m'a assisté & m'a fortifié.*

LA mort me talonnoit, il ne falloit já guerre,
j'Estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

IN AGONE, LIBERATIO.

*Sceleratos ingenti plerumque improbo-
que somno frui, ac in atramque aurem
dormire; pios contra dissidio interno ex-
agitari quid mirum?*

*Parcere subjectis, & debellare super-
bos*

*& principi huius seculi, diabolo inquam,
solenne est. Quamdiu enim robustus ille
possessioni suae incumbit, omnia ibi placi-
da ac tranquilla sunt: at simulatque for-
tis fortiori succubuit, omnia in tumultu
sunt, cunctaque sursum, deorsum agun-
tur. Quid te excrucias, mens pia? Non
ex peccato sensus peccati est; corruptio-
nem tuam non per corruptionem, sed ex
gratia percipis. Timor enim Dei eodem
modo vulnerat, inquit Augustinus,
quemadmodum medici ferramentum; id
putredinem tollit, & videtur quasi vul-
nus augere; nam dum putredo esset in
corpore, minus erat vulnus, sed periculo-
sum; accedit ferramentum medici, mi-
nus dolebat illud vulnus, quam dolere mo-
do, cum curatur. Sed ideo plus dolet, ac-
cedente medicina, ut nunquam doleat, suc-
cedente salute. Periculosum fortissimis
imperat dux. Nunquam impugnavi de-
bilitatis est.*

TEn is niet te verwonderen, al sien wy som-
wylen de goddloofse gherust, en goeds
moets daer henen gaen: de vrome daerente-
ghen met innerlijke aenvechtinghen gequelt
te zijn. Niemandt en doet oorloghe aen, de
ghene die hem onderdanich zijn: den duyvel
en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de
overhantgegeven hebben: So langhe als dien
stercken ghewapenden sijn varen bewaert, soo
iffet al in sulte: maer als den stercken van een
stercker bestreden en overwonnen werdt; dan
ister al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godt-
vreesende ziele? Ten is niet van de sonde, dat
ghy u sonde ghevoelt: 't is van Gods ghenade,
niet van uwe verdorvenheydt, dat ghy uwe
verdorvenheydt ghewaer wert. De vrees des
Heeren, quelt den mensche, seydt Augustinus,
op de selve wyse, gelijk de vliem de etterbuy-
le, sy schijnt wel de wonde grooter te maken,
maer sy jaechter den etter en dracht vuyt, want
terwylen die vuylicheydt noch in het lichaem
lach, was de wonde, 'tis waer, wel kleynder,
maer veel sorgelijcker, sy is veel pynelijcker,
nu daer de vl em by komt, als te voren cerder
den meester aen quam: maer sy is daetom pyn-
nelijck, terwylen dat mensche meester, om datse
niet meer pynelijck zijn en soude alse genesen
is. Een veltoverste sendt sijn kloeckste gassen,
ter plaatsen daer het ghevaer alderheest is.
Nimmermeer bestreden te werden is een teyck-
ken van swackheyt.

*Niemant treter in ghevecht, met sijn
knecht,*

Maer met die hem tegen streven:

Die den duyvel wederstaen, tast hy aen;

Niet die na sijn wetten leven.

IACOB. 1. 10.

BEatus vir, qui suffert tentationem:
quia cum probatus fuerit, acci-
piet coronam, quam repromisit Deus di-
ligentibus se.

BRADFORD.

SI ad superos iter tendere velis, ad infe-
ros prius navigandum est: cuncta enim
Dei opera sunt in medijs contrariis.

TVRPE SENILIS AMOR.
XXXIII.

SEN. IN PROVERB. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

GLOSSA CORP. GALLIC.
C'est chose aussi folle & de voir le
gendarme qui va au baston, que l'a-
moureux qui ne peut marcher sans aide.

HORAT. **D**esine dulcimum
Mater serva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Tam durum imperiis. abi
Quo blande juvenū te revocant preces.
Gherim-

DE roos, daer menigh dier quam eertijts om gevlogen,
Staet nu, eylaes en treurt, van niemant aengetogen,
Geen witje sitter op, geen bietje suyghter aen,
En vraeghje, waerom dat ? haer bloemtjen heeft gedaen.
Pleeght liefde, soete jeught, en stelt u om te paren,
Dat is het rechte vvit van uvve groene jaren;
Mint eer u bloemtje ruyft, of na der aerden duyct;
V beste goet verslijt, al vvortet niet gebruyct.

*t Is den aert vande bien op gheen dorre rosen of bloemen haer te setten. Plinius.

Turpe senilis amor.

F*Rondibus irriguis, violisque recentibus haret,
Perque novos flores lata vagatur apis †:
Si qua rosa est, quæ lassa comas collumque remisit,
Præterit hanc, dulces nec petit inde favos.
Nullus amans canis dat florea ferta capillis,
Dat vetule fronti basia nullus amans.
Parcite formosè nimium diu parcere formæ,
Turpe puella senex, in sene turpis amor.*

† Apes à marcidis floribus abstinere solent: mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus infidunt.

Vieille fleur gist sans honneur.

IAmais voit-on l'amour, iamais voit-on l'abeille
Aller cueillir font miel sur rose trop vieille:
Aupres la fresche fleur la mouche faict son tour.
A l'aage verdelet convient le doux amour.

Gheen dorre blom, is wellekom.

VAnneer de versche roos eerst uyt begint te puylen,
 Al wat om bloemen vliegt dat soeeter in te schuylen;
 Maer alse neder helt verwonnen vanden tijt,
 Soo komter niet een bie die haer om honich vrijt.
 Siet daer een oudt gebruyck ontrent de groote staten,
 Het rijk dat onder leyt dat is terstont verlaten;
 Een yeder vvijeter van, oock die het eens verkoos:
 Men soect geen honich raet als by de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

A*Rcanas procerum technas, & principis artes,
 Furaque regnandi nosse putantur apes:
 Floribus hæ nitidis, violisque recentibus hærent,
 Languida si qua rosa est, incommitata jacet.
 (Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
 Non homini tantùm stat sua fixa dies.)
 Quid tibi cum miseris? sælicia sædera quare;
 Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.*

De rose flestrie nul se soucie.

LA rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
 Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;
 Voila un traict d'estat; l'abeille nous apprend
 Que joindre ne se faut au prince declinant.

NE IN

Homines politici cum de faderibus
Hac societatibus principi vel reipub-
lice querendis ac ineundis, deliberant
eodem ferè modo, quo Photinus coram
Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari
solent,

Dat poenas laudata fides, cum sustinet, inquit,
Quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
Et cole foelices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solet maxima
belluarum; sic & magnates. In caducum
quippe parietem si quis inclinæ, & ipsum
ruere, & parietem evertere mutuaque se
se ruina conficere sepe compertum est.
Certè tam in publicis, quam in privatis
negotiis, quocunque se fortuna, eodem
etiam favor hominum sese inclinæ, ait
Trogus.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

In quam domum, inquit, vespillationes
veniant, signum est funeris; reipublica
labentis, ad quam fulciendam adhibentur
socii debiles, ac miseri; querunt ii

Qua cum gente cadant.

Societatem autem civilem jam ab initio
utilitas concivit, & continet. ait philo-
soph.

Staets-luyden, soo wanneermen in bedenc-
Sken leyt wat verbonden ende vrientschap-
pen voor princen gheraden zijn, oft niet: ple-
ghen veeltyds te reden-kavelen, ghelijck Lu-
canus schrijft dat Photinus, inden raedt van
Prolomeus coninck van Ægypten, teghens
Pompejum ghedaen heeft, aldus sprekende:

So ghy wilt mengen uwen staet

Met yemant dien het qualijck gaet,

Soo weet dat hy met sinen val

V licht daer henen trecken sal:

Dus soeckje niet te zijn bespot

Soo voeght u by het beste lot.

De elephanté zijn niet gewoon anders, als een
ryfende soone aen te bidden: de groote volgen
den aert van dat groote ghedierde. 'T is for-
gelijck op een wanckelbaren muer te steunen,
mits men lichtelijck den muer soude doen
vallen, en selfs daer onder blyven. 'T zy in ge-
meene, 't zy in bysondere saecken, weiwaerts
'gheluck, derwaerts draeyt en neycht haer
oock de gunste der menschen. Niemandt, die
vrientschap soeckr, voecht hem by den ellen-
dighen. Om onderlinghe nutticheyts en voor-
deels wille wonen de menschen by malcan-
deren; de eene hant wascht de andere, om dat
se selfs schoon soude werden: den man neemt
de vrouwe, de vrouwe den man, yeder om ey-
ghen ghemack wille. Ende hier in beltaet den
bandt des buigherlijcken levens, seydt Ari-
stoteles.

LVCAN. LIB. 8.

..... Fatis accede, deisque;
Et cole foelices, miseros fuge.

LISP. CIVIL. DOCT. LIB. 6.

Socios legi suadeam qui utibiles & vi-
ribus, & loci opportunitate, esse pos-
sint: nam infirmis aut miseris quid te
jungas?

*De vrouwen dat sy in reynen kleede haer selven verciere
met schaemte ende maticheyt, &c.*

GHy claegt ons moye Trijn, en toont u gants verbolgen
Dat u tot vuyl bejagh de Venus janckers volgen;
Wel, kint, na miin begriip, het is u eygen schult;
Ghy zitt te veil gecleet, en al te vveyts gehult:
Ey let eens hoe de bien ontrent de rosen svveven
Tervuil zy hare jeught so vveligh open geven;
Let hoe in tegendeel het dorre bloemje rust;
Siet! aen het sedigh cleet en vvrijft geen vuyle lust.

Auferrimur cultu.

S*Curra pudicitiam ne quis tibi voce laceffat,
Consilium pascis saepe, Tryphaena meum:
Adsit ubique pudor; castique modestia vultus;
Hac lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabro,
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes; aliò mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.*

ECCL. 11. 4.

*Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne
t'esleve point au jour de la pompe.*

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur pratique;
L'abeille ne s'assit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche a ceux d'un humble cœur:

ESto cultu modicus (ait ex anti-
quis aliquis) sermone facilis, ore
probo, animo verecundo. Hone-
stum sanè ei vile est, inquit roma-
nus philosophus, cui corpus nimis
carum est. Hinc Virgines Vestales,
elegantiori cultu ac vestitu decora-
tas, in suspicionem invise virgini-
tatis vocatas olim à Romanis suis-
se, legimus. Judicabant enim viri
prudentissimi non modò tacitum in-
dicium mentis non satis pudicæ, ve-
rùm etiam apertum lenocinium ve-
stibus inesse, quo lascivi juvenum
oculi allicerentur, ac in libidinem
raperentur; ut enim hederam su-
spensam viri venalis indicium,
ita cultum immodicum pudicitie,
arbitrabantur. Dicamus ergo, tur-
pe christiano esse, cum animam ha-
beat, captare laudes ex corpore,

VEest (seyt een vande oude)
matigh in kleedinghe, ghe-
meensacm in sprake, heus van mon-
de, eerbaer van herten. Die te veel
houdt van sijn lichaem, houdt wey-
nich vande eerbaerheyt, seyt Sen. De
nonnē vande Goddinne Vesta wer-
den by de Romeynen in verdacht-
heyt gebracht van oneere, soo haest
de selve eenige nytwendicheydt in
hare kleedinge bestonden te betoo-
nen; want sy oordeelden dat het nyt-
mytende cieraet, niet alleenlicj was
een stilswijghende teycken van een
wulps gemoet, maer sels een open-
bare aenlockinghe van alle dertele
oogen: want gelijk het uythangen
van de veyl-krancken voor de her-
bergen, een teycken is datter wijn te
koop is, so meynden sy dat een uyt-
wendig kleet een peyl was van veyle
eerbaerheyt. Laet ons dan besluy-
ten, dattet voor een Christen niet en
voeght eere te soecken uyt de ver-
cieringhe des lichaems, terwylen hy
wat anders heeft dat mer beter reden
by hem behoort verciert te werden,
namentlijck de ziele.

I. PETR. 3.

Mulierum ne sit extrinsecus capilla-
tura, aut circumdatio auri.

THEOPHRAS.

Mulier nec alios videre, nec ipsa vi-
deri debet, si eleganter ornata; u-
trumque enim ad res inhonestas incita-
mentum est.

S I B I

SIBI NEQVAM, CVI BONVS.
XXXIV.

Ovid. Lib. I. *Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet.*
 de Remed. *Lude, decent annos mollia regna tuos.*
 Amor. ad Cupidinem. *Cur aliquis rigido fodit sua pectora ferro?*
Invidiam cedis pacis amator habes.

HIERON. **A**mor immoderatus ipsi amori novissimè inutiles facit : nam
 quum fruendi cupiditate insatiabili quis flagrat, tempora suspi-
 cionibus, lacrimis, querelis perdit, otium sui facit & novissimè sibi est odio.

Sich

Sich self quaet, niemant nut.

VRijt met een lustig hert. Waer toe bedroefde sinnen?
Doet als het velthoē† plach; dat weet hem vet te minnē;
Doet als het geestich dier†, dat aen den rijcken Nijl
Eet sat, en niet-te-min bedient den crocodijl.
T is dwaefheyt, soete jeught, en rechte vise-vasen,
Door al te grooten brant te quelen of te rasen:
Ghy, die een frissché maeght uyt reyner minne dient,
Belieft haer na den eysch, maer blijft u eyghen vrient.

* La perdrix s'engraissit a couvrir la femelle: Plutarch.

* Van dit voghelken trochilos ghenamr, siet Plin. lib.8. cap.5.

Sibi nequam, cui bonus.

STultè aliquis nimio languet miserabilis igne,
Stultè aliquis tigno flebile pendet ornis.
Sit tibi cura tui, dum te concedis amicæ;
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?
Se quoque curat † avis, tibi dum, crocodile, ministrat;
Et perdix, veneris munere, pinguis abit.
Et curare cutem potes, & servire puellæ:
Quod nimis, ut passim, sic in amore nocet.

* De trochilo sive aviam rege crocodilo dentes scalpente & se saginante consule Plin.
lib.8. cap.25.

Sois serviteur, sans crevecœur.

VEus estre sage amant? va t'en de telle sorte
Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapporte:
Va suy le roktelet, lequel est si habil,
Qu'il se rapaist, alors qu'il sert au crocodil.

Cc

Onder

E En voghel wel bekend ontrent de nijsche ſtranden
 Bedient den crocodil, en peutert hem de tanden,
 Hy ſviert ontrent het beeft, vvaer dattet henen gaet,
 En ſiet ! hoe ſchoon het dient, ten ſoect maer eygen baet
 Al ſchreut men overluyt ; Diane van Ephesen
 Gaet let eens vvatter ſchuylt, het ſal vvat anders vvafen :
 Neemt hier op u gemerck, vvie ſloet gelijck een ſtruys,
 En dient de landen niet, maer eer ſijn eyghen huys.

Publica prætexuntur, privata curantur.

A *Egipti cum pinguis ager, tibi bellua nili,
 Nilus & ipse pater prandia bina dedit,
 Regulus ut dentes curet tibi, guttura lustrat ;
 Scilicet: at saturo ventre recedit avis.
 Fana licet jactet Demetrius alta Diana †,
 Nil nisi privatas pectore versat opes.
 Res agis ipse tuas, bone vir, dum publica tractas,
 Idque patet, recedas cum gravis ære domum.*

* Act. 19. 35.

A la court du roy, chacun pour ſoy.

R Obin fait grand devoir, tout pour la republique,
 Ainſi le dit il, mais remarquez ſa pratique
 Vous trouverez en fin qu'il ſoit un vrai trochil,
 Lequel s'eſt engraiſſi ſervant au crocodil.

NON

NON ID AGIS, QVOD AGIS.

Praestat tales, inquit Tacitus, reipublica adhibere qui pares negotiis, neque supra sunt, hebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius reipublicae administrare, multis creditum est. (Thucyd. lib. 3.) Ob rationes, inter alias, quia multiplici cautione (si mala fide eos agere contingat) nimisque callide artes suas tegant, & specioso reipublica pretextu, suas res agant; adeo ut vel emunctissimae naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus, chi da il consiglio, inquit, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. Dic, quaso, trochilum dentes crocodili sedulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis non credat? ingenui autem isti, & paulum modo supra vulgus, stratagemata huiusmodi vel omnino non timent, ingenio suo diffisi, vel non tam caute, quin facile detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes sectabatur, & rursus vitia oderat; ab optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum metuebat, inquit Tacit.

Tis best, seydt Tacitus, de soodanighe in dienste vanden lande te ghebruycken, die wel mans ghenoech zijn om haer saecken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten overvlieghers; want, ghelijck Thucydides meynt, ronde ghellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen seydt) en die recht uyt, zijn immers soo dienstlich totte beleydinghe van 's landes saken, als de spitsvinnighe hayrklyvers. De reden daer van is, onder andere, dat dese scherp-voghels, alse qualijck willen, al te veel kromme spronghen ter hant hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande gemeente te bewimpelen, als wetende so behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van 't gemeene te bekleeden, dat sels de sneeghste van allen niet en kunnen mercken waer't vast is. Daer in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstanden ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichrelijck achterhaelt, en betrapt. So is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmytende deuchden, hatende oock soodanighe ghebreken: vieefende van de beste eyghen ghevaer, vande quaetste gemeene schade.

*Wat zijnder al gheslepen gasten,
Soo afghericht om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't gemeen!
En siet! tis maer voor han alleen.*

LISP. DE CONST. LIB. I.

Vidimus agrestes saepe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum deservit, eosdem servoca & examina, reperies unumquemque iimuisse ditia: at segeti & agellulo suo (& infra) mundus

universus exercet histrioniam (ait Aristot.) comœdiam, ô boni luditis, & veluti personâ patriæ rem privatam curatis.

MICH. MONTAGN.

Quelque personage que l'homme joue, Qu'il joue toujours le sien parmy.

*Daer wandelen vele, wiens God den buyck is,
dewelcke aerts ghesint zijn.*

WAnneer de crocodil is sat en vol gefopen
So komt tot sijnen muyl een vogel ingekropen
Die suyvert hem den mont, en al om vveyngigh aes:
Wat gaet het beesken aen? voorvvaer het is te dvvaes.
Maer segh eens, arrem dier, ist niet een beter leven
Te nutten slechter kost, en vry te moghen sygeven?
Hoe geeft sich menigh mensch tot alle vuyl gebruyck!
En al dat maer alleen ten dienste vanden buyck.

O prodiga rerum luxuries!

D*Um satur, ad fulvas Nili crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus, ore trahens haerentes dentibus escas,
Reliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno?
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satanae praestamus, & orbi:
Vah pudeat! solus premia venter habet.*

PROVERB. 9. 17.

*Les eaux desrobées sont douces, & le pain prins
en cachette est plaisant.*

AS tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friande,
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
Prostituant ton cotps au monstre si hideux?
Qui sert aux appetits, ô qu'il est est malheureux.

O PRODIGA RERVM LVXVRIES!

SI quoties cibum sumimus, non voluptatis potius, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum pernicies foret gula. *Avem aliquam (vah dementia!) milles pasimus, ut semel ab ea pascamur; quod verò æterni alimenti occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigida dignamur. Terram, ac mare scrutamur, ut cibis exquisitis corpus saginemus; ut anima benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quàm ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? Sapientia in sacco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio humore distuentes nil ferè præter bufones, ranas ac hydros generare solent, utpotè frugibus ferendis inutiles. Venter mero astuans, inquit Hieron. desumat in libidinem. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat medicus; ut ingenio, philosophus; ut animæ, theologus. Si omnibus & singulis benè velimus, ipsa colenda est.*

IN dien den mensche, terwylen dat hy besicht is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den nootdruft, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijs ophiel met den hongher: voorwaer hy en soude niet bescha-dicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulficheyt in sijn ghemoet. Wat een dwaelheyt! men spijst een vogel duy-sentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden: ende aen het gene, dat ons voor eeu-wich soude kunnen spyfen, en weetmen nau-welijcx een koude soop waters te wille. Men dootsnuffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijt en neemtmen nau eens de pyne sijn eyghen selfs recht te onderfoecken, op dat de ziele haer rechte bekomste hadde. Seker-lijk hy betoont hem der zielen onwaerdigh te zijn, die meer te doë heeft met sijn lichaem, als met haer op te koesteren. Wat voeghter doch een mensche minder als den buyck, ende 't ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheydt (seyter een wijs man) woont in't drooge, niet in poelen of mo-rassen. Al te vochtighe landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zijnde tot goede vruchten. De buyck opvallende van overdadicheyt, werpt niet uyt als schuym van onkuyscheydt. De medecijn leert sparigheydt goet te zijn voor het lichaem: de wijsgerighe voor het verstandt, de leeraer der Godheydt, voor de ziele. Willen wy alle ende yeder van de voorschreven dinghen goedt doen, laet ons niet maten sparigh zijn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.

GUla paradysum clausit, primozeni-turam vendidit, suspendit pistorem, decollavit baptistam: Nabuzaidam prin-ceps coquorum templum incendit, & le-

rusalem totam evertit. Balthasar manum contra se scribentem conspexit in con-vivio, & eadem nocte interfectus est à Chaldeis.

LVDITE, SED CASTE.
XXXV.

PLVTARCH. **F**ormosas intueri iucundissimum, tangere autem & tractare sine periculo non licet.

PLAVT. TRIN. *Amor latebricolarum hominum corruptor.*

CIC. PRO **D**etur aliquid aetati, sit adolescentia liberior, non omnia vor-
MAR. CÆLIO. **D**luptatibus denegentur. Dummodo illa in hoc genere prescrip-
tioque moderatioque teneatur, parcat iuventus pudicitia sua, ne spoliet alicnam, ne
probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.

Draeghje

Siet vvat een egel doet om sijnen cost te rapen,
 Hy vvort ghelijck een bol, en blijft so liggen gapen:
 Wel aen nu, muysen springt; maer schout het duyfter gat,
 Want vvie het hol genaect die is terstont gevat.
 Speelt heus en open spel, vvant alle sluypers hoecken
 Zijn lagen voor de jeught, en plagen voor de doecken:
 Men schildert Venus vvicht van oude tijden blint
 Om datmen sijn bejagh veel in het duyfter vint.

Ludite, sed caste.

M*Uribus insidias glomeratus echinus in orbem
 Dum struit, effingit, quâ locat ora, specum:
 Vicinas mures saliunt impune per herbas,
 Ficta sed excurrat si quis ad antra, perit.
 Nostra Venus purasque manus, & pectus honestum
 Exigit, & tenebras ac vada caeca fugit.
 Plēctitur obscœnis qui furta tegenda latebris
 Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.*

Rire sans mal-engin.

NVI mal ont les sourys, & sentent nulle peine
 Iouians au descouvert, & sautants par la pleine:
 Mais les voilà-perdus, en devenants fripons,
 Au jeus il faut garder d'honesteté les gonds.

Het kleyn verdragen, om 't groot te bejagen.

DE egel vvort een kloot, en gaet soo leggen gapen,
 Om door een open mont den kost te mogen rapen
 Doch of hy schoon een muys vry dichte by hem siet,
 Hy des al niet-te-min en roert sijn leden niet;
 Maer komt het weligh dier hem inden mont te dwalen,
 Soo moet het metter doot sijn eerste spel betalen:
 Een die bedriegen vvilt verdraeght ten eersten vvat,
 Tot hy eens sijn bejagh met vollen monde vat.

Parva patitur, ut magnis potiatur.

F*ft globus, inque globi medio caput abdit echinus,*
Et vaser in parvum contrahit ora specum:
Tegmina mus spinosa, peti se nescius, ambit;
Et vagus impune fertque refertque gradum;
At cecas ineat latebras, & non sua, lustra;
Tum demum in praedam promptus echinus erit.
Ut fallat tunc cum pretium putat esse laboris,
Præstruit in parvis fraus sibi magna fidem.

Supporter peu, pour emporter tout.

QVant l'herisson les sauts de la foury supporte,
 Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.
 Au fin regard, quirant de son droit quelque bout,
 Jamais ne sie, car c'est pour ravir le tout.

PARVA

PARVA PATITVR, VT MAGNIS POTIATVR.

Appositè ad ævum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilmente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. Nemo, inquit, facilius fallit, atque ille, qui in famâ est non fallendi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius injùstitiæ nulla capitalior, quàm eorum, qui, cum maxime fallunt id agunt, ut boni videantur. Scorpium, si manu tractes, ludere paulisper videtur at mox obliquâ causâ ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonæ fidei actus aliquot pramittere, mox ledere. Qui aucupantur, aut venantur, facilius fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colentes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero, simulationum involucris tegitur. & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulentis; frons, oculi, vultus, persæpe mentiuntur, oratio verò sæpius Vigor ingentibus negotiis par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostentat, inquit Tacitus. Cave, cave vulpiones istos.

Niemandt (seydt Guicciard.) bedriechter lichtel jcker een ander, als den ghenen die den naem heeft van niet te bedrieghen. De schorpioenen by yemant ghehandelt werden, de, schynen eerst wat te spelen, maer terstondt daer na gheven sy een doodelijken steek. Die sijn bedroch, met bedroch begint, en is in verre nae de slimste bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgeveerdicht en geslapen zijn, senden eenighe handelinghen van goede trouwe als voren uyt, ende spelen daer na eerst haer personagie. Voghelaers ende jagers vangen dan best en meest, wanneer sie, als maec slechtelijck voorby gaende, oft eenich landtswerck schynen te doen. Gedierre onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheyt, datmen hun ghelooft gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, taltten in't vet tot aen de kneuckels toe. In't korte, hoe een bedriegher voor min bedrieghlijck werdt aegheken, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenich mensch voor goet vermaert,
Die midd'ler tijt is quaet van aert,
De sulcke door sijn slimmen gheest,
Bedrieght de werelt aldermeest;
Want op een lincker diemen kent,
Heeft yeder een het oogh ghewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die deughdzaam werdt gheacht.

PERS. SATYR. 5.

Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

LIVIVS.

Fraus in parvis fidem sibi præstruit, ut, cum opera prætium est, cum mercede magna fallat.

*Wveest nuchteren, waecckt; v'vant de Duyvel gaet om te
soeckende wie by verfinde.*

DE egel kent den muys en sijn ghemeene ganghen
En vveet daerom het dier ooc met ghemack te vanghen
Hy toont den muys een hol en tis zijn grage muyl
En siet in korten tijdt het dier is inden kuyl
De vyand vande mensch heeft even dese vonden,
Hy kent ons inder aert, hy vveet ons lieve sonden;
En die nae vrouvven helt, die v'vorter door bekoort:
En v'vie den v'vint bemint, die v'vorter in ghesmoort.

Objecta movent.

F*It globus, insidias muri dum tendit echinus;
Et jacet immoto corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, init.
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat orci;
Illius objectu pectora nostra trahit.
Larco cibi capitur, vinosus imagine bacchi;
Virginis aspectu mota libido furit.*

*Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduit Eve par sa ruse, sembla-
blement en quelque sorte vos pensées ne soyent corrompues.*

LE satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,
Dont les souris aux champs le herisson abuse:
Il scait bien quel peché chacun caresse au cœur,
Par là il nous assaut. O! garde le malheur.

Internas animi cogitationes diabolum non videre, certi sumus, iuquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantum dyndicat, ad quem dicitur; Tu solus nostri corda filiorum hominum: eum tamen ex indicijs signisq; exterioribus naturales hominum inclinationes probe callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facile colligitur, quod tam artificiosè laqueos pro cuiusque ingenio norit disponere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cuiusque escam preparat. Non uno modo avem fallit auceps, sed has fistula, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius unicuiusq; mores, & cui vitio propinqui sint, intuetur (ut verè Ambros.) ac talia homini objicit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac letis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam calido ac calido, resistamus? certè cum nobis sit pugna adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitia, adversus arma diaboli, quid restat nisi ut induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.

VVY zijn des seker (seyt Augustinus) dat de duyvel de innerlijcke ghedachten des menschen geenfins en weet: want de gheheymenissen des harten, zijn dien alleenlijck bekennt, tot welken gheseyt is; ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyant de natuerlijcke beweginghe van yder mensche, door het uytterlijck ghebaer, bekent is, kan selfs daer uyt afgenomen werden, dat hy so doortrapelijck sijn laghen weet aen te leggen, naer eens yders innerlijckste ghenegentheden. De vischer en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. De voghelaer weet schier elcken voghel met een sonderlinge grepe te verrassen; 't Gaec mede soo met onsen vyandt. De duyvel (seyt Ambrosius) weet na te spooren tot wat sonde yeder van ons meest genegen is, ende daer nae leyt hy zijn laghen aen. Den blymoedigen sal hy ghemeenlijck komen bespringen met vleeschelycke luiten, ydelen eersucht, ofte diergelijcke sonden. De ghene die harder van aert zijn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreetheyt. Wat raed? sekerlijck nademael wy te doene hebben tegens overste, teghens machten, tegens geestelijcke boosheden: int korte, tegens de wapnen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapnen Godes.

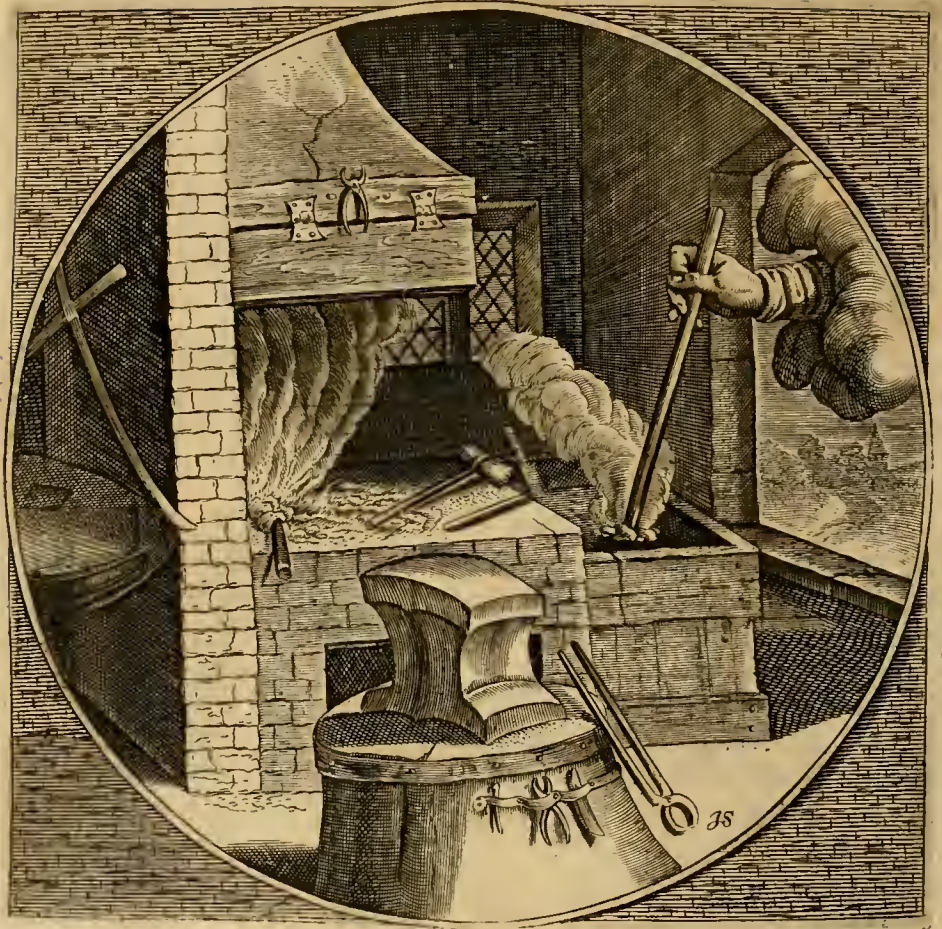
Na ons sinnen zijn gheneghen,
Komt de duyvel ons beweghen:
Ionghe menschen, weeligh bloet.
Brenghet hy wellust in't ghemoet:
Droeve sinnen komt hy quellen
Met wanhoop, en anxt der hellen:
Heete brcynen dringht hy voort
Tot ghevecht en wreede moort.

GREG. LIB. 29. MORAL.

Prius complexionem uniuscuiusque adversarius perficit, & tunc tentationis aquos apponit. Alius namque letis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quid ergo adversarius occultis facile capeat, vicinas complexionibus de-

ceptiones parat: & quia latitia voluptas proxima est letis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus poculum discordia porrigit: Et quia timidi supplicia formidant, parentibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspiciat eos ad quacunque voluerit blandis favoribus trahit.

ODIT AMOR MEDICVM.
XXXVI.

OV I D. **S**entit amans sua damna ferens, tamen heret in illis ;
Materiam culpæ præsequiturque sue.

L'Amour est un plaisir si doux,
Le mal en est si desirable,
Que je me dirois miserable,
Si j'estois exempt de ses coups ;
s'il faut mourir un jour,
Je veux mourir d'amour.

VV Anneer de smit het stael gaet in het vvater, steken
Om door het koele nat den brant te mogen breken,
Siet vvat een vvonder ding! het maect een groot gerucht,
Het schijnt of dattet kijft, of immers dattet sucht.
Moet niet de minne-brant een seltsaem plaghe vvesen!
Hoe seer de minnaer klaeght, hy vveest te zijn genesen;
'T is dvvaesheyt hier een vrient te trecken uytte pijn,
De siecke schout behulp, en vvil ellendigh zijn.

Odit amor medicum.

F*Errea massa rubens, furvis educta caminis
Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
Sibilat, & totas implet stridoribus aedes;
Hoc indignari, vel gemuisse Voces.
Omnis amans rapidis uri sibi pectora flammis
Et gemit, & dominae saepe recantat idem:
Hunc aliquis sanare velit, subit ira: quid hoc est?
Infelix medicam respuit aeger opem.*

Qui guerrit l'amant luy fait tourment.

LE fer du mareschal, quand on le veut esteindre
En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
Offrir a l'amoureux fanté, est tout en vain;
Car il se plaist au mal, & ne veut estre sain.

't Zijn stercke beenen, die vveelde draghen.

VVanneer het yser gloeyt tē midden inde kolen,
Bevochten vande vlam, en in het vyer verhole
Dan buyght het als een was; maer raectet in het nat,
Strax heeftet wederom sijn harden aert ghevat.
Hoe dwēe is ons de ziel vvanneer ghevvisse slaghen
Oms treffen aen den gheest, of inde leden plaghen!
Wy leven nae de tucht soo langh dē roede slaet,
De mensch is alderbest vvanneert hem qualick gaet.

Superba foelicitas.

SVnt humiles animi rebus plerumque sub arctis,
Et rigidos mores fata sinistra fugant:
Res ut leta redit, mens ebria surgit in altum:
Optima sors homini pessima corda facit.
Anne vides? chalybs mitescit in igne metallum,
Dum fornax rapidis follibus acta gemit:
At faber hunc tollatque feco, mergatque sub undas;
Major erit subito, quam fuit ante, rigor.

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fournaise
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en defaite,
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
Tu le verras soudain tout eslevé de cœur.

SVPER.

Qui necessitate magis, quam voluntate ad vita temperantiam accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium (ait Halicar.)
 eaq; genuina humana natura descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente degustamus, quamdiu metus premit; & contra, ex sententiâ Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis. Vidimus pueros, dum sœvit tempestas, sub arbores confugere, ibique quietè sese continere; serenitate verò subsêcutâ affugientes, ramos arborum per lasciviam avellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum perfugium est, vitia devovemus, vitæ sanctimoniam præferimus: at vix dum afflictio desêvit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimumque fit illud Pœtæ,

Raræ fumant felicibus aræ.

Deghene die meer door noot, als door wille een machtich leven ter handt trecken, soo haest de dwarfgh wech is, gaen weder den ouden karre-pat in, (seyt Halicar.) sulcx is de rechte afbeeldinghe vanden aert der menschen: want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in ancxt zijn; en in teghendeel van dien soo de sœcken weder beginnen wel te gaen, terstont weyckt de dertetheyt weder uyt. De kinderen ter wijlen het onweer raect, loopen onder de boomen schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alst moy-weder werdt, scheurense de racken van de boomen af, en loopeo daer henen. De mensch plach in tegenspaet sijn toevlucht tot Godt te nemen, 'rhoofst te laten hangen; als een bieest: maer soo haest alst hem beter gaet, het hoofst inde windt te steecken, ende als voren sijn oude ganghen te gaen. 'tIs midtsdien waer 'teghene den Poët seyde:

Soo lang de mensch is fray en kloeck;
 Soo leyt de Gods-dienst in den hoeck;
 Maer als men valt in teghenspoet,
 Dan heefst men God als by den voet.

VIRG.

Nescia mens hominum fati sortisque futura?
 Et servare modum rebus sublata secundis.

TERENT. HEAVTON.

Nam in metu esse hunc, illi est utile.

Is dat

Jst dat ghylieden de kastydinghe verdraecht, God sal u als kinderen aengaen, maer ist dat ghylieden sonder kastydinghe zyt, so zyt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.

ALs 'tyfer leyt en gloeyt te midden inde kolen,
Men siet, men hoortet niet, het isser in verholen;
Maer so het yemant lescht, dan schijntet dat het klaegh,
En dat het eenigh leet, oock inde vreughde, draecht.
Als God de sijne straft, sy duycken ende swijghen,
Maer voorspoet in het vleesch die doet hun vreesē krijger,
Sy houden gantsch verdacht des vverelts loofen schijn,
En laet, ô God, mijn deel niet inde werelt zijn!

In lætis gemit.

I*Ngemit, in tepidis ferrum dum mergitur undis,
In flammâ, rapido dum calet igne, silet.
Mens pia divinas, sine murmure, sustinet iras,
Quodque gemat, cœli si cadat æstus, habet.
Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
Quid? mea sancte Parens, portio mundus erit?
Absit; & hîc potius fremat orbis, & orcus, & æther;
Dum mihi des alio gaudia vera loco.*

GAL. 6. 14.

*Iâ ne m'advienne que je me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur
Iesus Christ par lequel le monde m'est crucifie, & moy au monde.*

LE genereux acier est coi en la fournaisse,
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aise;
Le noble esprit chrestien gai en adverfité
Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité.

*S*uspecta est fidelibus, nec immerito, hujus seculi felicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere, ut cum agris medici; ij, malo jam inveterato ac incurabili, ad exitium aegrotos vergere dum considerant, omnia iisdem, in qua appetitus rapitur, dari permittunt; alijs contra, quibus jam melioris valitudinis spes affulgere sapit, succos amaros propinant, anxiam vietus ratione coercent, imò & (morbo interdum id exigente) arunt, ac secant. Deus quos servatos vult, hos stricte habet, reliquis ut lasciviant, permittit.

*P*ueris inter sese depugnantibus, si alterum à superveniente aliquo plagis excipi, alteram impunem dimitti videremus, castigantem vapulantis patrem esse optimam illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit sapiens) hunc corripit ac castigat, & quasi pater in filio complacet sibi, Proverb. 3. 12.

*T*gheluck en voorspoet deses werelts wert niet sonder redenen verdacht ghehouden by de godsalghe: want ten is hun niet of bekent dat Godt de Heere met ons ghen eenlyck also placht te handelen als de medecijnen mette siecken doen, de welke, oordeelende de sieckte ongheneselijck, en sie. de dat het niet den siecken wel haest mochte gedaen zyn, laten opentlicken toe datmen den selvē al te cten en te drincken gheve daer hy eenichius treck ofte lust toe heeft: aen andere daerenteghens, aen welcker ghesontheit sy nu meynen wat gewonnen te hebben, gheven sy bittere en walgelijcke drancken in, schrijven hun scherpe eetreghels voor, ja vliemense en ichroyense somwylen, als de sieckte sulcx vereyscht. Godt plachse t'onder te houden die hy behouden wil, die andere laet hy int wilde buyten den bocht springen. Soo wanneer der kinderen onderlinghe pluyckhayren, indien wy sien datter yemand vande omstande is eenen jongen uyt-kipt, ende den selven berispt, ofte met slaghen kastijr, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terstont met seer goet besluyt, dat den ghenen die slaet den vader, die gheslaghen werdt, des selfs sone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seyt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehagen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3. 12.

GREGOR. IN MORAL.

*S*ancti viri cum sibi suppetere prospera hujus mundi conspiciunt, pavidam suspitione turbantur: timent enim, ne hic

laborum suorum fructus recipiant: nec timent quod divina justitia latens in ijs vulnus aspiciat, & exterioribus os vultneribus curans, ab intimis repellat.

CHRYSOST. *Definitio amoris haec est, anima vacantis passio.*

LAERT. **D**iogenes dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus
LIB. 6. **P**otissimum occupet otio deditos: ita fit ut dum otio vacant, in
rem negotiosissimam incidant.

OVID. **Q**ueritur Aegistus qua re sit factus adulter,
In promptu causa est, desidiosus erat.

Die ledigh fit wort licht verbit.

DAer vvas geen vinnigh dier dat oyt de slanghe quelde,
 Soo langh sy besigh vvas te midden op den velde;
 Maer doen sy lagh en keeck, en socht maer tijt-verdrijf,
 Soo quam de lose spin, en viel haer op het lijf.
 De prickel vande lust die komt van ledigh vvesen,
 Dus vvie sigh besigh hout, die vvorter van ghenesen;
 De min ghelijckt de spin: : noyt mensch en is ghevont,
 Als daer hy sat en keeck, of doen hy ledigh stont.

Affluit incautis.

D*Vm prædas agit anguis, & ardua saxa pererrat,
 Ambulat innocuas, tutus ab hoste, vias:
 Hunc improvise perstringit aranea telo,
 Cum jacet, in molli gramina, fusus humi.
 Lascivas abigunt tractata negotia flammæ,
 Quis videt intentos rebus amore trahi?
 Cum vacat, & molli colit otia pectus in umbrâ,
 Tum patet, occulto tum subit igne Venus.*

Un cœur oisif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
 Lors, quant elle est au bois empesché de quelque œuvre,
 Le coup mortel, hélas! luy vient en reposant,
 Rien, que le cœur oisif, le fol amour surprend.

Ec 2

Die

Die niet ontſiet, is haſt te niet.

HOe magh de kleyne ſpin doch vechten mette ſlangen?
 Sy is te bijſter ſwack, om oorlogh aen te vanghen,
 Haer vyand is te ſterck; en des al niettemin
 Soo vvort de felle ſlangh vervvonnen vande ſpin:
 Vraeght ymandt hoe het koomt? de ſlanghe ſaght geleghen
 Vermaectt haer in het groen; de ſpinne daerenteghen
 Gantsch wacker inde weer beſtoockt het vinnigh beeft.
 O vreeſt doch voor eē menſch, die niet eē menſch en vreeſt.

Periculum venit, cum contemnitur.

I*Mbelli noceat cui mollis araneus ictu?
 Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
 Huic tamen incumbens vitrix dominatur arachne,
 Et vaſtum tenui perforat enſe caput.
 Unde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoſte?
 Languerat ſerpens, & vigil hoſtis erat.
 Quàm facile eſt ſtruere inſidias nil tale timentī!
 Eſt, quod ei metuas, cui metus omnis abeſt.*

Crains ton ennemy, bien que petit.

L'Araigne, bien que ſoit foible & petite beſte,
 Rompt neantmoins par fois au grand ſerpent la teſte,
 Qui ne redoute rien, eſt aiſement atteint,
 Crains pour un tel, amy, qui rien jamais ne craint,

EX

MAjores interdum copia sternuntur à minoribus, potentiores à debilioribus, ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquando minimarum avium fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quàm privatis, certissimum calamitatis initium est: solutè viventes undique patent, & oportuni injuria multas occasiones præbent insidiantibus, ait philosophus. Saepe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regesq;, perlevi momento, victi sunt, ait Livius. Inimicam sanè quamvis humilem, docti est metuere, ex consilio Seneca. Metus quippe prudentiam docet; quiq;, insidias timet, haud facîle in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsâ igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortuna inter beneficia firmetur. Timidi matrem nõ flere vetus adagium est.

Menichmael werden groote heyr-krachten van kleyne, machtighe, van swarke gheslaghen; seydt Halicarnas. Niet en isser soo vast, dar gheen ghevaer en lijdt, oock van het swacke.

De leeu wert oock selfs wel tot aes van het kleynste ghevoghelte, Wildy hier van de reden weten? Sorgheloossh-ydt, soo in ghemeene als eyghen laecken, is een seecker beginsel van onheyl.

Die sonder achterdencken leven, staen als open, en zijn onderhevich om ghehointte werden.

Verachte vyanden hebben menichmael een bloedighen slach veroorsaect, en machtighe vorsten en volckeren haestelijck onderghebracht, seydt Livius. En hierom is een vyand (hoe gheringhe hy oock zy) altijd te duchten.

Vreesfe leert wijsheydt, en die voor lagen beducht is, wert selden betrapt.

Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hoochmoet tot ghevaer; al sorgende ontgaet de wijse het quaet; Latet ons daerom houden mer ons out spreek woordt; Die niet en forcht, en heeft gheen eere; ofte met de by-spreucke vande oude Romeynen: de moeder van vreesachtighe ofte vervaerde kinderen schreyt selden.

IUVENAL. SAT. 6.

NVnc patimur longæ pacis mala, seviror armu
Luxuria incubuit, victumq;, ulciscitur orbem.

SENECA AGAM.

Victor timere quid potest? quod non timet.

BAVD. DISSERT. DE INDVC.

Nulli facilius opprimuntur, quam qui nihil timent,
Et imparati sunt ad resistendum.

*V*Vaecht ende bidt; op dat ghy niet en komt in
versoeckinghe.

VVanneer de leuye slangh is in het gras ghelegghen,
En dat de gulde Son komt over haer ghesegghen,
Soo is van stonden aen de spinne daer ontrent,
Die flux een boose strael haer inde leden prent.
Wie ledigh sit en gaept, en leuyert gantsche daghen,
Die lijt gheduerigh noot van duysent quade slaghen
Tot ondiens vande ziel. O vrees, ghesellen, vrees
De weelde schiet haer gif tot midden inden gheest.

*Q*uid dormitis? surgite & orate, ne intretis
in temptationem.

FRonde super viridi, radijs tepesactus Eois,
Otio dum serpens desidiosus agit,
Ex alto tenui se liberat aranea filo,
Et colubrum parva cuspide fundit humi.
Otia virus habent, & habet fors lata venenum;
Delitiis vitii mentis aperta via est.
Sperne voluptatum illecebras, puer, otia sperne,
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.

D'oisivité, tout peché.

ASfaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,
Si non quant il au bois, se laschement repose.
Nul est plus aisement du tentateur surpris,
Qu'un tel, qui a les sens d'oisivité saisis.

NE DIABOLVS TE OTIOSVM INVENIAT.

Vlij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel ut Bernard. cor hominis, sicut molendinum, volvitur velociter, & quidquid imponitur, molit; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt. Lapis non re volutus obducitur musco. Ferrum, nisi utaris, rubigine consumitur; aqua nisi moveatur, vitium capit; vestis seposita tinearum fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit sapiens Proverb. 24. 30. agrum hominis pigri, & ecce! totam repleverant urtica, & maceria lapidum distreta erat. Otiosas viduas notavit apostolus, 1. Tim. 5. ut verbosas, & loquentes qua non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, noverca virtutum, ait Bernard. Nihilq, in totâ vitâ ad eò bonam menti adversum, quam nihil agere. Semper aliquid honeste rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut diabolus ubi nos tentat, & vacuos nos inveniat.

HEt ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woonplaerse ofte vande deucht, ofte van ontucht; ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een mole, het draeyt ghestadelijck omme, ende maelt al watter wert inghebracht, maer indien ment ledich laet, soo verteert her sick selven. Door stillstant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy niet dickwils omghewentelt en werdt, is seer haest overloopen van mos en ruychte. Als het yfer rust, so roest her. Stillstaende wateren werden haest stinckende. Opgesloten cleederen crielelen van motten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herberghe van sonden. Een ledich mensche, des duyvels oorkuffen. Ick ginck, seydt de wijfseman, voorby den acker der leuyen, en fiet! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende de muyr was nedergefallen. Prov. 24. 30. De ledighe weduwen beschuldicht de Apostel als klapachtich, ende sprekende dat niet en betaemt, 1. Tim. 5. Int korte, ledicheyt is een moeder van beuselinghen, een stijfmoeder van deuchden. Laet ons dan sorghe draghen, dat, en God, als hy ons komt besoecken, en de duyvel, als hy ons komt quellen, ons besich moghen vinden, met eerlijcke oeffeninghen.

Een die voor quaet hem mijden wil,
En magh niet ledich zijn of stil;
Want tis ganisch seker ons ghemoet
Doet quaet, wanneer het niet en doet.

MATH. 13.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici.

HIERON. IN SERM.

Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facile capitur à diabolo qui bono vacat exercitio.

I. JEAN. 5. 18.

Nous savons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre garde soi mesme, & ls malin ne le touche point.

POST

OVID. **ET** tamen est artis tristissima janua nostra,
Et labor est unus tempora prima pati.

Mich. Montagn. des Essais Lib. 3. Cap. 5.

Qui n'a la jouissance qu'en la jouissance, qui ne gaizne que du haut poinct, qui n'ayme la chasse qu'en la prise, il ne luy appartient se mesler a l'escole d'Amour, le plaisir n'est plaisir sans amertume.

Lijden

Ick sprac eens Rosemōnt, tērwijlen datse naeyde,
Ick claegde mijn verdriet, hoort doch hoe sy my paejde;
Comt, sprackse, comt een reys en siet my desen naet,
Let op dit maeghde-werck, en watter omme-gaet;
Hier vvort een stale punt als voren uyt gefonden,
De draet comt naderhant die heelt dan eerst de vvonden:
Ey vrient en vvacht geen vreucht, als na geleden pijn,
Die't soet vvil sonder suer, en mach geen vrijer zijn.

Post tristia dulcor.

A *Sfideo teneræ nuper dum junctus amica,*
Dumque super nostro vulnere multa queror;
Risit & duri nimium tener hospes amoris,
Ni patiatur amans, non potietur, ait.
Hoc doctum te reddat opus (sua lintea monstrat)
Ecce! subit filo cuspis acuta prior.
Qui gemit, & primo sub vulnere projicit arma,
Crede mihi, Veneri miles ineptus erit.

Après tourment, contentement.

VN jour je me plaignois estant aupres ma belle
De mon penible amour, je la nommois cruelle:
Tay toy (ce me dict-on) le linge ne se joint,
Si preallablement on ne le blesse point.

Ff

Oordelz

IC quam eens op een tijt daer Phillis sat en naeyde
 Ic sach een rechten bloet die stonter by en cracyde,
 Die riep vvat maller dingh ! vvat gaet de joffer aen !
 Die moeyte diese neemt is beter ongedaen :
 Hy sach een stale punt, hy sach het lijnvvaet breken,
 Maer vvaer dit henen vvou en vvas hem niet gebleken.
 Al heeft u vvijs beleyt een seker ooggh-gemerck,
 En toont noyt aen een dvvaes een onvolcomen vverck.

Ex fine iudicium.

Mille foraminibus dum lintea virgo decorat,
 Filaque distinctis inserit ordinibus;
 Rusticus ista videns, vab stulta puellula ! clamat,
 Candida ferratâ lintea perdis acu.
 Vulnus ut infligat tetricâ cum fronte notâris,
 Vulneris auxilium, rustice, nonne vides ?
 Materiam fatuo risus dedit ille popello,
 Qui, cui summa manus deficit, edit opus.

Ne reprens, ce que n'entens.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
 Damâtas luy cria ! que tu es sottte fille,
 D'ainsi gaster le drap : car il ne scait que c'est,
 Ne montre pas au fol un œuvre my-par-faict.

IN omni re iudicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidie incidunt in vitam mortaliū, quæ si obiter tantum inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurunt, faciliè quisvis damnaturus est; & contra penitus eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac iusta videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum à sevitiâ abeunt? sanguis enim ubertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè congeritur. Censura à rigore? frenum & modus invitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Laëtantio, humanitatis iure postulamus, et non prius damnent, quam universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Iudicium suspende, scopus dum notus agentis.

VAn alle raetslagen, diemē voorneemt, is het begintfel recht te verstaen de saken waer over men gesint is ract re plegē, seyt Plato; of andersins moctmē noodelic gantsch en al mis tasten. Daer vallē dagelijcx in dit leven veel dingē voor, dewelcke van buyten af, en als in het voor-bygacn alleē bemerckt zijnde, verwerpelijck schynen, maer nader onder tast, ende het oogmerc van dē genen diese beleyt, wel ingenomen wesende, werden goet en loslick bevonden. wat verschilt doch straffe van wreechtheyt? nadienmen in beyde bloet vergier. VVat schattinge van giericheyt? nadienmen in beyde gelt vergaert. VVat bestraffinge van hardicheyt? nadienmen door beyde de weder-spannige een gebit indē muyl werpt. Sekerlijck het eynde ontdeckt het onderscheyt van alle dingen. VVy vereysschen daerom van alle menschen, met Laëtantio, na het recht der menschelijckheydt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten vollen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

Incivile est nisi totâ lege perspeçtâ, una aliquâ particulâ ejus propositâ, iudicare vel respondere.

C maiores de baptisim.

Non debet separari cauda à capite.

Ff. 2

2. CO-

2. CORINTH. 7. 10.

De droefheyt die na God is, werckt vreesse ter salicheyt.

ALs yemant sit en naeyt, hy schijnt het doeck te breken,
Maer schoon de naelde quetst het garen heelt de stekē:
Al is de stale punt niet eyghen aen den naet,
Sy maect noch evenvel het open voor den draet.
Al vvorter door den anxt geen mensche vvederboren,
Tervvijn de ziele klaeght haer trooft te zyn verloren,
Tis evenvel de schric die ons den geest bereyt,
En tot een beter vverck de rechte gronden leyt.

Si non parat, saltem præparat.

L*Intea non conjungit acus, dum lintea pungit,
Sed via, quæ tandem lintea jungat, erit.
Nam simulac subjecta chalybs per carbasa transit,
Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
Anxietas, quæ mente latet, quæ pectora turbat,
Non est quod nobis corda renata facit:
Illa tamen sternitque viam, reseratque scatebras;
Principium timor est, Spiritus implet opus.*

2. CORINTH. 7. 10.

Vous avez esté contristez, selon Dieu.

LOrs que la docte main, le drap rompu va poindre,
Ce n'est pas proprement ce que le drap fait joindre,
Mais pour la voye ouvrir. Nos tremblements & pœurs
N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

SI NON

SI NON PARAT, SALTEM PRÆPARAT.

Tremor ac horror conscientie, in initio quidem conversionis, idoneus est ad hoc, ut animus verè humilietur, sibi que summopere displiceat; ut ita homo in viâ Domini à timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At verò cum ille, quem ligat servitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hic subsistendum est. Cum audis quod Dominus tuus dulcis sit, ait vir pius, fac ut eum diligas: cum audis, quod rectus sit, attende ut timeas; ut amore, & timore Dei legem ejus custodias. Noveris te, ut Deum timeas: noveris Deum, ut eque ipsum diligas; in altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris: qui initium salutis timor Domini, & plenitudo legis est charitas. Quemadmodum, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem amor: sic è contrario, ex ignorantia tui, superbia; ex Dei ignorantia venit desperatio, Bernard. sup. Cant.

Verflaghenheit des ghemoets is wel dienstich int begin vande bekeeringhe, ten eynde de mensche sich recht vernedere, en sich selven gantsch mishage; op dat hy also des Heeren wegh beginnende met vreele allencxkens in steickheyt mach toenemen. Ondertusfchen nochtans, nademael den ghenen, die met de slavernije van de vreefe ghebonden is, niet en kan smaken de ghenade der vryheyt. Soo en en moetet by ons daer by niet ghelaten werden. Als ghy hoort (seyter een Godsalich man) dat Godt goedich en barmhertich is, maect dat ghy dien goeden Godt lief hebt: als ghy hoort dat Godt rechtveerdich is, siet dat ghy sijn gherechticheyt vreeft; op dat ghy also door vreefe ende liefde te samen, naer syne insettinghe meucht wandelen. Kent u selven, op dat ghy Godt meucht vreefen; kent Godt, op dat ghy hem meucht lief hebben; in het eene is het beginfel, in het andere de volkometheydt der wijfheydt. 'T beginfel der falicheydt is vreefe: de vervulling des wets is liefde. Ghelijck uyt kennisse uwes selfs, vreefe Godes voortkomt: so, in regendeel van dien, uyt onwetenheyt uwes selfs, komt hoochmoet, ende uyt onkennisse van God, wanhope.

*Al is de vrees' int eerste goet,
Sy is niet daer het blyven moet,
'T is nut gheduyrich voort te gaen,
Tot wy vast inde liefde staen.*

ACT. 2. 37. ET SEQ.

Hls auditis, compuncti sunt corde & dixerunt Petro & reliquis Apostolis; quid faciemus viri fratres! Petrus

vero ad illos, pœnitentiam agite & baptisetur unusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum & accipietis donum Spiritus sancti.

RES IMMODERATA, CVPIDO EST.

XXXIX.

SEN. 19. **Q**ualem dicimus seriem causarum esse ex quibus necitur fatum; Talem
 EPIST. dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius necitur.

CLAVD. **A**t sibi cuncta pesens nunquam saturanda Cupido,
 Quae, velut immanes reserat dum bellua rictus,
 Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,
 Nunc gaudet, nunc maesta dolet, rursusque resurgens
 Exoritur, caesaque redit pollentius hydrâ.

Alijs

Als ick de liefste fach, doen woud' ic haer genaken;
 Stracx riep ick om de spraec, flux haer te mogen raken,
 Doen badt ick om een cus, en, schoon ick die bequam,
 Noch vont ick dat mijn hert geen recht vernoegen nam.
 Ick voelde des te meer mijn ziel geduerich hijgen,
 Dus wenscht' ic boven dat een naerder pant te krijgen:
 O lusten sonder end'! ô vvispeltuerich spel!
 Al krijgt de hont een stuc noch gaept hy evenvel.

Res immoderata, cupido est.

P*Rima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
 Altera, mox lateri jungere posse latus:
 Istud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
 Blanditias molles, aptaque verba dedit.
 Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
 Mox illibatae virginitatis honos?
 Et vorat, & properans ruit in nova frustra molossus,
 Quodque petat cupidus semper amator habet.*

*Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
 Ne se contentent oncq de peu.*

QV'on dōne au chiē du pain, qu'on donne du fourmage;
 Il gloute, sans mascher, & veut ja d'avantage.
 Quel grand' faveur que faict la dame a son amant,
 Rien ne luy oncq suffit, il va tousiours avant.

Stracch

SMaect eten aen een dogh, hy staet met holle wangen
 Om vveder op een nieu geduerigh yet te vangen;
 Het valt hem inden mont, het vaert hem inde keel,
 En des al niet-te-min het is hem even veel.
 Wat baet u groot gevvin, of veelderhande schatten,
 Indien ghy niet en droomt als op een nieu te vatten?
 U vvinst en is maer vvint, en doet u maer verdriet.
 Want een die maer en sloect, en smaect de spijs niet.

Ad nova semper hians.

I*Ejuno dominus cerealia frustra molosso
 Objicit, hic avido devorat ore cibum;
 Et stat hians, aliamque oculos intendit in ossam,
 Semper & acceptis uberiora petit.
 Nos molimur idem; nam si cui numine dextro
 Eveniant nummi, praedia, census, agri,
 Omnia conduntur, petitur nova praeda: futuri
 Sic desiderio prodiga vita perit.*

Plusieurs ont trop, nul n'a assez.

QVel bien peut avenir a la chiche avarice?
 Tout, n'est pour assouvir, mais pour nourrir le vice,
 Jette au chien affame, soit tant friant morceau,
 Il gloute sans mascher, & cherche du nouveau.

Est sapientia magnitudinisque animi, ait Cicero, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaveris, cogitare. In utroque contrarium plerumque faciunt homines; parta enim sine voluptate ferè demittunt; amissa autem veris & spirantibus lachrimis deplorant. Pueri, lusoria plurima iis licet dederis, si unum atque alterum modo auferas, reliquis omnibus per iram ac indignationem abiectis, plorant. Idè plerisque hominum solet accidere; vel unum aliquod dispendium magna commoda injucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquieta est mens hominis, nunquã se tenet, ait Seneca. Optat libertatem servus, civitatem libertus, civis divitias, dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in Deorum numerum referri vult, tonare propemodum ac fulminare cupiens: adeò ejus, quod semel transierit modum, nullus est terminus, ait Epictetus. Optimè hebraeus sapiens, justus sumit cibum, & replet animam suam; venter autem impiorum insatiabilis.

T'Is wijsheydt en grootmoedicheydt (seydt Cicero) watmen verloren heeft te vergheten, watmen ghewonnen heeft te ghedencken.

De gierigaert doet in beyde reghel recht het teghendeel; want verliest hy maer een kleyn deel van 't gliene hy alreede ghewonnen heeft, hy schreyt tranen met tuyten; niet onghelyck in sijn doen met de kinderen, aen dewelcke schoon men veel poppe-goedt en speel-dinghen heeft ghegheven, indienmen maer yet wes haer af en neemt, sy lellen't op een krijten, en werpen't al daer henen. Indien daer-en-reghens de gierigaert staegh in winste is, noch ilt al niet.

Want ghelyck een hondt met een open kele ontfanght het broodt datmen hem toewerpt, en 't selve terstondt, gheheel en sonder smaeck, inslickt, en naer het nieuwe loert; inghelijcx al wat hem 'rgheluck toefendt, sluyt hy knap in sijn koffers, wachtende al weer op het toekomende.

Ellendighe menschen! de rechtveerdighe (seydt Salom. Prover. 13. 25.) eet dat sijn ziele sact werdt, maer der godtloolen buyck heeft nimmermeer ghenoech. 'T is konste verfaede te werden.

MARTIAL. LIB 12. EPIG.

Habet Africanus millies; & tamen captat, Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

Quid refert quantum illi in aera, quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si non quasita, sed quarenda com-

putet: non enim qui parum habet, sed qui plus petit, pauper est.

GREGOR. IN MORAL.

Ars magna est, satiari.

EY let op desen hont: het broot hem toegeworpen
 Dat schijnt hy sonder smaeck als in het lijf te sloppen,
 En siet! van stonden aen so staet hy even graegh,
 Het schijnt, hy draeght een wolf verholen inde maegh.
 Schier op gelijcken voet so leven alle menschen,
 Hoe vvel de saken gaen, noch isser yet te vvenschen;
 En soo daer yemant vraeght, vvaerom het soo geschiet,
 Het goet, dat ons veruoeght, en is op aerden niet.

Improbis nulla est satietas.

D*Um data frustra vorat, nondum bene mansa, molossus;
 In nova, semper hians, & nova frustra ruit.
 Cum nunquam praesens homini ferat hora quietem,
 Nec satis id, quod adest, pectora nostra iuvet.
 Cum desiderio semper gemat agra futuri,
 Atque aliud nobis mens, aliudque petat;
 Hic patrium non esse solum, sedesque beatas,
 Discite: sunt alio gaudia vero loco.*

PROVERB. 27. 20.

*Le sepulchre & le gouffre sont jamais rassasiés, aussi ne sont
 jamais les yeux des hommes.*

PVis que le cœur humain au chien est tant semblable,
 Que nostre esprit tousiours demeure infatiable;
 Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,
 N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut,

IMPROBIS NULLA EST SATIETAS.

Nemini mortalium, divinâ provi-
dentia, tam exacta felicitatis gau-
dia unquam obtigere, ut non aliquid re-
lictum ei esset, quod gemeret. Hic censu
cum exuberet, obscuro loco natum se que-
ritur; ille, majorum stemmate clarus, do-
mestica rei tenuitatem detestatus, mallet
latere; iste nobilitate opibusque conspi-
cuius, cælibem se queritur; alius amans &
amatus conjugioque felix, orbitatem de-
flet. Est, cui fecundæ uxoris gaudia, aut
filiorum laxus, aut filiarum petulantia
obnubilat. Denique, quocunque te vertas,
ubique, quod cum status tui conditione
rixeris, affatim invenies. Quid externa
loquor? hoc ipsum corpusculum tuum ex-
cute, semper in eo querulum aliquid, &
quod te offendat, obvium erit. Quid mi-
rum? homines qui in alieno habitant,
semper de aliquâ domicilii parte conquæ-
runtur; idque eâ de causa, quod domum
istam conductitiam, pro arbitrio, instau-
rare non possint. Idem nobiscum est: nam
cum de aliquo identidem membro queru-
lus animus nobiscum expostulat, inquit
nos esse, & supellectilem, non ei loco, ex
quo brevi sit emigrandum, sed domicilio
isti perpetuo (quod & frugi paterfamilias
hæc solet) aptandam esse, sedulo monet.

Geen mensche, aer werelt weter, door Go-
des beschickinge, tot so volmaeckten ghe-
luck oyt verheven, of hem en werd't altijt yet
wat ghelaten, 't welck hem quelt. Dels, rijk
zijnde van goederen, beklaecht dat hy van
slechte ouders gheboten is: ghene, wel van
goeden huylse, maer arm zijnde, hadde liever
erghens in den doncker van een slecht ghe-
slichte te schuylen: De derde, rijk en edel
zijnde, sucht, om dat hy eenich en oughetrou-
t is: De vierde gheluckelijck ghehouw wesen-
de, treurt alleenlijck door gebreck van kinderen:
Men vinter welcker blyfchap over haer kin-
derfalghe vrouwen wert ingebonden, o' door
de slampampetie van hare sonen, of door de
geylcheyt ende veylicheyt van hare dochters:
Int korte, werwaerts datmen sick went, men
sal aller wegheu stoffe vinden, om sich over sy-
ne gheleghentheyt te misnoegen. Ist vreemt?
Luyden die in ghehuerde huylsen woonen, cla-
ghen altijt van dit of gint deel haerder woo-
ninghe, om redenen dat sy in de selve niet en
mogen maken en breken, geljckmen in eygen
doet. 't Is met ons al het selve, 't een of 't an-
der lidt is staech ontlele, tot een vast teycken
dat wy hier maer haerlingen en zjn. 't Welck
alsoo wesen- de, laet ons dan van foodanighen
huysraedt ons selven versorghen; niet die nu
in dit huerhuys, maer die hier naetmaels in
ons eyghe en eenwighe wooninghe ons sal te
passe comen, ghelijck sulcx (oock hier in dese
tydelijcke dingen) het werck is van een sorgh-
vuldich vader des huylsghesins.

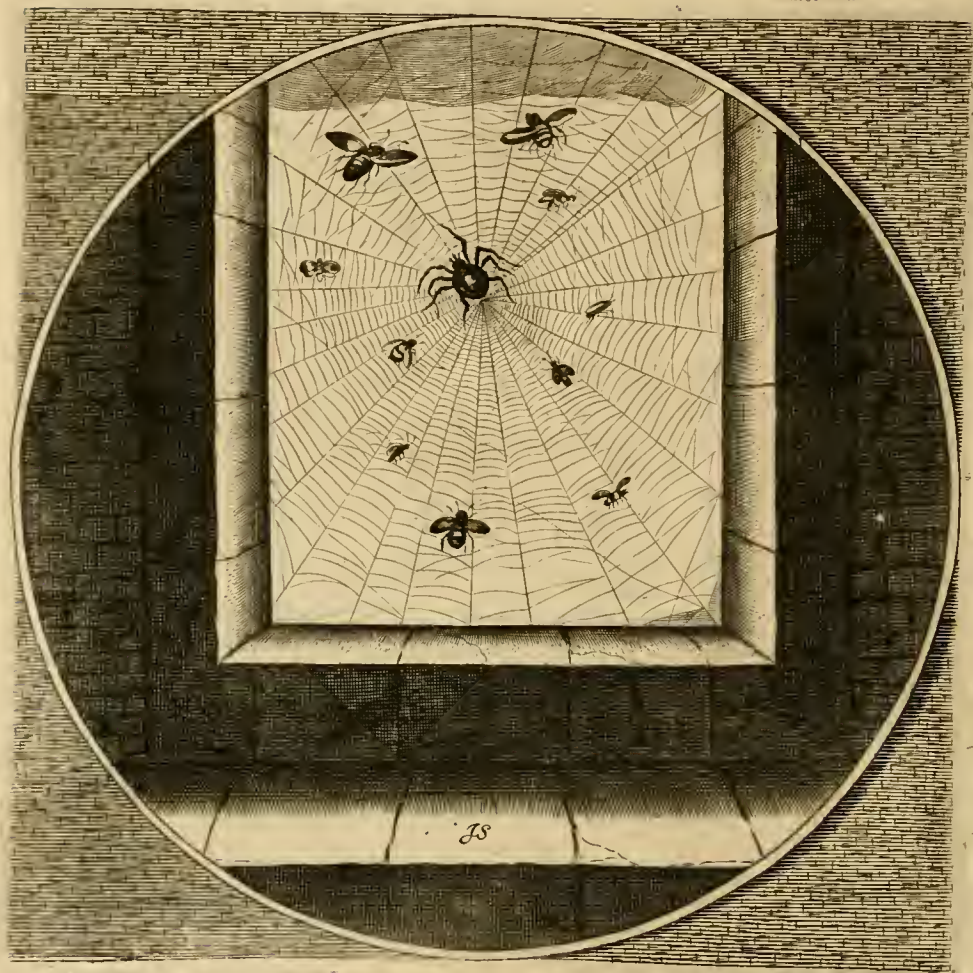
Noyt heeftet yemant hier soo klaer,
Of 't hapert noch al hier of daer.

IOHAN. 4. 14.

Omnis qui bibit ex aqua hac iterum
sitiet, qui autem biberit ex aqua quâ
ego dabo ei, non sitiet in æternum.

PSALM. 16. 11.

Satietas gaudiorum in conspectu Dei.

OVID. DE **H**OC unum moneo, si quid modò creditur arti,
 ART. I. **A**ut nunquam tentes, aut perfice.

Mich. Montagn. des Essais, Lib. 3. Cap. 54
 Le vice est de n'en pas sortir ; non pas d'y entrer.

DE vvebben die de spin gevvoon is uyt te setten,
Zijn van gelijcken aert met Venus vvarre-netten,
Al vvat daer omme gaet dat fietmen inde min
De bie die vliegheer deur, de mugghe blijfter in.
Leert, jonge lieden, leert door Venus garen breken;
Daer blijft maer kleyn gespuys in spinne-vvebben steken:
En laet u vrijen geest niet binden als een mugh,
Of breechter deur met kracht, of keert met kunst te rugh.

Non intrandum, aut penetrandum.

H*Oc, quod rete vides, teneri sit carcer amoris,
Quæ sedet in medio, sit Cytherea tibi:
Aspicias, ut culices, insectaque vilia, muscæ
Factentur patulis præda retenta plagis:
Posteritas crabro acris equi per stamina transit,
Et laquei vespa concutiente ruunt.
Rumpit & abrumpit casses cordatus amoris;
Degeneres Veneris molle retardat opus.*

Ou passe ou l'Amour chasse.

Rien que le sot amant, sans force, sans courage,
Demeure garotté en ce debil cordage,
Que Venus a filé: le brave esprit y vaut,
Ou jamais y entrer, ou penetrer y faut.

Te wyden net, is staegh ontset.

VV Anneer eē grage spin ontsluit haer broose nettē,
 En gaetse voor eē deur of voor eē venster setten,
 Hier vlieght een horsel in, en daer een voghel deur,
 En elders raeght de meyt, en opent grooter scheur;
 Siet daer is dan het tuygh aen alle kant ghereten,
 Soo dat de vlieghen selfs ontkomen door de spleten.
 Ghesellen, so ghy vvenscht van druck te zijn bevrijt,
 Ghebruyckt een matigh net, en spantet niet te vvijt.

In vulnus majora patent.

D*Um laxos gracili pede tendit aranea casses,*
Et nimium lotè futile pandit opus ;
Aut laqueos tectò lapsi rupère lapilli,
Aut citò præteriens retia findit avis :
Et modò crabro plagis, modò turbidus ingruit auster,
Sic aliquâ semper parte lacuna patet.
Arana nenta sua nimium qui pandere sortis
Aggreditur, semper quo feriatur habet,

Qui trop embrasse, peu estraint.

L'Araigne largement va ses filets. estendre,
 Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.
 Qui, haut en ses desseins, ses rets trop a ouvert,
 En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

IN VOL.

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocria malle, quam nimia, ait Seneca; illa enim utilia vitiaque sunt, haec, eo quo superflua sunt, nocent. Segetem nimia sternit ubertas. Rami pomorum onere franguntur, & ad maturitatem non pervenit nimia fecunditas. Idem animis humanis evenit; eos quippe immoderata felicitas rumpit, quam non tantum in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: fitque iis, quod exiguis status solet, quibus imperiti artifices magnas bases subdiderunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sane animo munus amplius, aut opes ingentes addite, magis imperitiam, animisque fatuitatem produunt. Stultius gubernator est, qui totos adeo sinus explicuit, ut, si tempestas ingruat, expedita armamenta contrahere non possit.

VAn tijckdommen (seydt Apulejus) moeten oordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot: zijnde, ons wijt en sloffich om 't lijf hanghen. 't Betaemt een groot ghemoeft (seydt Seneca) groote dinghen te versmaden, ende liever te verkiesen dat middelmatig is, als dat te veel is: 't eerste is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gulfighen veylheydt werdt het groen kooren legherich, ende en kan niet ripen. Door ghewichte van vruchten scheuren de boomen. 't Gaet even soo mette ghemoeft der menschen: onmatighe voorspoedt is oorsaecke van haer qualijck varen, sulcx dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck zijnde de beelden die den eenen of den anderen onverstandighen ambachtsman op een al te grooten voet ghestelt heeft, waer door haer kleyntheit des te meer uytmyt. 't Is seecker dat kleynen verstanden tot groote ampten ghevordert, dies te meer haer onverstandt aen den dach brenghen. 't Is een slecht schipper die 't zeyl in voorwindt soo seer uyt gheviert heeft, dat hy 't selve, als het noodt doet, niet een reefjen en kan inswichten.

SENECA AGAMEM.

C orpora morbis	Placet in vulnus
Majora patent,	Maxima cervix.
Et dum in pastus	Modicis rebus
Armenta vagos	Longius avu est.
Vilia currunt,	

SENECA DE TRANQ.

Qui multa agit saepe fortuna potestatem sui facit, cogende in arctum res sunt, ut tela in vanum cadant. Angustanda sunt patrimonium nostra, ut minus ad injurias fortune sumus expositi. Magna armamenta pendentibus multa ingruant necesse est.

*Dat sy vande banden des duyvels ontgaende, ontwaken
tot synen wille.*

DE netten vande spin, die inde vensters hanghen,
En kunnen maer alleen de cleyne muggen vanghen,
De wespe mette bie, en al wat hooger sweeft,
Maect dat het broose raegh op hen geen vatten heeft.
Wat can een moedigh hert sijn goeden vvegh beletten?
Al vvat de vverelt spint en zijn maer broose netten.
En acht, ô vveerde ziel, en acht geen lossen vvaen,
De vvint verstroyt het kaf, maer niet het vvichtigh graen.

Pervia virtuti, sed vilibus invia.

E*st similis nostro, quem texit araneus, orbis ;
Plurimaque humanae conditionis habet :
Hic nocturna culex, obscœnaque musca pependit,
Utraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabro acris equi, virtutis avitæ
Consciens, incursum debile solvit opus :
Carpite iter cœli, quibus est caelestis origo,
Hæc plaga, nil præter vilia monstra tenet.*

PROVERB. 5. 25.

Il sera happé par les cordes de son peché.

LE monde & ses filets nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; jamais divin esprit
Plein d'animosité sa foible rets ne prit.

PERVIA

Vitam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia diserte pronuntiant. Non habemus hic locum permanentem, sed alium exspectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, habere alibi ignavia est Gaudet motu animus christianus, & in hoc, calum sibi cognatum imitatur. In partibus scythia homines quosdam umquam domicilium figere, plauistro se suaque identidem transferre memoria prodium est. Id vere christianum decet: dolum hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum raro, figendum nunquam, & nusquam Finge mihi aliquem è regione longinquâ ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac factam incidisse, quæ benigne eum habeat, ac tantè excipiat; hunc eò loci si, tanquam ad firum scopulos, harentem cernamus, non quid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sanè: vir fugiens quippe, ut est in proverbio, non moratur strepitum lyrae. Idè de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenociniis suis mundus hospes, aut caro caupona nos impediunt, quo minus in veram illam ac caelestem patriam, velis equisq; properemus. Annue, summe Deus.

DAt het leven van een Christen mensche is als een deurganck, de mensche selfs als een reysende man, werdt ons in Godes woordt duydelijck gheleert. Wy en hebben hiet gheen blyvende stede, maer wy verwachten een andere, seydt de Apostel. 'tIs dan dappetheydt op dese wegh staegh aen te treden: 't is onachtsaemheydt erghens te blyven leuteren. Het Christelijck gemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenige over-eeen-komte met den hemel hebbende. Men hour, dat in scythia menschen zijn, die nergens een vaste woonplaetse stellende, ghetaeck huys en huysraede op een wagen herwaerts en derrewaerts omme-voeren. Yet sulcx betaemt voor al een Christelijck gemoet, yeder dient sijn vat (op de wijse van Diogenes) ghestadelijck om en t'om te tobelen, seldom te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemandt, uyt verre landen, naer sijn vaderlandt reysende t'eenigher tijdt onder weghe quame ter herberghe, daer hy by den weert wel en vriendelijck ghetoeft werde, in ghevalle hy door sodanich onthael verlockt wesende, sijn reyse ginck staken, ende bleef ter selver plaetse lunderende, sonde een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, datter den sulcken lieght ter plaetsen (soomen seydt) daer men de offen bolt? ontwyffelijken ja. Laet ons vry dencken dat wy zijn in dusdanige ghestaltenisse. De werelt is ons (so het schijnt) een gheneuchelijcken weerdt, ons vleessche een vriendelijcke weerdinne: laet ons sorghe dragen, dat wy, zijnde op de reyse naer ons ware vaderlandt, door de aenlockinghe van d'een en d'andere, in onsen goeden wegh niet vertraegt en werden.

AVGVST. HVM. 3.

Dlabolus non invalesceret contra nos, nisi vires ex visis nostris prabere.

mus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

PHILIP. BERGAL.

Quod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est: navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur: & mortalium vita sine amore vitalis non est, Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

V gunst,

GHy broet een hinnē ey, en krijght een geestig kiecken,
En siet eē doode romp beveegt haer vlugge vvieckē,
Ghy noemt dit vvonder, lief, maer, mochtet mijn geschien,
Ghy sout in mijn gelaet al meerder vvonder sien.

Ick vvas eens op een tijt tot aen het graf gedreven,
Maer siet ick kreegh terstont meer als mi, n vorigh leven,
So haest u gunstigh oogh maer eens op my en viel:
Ghy zijt mijn ander ick, de ziele mijner ziel.

Amica, amanti anima.

O *Va foveas gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,*
Quid! teneros, inquis, id potuisse sinus?

Idne stupes, mea lux? res hęc tibi, mira videtur

Phylli? Videbis idem, me quoque conde sinu.

Mens sine mente jacet, gremio latus abde, resurget:

Si foveas, moveor: ni faveas, morior;

Ut foveas faveasque precor: pulloque mibique

Vita fovendo venit, vita favendo manet.

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. ubi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Ta faveur, ma vigueur.

NE pense pas ce traict tant merueilleux, m'ainye,
Que ta faveur a mis un rude amas en vie;

Et que tu vois produit, d'un œuf, un beau poulet,

Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

VDochter heeft een ey in haren schoot genomen,
 En daer is naderhant een kiecken uyt gecomen;
 Des seytse menigmael; hier ben ic moeder van:
 Ghy vraegt wat dit beduyt, mijn dunct zy vvil een man:
 Siet als een grage cat het spit begint te lecken,
 So dientmen het gebraet vvvel dichte toe te decken:
 Ghy daerom letter op, en hout de vrijster uyt;
 Of Els sal vrouvve zijn, oec eerse vvort de bruyt.

Ex signis, futura.

O*Va fovet volucrum, tenerisque inserta papillæ
 Lydia bombycum semina parva gerit:
 Hinc veniunt fetus, hinc se vocat illa parentem,
 Hei mihi! ludendo nomina vera petit:
 Re cupit esse parens, que matris imagine gaudet.
 Si sapis, ô pater, hæc signa reconde sinu:
 Quin age, quemque voles habeat tua nata maritum,
 Quem noles, generum vel dabit illa tibi.*

Par les meurs, cognoit-on les humeurs..

MArgot ayant au sein couvé un œuf, fretille,
 En mere se nommant. - Jean marie ta fille,
 Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;
 Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

EX SIGL

PAtri, anne nupturiat filia, secum delib-
beranti, testimoniis longè petitis neu-
tquam opus est; oculi, supercilia, vultus
denique totus, sermo quidã tacitus men-
tis est, ait Cicero, & ut pœta,

Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, virgo vestalis, de incestu cau-
sam dixit, ob suspicionem elegantioris cul-
tus, ingeniumque liberius, quàm virgi-
nem deceret. Vt Liv. & Plutarch, testan-
tur. Ex vultu, ex cultu, ex incestu, imò &
sermone, qui saepe incautis excidit, præju-
dicialem de moribus totaque vitã qua-
stionem veteres instituisse, satis patet: Lo-
quere, inquiebat Socrates ad puerum, ut
te videam; speculum enim animi, sermo
est. Concludam, cum Hieronimo: pro sig-
no, inquit, interioris hominis sunt verba
erumpentia; libidinosum, qui sua vitia
callidè celat, interdum turpis sermo de-
monstrat Vultu & oculis dissimulari non
potest conscientia, dñ luxuriosa ac lasciva
mens clucet in facie, & secreta cordis, mo-
tu corporis ac gestibus indicat. Plura de
iudiciis filia ad nuptias properantis, vide
in quinto ac sexto emblemate libelli no-
stri de officio virginis in cast. amor.

EEn vader willende ondersoecken
of sijn dochter het hoeft nae't
houwen begint te hanghen, en be-
hoeft de bewijsredenen van sulcx by
stoelen en bancken (soomen seydt)
niet te gaen soeckē, hy en hoeft maer
acht te nemen op haer manieren van
doen. De oogen, woorden, ende het
wesen selfs zijn als geduerige boden,
en stil-swygende ghetuygen des her-
ten, seydt Cicero.

Vyt het trecken van de mont

Kent men dickwils 's herten gront.

Ovidi Posthumia, een van de non-
nen vande Goddinne Vesta, is van
oecere verdacht en beticht ghewer-
den, alleenlijck om haer gheestighe
kleedinge wille, en overmits sy wat
vrymoediger van gelaet was, als so-
danige maegt wel betaemde. Eenige
van de oude hebben uyt yemandis
uyterlijke gelaet, en insonderheyt uyt
sijn woorden, over des selfs gheheele
leven wel derven vonnis strijcken.
Spreeckt seyde Socrates tot den jongheligh,
op datmen sien mach wat ghy voor een zijt.
Des menschen reden is een spiegelh sijns her-
ten.

LVCRET. **V**T bibere in somnis sitiens cum querit, & humor
Non datur, ardorem in membris qui stingere possit,
Tum laticum simulacra petit, frustra que laborat.

APud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset, Foelices nuptæ!
amoriar, nisi nubere dulce est: incesti postulatur: & in eam sic dicitur. Fœ-
lices nuptæ, cupientis est. Moriar nisi, affirmantis. Dulce est quam expressa vox!
quam eximis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, qua stuprum cupit.

Beter ghemant, als ghebrant.

GHy hebt (gelijck het blijct) een hinnen ey genomen
 En daer is metter tijt een kiecken uyt gecomen;
 Nu hebje so veel op met datter is ghebroet,
 Dat ghy u van het jonck de moeder noemen doet:
 Wel smaect u dese naem, en dat maer om te mallen?
 So dunct my dat de daet u beter sou bevallen.
 Vriendinne kent u selfs; het is u minder schant
 Voor alle man getrout, als heymelijck gebrant.

Præstat nubere, quam uri.

E*T fovet, & calidis pullos educit ab ovis*
Phyllis, & en ! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?
Ab ! cui ficta placent nomina, vera juvant.
Ova foves gremio, veros imitantia partus,
Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Improba nube viro : faciat pejora necesse est,
Si qua sub invisâ virginitate gemit,

PROVERB. 5. 18.

Ta source soit benite & te resjouy de la femme de ta jeunesse.

IL vaut bien micux le corps lier par mariage,
 Que se brusler le cœur d'une impudique rage.
 Que soüilles tu te doncq par plaisirs contrefaiçts ?
 Veu que peus sans peché avoir les vrays effects.

MELIUS

Non tantum melius esse pronuntiat
Apostolus nubere, quam scorti socie-
ate se polluere; verum etiam melius esse
serit nubere, quam uri. Ne ergo blan-
tiatur sibi qua femineâ venere non uti-
ur, quum intrinsecus libidine ardeat.
Iudicium enim esse, conjunctam cum
castitate corporis, animi puritatem. rectè
notatur ex Paul. 1. Cor. 7. 34. Idque respi-
ciens, virginem carne, sed non mente,
ramis nullum manere, dixit Isidorus.
Iam cum donum continentiae plerum-
que non nisi ad tempus à Deo homini
conferatur, tamdiu à nuptiis abstinere
liquis se poterit, quamdiu ad servan-
dum cœlibatum idoneum sese senserit: at
imulatque domanda libidini vires desi-
ere sibi comperiet, conjugii necessitatè à
Deo sibi impositam planè intelligat. Et,
e tanquam castitati adversum, id genus
vita quis damnare audeat, audiat D.
Chrysostomum. Primus, inquit ille, casti-
tatis gradus, virginitas immaculata;
secundus, conjugii fides fideliter servata.
Et ergo, vel teste Chrysostomo (qui alio-
ni nuptiis favere vix solet) conjugum
castus amor species quadam virginitatis.

DE Apostel en verklaert niet alleenlijk,
dattet beter is te trouwen, als in hoererie
sich te verloopen: maer selfs dattet beter is
sich ten houwelycke te begheven, als te bran-
den. Niemand dan en ketele hem selven, als of
hy wat goets dede, die sich van het gheselschap
der vrouwen onthout, indien hy middeler tijt
inwendichlyck van vuyle lusten brant. Maech-
delijcke reynicheydt is een tsamenvoeginghe
vande suyverheyt des gemoets met een onbe-
vleekt lichaem, gelijk klaerlijck af te meten is
uyt de plaetse Pauli 1. Cor. 7. 34. Ten welcken
in siene seyt Isidorus seer wel, dat een maecht
inden vleesche, ende niet inden gemoede, geen
belooninge te verwachten en heeft. Maer al-
so kennelijck is dat de gave van onthondinghe
veeltijts alleenlijk voor een rijdt den meniche
by Gode wert toegelaten: So isst gheoorloft,
sich so lange vanden houwelycken staet te ont-
houden, ter tijt toe, datmen ghewaer wert dat
ons de krachten ontbreken om het vleesch te
connen betoomen, doch tot sulcx ons onmach-
tich gevoelende, moghen wy vryelijcken wel
dencken, dat ons duydelijck van Godes wege
wert gelast, dat wy ons souden ten houwelycke
begheven. Doch op dat niemant dese maniere
van leven, als teghens de suyverheyt stryden-
de, en verwerpe, dat hy lese ende hoore den
oudtvader Chrysostomum. De hooghste trap
(seyt hy) van suyverheydt, is reyne ende onbe-
smette maeghdom: de tweede, de staet des
houwelycx, als de selve tusschen man en vrou-
we eerlijck beleeft wert. So is dan het huwe-
lijck (selfs na het segghen van Chrysostomus,
die nochtans over al ten besten van het huwe-
lijck niet en ghevoelt) als een tweede soorte
van maeghdelijcke reynicheyt,

GREG. LIB. 26. MORAL.

Qui tentationum procellas cum diffi-
cultate tolerat, conjugii portum pe-
nit: melius enim est nubere quam uri.

PROVERB. 5. 2.

Pour quoi mon fils, serois tu transporté
de l'amour de l'estrangere, & embras-
serois tu le sein de la foraine?

FVREN.

FVRENTEM QVID DELVBRA IVVANT,
XLII.

SEN. *Amor per cælum volat*
 HIPPOL. *Regnumque tantum minimus in superos habet.*
 OVID. DE **F**orte aderam juveni, dominam lectica tenebat,
 REM LIB.2. *Horrebant sevis omnia verba minis;*
iamque vadaturus, lecticâ prodeat, inquit,
Prodierat; visâ conjuge mutus erat;
Et manus, & manibus duplices cecidere tabella
Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.

Ist wijs,

*Jst wijs, ist mal,
't Lief boven al.*

EEn vrijer gingh te kerc, om God te mogen dancken,
Van dat hy was geraect uyt alle minne-rancken;
Maer siet! hem comt te moet sijn lieve viandin,
Die blies hem, even daer sijn eerste wesen in:
Sy gaf hem maer een lonc, daer gingh de Godsdienst henen,
Sy gaf hem maer een lach, sijn yver is verduvenen:
„De sim vergeet de maect, en pleeght haer oudt ghebaer,
„Als sy haer eersten vvensch, de noten vvort gevvaer.

..... Furentem
Quid delubra juvant?

I*Ane, Deo grates actum cum nuper abires,
Laxa forent paphio quod tua colla jugo,
Forte Tryphana tibi medio venit obvia templo,
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.
Da veniam pietas, Domina succumbimus, inquis,
Relligionis amor, victus amore, jacet.
Non aliter gestu saltare parata decoro,
Fertur in objectas simia stulta nuces.*

Voila de mes devotions.

RObin guari d'amour a Dieu va rendre grace,
La veüe de son feu ce bon dessein efface,
Le singe va quitter le bal, pour peu de nois.
L'Amour montant au cœur, devotion n'a poix.

*Al setm' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al weder na de poel.*

AL gaet de baviaen met opgerichte leden
Iuyft op de rechte maet, en als een menfche treden,
Hy des al niet-te-min tijt haefstigh opte loop,
Al worder maer een noot geflingert inden hoop:
T'is al om niet gepooght een feugh te willen eeren,
Sy wil doch vvederom tot haren modder keeren;
Al vvort een lichtekoy oock tot een echte vrou,
Noch kijckt het oude mal by vvijlen uyte mou.

Semper in antiquum fordida corda ruunt.

S*fmus è silvis mediam perductus in urbem,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:
Iamque salit, comitesque simul, spectante popello,
In medios sparsa cum cecidère nuces:
Ille videns quod amat, frustra indignante magistro,
In sua vota ruit, deseruitque chorum.
Nequidquam viles animæ tolluntur in altum.
Simia, quidquid agas, simia semper erit.*

Au vilain, honneur en vain.

LE finge au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, un gueux ou vil cocquin.
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

VSQVE

Ii, quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est, inter cetera, bonos bonis prognatos, honestaque familiã oriundos præcipuè assamendos inculcant. Fortes quippe fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundum naturam putant; Animi vilis in viro principe indicium esse, viles sibi adhibere, inclamant.

Magnos libertos certissimam non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius.

Quid ita? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile omnino insitam homini naturam honoribus superare. Erept, imò erumpent haud dubiè etiam in mediis saepe splendoribus agnatae aut innatae sordes, & identidem aliquã parte sese exeret plebeja humilitas.

Asellum, licet exuvias leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auriculae. Bene ergo poëta.

Die haer werck makē vande princen voor te schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te gebruycken, meynen dat men niet dan goede, en vande goede ghecomen, daer toe behoort te vorderen: oordeelende dattet natuerlijck is, dattet vrome van vrome herkomen; en dattet een teycken is van een laegh ende onvorstelijck ghemoet, slecht en gheringh volcxken ontrent sich te lydē. Ten moet geen grootmoedich prince wesen, die een hoop vry gelatē slaven groot maect (seyt Plinius.) En waerom dat? groote staten en veranderen niemands gheslachte; een ingeboren aert en wert nimmermeer door eer-ampten wech ghenomen, de vilficheydt sal alijt hier of daer, selfs dickwils alfler meest eer te kavelen sal zijn, erghens uytpuylen, ende haer latē sien: want schoon ghy een esel met een leeuwen huyt wel ter keure om end' om poght te bedecken, hoe behendelijck ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier of daer een etels oore uyt kijcken.

HORAT.

Naturam expellas furcã, tamen usque recurret,
Et mala perumpet furtim vestigia victrix.

MENAND.

Natura omnibus doctrinis imperat.

li 2

2. CORIN.

*Demijle de satan verandert wort in een engel des lichts, so en ist
dan geen wonder dat syne dienaers verandert worden, als die-
naers der gherechticheydt, der welcker eynde
sal wesen na haer wercken.*

DE sim ginch opte maet, zy hadde leeren springen,
Sy trat gelijck een mensch, het schenen moye dingen,
Maer alsse noten sach gessingert inden griel,
Soo vvaft dat flux het beest ter aerden neder viel.
Dus gaettet met het volck, dat niet op vvare gronden,
Maer uyt gevvoont alleen is aende deught gebonden;
Want komter maer een schijn van eenigh kleyn ghevvin,
De tucht en haer gevolgh is flux haer uyt den sin.

O curvæ in terras animæ!

D*Um salit ad numeros, erectaque corpora tollit
Simius, hunc aliquis jam negat esse seram.
Forte nuces alius medium projecit in agmen,
Vidit, & in prædam bestia stulta ruit,
Nil hominis retinens. Quibus, assuetudine tantum,
Futilis in vano perstrepat ore fides,
His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,
Excidit, heu! fluxæ religionis amor.*

HEBR. 12. 16.

*Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau, qui pour une
viande vendit son droict d'ainesse.*

LE singe va au bal, portant en haut la teste,
Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.
Qui leur devotions ne font que pour le train,
Les quittent, aussi tost qu'il ont espoir de gain.

O C V R.

A Talantam, magna pernicitatis vir-
ginem, in medio cursus certamine,
magno conatu ad metam properantem,
aurei mali jactu remorata fuisse ab Hip-
pomene, tradunt poëta: Eodem ferè cal-
luditatis genere miseros non rarò mortales
supplantat vaser ac versipellis humani
generis adversarius, quoties aliquem ac-
cinctum jam, ac ad vite melioris metam
properantem alibi conspicit; Protinus
enim, objecto aliquo malo aureo, id est, ob-
lato sive divitiarum splendore, sive ho-
norum gloriâ, sive alio illecebrarum ge-
nere, curvas in terram animas de felici
statu deturbat. & ad vetera ac absoleta
retrahit. Tigridis impetum, uno factuum
objecto, frangit venator; & bellum ad
antrum, unde prodierat, remittit: idem
nobis non rarò usu venit. Sape rerum
fluxarum abdicationem, cœlestium amo-
rem, ac desiderium animo concipimus: at
vix sacer iste furor in cursu est, cum ilicò,
nescio quid, quod animo nostro blandi-
tur, nobis obicit diabolus, quo veluti no-
bis ipsis erepti, in antiquum relabimur.
Caveamus, & meminerimus, bene inci-
pere egregium, bene desinere regium esse.

DE poëten verhalen ons dat Hippomenes
de snelle Atalanta, hem nu bynaect voor-
by gheloopten zijde, met het uytwerpen van
eenen gulden appel, soo heeft weren te verloc-
ken. dat sy haren loop stremmende, om dien
op te grypen, eynteljk in de loopbane is ver-
wonnen ghebleven. Dierghelijken treck wren
ons menichmael gespeelt van onsen ert-vyant
den duyvel; want so wanneer hy gewaer wert
datter yemandt sich heeft opghelchoort, ofte
syne voeten opgheheven, om te trachten na de
mate van een beter leven: soo weet hy ter-
stont ons eenigen gulden appel van eere, rijck-
dom, of dierghelijcke lock-aes voor te stellen,
om ons daer mede uyt den rechten wegh te
trecken, en alsoo in ons goedt voornemen te
vertraghden. De jagers hebben een gewoonte
(alste jonghe tyghers uyt haer hollen gherooft
hebben, ende vande oude in groote snelheyde
werden naergevolcht, ontsiende den rasenden
yver van't vinnige ghedier) dat sy een vande
selve jongen laten vallen; het welcke her beest
vindende, neemt het op, laet af van haer na te
jagen, en draecht weder inden nest; en mid-
deler tijdt ontkomen de jagers met de reste.
Even soo gaettet met ons toe: 't schijnt som-
wylen dat wy zijn uytghegaen om met vier-
gher herten te loopen den wegh onser salig-
heydt, maer so ons middeler tijdt yet, den vlee-
sche aenghenaem, by onsen vyandt wert voor-
gheworpen, wy nement op: ende en jagen
niet vorder, maer kruypen wederom als in on-
se oude hollen. Hier voor staer te wachten, ende
streech in ghedachtenisse te houden, dattet eer-
lijk is wel te beginnen, maer heerlijk wel te
eyndighen.

I O B. 8. 20.

G Audium hypocrite ad instar puncti:
si ascenderit usque ad calum quasi
sterquilinum in fine perditur, & qui
eum viderant, dicent, ubi est?

M A T H. 6. 33.

C Erche premieremēt le regne de Dieu
& sa justice, & toutes ces choses
vous seront baillées par dessus.

QVID NON SENTIT AMOR.
XLIII.

Plat. lib. 6. de leg. *Vetus verbum est, similitudinem amoris auctorem esse.*

CYPR. TRACT. DE SPONS. CAP. 7. **E**xperientiâ notum est arcanam quandam & occultam naturam quendam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel &c. Unde fit ut aliquis ab altero toto pectore abhorreat, in alterum vero propensus sit, nec rogatus causam dicere possit cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, Non amo te Volusi, nec possum dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.

BEROALD. *Quid non cernit amor! quid non vestigat amator!*

Alwat

Ens was ick op een tijt by Rosemont gecomen,
Ic hadde met beleyt twee luyten met genomen;
Op d'eenelagh een stroo (siet! vvat een vreemde streeck)
Dat sprongh in haesten op, met dat de toon geleeck †.
Ghy roert my, Rosemont, ghy roert my sonder raecten,
En, schoon ick elders ben, noch condy my ghenaccken:
Siet; daer twee herten zijn op eenen toon gepast,
Daer voelmen menichmael ooc datmen niet en tast.

* Waer door dese beweginghe veroorsaecht wert, leest by Cardanum int 8. boeck de subtil;

Quid non sentit amor!

D*Um jacet in mutâ positum testudine stramen
Saltat, ut aequalem dat lyra pulsa sonum †;
Chorda manu non tacta tremit, non mota movetur:
Quid mirum? quod amat, sentit adesse sibi.
Te video, mea lux, nec te mea lumina cernunt:
Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:
Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc
Et cordi, quod amat, numen inesse nega.*

* Hujus-rei rationem acutè declarat Cardan lib. 8. de subtil.

Ceux qui s'entre aiment, s'entre entendent.

Remarque en ton esprit l'estrange simparchie
Des chordes de ces luths, & puis va t'en m'amie,
Pour contempler par là des deux amants le cœur
Symbolifants tousiours en un esgal humeur.

Bly metten blyden.

VV Anneer de soete luyt heeft vvel gestelde snaren,
 En voelt en ander luyt op haer gestalte paren,
 Soo toontse bly gelaet, als offe vreugde schiep,
 Dat yemant haers gelijc tot eer en vreugde riep,
 Leert hier uyt svvarte nijt uyt uvven boesem vveren,
 Leert voordeel, leert geluck, voor uvven vrient begeeren;
 Het is een vvreede vreught, een vinnigh onbescheyt,
 Dat yemant lacchen derf, om dat een ander schreyt.

Gaudendum cum gaudentibus.

A *Pta chelys tremulo testatur gaudia mota,
 Ut socia similem sentit inesse sonum.
 Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,
 Alterius leta conditione, dolor.
 Disce tuas lacrimas lacrimis miscere sodalis,
 Quisquis es, alterius gaudia disce sequi;
 Nec satis hoc, sed sponte iuva, sed provehe cepta,
 Et facilem placidis vultibus adde manum.*

Au jour de feste, ne fay la beste.

TV verras resiouir du luth la chanterelle,
 Lors quant un autre luth en son s'accorde a elle:
 Soyez joyeux au cœur, prestez la bonne main
 A la commoditè & joye du prochain.

Nihil magis inhumanam est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari & nunquam, nisi ex læctu alieno, gaudium sentire.

Nihil magis æquum, quàm hominem gaudere si benè agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere.

Vtque sinistrarum partium ictus redundant in dexteram, ita nos civium nostrorum commodis & incommodis operet affici.

Congratulandum est, inquit Libavius, amicis, cum præclarè cum ipsis agitur; contra condoleendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intelligunt fortunæ casus omnibus communes esse.

O miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:

O miseros! inquam, quibus

Risus abest, nisi quem visi movere dolores.

DAer en is niet min menschelijck, als uyt eens anders quædt, yet goeds te verhoopen, en uyt eens anders droef heyt, blydtschap te scheppen.

Daer en is niet heuffcher, als verblijdt te zijn in eens anders blydtschap, niet beleefder, als dat een mensche sich verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijcker, als het sùchten van den mensche, als het een ander mensche teghenloopt.

Want ghelijck een slach inde sincker zyde ontfanghen, oock de rechter zyde des lichaems ontfet. Soo behooren wy beweecht te zijn, met den voorspoedt of teghenspoedt van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard, seydt, super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een kleyn voordeel aenkomt.

Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelijck ghemoedt van haet ende nijdt moet af wijcken, kan yeder een; uyt 't gunt vootschreven is, lichtelijcken af nemen.

Ach! hoe ellendigh is de man,

Die nimmer vrolyck wesen kan,

Dan als een ander is beducht,

Of in benautheyt leydt en sucht,

Ach! hoe ellendich is de mensch,

Die als een ander krijght zijn wensch,

Van spijt zijns herten bloet verveert.

O vrient, die plaghe van a weert.

BERNARD. IN CANT. SERM. 49.

Gaudendum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo. Id cum agendum sit, quàm procul à livore debeat recedere æquus animus, facile quivis colliget.

Ghy doet my condt den wegh ten leven, voor u is vreughde de
volheyt, ende lieffelyck wesen tot uwer rechter-hant eeuwichlyck.

DE luyt, de soete luyt, by niemant aenghedreven,
Die salmen hel geklanck by wijlen hooren geven;
Daer is geen meesters hant, geen vinger aende Inaer,
Maer slechts een stille lucht komt sijgen over haer.
Daer is een soete vreugt, een heymelijcke zegen,
Die op de zielen daelt, door onbekende vvegen,
Mijn herte luyftert toe, het is het hoochste soet
Dat sonder menschen hulp bevveegt een stil gemoet.

Intacta movetur.

Corda manus non tacta salit, non mota susurrat.
Ut chelys equalem sentit adesse sonum.
Quanta piis tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine pectus agit!
Non videt assessor, non hoc notat affecla motus,
At pia mens intus sentit adesse Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Quae Deus instillat gaudia, nemo videt.

2. CORINT. 4. 18.

Nous avons un poids eternal d'une glorie excellement excellente, quana
nous ne regardons pas aux choses visibles ains aux invisibles.

HEureux esprit fidel! qui mesme en ceste vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande sympathie.
On oit un luth sonner qui toutefois est coy,
Le juste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

Vera gaudia ut ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantum, id est corpus, contingunt, ad interioriores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiae, vita aeterna praenuntia, occulto nomine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nichil Deo clausum, interest animis nostris, ac mediis cogitationibus intervenit. Amen, amen, dico vobis (inquit Servator Iohan. 5. 24.) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, id est, ut Paulus interpretatur, pacem conscientiae, ac gaudium in spiritu sancto, vera futurae beatitudinis praeludia. Tanta enim alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura latitiae secundum magnitudinem nuntii.

Gelijck de ware vreucht niet en spruyt uye lichamelijcke oorsaecken, soo en kan oock de selve met de lichamelijcke oogen niet werden aenghesien. Het oolichamelijck ghemoedt en werdt door gheen ander blydtschap vervrolijck, als door de sulcke, die ghelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en bellaet. Alle de vermakenlijckheden deses levens en gaen niet dieper als in de schorsse, dat is, en raecken maer het lichaem, ende en dringhen noyt in het binnenste onser zielen: Maer die lieffelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwiger gelucksalicheyt, heymelijcken door Godes gheest in onse herten uytghestort zijnde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuytspreeckelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5. 24.) die mijn woort hoort, en gelooft den ghenen die my ghesonden heeft, die heeft het eeuwighe leven, dat is, (ghelijck de apostel Paulus 'tselve uytlegt) vrede des ghemoets, en blydtschap in den heylighen Geest, ghewisse voorteyckenen vande toekomende gelucksalicheyt. De Godsalighe ghevoelen midts dien oock in dit leven onbegrypelijcke vermakenlijckheydt, want de blydtschap die in de ghedachten is, heeft haer groote, na de ghelijckmaticheydt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SUPER CANT.

Iesus, mel in ore, melos in aure, júbilus in corde.

GREGOR. IN MORAL.

Iubilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abs-

condi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creaturâ, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet à te.

AMOR, TELA PENELOPES.
XLIV.

DAN. HEYNS **B** Asia poscebam paucissima, Rossa negavit;
LIB 4. ELEG. II. Nil petii, vultus junxit amica suos.
Scilicet hæc voto gens est contraria nostro,
Sic pacata magis. protenus ibit amor.

TERENT. EVN. Vbi velis nolant, ubi nolis, volunt ultro.

Maken en breken, zyn liefdes treken.

Comt siet hier, soete jeugt, de krachten deser beken,
 Haer nat plach uytter aert een sackel aen te steken,
 En so daer eenich licht ontrent het vwater quam,
 Dat gingh in haesten uyt en treurde sonder vlam.
 Dus gaet mijn lief te vverck, mijn droefheyt doetsse spelen,
 Mijn vwater maectse vier, mijn vreugde doetsse quelen;
 Siet dus staen sy en ick geduerigh in geschil,
 Om dat sy niet en doet, als dat ick niet en vvil.

Amor, tela Penelopes.

F*Lumine cum Dodona tuo fax viva rigatur,
 Stridet, & à gelido victa liquore, perit:
 Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes
 E medio flammæ prosiisse lacu.
 Mira cano, sed amica modo me tractat eodem;
 Hanc ego vim graji fontis habere putem:
 Ulla movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
 Me cupiente fugit, me fugiente cupit.*

Alterner fait aymer.

Qvant je suis eschauffé, tu refroidis mon ame,
 Quant je suis refroidi, renaitre fais ma flame,
 Donnant un contre-poix a l'un & l'autre humeur:
 D'une immortelle mort ainsi, hélas! je meurs.

*In 's princen hof, wort gout tot stof,
En stof tot gout, wee! die'r op bout.*

DO dona 't vvonder nat, een prince van de beken,
Can bluffen vvatter brant, dat niet en brant, ontfteken
Vraeght yemant vvat dit beelt den lefer seggen vvilt?
Weet dat het feltfaem vocht niet van het hof verschilt:
De groote lieden cleyn, de cleyne groot te maken,
Zijn veel-tijts in het hof niet als gemeene faken:
De knecht wort daer eē heer, maer strax verloopt de cans
Want die het al vermocht is weder sonder glans.

Fons. Dodonæ, aula.

M*fra tuis (ita fama canit) Dodona scatebris
Profiliit grajo lymphæ sacrate Iovi.
Hæc solet accensos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, regi sacra lymphæ deorum,
Dodonæ procerum limina fonte madent.
Clara tenebrosis, illustribus aula tenebras
Mutat, & alternas gaudet habere vices.*

A la court du roy, grand desarroy.

VEus tu sçavoir, amy, que c'est l'eau de Dodone?
C'est ce que font couler les princes de leur throne.
Le roturier vilain splendide tost devient,
L'illustre cependant son lustre ne retient.

Polybius aulicos asimiles dixit calculis abacorum, qui & secundum voluntatem calculatoris modo obolum ancum, modò talentum valent: cum plerumque, ut videmus superiores calculi, si latius sese extendant, ilicò in inferiore locum redacti, nullo ferè sint numero. Gaudent plerique principum summos imos, imos summos reddere, & solo nutu quoslibet aut miseros, aut beatos efficere. *Tota sanè aulica hæc comitia affectus dirigit, & fato quodam, ait Tacitus, ac sorte nascendi, ut cetera, ita principum inclinatio in hos, offensio in illos est, & sæpe unius causæ diversi, imò contrarii eventus.* Alexander pyratam, quod liberius in eum dixisset, à consiliis sibi esse voluit. Ramirus Hispaniarum rex undecim viros nobiles, eadem ferè de causa, gladio percuti iussit, addito elogio; Non sabel a volpeja, con quien trobeja Passus ergo hic lubricus, & ad lapsum pronus. quid remedii? nulli aliud nisi veterani istius, injurias facere, gratias agere.

DE hovelinghen werden van Polybio vergheliken met reken-penningen, die naer de wille yanden rekenæer, somtijds ponden, somtijts penninghen, somtijds maer myten en doen, en veeltijts als de hoochste leg-penninghen by hem wat te breet uytgetreect zijn, so kort hy die weder op, en leydtse in een leeghøe plaetse neder. Voorwaer gheheel dese hoofsche verheffinge hanght gantsch en al aen den inval vande princen: Want door seker heymelijck gheluck, ofte ongheluck valt der selver gheneghentheydt op dese, en haer oowille op de ghene, en menichmael uyt een en de selve oorfaecke ryfen verscheyden, ja strydige werkinghen. Alexander maecte een zeeroover tot sijn raetdsheer, om dat hy vry uyt, en leppich ghenoech op hem gesproken hadde. Ramirus daer-en-teghen dede, om ghelijcke oorfaeke, elf edelluyden vande beste des landts, de kop af-houwen, een quinc-slach daer by voeghende,

't Vosje en weet niet met wie het speelt, seyde hy. 't is dan op dese padt gantsch siberich om gaen, gantsch forghelijck om te vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen andere, als die vanden ouden hovelinck, dewelcke ghevraecht zijnde, by wat middel hy tot een seltsaem dingh (te weten tot ouderdom) te hove ghekomen was, gaf voor antwoorde: *met onghelijck te kijden, en danck hebt toe te segghen.*

SENEC.

AGAMEM.

IVra pudorque
Fugiant aulas,
Sequitur tristis
Sanguinolentâ
Bellona manu;
Quaque semper

Vrit Erym is,
Tumidas semper
Comitata domos,
Quas in plano
Qualibet hora
Tulit ex alto.

SALVST. INGVRT.

Regum voluptates ut vehementes, sic
mobiles sunt, sæpe sibi ipsi adversa.
Pierr. Math. lib. 2. Nart.

L faut a la court, comme en pais d'en-
nemy avoir l'œil par tout, tourner la
reste a tout ce qui se remue, jamais on y
est sans batement de cœur.

2. CORINT.

Den duyvel quelt de gheloovighe, helpt de goddeloofe.

MEn vont vvel eer eẽ beec ontrent de griecfche strand
 Die blufchte fackels uyt hoe krachtig datfe branden
 Die gaf in tegendeel een vier, een helle vlam,
 Die gaf een fackel licht, die sonder luyfter quam.
 Wat leert dit feltfaem nat? de viant vander hellen
 Die pooght de ftrengre vvet den vromen voor te ftellen;
 Dies ftaet haer fvvack gheloof om uyt te zijn gebluft,
 Tervvjl een vverelts kint in Chriffti lijden ruft.

Sic rerum invertitur ordo.

F*Ax lymphis Dodona tuis immersa necatur
 Quæ micat igne; nitet, quæ sine luce fuit:
 Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit etas,
 At Deus hic stygii rex Acherontis erat.
 Patrat idem cum fonte suo regnator averni,
 Ordinis inverfi gaudet & ille dolis:
 Nempe pios rigide percellit acumine legis,
 Blanditurque malis sanguine, Chrifte, tuo.*

2. CORINTH. 2. 11.

*Que satan ne gaigne le deffus, car nous n'ignorons
 point ses machinations.*

DOdone, par ton eau, la mefche toft s'enflame,
 Et le flambeau brullant pert auffi toft fon ame.
 Le fatan met les bons en doubte, par la loi,
 Blandiffant les mefchans par une vaine foi.

INter plurimas diaboli fraudes ac astutias, non infimum locum ea obtinere mihi videtur, quâ verum lumen, id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis, tanquam aqua immersam, extinguere satagit; & contra facem emortuam, id est, impiorum conscientiam igne, ex aquis petito, id est, praposterâ ac perversa fide, studet accendere. Sed de his emblemata. In multis alys ad eam magna est vicinitas, ac similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel machinatione diaboli, alterum loco alterius obtrudi nobis possit. Ex multis exemplis unum habe, sed quotidianum. Tamen si malum nihil aliud sit, quam defectus boni, per suadet tamen sibi unusquisque se viri boni nomen implevisse, si malum fortè vitaverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec scelerator, dici possit; cum sanè multo altius, ut bonus quis dici possit, enitendum sit: amandū quippe est, dandum est, adiuvandum est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete, sed in ipsa actione consistere, nec satis esse malo abstinuisse, at bonū insuper faciendum esse, in Christi scholâ indies docemur. Securis, clamat baptista, arbori apposita est, qua fructus bonos, &c.

Onder andere listighe aenslaghen des duyvels, en is gheenins de minste, dar hy het ware licht der gheloovighe (welck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) in de strengicheyt des wets, als in een doodelijck water, soeckt te versmoren: ghelijck hy daeren-teghen den dooden en uytgheblaffen sackel, (dat is de afgh-brande ghewisse der goddeloofen) met een vyer uyt het water ghenomen, dat is, met een verkeert en averechts gheloove, poocht te ontfeken. Doch hier van werdt int sinne-beeldt ghesproken. In veel andere saken is soodanighen grooten nabuericheydt des goeds ende quaets, des waerheydts ende der leughen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven aert der menschen, ofte door de listicheydt des duyvels het eene voor het andere ons inde hant kan ghesleken werden. Van veel exempelen isser dit eene. Hoe wel het quaedt niet anders en is, als ghebreck of dervinghe van goet, nochtans laet een yeghelijck sich voorstaen, den naem van een goet man verdient te hebben, soo hy sich maer van het quaet en onthoudt: dar is, soo hy misschien gheen moordenaer, geen dief, gheen woekenaer bevonden en wert, daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zijn. Men moet niet alleenlijck nalaten de ghebreken voren vermelt, maer in plaerse van de selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen-gbreck, maer een werck te zijn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinghe te bestaen, werdt ons inde schole Christi daghelijcx gheleert. De byle, roept Iohannes de dooper, is aen den boom gestelt, en die geen goede vruchten en draechte sal uytgheroeyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.

Hostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius

expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto inter se possidere sentit.

IAM PLENIS NVBILIS ANNIS.
XLV.

HORAT. I. **F**elices ter, & amplius,
CAR. 13. Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulsa querimoniis
Supremâ citius solvit amor die.

Van twee een, van eene twee.

EY laet doch, oude stam, u spruytjen met my paren,
 Het sal van nu voort-aen ontrent my beter varen
 Als aen u dorren tronck: het buyght na mijnen schoot,
 En 't heeft van uvve schors geen pap of sap van noot:
 Ick bidde, scheyter af; en schroomtet niet te vvaghen,
 Het sal in corter stont bequame vruchten dragen.
 Mijn dunct, ghy staet het toe; vvel, hebt dan grootē danck,
 Wy tvvee zijn nu maer een, en dat ons leven lanck.

Iam plenis nubilis annis.

H*unc precor, ô longo, venerabilis arbor ab ævo,*
Corpore da ramum tollere posse tuo:
Cernis, ut inclinans caput in mea vota feratur,
Utque meo jaceat sarcina grata sinu.
Me duce, mox peterit teneros producere fœtus,
Me duce, nil succis indiget illa tuis.
Vicimus, ô mea lux, fuimus duo, jam sumus unum;
Quodque unum nunc est, mox duo rursus erit.

Mariez moy bien tost, mariez,

Vieil troncq ô laisse a moi ta jeune branche suivre,
 Elle aimera plustost dorefnauant a vivre
 Sejoincte de ton corps; n'en aye plus de soing,
 Il lui faut un mari, d'un pere n'a besoing.

IC heb een teere fpruyt tot mijnen fchoot getogen,
 Ick ben tot haer geneyght, en fy tot mijn gebogen;
 Des zijn vvy t'famen een, en niet en fchorter meer,
 Als vanden ouden boom te fcheyden metter eer:
 Ick fpreke met verlof, ô ftam van hooge jaren,
 Laet doch tot mijn gebruyc dit jeughdig tackjen varen,
 Het vveet van nu voortaan, het kent een naerder vrient,
 Dus vveet dan jonc en oudt niet langh te famen dient.

Vxor in mariti domicilium tranfeat.

C*ingat jò myrtus, tegat ô! mea tempora laurus,*
En! cubat in nostro dulcis amica finu:
Illa meo tandem cum pectore pectora junxit,
Eque meo gremio pignus amoris habet.
Aspice! que caris comes usque parentibus hæsit,
Fam patriâ mecum vellet abire domo:
Da veniam genitrix; alii placuere penates,
Non bene cum senibus læta juventa manet.

Jeunes gens, a leur despens.

VOici! ces deux font un; dont ceste jeune branche,
 Desjà du troncq vieil voudroit bien estre franche,
 Gens d'aage font chagrins, le ieune cœur gaillard,
 Il faut a chaçun d'eux laisser leur cas apart.

TAmetsi & nuptialis festiuitas inter-
 venerit, & factum sit quod noua
 nuptia fieri solet, aliquid nihilominus de-
 esse sibi noui conjuges putant, quamdiu è
 laribus paternis in domum sponsi noua
 nuptia deducta non sit, ibique, quod vete-
 res dicebant, dominium inceperit: Mu-
 lierem enim, nisi domo patris exiverit,
 in mariti potestatem non venire multis
 creditum est; idque apud plurimas natio-
 nes ita obseruari, testatur Cypræus tract.
 de spons. cap. 5. Cum verò plerumque ju-
 uenies blanditias recens conjugatorum
 agrè ferant morosi senes, non mirum est,
 si ad plenam matrimonii quasi possessio-
 nem maritus nouus aspiret, & uxorem
 (ipsa minimè repugnante) à parentibus
 vindicet, inque domicilium suum trans-
 ferat. Cui si fortè repugnent, ut fieri so-
 let, noua nuptia parentes lepidè pro sese
 hunc juris textum inducet: Arbor eru-
 ta, & in alio fundo posita, ubi coaluit,
 agro cedit: nam credibile est, alio
 terræ alimento, aliam factam. l. sed si
 meis tabulis, vers. arbor. ff. de adquir.
 rer. domin.

OF al schoon de bruyloft-feeft ghehouden
 is, en dat de bruyt haer morghen-gave
 ontfangen heeft, evenwel nochtans soo schijnt
 het, als of de nieuw ghehoude yet wes noch
 ontbrake, soo langhe de bruyt van haer ou-
 ders niet ghescheyden, en in des bruydegoms
 huysshouginghe niet over ghegaen en is.

Want, ghelijck de quellijcke ouderdom der
 jonghe luyden loericheden en sotricheden niet
 wel en kan verdragen, soo en ist niet vreemt
 dat de ghelieveren haer hof liever op haer ey-
 ghen handt soecken te houden, veel wyse luy-
 den oordeelden sulcx, uyt goede huyselijcke
 bedenckingen, oock verre het beste te zijn, op
 dat de selve in het huwelijck ghetreden zijnde,
 van den beginne aen, de handt aenden ploegh
 souden leeren slaen, en poot aen (soomen seyt)
 souden leeren spelen, Siet van dit Macrob. i.
 Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese dazhen,

Is gheworden yemants vrou,

Wilt u niet te seer beklagen,

Soo u swagher komt ghewaghen,

Dat hy wel verhuysen wou.

Laet de nieu-ghchoude teeren,

Op haer eyghen kost, en dis;

Dat is doch al haer begeeren;

En sy sullen rasscher leeren

Wat den aert van't huw lijck is.

MACROB. I. SATVR. CAP. 15.

Primus dies, inquit nuptiarum, reve-
 rentiæ datur, postridie autem nup-
 tam in domo viri dominium incipere
 oportet.

Beust. de Matr. cap. 66.

Maritus potest de jure uxorem suam,

que sit alibi quàm in domo sua, vindica-
 re, & ad hoc officium iudicis implorare.

Le proverbe françois dit.

NId tissù & achevé,
 Noiseau perdu & avolé.

*Hierom sal de mensche vader ende moeder verlaten ende der
wijve aenhanghen, ende die twee sullen een vleesch wesen.*

TEer spruytje, jeugdich hout, ick bidde weest te vreden
Van desen ouden tronck te worden afgesneden;
Siet hier een groene stam daer uwe gulle jeught
Sal hebben meerder vrucht, en even grooter vreught.
Ghy, die nu zijt gevrijt, begint een ander leven,
Ghy sult nu door de lucht met eygen tacken sweven;
Geheel uws vaders huys, dat is u man alleen,
Ghy maect een gantschen staet, oock met u lieve tweem.

Natam rapis, ò hymenæe, parenti.

R*Amulus adjuncta dum ducit ab arbore succos,
Jam procul à trunco vellet abesse suo.*

Ex animo caros deponere disce parentes,

Quæ socio recubas juncta puella viro:

Non oculis genitor, non matris oberret imago,

Solaque legitimi sit tibi cura thori:

Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,

Hic pater, hic genitrix, hic tibi frater erit.

PSEAVM. 45. 11.

*Escoute fille & considere: encline ton oreille & oublie
ton peuple & la maison de ton pere.*

VA t'en gentil rameau, prens congé de ta mere;
Pour suivre ton mari; va fai lui bonne chere
Tant du corps que du cœur. Quant on est marié.
Laisser la ses parents n'est pas impieté.

NATAM

Nec insulsa, nec prorsus inutilis est ob-
servatio, quam quidam desumunt
ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16.) u-
tuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem
dictũ venire deservant. Primus eorum,
rationes absentia allegans, villam, inquit,
emi, in istius ego possessionem mittendus
jam nunc abeo, utque apud herum tuum
eo nomine me excuses precor. Alter, ju-
ga boum quinque (inquit) empta sunt
mihi, periculum de ijs facturum decedo, id
ne Dominus tuus agrè ferat, meis verbis
rogabis. Tertius confidentiur perorans,
& non excusatione (ut videtur) sed ju-
sta defensione nisus, uxorem, inquit, du-
xi, eaque de causa non possum veni-
re. Actum matrimonij tantum privi-
legij habet innuens, ut vel solũ facti alle-
gatione satis superque purgatum se exi-
stimet. Magna sanè matrimonij effica-
cia est, in quo conjuges, vel Deo auctore,
parentibus sese mutuo præponunt. Gra-
phicè apud Homerum Hector.

Haud equidem dubito quin concidet Ilium
ingens,
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;
Sed mihi nec popul, nec caræ cura parentis,
Nec Priami regis tantum præcordia rodit.
Quam me cura tui, conjux castissima, vexat.
Est sanè intimum amicitia genus, castus
thorus.

TIs een leerfame, en gheen onvermakelij-
ke bedenckinge, die eenige nemen uyt de
ghelijckenisse van't avondmael, van Christo
vermelt Luc. 14. 16. al waer, soo wanneer de
knechten uytginghen om de genoode te roe-
pen, de eersten brenghende reden by van niec
te kunnen komen, seydt een acker ghekocht
te hebben, ende dien te moeten gaen besit-
tigen: de tweeden verklaert kooper bedegen te
zijn van vijf jock ossen, en de selve te moeten
gaen beproeven: voegende beyde een bede by
hare redenen, seggende, ick bidde u doet mijn
onschult. De derden, sprekende mer een gro-
ve stemme, eo vry wat stouter, seydt ront uyt,
Ick hebbe een wijf genout, en daerom en kan
ick niet komen. Als vast houdende dat een wijf
te trouwen een sake is van foodanighen voor-
recht, datmen om der selve wille, sonder te-
genseggen, seer wel vermach alle andere saken
aen d'een zyde te stellen. Voorwaer als wy sien
dat God beveelt een reere maeghet beyde va-
der en moeder te verlaten, ende eené vreemden
man aen te hanghen, moetmen niet bekennen
dat hy 't selve voor alderley vrientenschappen
stelt. Icsal, met verlosf vande leser, hier by voe-
gen 't gene Hector, hier vā by Homerũ spreect:

Ick weet dat Troyen haest en ras
Niet zijn en sal als gruyts en as;
Ick weet oock dat mijn vader sal
Haest comen tot een droeven val;
En dat mijn broeders lief en weert
Verstinden sal des vyants sweert.
Maer noch mijn vader, noch sijn schat
Noch ghy ô Troyen! schoone stadt,
Perft my so hart aen mijn ghemoet,
Als ghy, mijn weerde huysvrou doet.

EPHES. 5. 28. ET SEQV.

Viri debent diligere uxores suas, ut
corpora sua, propter hoc relinquet

homo patrem & matrem suam, & ad-
harebit uxori sua, & erunt duo in carne
unã.

NESCIT

NESCIT HABERE MODVM.
XLVI.

QVID. IO. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.*
METAM.

SEN. OCT. *Amor perennis conjugis casta manet.*

ACT. I.

AVSON. *Vxor vivamus, quod viximus, & teneamus.*

Nomina que primo sumpsimus in thalamo;

Nave sit ulla dies ut commutemur in aro.

Quin tibi sim juvenis, tuque puella mihi, &c.

DEn groenen crocodil ontrent den nijl geschapen
Dien noem ic met bescheyt het rechte minne-vvapē;
Dit beest vvaft alle tijt, en vvort geduerigh groot
Tot aenden ouden dach, ja midden inden doot.
Ick dacht al over langh, hoe kan ick hooger minnen?
En noch so gingh het vier mijn dieper inde sinnen;
En hoe het langher duert, hoe dattet heeter gloeyt;
Siet dat is rechte min die fonder eynde groeyt.

Van het ghestadich wassen des crocodils ende des selfs groote. Siet Plin, lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

C*Rescit in immensum phariis crocodilus in arvis,
Inque dies nili major ab amne redit:
Augendi metas non huic dedit agra senectus,
Morsque vel ipsa paret vulnere, crescit adhuc.
Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,
Augetur nostro pectore semper amor.
Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
Cum gelida tanget fervida corda manu.*

Crocodilum crescere quamdiu vivat, & excrefcere ad longitudinem duodeviginti cubitorum, & alia vide apud Plin, lib. 8. cap. 25.

Bien que grand, tousiours croissant.

LE crocodil si long temps que sa vie dure,
Sent de l'accroissement tousiours en sa stature,
Il n'est touchè au vif des traicts du vrai amour
A qui l'affection ne croist de jour-en jour.

M m

Boyg

AL is de crocodil maer uyt een ey gekomen,
 Hy wort eē groufaē beest waer van de menschē schromē
 Hy sloetelijck een vraet en vvaest noch alle tijt,
 Tot dat de bleecke doot hem opte leden rijt.
 Wie sūcht van hooger staet; of gelt-begeerte quellen,
 Die vvillen even staegh tot meerder hooghte svvellen:
 Al vvat een menschelijckt dat heeft een kantigh hert,
 En siet! daer is een hoeck die nimmer vol en vvert.

Non modus augendi.

C*Vm, crocodile, tibi praecordia vasta replevit
 Praeda petita solo, praeda petita salo,
 Crescis, & exiguo quamvis progressus ab ovo,
 Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
 Incrementa tibi non sistit anhela senectus,
 Finis & augendi vix tibi funus erit.
 Ambitiose tibi, tibi convenit istud avare;
 Scilicet augendi nescit uterque modum.*

Chiche jamais riche.

LE corps du crocodil, bien que la mort le presse,
 De devenir plus grand, de jour, en jour, ne cesse.
 Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,
 Ne trouveront jamais un accompli bonheur.

Qui natura arcana scrutati sunt, aſinas per omnem vitam gignere tradiderunt, nec unquam provec̄ta adeo etatis fieri, quin partui partum identidem accumularent. de homine ambitioſo ſimile quid dici poſſe, nemini, cui id vitii innotuit, obſcurum eſt. Adepti aliquid inexpectati boni (aut Thucyd.) ſemper, propter praesentem ex inopinato proſperitatē, plura ſperantes, majora concupiſcunt. Notatur hanc ob cauſam plerique principum, quod nimis effuſe, & celerius quam par eſt, honores, in eos quibus fauent, conferant, quos non niſi carptim ac paulatim depromere, magis conſultum eſt: idque duplici ratione: primo, ne merces totius diei ſummo manē, vel circa meridiem exſoluta, reliquum lucis non juſto labore, ſed ignavia, conſumendi occaſionem praebeat. Secūdo, ne quis exquiſitis honoribus tempeſtius decoratus, identidem ad altiora evitens (prout mores ſunt ambitionis) tandem majora, quam par eſt, audeat. & res novas molietur. Corruptuntur enim homines magnitudine bonorum, nec cuiuſlibet eſt, in rebus tam prolixis, magnam fortunam concoquere, inquit Dio.

DE ghene die de gheheymenſſen der naturen onderſocht hebben, ſchryven dat d'efelinnen (hoe oudt ſy oock zijn moghen) altydt noch jonghen voort-brenghen.

Van eergietighe menſchen yet ſulcx gheſeydt te kunnen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekennt is. Elck (ſeydt Thucyd.) die eenich onverwacht ghe-luck aenkomt, is gheneghen altydt nae meer te trachten.

Hierom verlooopen haer veel princen, midts de ſelve ghemeenlijck te grooten weerdiche-den al te ſchielijck, en veel te vroech, aen haer troetel-kinderen toevoeghen: dewelcke veel beter allenkens en niet tuſſchen-val van tyde dienden uytghegheven.

Om verſcheyden redenen; eerſtelijck; op dat de loon des gheheelen daechs des morghens vroech betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deurghebracht en soude worden.

Ten tweeden, op dat niemandt te vroech al te hooghe gheſet zijnde, en altydt (naer de wyſe vande eergierighe) verder willende gaen, eyndelijck niet hoogher dan het betamelijck is, en soude opſtyghen, en nieuwicheden ter hant trecken.

De menſchen (ſeydt Dion) werden veeltijds door te grooten eere diemen hun aendoet, buyten de palen van hun ſchuldighen plichte wech gheruckt, want voorwaer t'en is alle mans werck niet, grooten voorſpoedt en uyt-muntende eer-ampten te kunnen verdouwen.

BOËT. DE CONS. LIB. 2.

Quis tam composita ſælicitatis ut non aliqua ex parte cum ſtatu ſui qualitate rixetur? Anxia enim res eſt humanorum conditio bonorum, ut qua vel nunquam perpetua ſubſiſtat.

SENEC. TRAG 4.

Quod non poteſt vult eſſe, qui nimium poteſt.

HORAT. OD. 24. LIB. 3.

. . . . Scilicet improba

Crescunt divitia, tamen

Curtia, nescio quid, ſemper abeſt rei.

Mm 2

GALAT.

Laet ons wel-doende niet vertragen.

DE groote crocodil die noyt en laet te vvasfen,
 Die is met alle vlijt ons ziele toe te passen;
 Ghy, die oyt zijt een stap ghenaedert totte deught,
 Weet dat ghy naderhant noyt stille vvesen meugt.
 Laet daer Hiskias son, die vvert te rugh ghetogen,
 Laet Josua de sijn' die niet en vvert bevoghen,
 Maer let op Davids son die staegh en veerdigh rijt,
 Want vvie hier stille staet die is sijn voordeel quijt.

Nullum virtuti solstitium.

C*Rescis, & extremis vel jam, crocodile, sub annis,*
Majus adhuc nili tollis ab amne caput.
Incrementa decent Christum, tam longa, professos,
Nescius augmenti vir bonus esse nequit.
Nuniades sistat, retrorahat Hiskia phœbum,
Dux solymi vatis sol tibi solus eat:
Ille, velut sponsus thalamo redit, altaque lustrat
Sidera. Virtutem non decet ulla quies.

PHILIP. I. 13.

*En oubliant les choses qui sont en derriere, & m'avancant aux
 choses qui sont en devant, ie tire vers le but.*

NOn Iosue ton soleil, non ton soleil Hiskie,
 Mais David ton soleil, soit guide de ma vie.
 Le corps du crocodil, & du Chrestien l'esprit,
 S'augmente, si long temps, que l'un & l'autre vit.

VIR.

NEc oscitatio, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominum christianum decens. Cali proprium est, animique ad caelestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summâ nitatur opum vi mens pia, facile impetuoso decursu humanae corruptionis abripietur:

Ac veluti si quis adverso flumine lembum
Qui subigit remis, si brachia forte remisit,
Ecce illū in præcepis pronō rapit alveus amne.
Nec utique verè bonus est, qui indies, ut
melior fiat, operam non dat. Sape nos no-
bis examinandi sumus, saepe conscientia
velut interroganda est, ecquid profecerimus,
ecquid iracundiae, avaritiae, ac reli-
quis vitiis decesserit, ecquid virtutibus
accesserit, nisi enim in illis decrementum;
in hisce accrementum percipimus, vero
livini Spiritus estro percitos nos esse cer-
i esse non possumus. Sane apud viros pios
magnum fluxa fidei indicium esse so-
et, non proficere. Quid de externis hisce,
teque status nostri conditione futurum
it, haud quidem scimus; nec id quidem
nultum curandum est: anima sanè ut
indies adjiciam aliquid, in animo nobis,
& in votis est. Lumen ad hoc nobis in-
funde, ô Numen.

Geen ledicheyt, maer een gheestadige besig-
heydt, is het ghene dat eyghentlijk een
christen mensche betaemt. 't Is den hemel,
en alle die ten hemel-waerts hun spoeden,
gantsch eyghen, haer gheduerichlijk te bewe-
ghen: want indien sulcx niet met alle ernst
en werdt betracht (nadien wy inde verdor-
ventheydt der werelt woonen) soo sullen wy
lichtelijck, door de kracht der selve, als doot
het aendringen van een nederloopeude rivie-
re, werden wech gheruckt.

*Die tegens stroom zyn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te zyn vermoeyt;
Want, rust hy maer een cleyne tijdt,
Hy is terstont zyn voordeel quijt:
Midts, t'wylt zyn riemen liggen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen val,
Ghedreven teghens leegher wal.*

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage
niet en tracht om beter te werden. Wy dienen
onse eygen ziele menichmael te vragē, wat sy,
sedert eenigen tijt herwaerts, ghevoelt heeft in
Godtsalicheydt ghevoordert te hebben, watse
op de giericheydt, korfelheyt, en andere onse
gebreken verneemt gewonnen te hebbē. Want
ten zy sake wy int quade eenige afbreucke, int
goede eenigen aenwas, van tijtē tot tijtē, ghe-
waer werden, laet ons vryelijck dencken, dat
wy de ware kracht des geestes noch niet recht
en hebben. Wat ons in het uytwendighe sal
ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het
inwendighe belangt, wy hebben, door Gods ge-
nade, vaste hope om tot het selve van tyde tot
tijde wat goets te sullē toebrenghen. De Heere,
die den wille geeft, geve oock het volbrnghen.

HIERONIM. AD DEMETR.

Sancta vite ratio processu gaudet, &
crescit: cessatione torpescit & deficit:
Quotidianis & recentibus incrementis

*instauranda mens est, & vivendi hoc iter
non de transacto, sed de reliquo metien-
dum.*

EX MORTE LEVAMEN.
XLVII.

Cypræ de **N**uptias impares (ita nuncupant jurista matrimonium senis decre.
Jur. Connu. **N**upti & floridae virginis L. si major C de Legit Hæred.) præter alia
bior. cap. 9. multa incommoda inducere votum captandæ mortis, tragicus exitus
non raro docuit, hinc nuptia Sophoclis & Alcippes hujusmodi discleris
exagitata leguntur;

Noctua ut in tumulis, super utque cadavera bubo,
Talís apud Sophoclem nostra puella sedet.

Een out man in't jonck meyskens schoot,
Ey waer hy doot!

EEn groen en vveligh dier stont lestmael om te paren
Met yemant rijc genoeg, maer in siin leste jaren;
Het dacht mijn vvonder vrent, dies vraegd ic hoe het quã,
Dat sy een dorren bloc tot haer geselschap nam:
Sy sprac van stonden aen: veel heefster vvaer genomen
Dat van eens esels been de beste fleuyten comen
So rasch hy maer en sterft. 't Fy (dacht ick) loofen schijn!
Ghy trout, en vvenscht terstont om ongetrout te zijn.

Ex morte levamen.

N*Uper, ubi pelago muris Flissinga resistit,
Decrepito fuerat nupta puella seni:
Cur vetulo sociaris hero, lepidissima? dixi;
Hæc, ut erat promptâ garrulitate loquax,
Hoc mihi responsum dedit: ossibus, inquit, aselli
Cum jacet exanguis corpore pressus humo,
Tibia jucundo componitur optima cantu.
Desierat; nec me querere plura iuvat.*

Joye & support, apres la mort.

VN iour ie demandois a une allegre dame,
Pourquoi un gros vieillart avoit gagné son ame,
Ne scais tu, me dit-on, que quant un asne est mort
De ses os decharnez fort bonne fluste sort?

Spaert,

*Spaert, manneken, spaert,
Datter een ander wel af vaert.*

SOo langh een esel leeft, soo draeght hy sware packen,
En eet noch evenvel alleen maer distel-tacken :
Maer steecht hy eens de moort, daer fleuytmen op het beē,
Daer raest de malle jeught, en hippelt onder een.
Spaert, vrecke vader, spaert; u soontje komt ten lesten
Dat schinct, en drinct, en klinct, dat geeftet al ten besten,
Dat singht, en springht, en vinct, dat vogelt, jaegt, en vift;
Ontydlick gespaert, onnuttelick ghequist.

Avarum excipit prodigus.

D*Um tibi vita manet, miserandæ sortis aselle,
Non intermisso membra labore gemunt :
Intereà tribulis & amarà vesceris herba,
Vixque datur gelido fonte levare sitim :
Sed morere, infælix, mox tibia festa sonabit,
Et tua pastor ovans ducet ad ossa choros.
Querat avarus opes, jam prodigus imminet heres,
Qui malè congestas dilapidabit opes.*

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs jambes, par travail, te craquent, pauvre beste,
Et peu apres ta mort serviront a la feste,
Des flustes & haut bois. D'un pere espargneur,
Sort ordinairement un fils trop gaspilleur.

AVA:

AVARVM EXCIPIIT PRODIGVS.

Alutarium piscem cœnum fodere me
morant, sargum autem piscem, qui
cum sequitur, excitatum pabulum devo-
rare. vix aliter in vita humana sese res
habere notatum est: homines nimirum
attentos ad rem, qui cœnum fodiendo id
est, vilissimis quibusque ac laboriosissi-
mis ministeriis indies operam dare solent,
sargos sequi, id est, liberos vel hæredes
plerumque habere ignavos ac prodigos,
qui opes, multo cum sudore vix unciatim
collectas, celerrimè diglutiant, nec rarò in
unius scorti marsupium effundant, atque
ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa
series multis laboribus, multa Dei indul-
gentia struxit, id unus dies spargit, ac dis-
sipat,

Longique perit labor irritus anni.
Benè igitur sapiens Eccl. 2. 18. *Detesta-
tus sum, inquit, omnè industriam meam,
qua sub sole studiosissimè laboravi, habi-
turus hæredem post me, quem ignoro u-
trum sapiens an stultus futurus sit. Est-
ne quidquam tam vanum? & tandem
concludens, Nonne melius est, ait come-
dere & bibere, & ostendere anima sua
bona de laboribus suis? hoc etenim de ma-
nu Dei est.*

DEn seem-visch is ghewoon het
slick om te wroeten, maer de
visch sargus (die hem veeltijts volgt)
isser knap by, en flockt het aes, dat
een ander opghejaecht en bearbeyt
heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt
veeltyts so onder den menschen, dat
nae een slick-wroetende seemvisch,
dat is, nae een deunen en wreckigen
spaerder, die uyt vuylheyt zyn goet te
samen heeft geraept, volcht een ver-
terende sargus, dat is, een quistighe
opsnapper, die het verspaerde goedt,
onnuttelijck door de billen slaet, en
dickwils t'eender reyse inden schoot
van een hoere of haer dochter uyt-
stort, al wat met moeyte en commer
in veel jaren by den anderen is ver-
samelt. Den wijseman heeft dan wel
gheseyt, Eccl. 2. 18. *My verdroot alle
mijns arbejts, die ick onder de sonne had-
de, dat ick dien eenen mensche laten moe-
ste, die na my zyn soude, en wie weet of hy
wijs of dul zyn sal? Eyndelijck besluyt
hy, seggendè: isbet den een mensche niet
beter dat hy ete en drincke, en dat hy zyn
Ziele wel doe van synen arbejdt? Ia sulcx
sach ick dat van Godes handt comt.*

Horat. **A**bsumet hæres cacuba dignior,
Lib. 2. **S**ervata centum clavibus & mero
Od. 14. *Tinges pavimentum superbo,
Pontificum postiore cœnia.*

Idem. **S**ed quin perpetua nulli datur usus & hæres
*Hæredem alterius, velus unda supervenit undam,
Quid vicij profunt quidus horrea, quidus colabris
salibus adiecti lucani?*

Eenen goeden moet is een daghelijcx wel-leven.

AL is een esel plomp, al vveet hy niet te springen,
 Noch leertmen na de doot sijn dorre schenckels singē;
 Een herder neemt het been, en maeſter fleuyten van,
 Waer door hy gantsch het vvout tot vreugde treckē kan.
 Wat is van kost en konst? van veel of luyt te stellen?
 Stelt maer en stilt u hert, geen druck en sal u quellen.
 Waer recht vernoeghen vvoont daer is ghestage lust,
 'k En vveet geen beter vreught, dan als de ziele rust.

Æquus animus, commendat omnia.

O*s sibus ex asini fit tibia; silva remugit;*
Exultat saturas dux gregis inter oves.
Ecquid opus lituis? sibi mens est aqua levamen,
Gaudia de placido pectore sponte fluunt:
Sit casa parva domus, sit fictilis olla supellex,
Hic etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.
Aula gemit, cytharâ licet aureus instet Iophas,
Caula fremit plausu, dum, Melibæe, canis.

I. TIM. 6. 6.

La pieté, avec contentement d'esprit est un grand gain.

TA flute, gai berger, n'est que des os des bestes,
 Si resiouit pourtant vos gens aux jours de festes,
 O grand don du Seigneur tranquillité d'esprit!
 Le cœur estant en paix un peu nous resiouit.

ÆQVVS

TRia ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est, emptores, venditores, spectatores: Duo priores emendis vendendisq; mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxie discrutiantur. Tertium demum genus bene ac jucundè agit, & non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundinarum, id est, mundi, sive rerum externarum tantum spectatores philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuò eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hic, Democriti dictum, ille felicem dicebat eum, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infelicem, eum qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbè terrarum possideamus, ecquid commoditatis ex tantà rerum congerie hab. turi sumus, praterquam ex ijs, quæ utendo nostra facimus? de reliquis nihil habitari prater solum aspectum. Atqui voluptatem, quæ ex visu est, æquè de alienis, atque de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nunquam pauper; qui ad vota, nunquam dives est.

DAer zijn veltijds drie soorten van menschen die de jaer-marckten besoecken, te weten, koopers, verkoopers, en gapers.

De twee eerste zijn den gantschen tijdt des jaer-marts door, elcx int syne sorchvuldelyken besich:

De derde soorte isst best aen, want, niet als metter ooghe alles overloopende, draecht van gheen eenighe quellinghe ofte storienasse naer huys.

Pithagoras treckt dit tot de wijs-gierighe van synen tijdt, en noemt die, begapers vande jaer-marckten, dat is, bloote beschouwers van de wereltsche dinghen. Andere Godtsalighe mannen eyghenen sulcx, met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe.

Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalighe wijsheyt.

En tot sulcx ware wel te komen, indien wy, niet op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodtd: uft alleene het ooghe sloeghen. Cost en kleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt de apostel.

Neemt dat gantsch de wereltd ons eyghen ware, wat ghemack of ghenut sal ons uyt sulcken onghemeten hoop goederen ghewerden, anders als 'rghene dat wy door het ghebnyck eyghentlijck het onse maken. van al de reffe en hebben wy niet meer als allenlijck het ghesichte, ende 'tselve is gheoorloft, so wel van eens anders goedt te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die na de nature leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheyt, nimmermeer rijcke.

PROVERB. 15.

Secura mens quasi iuge convivium.

PLATO. TIM. CAP. 13.

Letitia pura in solis anima bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non

in ijs, quæ circa se sunt.

HERR. 13. 5.

Que vos mœurs soient sans avarice, estans contents de ce que vous avez presentement,

Na 2

DISSL

EXtat apud SAX. GRAMMAT. Lib. 1. Insignis VLVILDÆ Danorum regis filia de impari matrimonio querela, quam merito hic adscribo. O miseram me! cuius nobilitatem dispar nexu obtenebrat! O infœlicem, cuius stemmati rustica iugatur humilitas! O infœustam matris sobolem, cuius munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclitat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus subsequutus est, prout latius idem auctor prosequitur.

DE sim, het koddig dier, is yeder eens vermaken,
De schilt-pad, niemants vreugt, als doot ter aerde leyt;
Hierom ist dat den aep de padde schroomt te raken;
T is teghenheyt van aert dat dese dieren scheyt,
Lief (vvat ick bidden mach) en laet u nimmer paren
Met Fop, dien tammen gast, die men u geven vvilt:
Mach ick u lief niet zijn, soo vvilt u immers sparen
Voor yemant, die van u min als ick doe verschilt.

Disidet, quod impar est.

C*Um tardâ nequeat testudine simia jangi,
Simia jucundâ mobilitate potens;
Simia delitiæ sivarum, hominumque voluptas,
Cernit ut invisum reptile, tota tremit.
Tu peponem, mea vita, tui faciasne potentem
Nulla cui toto pectore mica salis?
Corpora, quis furor est, conjungere mortua vivis?
Anne tyrannorum vis scelerata redit?*

Le sombre & tard, ne duit au gaillard.

LA sînge dans les bois, incessamment gaillarde,
Ne se joindra jamais a la tortue tarde,
Par tout ou la nature a desnié son lien,
Fai tout ce que pourras, aussi n'y feras rien.

DE sim die niet en dient als om den geck te scheren,
 Soect uyt een tegen-aert de schilt-pad af te weren,
 Sy haet het sedich dier, dat staegh bewaert sijn huys,
 Om dattet niet en loopt als ander vilt ghespuys.
 Een maeght van stillen.aert sal nimmer vvel bevallen
 Aen yemant, die van oudts genegen is te mallen:
 Maer hoort eens vrijers hoort, en vry de les onthout;
 Die soectst om vrijen zijn, en dienen niet getrout.

Apud leves, gravitas vitium est.

S*fmia saltatrix, & quæ solet usque vagari,
 Non secus ac pestem te, domi porta fugit.
 Lascivi juvenes mores odere modestos,
 Castaque vesanus respuit ora puer:
 Si qua puella loquax minus est, ea torva vocatur;
 Et pudor, heu! nomen rusticitatis habet.
 Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula virgo,
 Sit licet apta foro, non erit apta thoro.*

*Grave & leger ne loge ensemble,
 Chacun requiert, que luy ressemble.*

TV as en grand' horreur les mœurs de la tortue,
 Le singe est a ton gré, qui joue par la rue;
 Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
 En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

Adolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occipientes, nihil ferè minas in puellis, quas ejus rei causa adeunt, requirere solent, quàm ea quæ in convictu usui futura sunt. Plerumque enim præ cateris placere solet, si qua aut scièdè cavere, aut festivè garrivè, aut denique belle se comere novèrit. Nec mirum; cum enim fervore ætatis lasciviant & ipsi juvenes, in habentibus symbolum, ut ait ille, facilius fit transitus: Et tamen juvenilia ista omnia, post annum unum atque alterum, cum liberi alendi, aliæque onera matrimonii sustinenda sunt; statim evanescere, ac prorsus diversa, imò & contraria, non sine molestia ac dispendio rei familiaris, ad discenda esse, docet usus. Quanto melius, mi adolescens, oculos animumque dirigeres in virginem modestam, ac rei domesticæ, melius quàm saltandi peritam? qua licet hoc tempore fortassis juvenilibus affectibus non tam arrideat, atque una aliqua alterius istius generis, sane tu brevè aliter censeas. Eos, qui in alias terras iter instituunt, vestem non pro more regionis, in qua sunt, sed in quam abeunt, conficere nunquid vides? fac idè, & vale.

De domme jonckheyde, haer ten houwelijck stellende (na dat nu de loop des wereldts is) en vereyscht schier niet min in de dochters, die sylieden ten dien eynde bewandelen, als het ghene dat hun inde huyshoudinghe meest van noode is; alsoo dat veeltijts die best singhen en springhen, spelen en quelen, toyen en ployen kan, meest van allen wert aengehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vliengen met uyen, seyt ons spreekwoorde: sy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zijnde, vergapen haer lichtelijck aen de ghene die hun hier in aldernaest by komen. En even wel nochtans so haest de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des honwelijcx hun op den hals vallen, raectt ghemeenlijck de clavecimbel, en al dat beslach aen d'een zyde: en al watmen meest gheacht heeft komt minst te passe.

Waret niet beter, o foers jeucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, ghelijck een voorzichtich man die een reyse naer vreemde landen aenvanght, die syne kleedinghe niet en maect na de maniere van't landt daer hy nu is, maer van't ghene daer hy haest meynt te komen? Letter op.

Die een meysjen, om haer singhen,
Om haer springhen, heeft getrouwt;
't Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als noot begint te dringhen,
Is de liefde strax verkout.

H O R A T.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosum;
Sedatum celeres, agilem gnarumque remissum.

PR O.

Den goddeloofen vliet, en niemant en jaeght hem.

DE schilt-pad jaegt den aep; besiet wat vreemde dingē!
 Hy weet niet wat te doen, of waer te sullen springen;
 De schilt-pad evenwel en kruypt maer in het sant,
 En, dat noch vreemder is, s'en heeft niet eenen tant.
 Wie boose rancken broet die leyt een droevig leven;
 Hy sucht, hy ducht, hy vlucht, al wort hy niet gedreven,
 Al drilter maer een riet hy is terstont bevreesst,
 Daer is geen felder beul als binnen inden geest.

Qui vanos pavet metus, veros fatetur.

Pressa sua sub mole domus testudo laborat,
 Pulvereamque gravi corpore verrit humum:
 Ut videt hanc, fugit, osque tremens post terga reflectit
 Simia, nec tutam se putat esse fugā.
 Ad sonitum culicis, motaeque ad arundinis umbram,
 Impius, & nullo terga premente, fugit:
 Conscia mens sceleris formidine tota liquescit,
 Tunc quoque, cum pavidi causa timoris abest.

Le pecheur, a tousiours peur.

Combien que ta maison tortue fort te presse,
 Le singe neantmoins te fuit, en grand vifesse,
 Craignant d'estre attrappé. tousiours le blistre fuit,
 Et nul lui veut du mal, & nul ne le poursuit.

QUI VANOS PAVET METVS, VERA FATETVR.

Verè malam conscientiam matrem formidinis esse, dixit Chrysoſt. Horrorem enim individuū impietatis comitem esse, teſtantur ii, qui indies conscientie latebras querunt, nec inveniunt. Pœnam ſemper ante oculos ſibi verſari putant, qui peccaverūt, inquit ille: Hinc fit, ut omnia horreat improbus, etiam minime timenda, imo & amplectenda; Deum, quod inimicum ſibi; diaboli, quod lieto rem; ſemetipſum, quod accuſatorem ſciat, ac ſentiat. Viro bono contra nihil terribile eſt; non Deus, nemo qui magis juvare velit; non diabolus, nemo qui minus nocere poſſit; non conscientia, omnia ibi tranquilla: Horrificum tonitru parentis ſui vocem benevolam, metuendā fulmen divinæ majeſtatis radios, mortem, in vitam meliorem tranſitum, Dei judicium, ſinem pugnae ac ærumnarum appellat: Denique

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Quicumque verè animoſus eſſe deſiderat,
mentem ut habeat flagitiis purgatā, etiam
atque etiam curet.

En quade conscientie (ſeyter een oudvader) is een moeder van vreeſe. 'tis gewiſſelijck alſoo; want waer een ſondich ghemoet is, daer is t'elcken, in alle voorvallende ſaken, een bevende hert, ende een verſmachte ziel. De goddelooſe ſchrickt voor alle diaghē, ſelfs oock voor de gene die niet te vreeſen en zijn.

Hy ontſet hem van Godt, want hy is hem vyandt: van den duyvel, want 'tis ſijn pynigher; van ſijn eyghen herte, want 'tis ſijn beſchuldigher.

De rechtveerdighe daerenteghen (ghelijck de wiſſe-man ſeydt) is vymoedich als een jonck leeu, ſittent ofte beeft voor niemant; niec voor Godt, wanter niemant en is die hem meer wilt helpen: niet voor den den duyvel, wanter niemant en is die hem min kan beſchadighen: niet voor ſijn eyghen ghewiſſe, want daer is ruſte.

Den vervaeltijcken donder, noemt hy de ſtemme ſijnes hemelſchen vaders: den ſchrikelijcken blixem, de ſtralen van des ſelfs grootachtſaemheydt: de doodt een doorganck tot een beter leven: Godts oordeel, een eynde van ſtrijdt en ellendichydt: en, om kort te ſegghen,

*Al viel de werelt gantsch en gaer,
De vrome ſchrickt voor geen gevaer.*

Wilder dan yemant onvertſaeght, ende goets moers wesen, die reynighe ſijn herte van doodelijcke wercken.

IOB 15. 21.

Sonitus terroris ſemper in auribus impij; & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur, circumſpectans undique gladium.

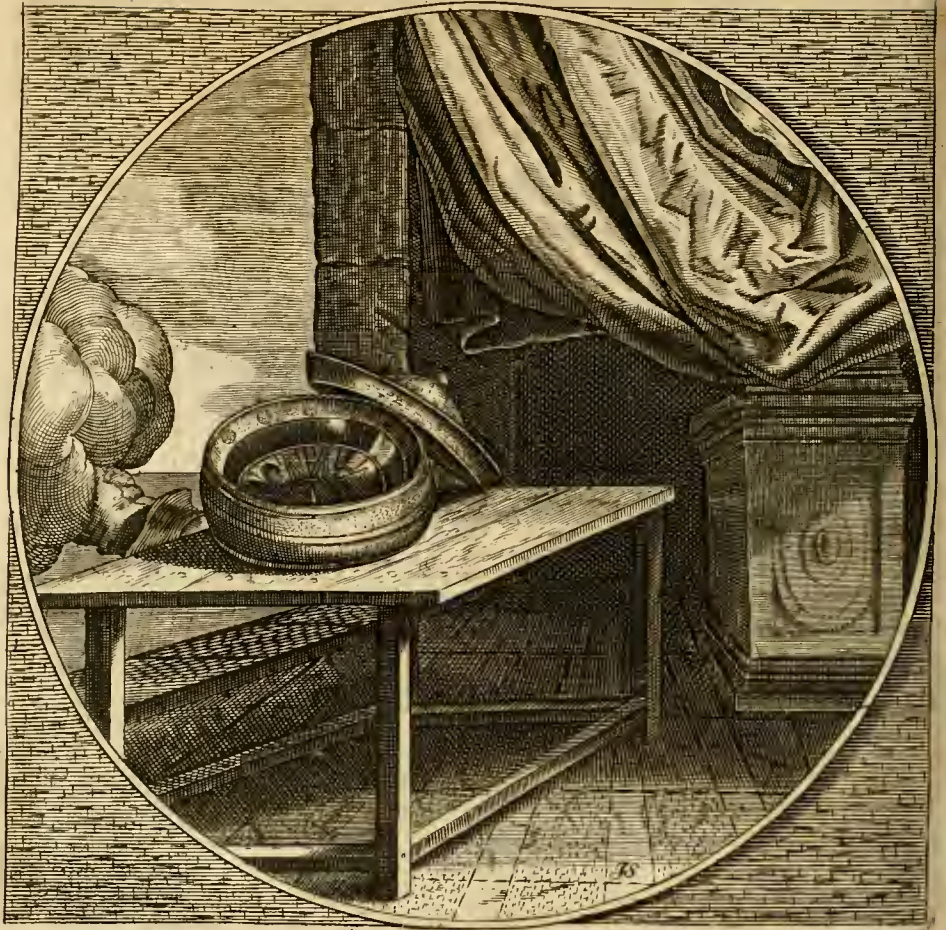
IOB 18. 11.

Circumquaque perturbant impij terrores, & diſjiciunt eū ad pedes ejus.

PROVERB. 28. 17.

L'Homme faiſant tort au ſang d'une perſonne fuira juſques en la foſſé ſans que aucun le retienne.

ANIMOS NIL DIRIMIT.
XLIX.

LVCRET. **N**am si absit, quod ames, prae sto simulacra tamen sunt
LIB. 4. Illius, & nomen dulce obversatur ad aures.
VIRG. 4. AENEID, DE DIDONE ET AENEA LOQUENS.
. illum absens absentem auditque videtque.

ERAS. APOPH. LIB. 5.

Cato amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, id quod hodie quoque celebratur: Animam illic potio rem esse ubi amat, quam ubi animat.

Liefde

ALscheyt ons menichmael zee, rotsen, ende dalen,
Dat al noch evenwel en snijt ons niet van een;
Mijn geest komt even staegh ontrent de liefste dwalen,
De seylsteen en de min die hebben dat gemeen:
Want schoon de noortsche key is van het stael verscheyden,
En of een tusschen-schot verdeylt het lieve paer,
De steen en laet niet af, het yser om te leyden:
Hoe ver mijn lief verreyft, mijn hert is even daer.

Animos nil dirimit.

T*Actus ut est magnete chalybs (licet assis utrumque
Separet) ad lapidis vertitur ora sui.
Ut semel affricuit mihi blanda venena Cupido,
Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor:
Non mare, non montes, non intervalla locorum,
Corpore se jungunt pectora nostra tuo:
Semper amans peregre est. Mea corda per omnia tecum,
Teque abeunte, abeunt: teque manente, manent.*

Amye, ame a l'amant.

Quant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.
Depuis que c'est frotté mon cœur a ton amour,
Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

VVanneer des seylsteens cracht is in het stael ghetogen,
 Soo vvortet metten steen aen alle kant bevvogen,
 En schoon al tusschen bey een schutsfel is geset,
 Noch baert de steen haer kracht, en treect het yser met :
Wat batet ydel mensch, een quaet gemoet te deeken ?
God can u schuldig hert oock uyt het duyster trecken,
 Wie voelt niet metter daet dat hem de ziele drilt,
 Oock daer hy is alleen, en daer hy niet en vvilt ?

Amota movetur.

V*T tactus magnete fuit (licet assis utrumque
 Separet) in gyrum flectitur usque chalybs.
 Nec Deus est, fateor, nec habet mens conscia numen,
 Huic tamen aetherea portio mentis inest.
 Hanc aliquis cecus pro tempore condat in umbras,
 Qui penitus possit tollere, nullus erit.
 Pectora nostra chalybs, divina potentia magnes ;
 Stare loco nescit mens, agitante Deo.*

Cacher ne sert.

L'Aimant est Dieu, l'acier de nous la conscience
 Laquelle n'est pas Dieu, mais du ciel la semence :
 Empesche qui voudra son cours pour quelque temps,
 Dieu la tire au travers de tous empeschemens.

AMOTA

Quid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem à se commissum: scit cadaver hominis à se occisi alta terra obrutum: scit animum multis simulationum involucris ab oculis humanis remotum; & ecce! tremat tamen, angitur, pallescit; & conscientia mentem anxiam vastat. Vnde hoc? à Deo, inquam, à Deo est, cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregie imperator in l. ult. C. ad l. Jul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium cepit, exinde quodammodo sua mente punitus est.

Continuò templum, ac violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis

Mala conscientia tuta est aliquando, se cura nunquam, ait Seneca. Interest, imò inest, non actionibus modò hominum, sed & animis Deus; & ut numisma impressam habet principis imaginem; ita homo Dei: eaque, si uspiam, certè in conscientiiis hominum quàm maximè elucet.

En animum ac mentem! cum quâ Dii nocte loquuntur.

ISt niet gantsch vreemt ende seltzaam dat een misdadighe, wetende dat sijn rabauwerie erghens in een bosch ofre op een heye, ende mitdien buyren de ooghen van alle menschen, by hem is begaen gheweelt; wetende dat het lichaem by hem vermoort, wel diepe onder de aerde is gheset; wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht. Dat hy (seg' ick) evenwel t'eicken op alle voorvallen sitters en beest, en byna op het ruyschen van elck bladt het innerste van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck bewegen? Van waer comt dit? ontwyfelijck van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygen is door allerley beletselen henen te dringen, ende het binnenste des menschelijken ghemoeds rontsomme te keeren, en krachtelijck te beroeren. Soo haelt (seyt de keyser Iustinianus) yemant voorgenomen heeft een schelmstuck aen te rechren, so haelt heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

*Wie daer heeft een quaet ghemoet,
Slaept hy, waeckt hy, wat hy doet;
't Quade seyt, by hem begaen,
Comt ghestadich voor hem staen.*

Een quaetdoender (seyt Seneca) kan somwylen wel vry zijn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende heren der menschen, en gelijck der princen ghedaente ghedruckt is op het ghelt, soo Godes beelt in 's menschen ghemoet.

*Wanneer een mensch alleen vertreckt,
Of op sijn bedd leyt wytgestreckt,
Dan wort hy dickwils seer bewreest,
Want God die spreeckt met synen geest.*

TERTVLLIANVS.

Conscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extingui non potest, quia à Deo est.

SENEC. EPIST. 96.

Quid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxia est.

*Die wyt Godt gheboren is en doet gheen sonde,
want zijn zaet blijft in hem.*

DE seylsteen en het stael zijn op bedeckte gronden
Zijn onder een verplicht en over hant gebonden,
Al scheidt hen eenig dingh, de gheest die trechter in,
Gheen scheitsel tusschen bey, en scheidt haer soete min.
Wat kan de vverelt doen? daer zijn bedeckte vveghen
Waer door den hemel selfs komt over ons gheseghen:
Weest vrolijk, vroom gemoet, noyt scheiter eenich slo
Den gheest van sijn begin, de ziel van haren Godt.

Omnia spiritui pervia.

VT *semel imperit chalybi sua munera magnes,
Cum magnete suo, se movet usque chalybs:
Haud objecta moram faciunt huic ligna metallo,
Ne sese lapidis vertat ad ora sui.
Cum semel est imbuta Deo gens caelitus acta,
Inque sua Christi symbola mente gerit,
Se licet opponat vasto cacodemon hiatu,
Se sacrata, Deo corda movente, movent.*

ROM. 8. 34.

Qui nous separera de la dilection de Christ?

LE fer touché d'aymant se tourne avec sa pierre
Bien que soit loing de là, bien que prison l'enferre.
Qui est marqué de Dieu, & porte au cœur la foi,
Ne quite la vertu, par peine ni esmoi.

OMNIA

A Nima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum astu, in hoc mundi euripo, indies circumacta) nunquam tanto mortalitatis corpore obuitur, quin in eam irreat nonnunquam, modo irrumpat aeterna felicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quadam est, & imago eternitatis, sempiterna quippe illa, & nunquam desitura cali gaudia, etiam in fragili hoc corpusculo pralibare nos posse, modo & debere, clara divini verbi elogia vincunt. Quicumque enim aeterna felicitatis premia desiderat, huic primus ejus gradus etiam hic calcandus est; eque peccati sordibus ad animi puritatē, vita renovationem, reconciliationem cum Deo, ac conscientiae pacem etiam in hac vita transeundum est. Quicumque enim habet partem (ut Iohan. Apoc. 20 4.) in resurrectione primā, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die, inquit Christus ad Sachaum, salus huic domui contigit. Felicem te Sachae! cui Salvator praesens praesenti veridico ore salutem asseruit. Felices omnes! quorum spiritibus Spiritus Christi idem dicitur.

DE ziele, al-hoe-wel inden kercker deses lichaems bestoten, alhoewel door menichvuldige bekommeringe, inden draystroom deses werelts, daghelijcx herwaerts en derwaerts ghedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te gevoelen als een staelken vande eeuwighe ghelucksalicheydt. Een ghemoeft verheerlijckt met den beelde Godes, is als een af-beeldt ende ghelijckenisse van der eeuwigheyt.

De begintfelen vande eeuwighe welstant, oock in desen broosen lichame, ghevoelt te moghen, ja te moeten werden, werdt ons in den woorde Godes ghenoecksæm aenghewesen: een yeghelijck die de selve hier namaels wenscht te moghen smaecten, moet van den eersten trap betreden, selfs hier in desen leven, ryfonde uyt de verdorventheydt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in ware heylicheydt ende gherechticheydt, versoeninghe met God, door Iesum Christum, en vrede met syne ghewisse.

Die deel heeft (seydt Iohannes Apoc. 20, 6.) in de eerste opstandinghe, in desen heeft de tweede doot gheen macht.

Heden (seydt Christus tot Sachaum) is saligheydt gheworden desen huysse. Gheluckighe Sachae! aen wien de mondt der waerheydt, selfs met den monde, salicheydt heeft verkonddicht: gheluckich zijnsse, die nu door Christi Gheest dese ghetuyghenisse aen haren gheest zijn ghevoelende.

TERTVLIAN. AD MARTYR.

ET si corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patet. Vagare spiritu, spaciare spiritu, non stadia opaca, non porticus longas proponas tibi, sed illam viam qua ad Deum ducis.

Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crus sentit in nervo, quum animus in caelo est. Totum hominem animus circumfert, & , quo vult, transfert.

IN RE.

LVCRET. **N**am divinitus interdum, venerisque sagittis,
 Deteriore fit ut formâ muliercula ametur;
 Nam facit ipsa suis interdum femina factis,
 Morigerisque modis, & mundo corpore culta,
 Vt facîle insuescat vir secum ducere vitam.

DAN. **P**lus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;
HEYNS. **P**lus aliquid toto corpore, quidquid amo.

OVID. **S**it procul omne nefas, ut ameris amabilis esto;
 Quod tibi non facies, solaque forma dabit.

GHy segt; mijn lief is schoon, maer t'is te veel gepresen;
Haer lijf is vvel gemacct, maer 'tseylt haer aendē geest:
De schoonheyt vordert meer, als maer het enckel vvesen,
't Wel-leven dienter by, en daer op sie ick meest.
V lief, mijn goede Floor, gelijct de piramiden,
Van buyten moy genoech, doch al maer enckel schijn:
Int kiesen van een lief soo stell' ick dit besijden;
Die maer is schoon van huyt en kan mijn lief niet zijn.

In ostio formosa, in recessu nihil.

I*nsulsa est, quia tota patet, rodopeia moles;
Atrique interior nulla recessus habet,
Hanc ego formosae nego nomina vera mereri,
Purpureis tantum si qua sit apta genis;
Plura peto: deposco salem genijque lepores,
Hac mihi praecipue dote puella placet.
Unica quicquid habet frons perspicit hora, recentes
Ingeniosa dabit semper amica jocos.*

Belle cage, sans oiseau.

LE corps de Jaquelin n'est qu'une pyramide;
A l'œil galant assez, mais de scavoir tout vuide:
Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,
Rien ie n'estime beau, ou n'est un bel esprit.

Soo't quam, soot voer.

En grieksche lichte-koy, Æsopi met-flavinne,
 Vercreegh een grooten schat, en al uyt geile minne;
 Wat raet met al het goet? sy timmert wonder hooch,
 Sy maect een spits gebou, doch niet als voor het ooch.
 Siet! van het ydel oogh was al het goet gecomen,
 En siet! het ydel oogh dat heeftet al genomen:
 Al watmen qualijck vvon of tegen reden nam,
 En is maer ebb' en vloet, het gaet gelijk het quam.

Malè partum, malè dilabitur.

C*Orpore cum Rodope, grâjis inuisa puellis,
 Turpiter immensas accumulasset opes;
 Quid tandem? è questu fit pyramis, ardua moles,
 Alta cui vastus sidera lambit apex.
 Sola viatori sed quæ modo lumina pascat,
 Nec recreat positis corpora lassa thoris.
 Per scelus immensas quid opes cumulasse iurabit?
 Turpiter e manibus res malè partâ fluit.*

De meschant gain, thresor est vain.

L'Insensé bastiment d'un haute piramide]
 LA Rodope en fin rendoit la bourse vuide,
 Laquelle avoit rempli un dishoneste gain;
 Le bien en vanité conquis, se pert en vain.

MALE

MALE PARTVM, MALE DILABITVR.

VT aër, qui summo manè præcociter
absorbet nebulam, ferè ingentem
pluviam à prandio solet emittere; ita is
qui celeriter rem fecit, ac levi brachio lu-
crum, præsertim injustum, corrasit,

Nunquam divitias nigrantibus in-
feret antris,
Nec tenebris damnabit opes. . .

At contra:

Præcepta illa manus fluviis supera-
bit iberos
Aurea dona vomens. . .

*Certissima enim videtur illa juris regu-
la, unumquodque ut colligatum est, ita
dissolvi. Idque vel in publicis, & rebus
principum locum sibi vindicare, tradunt
pragmatici.*

*Nulla quaesita scelere potentia diutur-
na est, inquit Curtius. Nec quisquam im-
perium flagitio quaesitum bonis artibus
exercuit, addit Tacitus. nec abluat Ma-
chiavelli illud, Le cose, che si acquista-
no con l'oro, non si fanno diffendere
col ferro.*

GElijck de lucht wanneerse smor-
gens vrocch de mist in haest in-
treckt, veeltijds op den dach groo-
ten reghen placht uyt te gheven: al-
soo mede yemandt, die eenich on-
rechtveerdich ghewin als in haest
heeft ingheslockt, plach het selve
veeltijds onnuttelijck door de vin-
gheren te druypen, en tot geen deech
te ghedeyn.

'T is een tekeren reghel inde rech-
ten dat alle dingen onbonden wer-
den op de wyse ghelijckse t samen
gheraept zijn. En dese opmerckin-
ghe soo in 's landts als in 's huys sa-
ken veeltijds plaetse te hebben, leert
d'ervarentheydt.

Gheen macht door schelmerije
verkregghen kan langhe duyren, seyt
Curtius.

Een rijck by yemandt door on-
eerlijcke rancken bekomen, en wert
noyt by den selven eerlijck bedient,
seydt Tacitus.
Het slaet hier op dat Machiavel feyt,
Het ghene yemandt met gout ver-
krijght, en is met yser niet wel te
beschermen.

PLAUT. PŒNVL.
Quod male partum, male disperit.

Le proverbe françois dict.
Bien acquis par mauvais mestier,
Ne va point au tiers heritier.

Oordeelt niet naer het aenſien.

Als yemant comt gereyft en ſiet de piramiden
 Gerefen inde lucht, als met den hemel ſtrijden,
 Hy denct in ſijn gemoet, ſiet daer een conincx hof!
 En als hy naerder comt, dan iſſet enckel ſtof †.
 En veſt u ſinnen niet ontrent de buyte-leden,
 Maer weeght in u gemoet de gronden vande reden,
 Wie ſich op vvaen verlaet en oordeelt na den ſchijn,
 Die timmert inde lucht en vvil bedroghen zijn.

* Stof, vasmits de piramiden van ouderen graven waren ende inits dien vaten van ſtof ende
 affchen.

Fronti nulla fides.

Piramis, excelfo dum vertice sidera pulſat,
 Spectanti ſaxo verſicolore placet;
 Quam, procul attonito dum conſpicit ore viator,
 Exteriora videns, interiora probat;
 Ut tamen acceſſit, queritque ubi nocte quieſcat,
 Nil præter cineres hic habitare videt.
 Ah quoties homines extrinſeca fallit imago!
 Dignus eras regno, rex niſi Galba fores.

Tel ſemble ſage en apparence, qui ſol eſt en quinte eſſence.

Qui voit la pyramid' en l'air bien haut s'eſtendre.
 Pour un chasteau tout plein des châbres la va prédre,
 Mais crie toſt apres, ô baſtiment trompeur!
 Nul ne ſe fie au front, pour bien juger du cœur.

FRON.

FRONTI NVLLA FIDES.

LEge Moisaicâ prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lana linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem; per linum malitiam ii, qui allegoricè ista huiusmodi interpretantur, intelligi volunt: vestis quippè quæ ex lana linoque contextitur, linum interius celat, lânam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lana gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelâ malitiæ operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. *Apazè mihi cum istuc hominum face. Quisquis inquit Augustinus, videri appetit, quod non est, hypocrita est: Simulat enim iustum, nec exhibet; ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus; quod pium credat; odit te Deus quod impium sciat. atque ita utriusque odiosus, in neutro tibi præsidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirum sit humilis; si animus in calum ac meditationes divinus sit elatus.*

VVY lesen, na de wet Moyses, verboden gheweest te zijn een kleet te draghen, t'samen vermenghelt met lijnen en wolle. De ghene die dusdanighe saken tot ghelijckenissen ende leerstukken ghewoon zijn te trecken, meynen dat door de wolle, eenvoudicheydt, door het lijnen, argheisticheydt moet verstaen werden. Want (segghense) een laken, geweven van lijnen en wolle, heest het lijnen van binnen, ende verthoont de wolle van buyten: Ia voeghen dat de sulcke mach gheleydt werden een kleet te draghen van lynen en wolle, die uytwendich schijnt onnoosel als een schaep, zijnde middeler tijt inwendich vol bedrieghelijke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elck die wil schynen dat hy niet en is, (seydt Augustinus) is een beveysde. want hy ghelaet hem rechtvaerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet gemeens hebbende met de daedt. Wat maect sulcken mensche? De werelt die haet hem, om datse meynt dat hy Godtsalich is. Godt haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is; zijnde dan hatich voor beyde, en vindt hy hulpe noch troost, by d'een noch d'ander: daer is evenwel noch eene soorte van verscheydenheys tusschen ghelaet en gemoet Gode aengenaem, tē weten, als het ghelaet nederich is, het ghemoet verheven en opgetogen in Goddelijcke beschouwinghe.

I. SAM. 16. 8.

HOmo spectat quod est ab oculos, Iehova spectat quod est in animo.

AVGVST. DE PAST.

TEmerariis iudicijs plena sunt omnia, de quo desperamus subito convertitur, & fit optimus; de qua multum præ-

sumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 39.

LA grace trompe, & la beauté s'esva. Lnouit, mais la femme qui craint l'eternel sera celle qui sera louée.

NEMO DOLENS PATET LIBIDINI.
LI.

OVID. *Non habet unde suum paupertas pascat amorem.*

SEN. *Vis magna mentis, blandus atque animi calor*
 OCT. *Amor est, juvenâ gignitur, luxu, otio,*
Nutritur inter lata fortuna bona,
Quem si fovere atque alere desistas cadit;
Brevique cives perdit extinctus suum.

t Beswaert ghemoet gheen min en voet.

Wanneer het huys vervalt dan ruymen al de muysen,
 Wanneer het lichaem sterft dan vluchten al de luyfen,
 Wanneer de swacke muer daer heen begint te slaen,
 De spinne scheyter af en kiest de ruyme baen.
 Siet waerder yemant treurt, en dat sijn krachten vallen,
 Strax heeft de de banghe ziel geen lusten om te mallen,
 Het minnen heeft gedaen. Het dertel Venus kint
 En vlieght maer daer het vet voor sijnen fackel vint.

Cedit amor miseris.

N*on perit exanimi de carne pediculus escam,
 Morsibus haud vexat corpus inane pulex.
 Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
 Si qua ruinoso culmine tecta labant.
 Flebilibus lasciva casis Cytberaea recedit,
 Effugit è mæsto lubrica flamma thoro.
 Stulte Cupido jaces, ubi cor dolor anxius urit:
 Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.*

Ou n'est lieffe, amour n'y presse.

L'Aragne va fuiant de maison ruineuse,
 Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,
 Venus n'a nul pouvoir: au corps desfaiçt & las
 Le feu & jeu d'amour ne s'y adressent pas.

Meughje

Meughje niet gheven, wech zijn de neven,

ALs ons van enckel vet de bolle leden swellen,
 Dan voelen vvy de vloot met hare met-gesellen:
 Maer alsser yemant sterft, of in benaughteyt sucht,
 Soo tijdt van stonden aen het onkruid opte vlucht.
 Geluck en groot gevolg die hangen aen malcander,
 Doch vvaer geen cooren is, daer vintmen geen calander:
 Hy, wien in sijn bedrijf de kansse niet en dient,
 Js dickmael sonder gelt, en dickmael sonder vrient.

Viri infortunati procul amici.

D*Um distenta cutis pinguedine, sanguine vena,
 Sunt comites homini vermis, & atra pulex:
 At simulac lentum mors congelat agra cruorem,
 Neuter adest; nec enim, quo foveatur, habet.
 Blandus adulator nitido comes haeret amico.
 Lenis honoratam dum vehit aura ratem:
 Hunc videas, piceis cum fors tonat atra procellis,
 In medio socium deseruisse mari.*

Aux pauvres gens, amys ny parents.

LEs pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
 De nostre corps; hélas! noz gens font pauvre mine,
 Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
 Les malheureux par tout ont guere des amys.

MVres ruinam domus naturali quodam instinctu pranoscere, moxque solum vertere re ipsa Melampum comperisse, & ipsorum beneficio, saluum abiisse, memoria proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores.

Nobis satis est, similitudine à muribus desumpta, vulgarium amicitias le. Etore hic depictas exhibuisse, quas haud dubiè, cum spe questus ac emolumentii facta sint, utilitas commutata dissolvit, ut ait Arist.

Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur, nam utile non idem permanet, sed aliud alias efficitur: At ea ne nomine amicitia quidem digna est, detrahit enim amicitia majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sincera fidei amici praecipuè in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid praestatur, totum à constanti benevolentia profiscitur, ait Val. Max.

Divitia, inquit Salomon proverb. cap. 19. 4. addunt amicos plurimos à paupere autem & hi, quos habet, separantur.

DAt de muysen, door seker heymelijck ingheven vande nature, den val vande huysen, daer sy in zijn, kunnen gewaer werdē, verhalen de schryvers eenen Melampum metter daet bevonden te hebbē: want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopen verhuysen, wiert daer door beweegt mede pack en sack te maken, ende van daer te vertrecken, ontgaende also den val, die hem andersins, so 'tscheen, soude ghetrossen hebben. VVatter van zy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoech zijnde dat wy by de gelijkenisse vande muysen, die wanckelbare en vervallige huysen myden, afbeelden de vrientschappen van den gemeenen hoop des werelts, dewelcke op hope van voordeel begonnen wesende, terstondt alst anders gact, ghewoon zijn op te houwen.

Goedt maeckt veel vrienden, seydt Salomon, Proverb. 19. vers. 4. Maer den armen wordt van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich: want (ghelijck Seneca seghij hy doet de weerdicheyt van de vrientschap te kort, die de selve maer in voorspoet en ghebruyckt.

LVCAN.

NVlla fides unquam miseros elegit amicos.

PLVTARCH.

MVsca in popinis non manent si desit nidus: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.

Wy en hebben niet inde werelt ghebracht, 'tis openbaer dat wy
daer niet en kunnen wyt draghen.

DE spin tijdt opten loop vvanneer de mueren vallen,
Geen muys en houter huys ontrent de svacke wallē
Soo haest als yemant sterft, of naerdert totte baer,
De luys soect ander vleysch, en laet den siecken daer.
Wanneer ons huerhuys valt, of dat de gronden beven,
Al vvat ons liefde boot dat gaet ons dan begeven;
Ach! 't vleesch is sonder troost en laet den geest bedroeft
Wanneer de banghe ziel den meesten troost behoeft.

Mortalibus morientes destituimur.

Flla ruinosus abrumpit aranea tignis,
Omnis ab exanimi corpore vermis abit.
Nos miseros! homini quidquid, dum vivit, adheret,
Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.
Cessat honos, abeunt, qui te coluere, sodales;
Cumque tuo finem funere munus habet:
Omnia morte ruunt: cum res opis indiga nostra est,
Hei mihi! tum vastus nil opis orbis habet.

ECCLESI, 5. 15.

Comme il est sorty du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'ers
allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail,
auquel il a employé ses mains.

TOus les souris s'en vont, quand l'edifice tombe,
Les pous nous vont quiter, quand on nous met en tōbe,
He! monde ton soulās s'envole, & n'est que vent;
Quant nous, plus que jamais, faut du soulagement.

MORTALIBVS MORIENTES DESTITVIMVR.

Distinguit amicos extremitas. Saculi gaudia, ac terrena felicitas, eodem quo medici modo, agrum, quum extrema patitur, ac mediâ morte jam natat, deserunt; quum tamen majori, quam unquam, solatii subsidio, in isto temporis articulo, misero sit opus.

Ecquid igitur futilibus istis adhaeremus, aut inhaeremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor uret in lectulo, & cum mors saeviet in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum justitia Dei exercebatur in iudicio, suis haud dubiè affuturus est.

Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate, Psalm. 73. 25. Te cum habeam nil equidem moror caelum, & terram; tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi, ac lique scat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.

DEs menschen uysterste, onderscheydt des selfs vrienden. Tydelijcke vrechden ende gheluck deses wereltes handelen met ons, ghelijck de medecieneu met de siecken doen, die de selve, alse beginnen te ziel-braecken, daer laten, ende gaen haers weechs: daer nochtans de arme mensche, in die ghestaltemisse, de meeste hulpe ende troost van noode heeft.

Her welke alsoo zijnde, wat gaet ons dan aen, om in dese nietighe dinghen soo gaensch beschlijcken te woelen? Laet ons tot den Heete Christum ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden; hy, en als de pyne ons treffen sal op ons bedde, en als de doot over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallen sal in het graf, en als Godes gramschap opbranden sal in het oordeel, hy (seggh' ick) sal de syne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse hande bieden.

Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David inden Psalm. 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, so en vraghe ick niet naer hemel en aerde; wanneer my oock lijf en ziele vermachtede, so zijt ghy doch, God, alle tijdt mijns herten troost, ende mijn deel.

August. de natur. & grat.

Vbi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutrices? Vbi nunc vestes & ornamenta pe-

regrina? Vbi iocus & letitia? Vbi exercituum duces? Vbi satrapae & tyranni? Nonne omnes palvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vita patet memoria? Memento itaque natura ne extollaris.

PHOEDRVS APVD PLATON.

Nec ullus a deo ignavus est quem amor non inflammet ad virtutem divinamque reddat: ut par viro fortissimo evadat; nam quod Homerus vim furorisque à Deo quibusdam heroicis inspiratum, ait, hoc amor amantibus efficit.

PHILIP. BEROAL.

Venusitè Plausinus senex amorem Diem mundiciansem appellat; eumque nitidis coloribus ait antecellere: Da mihi hominem iaculum, ab amore cultissimus efficitur; da rusticum, ab amore fiet ingeniosus: denique segnitie omnis somnus lethargicus, marcor, squallor, incuria, ex amoris contubernio eliminatur.

○ Memini me legere lepidam descriptionem amantis Dominæ suæ propinquantis, quam ex Gallico quodam auctore hic adscribere visum.

Celuy, dit il qui voit de loing venir celle qu'il aime, il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet sur la tete, redresse ses moustaches, redresse son manteau sur les espaules, se leve sur la pointe de ses pieds, montre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout, pour se rendre agreable aux yeux de sa dame.

Lievre

IC lach als in het graf, ick vvas als doot geschreven,
 Eer my u soon en son, ô Venus, had genaect;
 Sijn vleugels gaf u soon, u son gaf my het leven,
 Dies ben ick van een romp een levend dier gemaect:
 Ick, die verholen vvas, ben dapper opgesteken,
 Ick, die int duyster lagh, vlieggh om het helder licht;
 Ick, die geen dier geleeck, ben geestig opgestreken;
 Siet! vvat al vvonders doet een lodderlijck gesicht.

Amor elegantiaë, pater.

T*Runcus iners aruca jacet, vivumque cadaver:
 Ut tamen hanc phæbi calfacit igne jubar,
 Apparet niveæ mox papilionis imago,
 Et cæle, volucris jam nova, carpit iter.
 Barbarus excolitur, facies nitet altera rerum,
 Ut gelidum flammis cor tepescit amor.
 Ergo dioneæ pestus rude trade magistræ,
 Et fieri si vis ingeniosus, ama.*

Cœur sans flame, corps sans ame.

IEsto is un troncq n'ayant ni mouvement, ni vie,
 Me voila! tout gaillard, par les yeus de m'amie.
 Petit fils de Venus, ton feu m'a faiçt joli,
 Jamais au vrai amant le cœur est endormi.

Komt niet tot yet, 't is elcx verdriet.

SO haest de vuyle rups verlaet haer oude vellen,
 Soo vliegtse door het huys, en gaet de mensché quellen,
 Sy vvint haer in het bont, of in een sijden cleet,
 En doet tot aller tijt aen alle menschen leet.

Als yemant uyt den dreck ter eeren vvert verheven,
 Die vveyt dan al te breed; een yeder dient te beven,
 Hy pocht, hy graut, hy straft, hy spreedt met groot gebiedt,
 Van klein tot groot gemaect, is alle mans verdriet.

Stultitiam patiuntur opes.

Q*Uae nigris xruca diu fuit obsita pannis,
 Ecce! nova formam papilionis habet:
 Qui prandebat olus vili modò vermis in horto,
 Atria nunc regum per laqueata volat;
 Infestaque dapes, funaliaque ipsa laceffit,
 Inque togis procerum sordida blatta cubat.
 Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
 Omnibus elata fronte molestus abit.*

Il n'est orgueil, que de pauvre enrichy.

CE papillon estant n'a guere un ver de terre
 Aux vestemens royaux se maintenant enserre.
 Jamais ne trouverez un si facheuxumeur,
 Que d'un petit galant monté en grand honneur.

STVL

STULTITIAM PATIVNTVR OPES.

DE Bucephalo Alexandri magni Dequo memoria proditum est, eum, cum nudus esset, equisonem, nihil reludando, admittere solitum; regis verò phalaris ornatum, neminem, nisi regem ipsum, ferre voluisse: in reliquos seuisse. eodem modo plurimos hominum affici, prudentiores notant. Plerumque videas felicitatis ac moderationis dividuum contubernium esse, ait Valer. Difficilius est reperire virum, qui bona pulchrè ferat, quàm qui mala: illa enim luxuriam & impotentiam multis, hæc verò moderationem adferant, ait Xenophon. pauci, qui multum vini ferant: pauciores qui, dulci fortuna ebrii, non labantur. Magnæ felicitatis est, inquit Curtius, à felicitate non vinci. Da mihi circumspectum virum, tamen inter multa obsequia fortuna, non satis cauta mortalitas. Novi ego duos, quorum alter mendicum in famulum, alter ancillam in uxorem sibi assumpsit, ut memoria scilicet beneficii magis obsequentes experiretur: falsus est. Ille, quod proprium mendicorum est, ventre curato, nihil curabat: illa, protinus fit fœtâ truculentior ursâ, at miser ille

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

En landt (seydt Salomon Prover. 30. 21.) wert door drierdeley saken onrustich; ende het vierde en kan't niet verdragen; een knecht wanneer hy coninck werdt, een sot wanneer hy broodts te sat werdt, &c. Een boose vrouwe wanneer die ten echte ghenomen werdt, een dienstmaecht wanneer die haer vrouwen eifghenaem werdt.

Merckschrijft van Bucephalo, het peert van Alexander de groote, dat her, alst slecht en ongheciert uyt den stal quam, de stal-knechten toeliet op hem te klimmen; maer als het selve met het conincklijck cieraedt kostelijck omhanghen was, en mochter niemant ontrent komen, als de coninck selfs.

Dusdanighe is den aert by-naest van alle menschen; arm zijnde, zijn sy kleyn in haer ooghen, maer soo haest sy wat beter vermoghen, werden sy als onverdraechelijck, ende en willen haer slechte vrienden niet kennen.

Ick hebbe wel eer twee suyden ghekent, den eenen nam eenen bedelaer van de strate, ende stelde hem over sijn saken: den anderen troude sijn meysen, beyde om ghewillighen ende nederighen dienst van hun te trecken.

Wat wasset de bedelaer synen buyck besocht hebbende, liet voorts sielen sorghen, ende soo haest hem de kruymen begosten te steecken, speelde dapperlijck de beest. Het meysen des nachts de vrouwe zijnde, en wilde voor al des daeghs het jonghwijs niet wesen: en steldet soo aen dat de goeden man sijn hoofd kloude.

Soo yemant brengt een sloir ter eer,

Sy speelt de juffvrou ai te seer.

Soo qualijck kunnen gheluck en maticheyde te samen woonen.

CLAVD.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

SENECA.

Fortuna nimis quem fovet, stultum facit.

OPENB.

Siet! ick maket al nieu.

EEn romp, geen dier gelijk, een maefsel sonder wesen
 Js tot het ſchoon vervvelf des hemels opgerefen;
 En dat maer in het ſtof, maer in het duyſter lach,
 Heeft nu geen ander vreugt als inden hellen dagh.
 Op, mijn gedachten, op: die na den hemel ſtijgen,
 Die moeten over-al een ander vvefen krijgen:
 Wel aen dan, vveerde ziel, verlaet den ouden menſch,
 Dat is mijn eenigh vvit, dat is mijn hertſen vvenſch.

Ecce! nova omnia.

T*Runcus iners Æruca fuit, nunc alba volucris
 Ambroſium cæli carpere gaudet iter:
 Antea vermīs erat, mutatio quanta, videtis;
 Corporis antiqui portio nulla manet.
 Veſtis, opes, habitus, convivia, fœdera, mores,
 Lingua, ſodalitium, gaudia, luſtus, amor,
 Omnia ſunt mutanda viris, quibus entheus ardor,
 Terrene decet hos facis habere nihil.*

2. CORINT. 5.

Soyez nouvelle creature.

CE papillon n'avoit jadis façon de beſte,
 Mais monſtre maintenant des aiſles, pieds, & teſte,
 Comme animal formé, drefſant ſon vol en haut.
 Changer toi, ô Chreſtien, de tout en tout il faut.

ECCE!

Viri pii, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem tantum à bestia differre asserunt, quantum homo spiritualis à carnali. Id si verum est, quid mirum si scriptura, & ejusdem administri indices tantopere nos admoneant, ut hominem istum veterem, totum & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite à vobis omnes pravaricationes vestras inquit Ezech, cap. 18. 3. & facite vobis cor novum & spiritum novum. Serpentes, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memoria proditum est; adeò ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentem videre existimet; idem sanè in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sanè regnum calorù vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodò vestimentorù genera sunt piis, aut in veste nigra iis lugendum, aut in rubra persecutio toleranda, aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre putemus, cujus coloris sint vestes, quas hic gerimus, dummodò tandem veste nivea conspicui, in aeternum cum Christo gaudeamus. Annue summe Deus.

Enighe Godsalighe mannen, beschryvende de sonderlinghe uytmenetheydt van een recht Christen, verklaren datter niet soo grooten onderscheyd en is tusschen een beest, ende een mensche; alffer is tusschen onsen verdorven aert, en een recht christelijck ende vernieuw gheuoedt. Het welcke alsoo zijnde, soo en isstet niet te verwonderen dat wy dagelijcx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de ghehe die ons Godes woordt uydeelen, om dien ouden mensche, met syuen gheheelen aere en eyghensciappen, gantsch en al te verlegghen. Doer van u alle overtreddinghe (seyde de propheet Ezechiël, cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maeckt u een nieuwer te, ende eenen nieuwen gheest. Men houdt dat de slanghen, nu veroudt zijnde, haer huut gheheel ende al uyt trecken, in voeghen daer een reysende man het verworpen vel in sijnen wegh siende ligghen, niet beter en weet, of hy en siet een gheheele slanghe. In ghelijcker voeghen diende onse oude huut gantsch ende al afghetroopt, ende de vernieuwinghe in al ons doen en laten inghevoert te zijn. Dat heeselve gantsch beswaerlijck is, weten wy alle; maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de gheweldighe. 'tIs met de ware Christgeloovige alsoo ghehelt, datse of se rouwe moeten dragen, in een swart kleet; ofte vervolginghe lijden in een root kleet: ofte verheerlijcke staen in een wit kleet. Wat leyter aen hoedannich ons kleet hier zy, als ons maer hier naermaels mach ghewerden die witte kleedinghe, duerende inder eeuwicheyt? Daer toe ons helpe de eeuwighe ende eenighe Godt, door syuen lieven sone Iesum Christum in eeuwicheyt ghepresen. Amen.

2. CORINTH. 5. 17.

Si quis sit in Christo, nova sit creatura, vetera transferunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 21.

Despouillez le viel homme, quant à la conversation precedente, & soyez renouvelles en l'esprit, revestus du nouvel homme.

Rr

OP

Die onder der aerden ligghen en slapen, sullen opwaken.

ALs ons beschijnen sal die grooten dach des Heeren,
 Den boosen tot verdriet, de vromen t'sijner eeren,
 Dan sal het vanden slaep al worden opgeweect,
 Dat in het duyfter graf te voren lagh gestrect;
 Dat maer een worrem schein in dit ellendich leven.
 Sal stijgen inde lucht, en inder hoochte sweven;
 God Vader, God de Soon, en God de reyne Geest,
 Maect tegen desen dagh ons herten onbevreesst.

Æternitas!

C*um suprema dies rutilo grassabitur igni,
 Perque solum sparget fulmina, perque salum;
 Protinus erumpet gelido pia turba sepulchro,
 Et tolletur humo, quod modò vermis erat:
 Hic, cui squallor iners, cui pallor in ore sedebat,
 Veste micans niveâ conspiciendus erit.
 Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,
 O ades, & parvum suscipe Christe gregem.*

I O B 19. 25.

Dans ma chair je verray mon Dieu.

BIen que je fois enclos en ceste sepulture,
 Un jour m'esveillera; car ceste mort ne dure:
 Un jour m'esleverá en haut de ces bas lieux,
 Des ailles me donnant pour m'en voler aux cieux,

ÆTER.

IOHAN. 5. 28.

Nolite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audient
 vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui
 autem mala, in resurrectionem iudicii.

AVGVST. IN SACH.

Resurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ullâ deformitate, sine ulla cor-
 ruptione, in quibus quanta facilitas, quanta felicitas erit!

SCHONÆVS EX D. HYERONIMO.

En vigilo intentus studiis, seu dormio; semper
 Iudicis æterni nostras tuba personat aures.

FINIS.

EMBLEMATA
D. IACOBI
CATSII.

In linguam Anglicam transfusa,

J.
Primum Emblema in linguam Anglicam
non est translatum.

IL

Thake Good advise and then holde fast;
Or else you vwill repent at last.

VV Ho dallies with sonde loue, or with a burninge fierie brande:
Except hee looke wel to his holde, may chance to burne his
hande;

Two endes each of these haue, the one is colde the other burninge:

*VV*o grypeth fast the one is well: but th' other turnes to mourninge.

A twofolde end sonde loue procures, and bringes vs in her powre,

Of wealth, and woe, of joy and payne, whose taste is sweete and sowre,

Yet all hereof dependes you see, in th' handlinge of this brande,

For th' one with this sh'ee doth assist, but th' other burnes his hande.

IV.

This rule I teach, tis true in deede,

VVhe spares to speake shall spare to speede.

A Sweet-harte you desire to haue, you say you woulde fainne wedd,
But all occasions you neglect, and still goe colde to bedd:

*VV*at? thinketh our John holdemystaffe that of their owne accorde

Faire maydens straight will fellow him, before hee speake one worde?

Fie no: But if you doe desire to heare dame Echoes noyse,

You must not silent stande, but must advance youre lostie voyce;

And sh'ee will giue you answere then, so English maydes tis true

Unsent for doe not come, nor yet vnaskt will followe you.

In true love there is no lack,
All is the bryde nover so black.

VV *How blynd-folde doltinge love is this, appearinge in our sight?
How that the ape takes in her younge such wonderfull
delight.*

*So wher blinde Cupids golden darts, so cunningly are caste;
Hard-favourd persons by such meanes are beautifull ar last.*

*If any vertue be in them, advance that to the Skye:
If imperfections doe appeare, they vnder foote must lye.*

*Who droncken is, wee meery call: who stout, wee say is free,
All vices by loves charmes at last, to vertues turned bee.*

Be not too rash, nor yet to eager bent
For hastie wedded folkes, by leasure doe repēt.

VV *When Pan first saw the faire which hee before did never knowe,
Och what a goodly thinge (quoth hee) is that, and straight did goe
And did imbrace the flame, as if his deare frend it had bin,
And so did scorch and burne his handes, his armes, his mouth and chine
So where you shall perceave loves toyes extended like a flame,
Imbrace it not in haste, least with your flesh you feele the same;
But first advised be, before vnto such loue you turne;
Who sups his pottadge hastely, may chaunce his mouth ty burne.*

That

That this is grovne you plainly see
But how much daily none can tell mee.

A Lover never rest's, for I writt lately on a tree,
And on a pompeons rinde did carue her name thats deare to
mee;

This waterish romp as ift had bin per taker of my woe,
Out of his rinde few dropps like teares, percaende I then to flo'e,
With in few dayes as I alone was walkinge in that grounde,
Those little letters of her name, in greater wirtt I founde
Both wyde and broad disperst. So that the least stroake of loues darte
Not onely woundes the finger smale, but pierceth to the harte.

VIII.

No tree falls at one blowe, wee say.
Nor citty was built in one day.

NO sooner was dame Venus yoke about my neck but I
Did grapple with my loue forth with: what need I then to lye.
I thought, that at that instant shee for mee had bene preparede;
But ere I went from her: I gott this lesson to regarde,
The Spitt pickt at the Oaken tree, but saw it no whit mooved.
Yet never thelesse shee stood and gaept and never once moreprooved,
But thought sh'had pickt it through, no foole, I say doe not mistake
For one pick by a solish byrde in th'Oake no hole can make.

In ontvvarde shevv appears no vvounde,
But invvardly my grieffe is founde.

THe thunders fiery force doth crack the brittle steely blade,
And hurtes not once the letherne sheath wich for the same
made.

Like force hath Cupids darte as hath the thunders fiery charme,
It woundes, you see no wounde, it burnes, and yet you see no harme.
Och woulde that ja Chirurgion sit, for such great griefs could fynde;
Thong ignorant in potions, wich phisitians knowe by kynde
Or had no skill in curinge woundes; But would to swadge my fitts,
Her salve of Virginis wax apply with th'plasters as her lipps.

X.

This j accounte for no torment
Because my vvoundes giue ornament.

YOur needle is the pensill, and youre coloures are fine silke,
The ground-worke of your fragant field, more whyter is the milke;
You open, and you close againe, you cure that which you wounde,
You giue more then you take, and still your worke is perfect founde
The needle bores a hole, and with your silke the same is filde
Then come sweet-harte deale so with mee, and grannt all that j wilde
You know my deadly wounde procedes by vertue of youre face
Then giue consent, come cure my grieffe, and helpe my woesfull case.

If that

If that thyne eyes be conquered, sure,
Then loues torments thou must indure.

THe lyon thats both stout and stronge, beinge but debarde of sight,
As captive mayst thou gouerne him, and bringe him to thy
might:

Even so the louely ruddy cheeke, of comely maydens hew,
Once gazde vpon, getts eyes consent, and doth thy hart subdue.
Then of a valiant man forthwith, thou must becomene her drudge,
Her tauntes, her checks, her frompes, her frownes, gaist them thou must
In fine, thy lyons hart shee wil se worke vpon with might, (not grudge.
That like a lambe, shee le leade thee forth, and feare thee with her sight.

XII.

Greene fruits sticks fast, so doth noth all,
Breinge ripe not pluckt, it selffe will fall.

TO wedlocks sacred rytes if thou thy mynde meanst to prepare,
Then settle thyne affection not en maydes that too yonge are:
For after many a troubred thought, and many a journey longe
This answere shalt thou gett att last: My douchter is too yonge.
A mayde of rypere yeares with you, farre better wil agree:
If that your sweet-hartes sister bee of ryper yeares then shee.
For vnrype fruite is sowre and greene, and will not from the tree;
But ryper fruite with lesse adoe is easy pluckt wee see.

It sayon-

It favoures but of little gaine,
 Whem theeves of thefte doe first complaine.

ILate by sounde my loue a sleepe, amongst the flowers greene,
 And gazinge on her corall lips, her cheekes, and closed eyne:
 To stealinge then was I inclynde, a pettie theeuerie,
 It was a kisse. I stole from her, shee stole a harte from mee.
 Like as the slyly mouse, the bayte of bacon to obtaine,
 And catchinge it is caught her selffe, and so is put to paine,
 Even so my loue by this strange thefte, shee sleepinge at her ease
 Yet robbes the theeffe, so dubble gaine, shee makes of mee alwaies.

Venus dooth feede her broode with smoke,
 VVhen as the same even dogs would choke.

VVEe see that Venus broode is forc'de themselues a trade to make,
 Whose dealinge is with pypes, wherewith, Tobacco they doe take.
 The substance of their ware is smoke, smoke is therte whole desire
 VVho puffe it ont at nose and mouth, like to th' infernall fire.
 Avaporouse smoke is all their wealth, their giddie heades to feede,
 Whose louesick Dampes bereaues them of their senses at their neede.
 They giue vs smoke for drinck, and smoke to eat they giue also:
 For why: their whole societie about with smoke doe goe.

A prison

A prison faire is better for mee,
Then if I vvere at libertie.

SO long as I did range abroad, and had my libertie,
So longe was I in pensiuenesse, voyde of all melodie:
But since that I to prison came, within these boundes confynde,
My lovely bondage loosde my tongue, and cheared hath my mynde.
For now all day for joy I singe, though I in prison lye,
For nought at all doe I take care, I knowe no miserye
This Bondage sweete I doe imbrace, it is to mee great gaine;
And lovers likewise doe reioyce, when others lye in paine.

Where that I runne, goe, creepe or flye,
My burthen on my back doth lye.

If thou desire to be set free from Cupids cruell bandes,
Then seeke adventures I thee wish abroad in forraigne landes.
For this advise doth Ovid giue, who Venus well did kno'e:
Let Venus fondlinges prate their fill, I knowe it is not soe.
For I haue trugde, gone, runne, and crept, by sea and eke by land
Yet feele I still upon my back, my burthen where I stand,
Fr sticks so fast to mee, that I with paine doe groane and faint,
For each one shall his owne pack beare: what bateth their complaint?

XVII.

Or if vpon the vvaues I turne,
Yea even in the sea I burne.

PUt case that by thy travell farre thy olde loue were forgott,
May not a fresh loue in the way thy minde torment as hott,
As did the first. The sea-lamprey even by the sunns hott beames,
Is scortcht and partcht, yea welringh burnt in middest of the streames.
Remember that Dame Venus is herselfe sprung from the floods.
For loe the savadge beastes doe runne for shelter in the woods
Jnto the waters deepe; and there doe paire and paire agree
For water hath his burninge force, tis Venus owne countrie.

XVIII.

The sight of fire reviuies againe
The smokinge weike vn toucht, certaine.

LAte was I freedde from th'fieriè flame, which woulde mee haest haue
I felt a coolinge at my harte, my strength againe amended: (ended
A sparke thas I yet smoakinge had, was all that did remaine
For joy of such deliverance, my harte was glad and faine.
It hapned soe that in short tyme, a fire I did come reare,
I thought, so longe I toucht it not, I had no cause to feare,
I onely but lookt on, alas, her flame to mee-wardes tended
VVich kyndled streight my flame againe, and so my joy soone ended.

Who

Who seekes his loue to take and vvinne.
Must taken be if hee enter in.

What now Iack Sauce, why come you here, in this dishonest sorte,
Thinke you myne honestie t' abuse, and then with mee to sporte?
You mee affect, I knowe it well, but not as I require
In vaine a back-doore you doe seeke, in vaine is youre desire.
The rat for bacon though hee longes, for-bears thereof to eate:
Unlesse before as captive hee, be taken by a cheate.
Who other wayes attempts, may misse, for as I said before,
In honest sorte who seekes to speede, must knock at the right doore.

What helps a little Ioy? certaine,
When after pleasure, followeth paine.

When as you see this stall-fed oxe, thus deckt with flowers greene:
Then thinke you see the joy of those, that in their wreake and
teene
Doe tryumph in lasciuious lust: who for a moments pleasure
In dauncinge, mussicque, wynn and myrth, doe make thereof a treasure:
But soone this pleasinge pastyme endes, which many bringes to thrall;
Such sweete beginniges often are powdred with bitter gall
Let this oxe your example bee, least that you proue like rodd
His body soone was butchered, his flesh was roast and sodd.

I dravve my'loue, her standinge still,
 Dravves mee to her, against my vvill.

Sweet-hart you drawe mee not, yet I with force am drawne you see,
 With all my might I drawe, yet you doe not aproach to mee.
 Though I drawe harde, yet you stand still, youre standinge doth mee moue.
 Not you to mee, but I to you, am drawne with cordes of loue
 Loe, what a strange effect this workes, the more I drawe, you stand,
 The faster, and your firmnesse drawes mee sooner to your hand.
 Och, now I see civilitie, with gesture, coole and sage.
 Doth not extinguish flames of loue, but doth them more in rage.

XXII.

Men loose, then seeke, ofte maydenes braue,
 By seekinge, loose even that they haue.

VHere that her mayden-head did lye, faire joane did aske her
 nurse,
 Who thought, if that I teil her not, the matter might prooue worffe;
 Least shee to Richard should repaire which sorrowe might haue bred
 I pray you take this box quoth shee, this keepes your mayden-bed.
 (Within that box there was a byrde) the nurse scarce looke astray,
 But jone the box bad opened, and the byrde was flowne away. (rounde
 Of what light-stuffe are mayden-beds the? quoth Ioane, this gere goes
 Which if you seeke, they flie away, and lost, whē as th' are founde.
 In hand.

XXIII.

In th'handlinge hereof lies the skill
To the vvise, tis good, to the foolish, ill.

THe *quaxiuer* is dainty fish, for those that knowe his trickes;
And knowe to grype it cunningly, to shune his dangerous
prickes;

This fish you prudently must grype, beware of handlinge badd;
For by wronge handlinge of the same, some foolish are, some madd.
Therefore some folkes this fish doe praise, and much desire the same,
And others doe the same detest, and loathe the very name:
So for one and the selfesame thinge, some langh, and others crie;
Then loue is right this *quaxiuer*, inth' handlinge all doth lie.

XXIV.

Tough clamorouse tongues both curse and blame.
A constant harte is stil the same.

You sit as chiefeſt counſeller, in *Venus* goulden hall;
And are ſaluted ſolemnely, with wordes, and eke with all
The courteſie, that lovers can invent, for to youre grace,
Vvhee kneele, and ſoule and body both wee offer up apace.
Yet for all this, you ſtill are coole, which ſheweth vnto mee,
That through the ſalt ſea ofie are founde, freſh *currants* for to bee,
Vvwhich keepe themſelues ſtil freſh and pure, not mingled as wee ſee,
My loue trough flames can paſſe, and yet no harme receaveth ſhee.

If any vvitt there vvere, then hee,
From fuch like bondes, vvere foone fet free.

Fle floris plaies the beast, and Iack, at him doth scoffe and floute,
I cannot drawe my mynde from that faire mayden, (quoth the
loute)

For such a spirit I perceauē to be in her so pure,
That to my loue I am lockt fast, with chaines of Iron sure.
VVhy dotinge soole, (for such thou art) didst never heare of one,
That onely with one strawe was bounde, and there hee stood alone,
As if with fetters hee had bene, fast chayned to a post
Thou art (although thou know'st it not) of all such fooles the most.

XXVI.

Who thinkes to catch, is of ten caught
As by this Embleme, wee are taught.

THe hungry Sea-mew seekinge foode, her appetite to stay,
Did range the coaste, so founde where that an oyster open lay;
Shee picked at that daintie meate, shee thought to eate her fill,
But th' Oyster shut her shell, and caught the mew fast by the bill.
Let this a warninge bee to those, that wantens are by kynde,
VVho vsed haue to prick and prie, where they ought open fynde.
For many an open shell perchance, liēs gapinge for a praye,
VVhich lustfully doth lurcke, tho catch, the hunter in his haye.

I vvould

XXVII.

I would not haue this rule fargott,
For this giues, that it selfe hath not.

You whet and grynde vs gentle joane, and makes of vs loues darts;
The whetstone is your spirit, your eies, the fyles ty grates our
harts.

Your hart doth not approach theretoe, where you our hartes doe send
Your spirit no whit augments in that you teach vs, as afrend.
That comely grace which you vs shew, t'our bondage it doth turne.
Though you be colde as yce, yet makes vs hot as fire to burne.
What wonders can my loue effect. Shee takes away each spot.
And makes me more then shee's her self, and giues that shee hath not.

XXVIII.

Although before, I seeme a foe,
Yet after am I nothinge foe.

If that you'le knowe the rigorous doome, that comes from Venus bench,
A broken shinne the forfait is, for loosinge of your wench.
Is this that goblin from whose face, wee flie as beinge dreadfull?
Then turne the visard th'other waye, it is not halfe so fearefull.
That which with sorrow you complaine, to misse your hartes delight,
Is ease and libertie at will, if you could judge aright.
Tush, tush I say, no golde but hath his drosse. (Bethinke you well.)
For shee that did your hope repulse, did feare away expell.

If raked

If naked you doe mee desire,
Your trickling teares I then require.

IF any goe about to pill, she Onion of his shell,
His cheekes with teares it will bedeawe, for I doe know it well.
But they that will with Onions play, and handle with good skill;
Must let the coate still cover it, and so may play his fill.
You may well with your loue converse, and that in modest fashion,
But come not too neare to the bare, to touch without discretion.
For still it fares as it was wante, Acteons fore head budds,
So soone as hee Diana spyde *uncloathed* in the woods.

XXX.

In all affaies both good, or ill,
I must conforme mee to her will.

HOw dominiers blynde Cupid thus, with *us* poote creatures still?
And makes *us* trudge, and turne, and trot, even as our mistres
will.

Wee crie, when as shee weepes, although our bodies be at ease,
And when shee's merry, wee must lange, although it *us* displease.
In brieffe, the least blaste of her mouth, doth nimbly turne our head,
And both with Soule and body are by her direction ledd.

Her looke, to *us*, a lawe is sure in myrth or mourninge ever,
Theres none, but that a womans breath will make to quake and shiver.
I hunt,

I hunt, and toyle, I chase alvay.
And ever others catch the prey.

NO favoure at my Sweet-hartes hande, I coulde obtayne, god wott.
Untill a rusticke clowne beganne to woe my loue as hott
As I had done: VVhom shee disdaynde, and could him not abyde,
But from him fled, to hyde her head, when ever shee him spyde.
Then was the tyme for mee to learne, my businesse how to guyde,
That deare that others chased, then came and downe sate by my syde.
VVhen clownes assay to woe thy loue, then never feare the same,
A clowns the ferrit is which huntet, when others gett the game.

XXXII.

That same which taketh life from thee,
Reviueth life againe in mee.

How strangely Cupid dallieth with mens fancies, in his ire?
Our wills they goe another course contraryinge our desire;
For loe, where Kate runns for a frogg, which in her hand shee keepes;
And castes him of, for whose sake hee, on knees to her still creepes.
VVherefore I pray thee tell mee frogg, VVhy may not I obtaine
That which to thee is losse of life? and myue revyues againe.
VVhy are wee crost thus in our wills, which each so faire would have?
tH' soule poole to thee, th' faire mayde to mee, which both our lyues might
sauo.

Be vvarie vwhen in dish you dip,
For of te thinges chance tvvixt cup and lip.

Sw^eet duck, how longe haue I assayde thee to my wil to gayne?
VVhen shall this swimminge end, & when shall I be freed frō payne?
My wish I see at hand, and ofte am present at her syde,
My breath sometymes vpon her blowes, s^hee by my mouth doth glyde
At one plunge more s^hee's myne, (I thought) I pant, I blowe, I snatch,
I gape, I bapp, and ofte it seemes, I haue her at each catch.
But woe is mee, s^hee ducks and dyues, how comes this so to passe.
For when I thought I had her fast, I farthest from her was.

Fayre maydens say that a with'ed face,
In woeing hath but little grace.

Thy youthfull dayes in loue bestowe. Such damages is disgrace
VVhen Sorrowes shall thy Soule possesse, & rimples plough thy face:
The fresh blowne Rose is most desyrde: if withered once it bee,
No Bee thereon will take delight, nor it aproach wee see.
The blowinge Budds of thy younge age, thy cheekes like corall red,
Thy language full of eloquence: in tyme is gone and fled.
Tyme all consumes. Faire mayde consent, and be no more abused,
Toure chieffest good doth weare away, although it be not vsed.

What

What frendshipp shall Iywith him fynde
That to him selfe is so vnkynde.

With corage woode, wherefore should wee torment vs more then needes
With too much loue? By treadinge much the partridge with loue
feedes.

A little wren I read that breeds about the Ryver Nyle.

Who beinge full, yet giues her selfe, to serue the crocadyle.

Fie of that shamefull deede which one, whose lust did rage so sore,
For loue did goe and hangde him selfe, before his Sweet-hartes dore.

Strew rather flowers at her dore, and seeke to winne coxsent,
Keepe lyffe, and Soule, and memorie, how ere your loue is bent.

If quoiff or caule, on head you weare,
Play but all secret holes for beare.

THe Vrchin makes himselfe a ball, the mouse for to deceaue,
And makes his mouth, like to a hole wyde gapinge to receaue
The dancinge mouse. Thus play you may, but so all holes beware,
Who creepe in corners let them looke, even as this mouse to fare.
Use honest sportes; away with trickes, least you the smarte doe feele,
Pack Ruffians hence, goe crastie knaues and wenches shorte of heele,
Faire Maydes, when merry you will bee, playe then in honest sorte,
Beware of holes and corners, then abroad you may well sporte.

If Burninge lust full loue youle cure,
It vwill repine there at beure.

Vhen as the smith colde water casts upon thei from hott,
Intendinge for to pacifie that beate which late it gott:
It sizzes, smoakes, it grynes, and makes a wondrousse noyse to heare,
As discontent it chydes, or braules, and angry doth appeare.
Of burninge loue doe some complayne, and yet refuse wee see.
Out of such burninge to be brought, least cured they should bee.
Yea though such doctors might be founde, that loues tourment could free
They rather would in paynes abyde, then eased for to bee.

Vho vnto Idlennesse doth yeilde.
Is as a but in Venus feilde.

THe spyder will not once come neare the serpent him t'offende,
Vhen she perceaues hee busie is, or watchfully doth tend:
But when to sluggishnesse hee's bent, and carelesse of his good,
Upon him streight the spyder falls, and poysoneth his blood.
Who soe therefore will loue beholde, and would be free from smarte,
They must eschew all Idlennesse, and thereof take no parte:
Or else this poysoned Cupids shafte will stryke them to the harte,
For euerie Idle persone is a, whetstone for his darte.

Let none for feare lay vveapons dovvne,
For first the crosse, and then the crowvne.

L Ate with my loue I did discourse, where as shee soweinge sate,
My grieffes I did complaine, (but marke) shee paide mee with
her prate.

Regard, quoth shee, what here I doe, vnto it grue good heede;
With needle first a hoole I make, then stopp it with the threede.
Hee that a smale wounde getts, then streight his Armes doth cast away
And calls for plaisters, hee's vn fit for Venus fielde, I say.
For loue and VVar therein agree, each hath a prosperouse howre.
No sweetnesse can be counted sweete, but first it hath bene sowre.

XXXX.

A thirstie Grounde is bad to laue:
Though much it hath, yet more vould hate.

Y Ou first desire to see youre loue, next, wish't you might come neare
And thirdly' twas to speake to her, the fourth, to touch youre
deare.

Th'next was to giue a kisse. What then? both standinge in the dore;
To get a kisse againe of her and yet you would haue more.
A louer by his mistris, and a hunter in his chase,
A marchant by his wares, the Soldier bolde and of good grace,
Goeth forward on from stepp te stepp, not shrinckinge for a sore,
And though the dogg hath gott one peece, yet still he lookes for more.

If at loues game you cannot play,
Leaue off in tyme, or keepe avvay.

THis webb that's fra'mde here as you see, is Venus tanglinge netts
Though many creatures fall therein, yet out againe they gett,
Except some few, that powerlesse bee, and fondly downe are cast:
For such are onely they that are, in Vexus webb made fast.

Who any courage hath, with ease may breake this geare a sunder,
Forlostie myndes looke not so lowe, and scorne to creepe there vnder.

Ne'er suffer you like muggs to bee ta'en vp as Vexus swayne:
But manfully breake through the nett; or else turne back againe.

When dead I was, and spake no worde
Your favoure mee to life restorde.

AHens egge in your handes you broode, so hatch a chickin younge;
Tis wonder, say you, twas late dead, now stirrs both head & tounge.
Thinke you that this a wonder is? Sweet-harte shew mee like loue,
And at an instant you shall see, a greater matter moue.

Remember that of late you onely grac'de mee with a smile,
Which quickned such a liffe in mee, my Veines so welde a while
And beate, Though I as voyde of sence here sitt; sweet mistress An.
But grace moe with your favour, and I le proue a lolly man.

Bee't good or badd', yea well or ill:
It's loue that conqueres all thinges still.

A Lover went to church, as't see'mde, to render thanks to God.
Because hee was deliuered from Cupids scourginge rod.
There met him in the way a mayde, of beautifull completion,
Which did reuiue his former grisffe, and fired his Affection:
For shee once smylinge, hee so deepe, the same did apprehend:
That there his zeale, devotion, and his prayers had an end.
The Ape in dauncinge soone forgetts, true measure for to keepe,
Soone as hee perceauē the nutts came trinlinge to his feete.

X X X I I I I.

This wonder lately I out sought,
That lovers alike, haue alike thought.

With Rosamond I lately went abroad to walke i'th' fieldes,
Wee tooke two lutes for our delighte, which might vs solace yeelde:
Itunde the one iustē to the other, and layde a strawe o'th' one:
So soone as both these tunes agreed the strawe lept thence anone.
ooke Rosamonde, so you, (quoth I) doe moue mee without touch,
and without handes can drawe: for loues conditions are such.
That whosoever Venus bringes, within her power, to lye.
Shee makes them seele and see wath they before couldē not descrye:

By this.

By this you see, and knowe certaine:
That lovers marre, and make againe.

IN auncient Authers wee doe reade, that there a fontaine was,
Whose water quencht the burninge Torche, when so it came to passe,
That in the same it dipped were: And then againe would burne,
If in the same that Torch were dipt, his flame did then returne.
These are your Trickes sweete Rosamond, at these you still have ayemed,
My fire you soone extinguish can, when as I am inflamed,
And can my burninge heate reuyue, when as I seeme key-colde
Thus lovers make and breake, and so them occupied doe holde.

XXXXVI.

In wedlock mooste this worke can doe,
Of two makes one, of one makes two.

GRaunte mee your tender Braunch, (good sir) to match which mee
I praye,
And be content, for better farre, it is by mee to staye:
Then on youre withered stock, for loe, it bendeth towards my bed;
It needeth not your pappe nor sapp, since it with mee I led.
What? willingly consent, I pray, noe danger neede you feare,
Although your braunch, seeme tender, in short space it fruite will bear
Then be it so, my loue and I in all thinges doe agree:
For to bee two againe, it is, that Ioynd one are wee.

True

True love increaseth day by day,
And knowes no boundes vvhercat to stay.

T Rue loue may well compared bee , to th' crocadyle by kynde,
VWho al waeis growes , and never is full growne as wee doe fynde
From day to day it doth increase , it growes in all assaies,
Vntill that death giues fatall blowe , to end his groweing daies.
Now, longe since I thought with my selfe, my loue cannot be more
Then this already, yet loues weight, is greater then before
It was , for yet I feele it groweth , whieh makes mee to desire,
Although at highest pointe I was , yet higher I aspire.

XXXXVIII.

An oldeman in a younge womans arme
The sooner dead, the lesser harme.

A VWanton Gyrle once married was vnto a lame olde man;
who little hadd to giue content. VWhich made mee question than;
How't came that shee so wedded was? who mee this answeere gane,
That of dead Asses bones are made, the best pypes that wee haue
VWhen they in th'earth a while haue layne. As likewise haue I reade
That so longe as the Scorpion liues , for nought is good: But deade
A Sovereigne med'cyn is , thus I, therewith beinge well a paide,
My Answere had. Adieu quoth I, and so I left that mayde.

d

Conditions

Conditions that farre disagree,
May not together vvell pared bee.

THe od-conceited Ape that is full of delight and sporte,
Flyeth from the Torteise (no mans Ioy) amazed in this sorte.
The Reason why the Ape cannot the Torteise well indure.
It is because they differ much in disposition sure.
Your Ioviall disposition, Sweet-hart, let ne'ere be bent,
Vnto that Rusticque clowne which late, your frendes desyrde consent
If I Sweet-hart obtayne you not; attend a while for one,
VVhose nature differs lesse from youres, then myne; or else take none.

I.

Where loue and lykinge once is sett
No Seperation can them lett.

THough landes and Seas, woods, hills, & dales, 'twixt us somtymes
doe stand,
That makes no seperation, nor doth frustrate true loues band;
Your harte (Sweet-hart) dwells in mee, and my spirit doth on you tend.
The lodestone, and True loue are like, for towards their loues they bēd
VVhat though the lodestone from the steele, remooved were certaine,
Or that some interposed stufte were set to parte those twaine:
Yet still this Stone his force retaines to drawe the steele. And soe
VVhere ever Rosamonde soiorne, my harte doth with her goe.

Love

LI.

Loue is not lod'ge, I knowve full vvell:
Where vvoe and misery doth dvvell.

VHen as the house, decayde, wil fall, thence swiftly rüne the Myce:
And whē mens bodies giue the ghoſte frō then creepe fleas & lyce,
The Spyder lykewiſe ſoone perceaues when as the Rooffe doth ſack,
Then ſpeerily to ſaue her ſelfe, ſhee thence in poſte doth pack.
A Body ful of woe, and grieffe of payne, and miſeric:
By Cupids darts, nor Venus baytes, entangled oncef hall bee:
Her Torche burnes beſt where th' moſt wax is: By delicates and wyne
Fs Venus luſt provoked, and there loues flames brighteſt ſbyne.

LII.

Some ſay't aloude, and ſome doe whiſper.
That, is not all Golde that doth gliſter.

How that my loue is faire (good Sir) your praiſes ate not ſcantinge,
Slender, and tale, I knowe it well: But with in her is wantinge,
For, to be faire indeede, requires more then a ſhewe externall;
I onely aime at Godly life, and Virtues hid internal.
Vnto this piramede, youre low: , I fitly may compare,
Which ſhewec well to the eye, but, of diſcretion is bare.
In chooſinge of my loue (forſoth) Ile ſett al that aparte,
For Shee that's onely faire without, ſhall never gett my harte.

Loue , causeth mirth, Ioy , and delight
And lou reuiues the spirit lesse wight.

L fke dead in graue I lay, of liffe berefte, O Venus bright,
Vntill your Sonne, and Sunne reuynde, & made mee stand vpright.
My winges your Sone did giue, youre Sūne restord'e my liffe forlorne,
And so of a dead stock was I a liuely Creature borne.

Inho was but a drowſie droane, now trickt and trymd'e am I,
Inho in darkeneſſe late was lod'gde, abroad i th light now flie,
I, that of late crept like a worme, now liſted to the ſkye:
Loe, altheſe wonders doe proceede from one glace of her eye.

F I N I S.

EMBLEMATA
MORALIA
ET
ÆCONOMICA.

Virgilius.

Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.

De naturâ huius arboris videndus omnino.

PLin. lib. 13. cap. 4. Iohan. Rerum lib. hieroglyph. 50 cap. 10. ubi Diopfanem auctorē græcum & Georgica Florentini citat, qui multa de Palina amore conscripsit, eam seorsum contra bescere maris desiderio, quod, modo radices versus cum porrigendo modo verticis in eum proclinatione alijsque affectuum signis non obscure proficitur.

Komt

Komt hier, mannen ende wyven,
 Die, oock als ghy sijt gepaert,
 Dickmaels sijt gewoon te kyven,
 Dickmaels toont u wranghen aert;
 Leert hier van de Boom-ghewassen,
 Leert hier uyt het woeste wout,
 Leert op u geselschap passen
 Siet! dat doet het quastigh hout.
 Let op dese Dadel-boomen,
 Die met beken onderscheen
 Sijn als brugghen op de stroomen
 Mits sy hellen teghen een.
 Echte lieden, lieve paeren,
 Soo ghy in den echten staet
 Oock den Eendracht kont bewaeren,
 Niet dat u te boven gaet.

BATILLIVS.

P*Almarum hinc illinc, pontis ceu fornice durto,
 Amnem intermedium femina masque tegunt
 Ultro dum oppositos mas inde, hinc femina ramos
 Curuantes sibi se consociare petunt,
 Ire et in amplexus exoptatosque hymeneos,
 Quâ frondosi oculi sunt in amore duces.
 Iam mihi non alię firment connubia flamme,
 Preferat his omnem non aliunde puer.
 Pronuba jam castos palma una accendat odores.
 Cedat et ipsa suas spinea tēda faces.*

Greg: Richterius in Epistola dedicatoria axiom: Eccles. ad matrimo-
 nium mysticum Cristi & Ecclesie hoc ipsum Emblema non minus pie quam
 argute transfulat.

Cicero.

Nemo est, quin ubi vis, quam ibi, ubi est, esse malit, nam suam quisque conditionem miserrimam putat, cum tamen contentum, suis rebus esse, maxima sunt certissimaque divitiæ.

Als

Als het visje leyt gevanghen
 Daer het noyt te voren lagh,
 Strax soo krijghet groot verlanghen
 Om te wesen daer het plagh;
 Maer een ander, af gedreven
 Vande Maes oft vanden Rijn,
 Koomt ontrent de fuycke sweven,
 En begeerter, in te sijn.
 Wie heeft vreemder dingh gelesen?
 Noyt en is de mensch geruyst,
 Isset niet een selsaem wesen?
 Niemant heeften vollen lust:
 Schoon men koomt tot hooghe staten,
 Schoon men heeft geduchte maght.
 Schoon men krijght oock groote baten,
 Noch ist datmen meerder wacht.
 Vrienden, laet u vergenoughen
 Met dat u den Hemel geeft,
 Wilt u nae de reden voughen,
 Dat is t'beste datmen heeft
 Waerom wenschen, hopen, schromen?
 Waerom altijt wederaen?
 Schoon ghy mochtet al bekomen,
 't Kond u dan oock slimmer gaen.

Quin & hoc modo applicari poterit similitudo.

Piscis cum modum ingrediendi nassam videat, egrediendi non videat, & nihilomi-
 nus ingrediatur, piscatoribus fit praeda: non est ergo suscipiendum negotium, nisi
 prius perspecta ratione qua te possis inde rursus explicare: nec enim labyrinthi ingre-
 diendi sunt sine filo, quo securus possis redire.

QVALIS REX TALIS GREX.

III.

Lucanus,

... Procerum molus hoc cuncta sequuntur humanum paucis vivit genus.

Claudianus.

Scilicet in vulgus manant exempla potentum
Vique ducum lituos, sic mores castra sequuntur.

Cicero.

Avsferendi de medio autores non tam vlsciscendi causa, quam vt in presens doc-
umentum statuas, ne quis talem amentiam velit imitari. ad Brutum Epist. 1.

Siet doch eens in desen poel
 Was te dooren geen gewoel,
 Geen geruchte, geen geschil,
 Alle dinghen waren stil,
 Al de vogels sonder nyt,
 Al de vogels sonder stryt,
 Maer een schreeuwer metter vlucht
 Hier gevallen wyte lucht,
 Maeckte, door sijn hees geschal,
 Twist en oproer over al,
 Maeckte dat het gansche rot

*Quam gespronghen wyt het kot,
 Quam soo sel hier in gestort
 Dat het water troubel wort.
 Het is nut te sijn geloofte
 Dat een vys, een selsaem hoofte,
 Dat alleen een eenigh man
 Gansche ryken storen kan;
 Dan het is oock wel gesien
 Heden en in ouden tyen,
 Dat een eenigh hoofte gevelt
 t' Gansche lant in ruste stelt.*

TVm fluuialis anas sine murmure ludit in vndis,
 Cum sibi vicinum non videt esse marem;
 Irruat in medias si mascula forte volucris
 Fit sonus, & stagnat turbida fece palus.
 Cuncta licet fileant, tamen efficit vnus & alter
 Vulgus vt insanâ seditione fremat:
 Tolle duces sceleris, mox cætera turba quiescet:
 Qui sapit, hîc tantum lilia summa metit.

Exempla vide in Absolone. 2. Samuelis. 18. 16. in Seba. 2. Samuelis.

20. 22.

Aristotel. 5. Polit, cap. 4.

*Nobilium factiones trahunt ad se & in partes rapiunt vniuersum
 etiam populum.*

AMOR,

AMOR HVMANÆ VITÆ GLVTINVM.
III.

Philippus Beroaldus in orat. in principio enarrationis Propertij.

Quod in nauigio gubernator, quod in ciuitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales est Amor nauigium sine gubernatore labascit, ciuitas sine ma- | gistratu periclitatur, mundus sine sole te-
nebricosus efficitur, & mortalium vita sine amore vitalis non est.

Siet

Siet wat het vier vermagh! het doct de steghe duygen
 Sich voughen tegen een, en nae de mate buygen,
 Hoe seer de kuyper klopt, het vier is meer als dat,
 Het vier verheelt het vverck, en maect een bondigh vat.

Wat is van echte trouvv, en vande rechter-handen?

Wat van het bruyts juvveel en alle diere panden?

Wat isset of de jeught gaet trouvven inde kerck!

Tis al maer vvater-verf, tis al gebroken vverck:

De liefde bint het volck, de liefde vought de zielen,

Die sonder dat verbant in duyfsent stucken vielen:

Brenght liefde, soete jeught, ontrent de vveerde trouvv,

Want sonder dat behulp en isset maer berou.

Ambros, de Offic. lib. 3

*S*olatum huius vitae est vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arca-
 na communices, cui secreta tui pectoris committas, vt colles tibi
 fidelem amicum qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur,
 in persecutionibus adhortetur.

SEPE SAPIENTIÆ, SILENTIVM.
V.

Val. Maximus.

Taciturnitas optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum.

Cato.

Nam nulli tacuisse nocet nocet esse locutum.

Ovidius.

Eximia est virtus prestare silentia rebus;
At contra gravis est culpa tacenda loqui.

VV Anneer het uyr-werck niet
en slaet;

Maer dat alleen de wijser gaet

Soo wortet niet te licht ontstelt

Ghelijck de daet en reden melt

Maer als het al den ganschden dagh

Is besigh met een staeghen slagh

Soo seylter schier aen yder radt.

Geduerigh ick en weet niet wat.

VWie doen, en ester swijgen kan

Dien houd ick voor een seker man

Aen wie men vry een groot beslagh
Oock sonder schroom betrouwen
magh:

Maer die schier niet ter weereelt doet

Als dat een yder weten moet,

Die is (het sy men liefde pleeght

Of datmen groote dingen weeght)

Die is ondiensligh over al

Enbaert alleen maer ongeval.

VVcl leert dan swijgen soete jenght

VWant swijgen is een schoone deugt.

Seneca Epistol. 16.

Nihil aequè proderit, quam quiescere, & minimum cum alijs loqui,
Plurimum secum.

Ambros. lib. 1. de Offic.

Quamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quemquam
tacendo: ideoque tacere nosse difficilius est quam loqui. scio plerof-
que tacere nesciant: sapiens est qui nouit tacere.

Bbb 2

ALTERIUS

ALTERIVS NON SIT, QUI SVVS ESSE POTEST.
VI.

Seneca.

Inestimabile bonum est suum fieri.

Caesar, lib. 3. de bello gall.

Omnēs homines libertati student & conditionem seruitutis oderunt.

Dand

DAnck heb, o Wijngaert, oude stam
 Dat ick een reys soo verre quam
 Dat ick mijn eyghen vvortels had,
 En soogh voortaeen mijn eygen nat;
 Nu vvil ick naer een ander dal
 Daer ick mijn eyghen vvesen sal.

De vryheyt is te grooten goet,
 De vryheyt is te vvonder soet;
 Wat hanght hy aen een ander man
 Die van sijn eyghen leven kan?

Seneca.

OMnium quidem occupationum conditio misera est, eorum tamen
 miserrima, quine suis quidem occupationibus laborant, ad alie-
 num dormiunt somnum, ad alienum ambulat gradum, ad alienum
 comedunt apetitum.

Horat.

Quisnam igitur liber est? sapiens, sibi que imperiosus,
 Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent,
 Responsare cupidinibus, contemnere honores
 Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Plautus.

OMnes profectò liberi libentius sumus quam
 seruumus,
 Acerba enim est omnis homini ingenuo
 seruitus.

Cicero.

Non viribus, non velocitate aut celeritate corporum res magna geruntur, sed
 consilio & sententiâ.

Valerius Flacc.

. . . . saepe acri potior prudentia dextrâ,

Cicero.

Parum sunt arma foris nisi sit consilium domi.

Siet hier den grooten Walle-vis
 Siet wat een monster dat het is
 Siet hier dat ombelompen vee
 Het schijnt een eylant inde zee
 En efter wort het dier gewont
 Alleen maer door een gauvven vont
 Het wort gevanghen en geschent
 Oock in sijn eyghen element
 En dat noch van een schippers gast
 Die nau acht voeten hoogh en wast.

Vraeght ymant hier de reden van ?

Wat islet dat ick seggen kan
 Als dat geweld en groote kracht
 Wort inder haest tot niet gebracht,
 Ten sy dat vvijsheyt voor en nae
 Ten sij beleydt te roere staet ?
 Want anders sietmen dat gevvel
 Door eyghen krachten vvort gevvel:

Ghy bout dan niet op groote macht,
 En min noch op u eyghen kracht,
 Maer doet u saecken met verstant
 Want dat is vry al vaster bant.

Cicero.

Cedant arma Toga.

Gallicum Adagium.

Mieux vaut engin que force

Italicum proverbium

Buona la forza meglio l'ingegno.

Horat.

Vis consilij expers mole ruit sua.

Dat

Quam miser iste Coquus , cui nil pinguedinis olla
 Servat , & assanda est cui male pasta caro !
 Non illi grato , redolet nidore culina ,
 Splendida non liquido tingitur ossa garo .
 Quam miser iste Procus , cui nil habet arca . cuique
 Culta puella domum , sed sine dote , venit !
 Ille quidem latus numerat pro tempore noctes ,
 At miseros poterit quis numerare dies ?
 Ergo puer totis hac dogmata conde medullis ,
 Vivere in dura conditione velis .
 Macra foris ne sume . domi si pingua desint ;
 Si bonus esse Coquus , si Procus esse velis .

IC hebbe goet verstant van al de keucken-streken,
 Dies can ic van gebraet en van gesoden spreken;
 Wel hoort dan eens een woort, en neemtet vlijtigh aen,
 Al koomtet van een kock, het can ooc verder gaen.
 Indien u vet ombreedt om u gebraet te dropen
 Soo wacht u, vvatje doet, van mager vleys te kopen;
 Een blauwen schapen-bout en wil geen schralen heert,
 Maer vleys dat magher is dat eyft een vetten weert.
 My dunct, beminde vrient, ghy sijt niet wel te vreden,
 En seght (nae dat het schynt) dit sijn maer keucken-reden;
 Ic bidde, neemt gedult, en svvijght een vveynigh stil,
 Ghy sultet haest verstaen vvaer dat ic henen vvil:
 Al spreect ic lieve maet, alleen maer van het koken,
 O vryer, letter op; het is tot u gesproken:
 Het is een korte les, u dienstigh inde min,
 V dienstigh boven al ontrent het huysgesin.
 Kont ghy een teere maeght niet bieden goede daghen,
 Al wat ic bidden magh, soo vvachtet haer te vraghen;
 Want sooje my gelooft, die vry dit ambacht can,
 Het vleys dient vet te sijn, of boter inde pan:
 Soo ghy mijn raet veracht, en vvilt noch efter trouvven,
 Ick stellet voor gevvis, het sal u naemaels rouvven:
 Ey! vvat een slecht beleyt, en vvat een mal bedryf;
 Om een lid vvel te doen soo lyt het gansche lijf.

LIBEAT, QVOD EST NECESSE,
IX.

Egypti, lib. II. cap. 9.

In ipsis agrestibus feris arctissima, vin-
icta, si se excitent, imprimantur, si qui-
escant, relaxantur. nihil enim tam ex-
asperat feruorem vulneris, quam ferendi
impatientia.

Seneca.

Necessitatis non aliud effugium est,
quam velle quod ipsa petit.

Seneca,

Gravia scite ferentes minus ledunt.

Gellius,

Feras non culpes, quod vitari non potest.

Att. Ferron

Necessitati parere semper sapienti
est habitum.

VVar

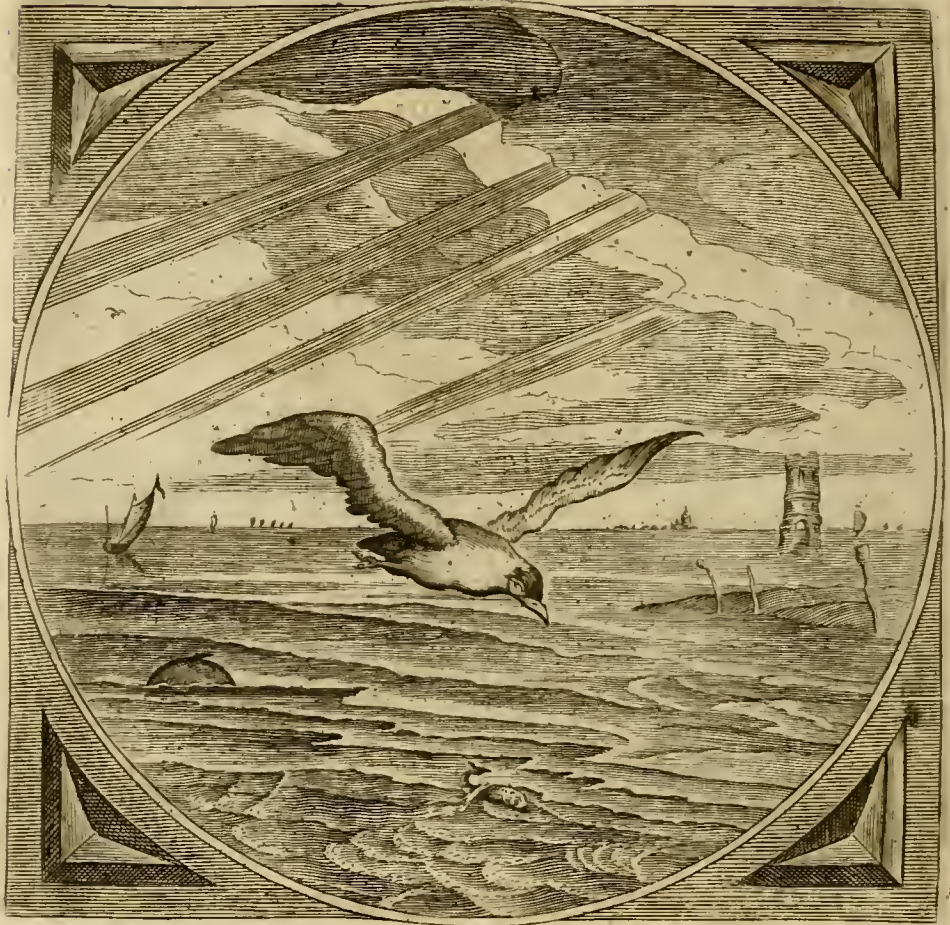
VV Anneer de vogel is verftelt,
 En staet en huppelt op het velt,
 Met stricken om het been gevat,
 Soo wort hy des te lichter mat,
 Soo ligt hy des te meerder pijn,
 Vermits de banden engher sijn;
 Want hoe hy meer en harder springht,
 Hoe dat het garen harder dvinght,
 Dus blijft hy, nae een lang gebaer
 Ten proye van de vogelaer.

Indien dat noot of regen spoet
 Koomt ymant pranghen aende voet,
 Die maecke niet te grooten druck;
 Maer buyghe naer het ongeluck;
 Want die het leet onwilligh draeght
 En wort maer des te meer geplaeght,
 Maer die hen voughen naer het pack,
 Gevoelen minder ongemack.

D*Vm cadit in pedicas, quas callidus abdidit auceps,
 Clausaque captivo crure tenetur avis,
 Saltat, & insanis clamoribus aera complet,
 Nec minus alarum verbere pulsat hamum.
 Quid facis infelix? aut quid tua crura fatigas?
 Vincla reluctantem te magis arcta premunt.
 Difficili si forte loco te vita locavit,
 Munus & haud aequae conditionis obis,
 Perfer, erit medicina tuis patientia damnis,
 Perfer, erit leuius quod bene fertur onus.*

PAUPER AGAT CAUTE.

X.

Ovidius.

Quid fuit ut tutas agitare Dædalus alas,
 Icarus immensas nomine signat aquas?
 Nempe, quod hic aliè, demissus ille volaret,
 Nam pennas ambo non habuere suas.
 Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
 Fortunam debet quisque manere suam,

VVacrom

VV Aerom koomje boven drijven
Ionghe Bliccken kleyne vis?

Ghy mocht beter onder blijven,
Daer u eyghen vvooningh is:
Boven vliegghen groote meuvven
Met een vvonder fel geraes,
Die geduerigh komen schreuvven
Om te grijpen eenigh aes;
Laet daer groote vissen komen,
Laetse stijghen inde lucht
Die geen graghe vogels schromen,
Noch voor grijpers sijn beducht.
Alderhande kleyne dieren
Sijn beneden alderbest,
Daer ist datse moghen svvieren,
Daer is doch haer eyghen nest:
Als een Blicck hem meynt te draghen
Soo gelijck een Walle-vis
Dat sijn voor hem vvisse plaghen,
Mits hy knap gevanghen is
Als een minder meynt te pleghen,
Dat een meerder heeft bestaen;
Dat is hem gans ongelegen,
Want het doet hem t'onder gaen.

Iuvenal.

H *Aud facile emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.*

Ouid.

P *Pauper amet cautè timeat maledicere pauper
Multaque diuitibus non patièda ferat.*

Ccc 3.

VITA

Vita Rosa est, dum surgit, abit; breve tempus utrique est:
 Hei mihi! Lux partem quaque decoris habet.

Virentes morimur, morientes vivimus; ingens.

Portio mors vita portio vita neqis:

Labitur orta dies, & dum venit, hora recedit.

Quid fugiam mortem? me mea vita fugit;
 Protinus incipiam non mobilis esse mouendo,

Et vix dum cæpi vivere, vita fugit:

Nos miseros vita quid de breuitate queramus?

Dum queror, hoc ipso tempore vita fugit.

HEt Roofsje kinders, datje siet
 En dat soo rooden knopjen biet;
 Dat is een schoon, een bly gewas,
 Maer al te vluchtigh, al teras
 Het is gelijk u teere jeught,
 Dat is te seggen, corte vreught:
 Geen dach hier opter aerden daelt,
 Geen Son hier inde weerelt stract,
 Of t' mist geduerigh dit en gint
 Daerom de plucker dat bemint;
 Het gaet te niet, terwyl het groeyt;
 Het wort verlept, ooc als het bloeyt,
 En, schoon het dunct ons vvonder eel
 Syn trosie vvort een dorre steel.

Siet Vrysters, met den snellen tyt,
 Die staeg en ongevoelick glyt,
 Soo vvorden blonde vlechten grys
 Soo vvorden blyde sinnen vrys,
 Soo vvorden roode lippen blau,
 Soo vvorden schoone vvanghen grau,
 Soo vvorden rappe beenen stram,
 Soo vvorden vlogge voeten tam
 Soo vvorden vette leden schrael
 Daer leyt de schoonheyt teenemacl.
 Daer coomt de rimpel in het vel,
 Ach wech is dan het minne-spel,
 Ons leven neemt allenxen af,
 Wy gaen geduerigh naer het graf,
 En even met dit eyghen vvoot
 Soo gaen ons snelle dagen voort
 Siet maeght of vryer, vvieje sijt,
 V bloemken is van corten tijt.

Plaut. Bacch.

Illebrofius fieri nihil poteſt , nox mulier vinum
Homini adoleſcentulo.

Ouid.

Nox & amor vinumque nihil moderabile ſuadent
Illa pudore Vacat liber amorque metu.

Siet wat een selfaem dingh ! ken worde niet gedreven,
 Maer can al naer ic wil, in alle boomen sweven;
 Daer is geen wacker oogh, dat op de netten loert;
 Daer is geen vogelaer? die aen het garen roert,
 Daer is geen Quackel-been, geen loose vogel-pijpen,
 Geen ander slim beleyt, om my te moghen grijpen;
 Int corte, niet een mensch die op het vanghen past,
 En des al niettemin soo ben ic efter vast;
 Ic ben, ken weet niet hoe, ic ben eylaes ! gevanghen,
 Icblyf, eer ic het weet, in dese stricken hanghen;
 Vraeght ymant hoe het coomt? vvel hoorter reden van,
 Mischien of mijn verdriet een ander dienen can:
 Schoon ic geen vleder-muys geen vul en vvas geschapen,
 Noch vvas ic inder nacht onvilligh om te slapen;
 Noch socht ic over al int duyfter mijn bejagh,
 Hoe vvel mijn grilligh oogh int duyfter niet en sagh,
 Nu ben ic hier verstelt, onseker vvat te maecken,
 Mijn dunct tis buyten hoop hier uyt te moghen raken;
 Nu roep ic met verdriet, och vvaer ic inden nest!
 Dat is een jonghe vvulp, en alle vogels, best.
 De nacht, de naere nacht die heeft gevvisse laghen,
 De nacht, de naere nacht die brenghet gevvisse plaghen;
 Geloof tet, die het raect; Al vvie by nachte loopt
 Die pleeght sijn mallen lust tot hy het eens becoopt.

Alio sensu

Lina vides manibus quæ non trahit improbus aticeps

Ipsa mouet casses vt capiatur auis.

Retē boni, Princeps, sit principis istud imago

Quem scelus immitem non levis ira facit

Non priuata tibi gladium vindicta ministret

Sed velut invito concidat ense reus

Fac toties alijs tractanda negotia mandes

Exercet quoties carnificina reos

At quoties aliquis merito decorandus honore est

Tunc ades & larga præmia tunde manu.

Ddd

LVCEAT

Seneca.

Nunquam est inutilis opera civis boni.

Nam

Vtile etiam exemplum quiescentis.

Plinius Paneg.

Melius homines exemplis docentur,
 quae in primis hoc in se boni ha-
 bent, quod approbant, quae praecipunt,
 fieri posse.

Ouid.

Sic agitur scpsura & sic
 exempla parantur
 Cum iudex alios quod monet
 ipse facit,

Vrienden

VRienden, het sijn nutte saecken
 -Datter aen het dorre strant
 Staet een hoogh, een vierigh baken,
 Dat geheele nachten brant;
 Want als ymant coomt gevaren
 Midden uyt de woeste zee,
 Midden uyt de stoute baren,
 t'Wijst het schip een goede ree.
 Dit is recht het eyghen wesen
 Van een vroom, en achtbaer man,
 Die ten Hemel-vvaerts geresen
 Voor een Baken strecken can.
 Laet u licht, ô Christen, ryfen
 Laetet schijnen over al,
 Ghy moet aen de weereit wysen,
 Hoe en waer men vaeren sal.

Hugo de claustro, Animæ lib. 3.

S*Ic luceat lux vestra coram hominibus; id vero ex hoc fit cum apparet
 misericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu,
 modestia in cohabitatione, patientia in tribulatione.*

Greg. super Ezech, homil. 5.

Q*ui in occulto bene viuit, sed alieno profectui minime proficit, carbo
 est. qui vero in imitatione sanctitatis proficit, lumen rectitudinis
 ex sese multis demonstrat, lampas est: quia sibi ardet, & alys lucet.*

Ddd 2

Qui

Qui a une chouette prend des autres oiseaux.

XIV.

Calph. Eclog. 7.

O Utinam nobis non rustica vestis inestet,
 Vidissem propius mea numina, sed mihi sordes
 Nudaque paupertas, & admiro fibula morsu
 Obsuerant.

Iuuenalis. sat. 3.

*Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
 res angusta domi.*

Ach:

Ach' vvat' heb ic met verlangen
 Menighmael hierop gelet
 Hoe ic vogels mochte vangen
 Met dit eygen vincke-net,
 Maer al vvat ic heb begonnen,
 Wat ic immer heb gestaen,
 Noyt en heb ic yet gevonnen,
 Noyt en heeftet vvel gegaen;
 Dan had ic te bloot geseten,
 Dan begon ic al te vroug,
 Dan had ic den slach vergeten,
 Dan en trock ic niet enough,
 Dan vvast al te stueren vveder,
 Dan te claren Sonne-schijn,
 Noyt en quamer vogel neder,
 t'Scheen ten vvilde nimmer sijn:
 Vraegter ymant naede reden,
 Waer aen dat het schorten mocht?
 Geenfins aen mijn rappe leden,
 En noch minder aende locht:
 Macker, hoort eens sonder jocken
 Hoort den gront van mijn verdriet,
 Vincken moeten vincken locken,
 Sonder vincken vanghtmen niet,
 Vincken heb ic nu gekregen
 Daer ic mede vincken magh,
 Nu soo coc mter vinck gesegen,
 Daermen eerst geen vinck en sagh.
 Dit o vrient dit moetje dincken,
 Anders sijt ghy my te dvvaes,
 Niemand vinckter sonder vincken,
 Niemand vister sonder aes.

Seneca Oedip.

Cnosium regem timens
Alta dum demens petit,
Artibus fideus novis,
Certat & veras aues
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.

VVan-

VV Anneer de vos fouct over al !
 Waer dat hy roof becomen sal

Soo hy dan coomt ontrent het ijs,
 Soo is het vosje vvel soo vvijs
 Al voren door een snel gehoor,
 Al voren met een vvacker oor,
 Te prouven uyt den vvater-slagh
 Hoe dick de schorse vvesen magh,
 En vint het dan het ijs te svvack
 Soo hout ons reyntje sijn gemack,
 Soo blijft het daer het eerstmael vvas,
 Om niet te vallen inde plas.

Ghy, die in nieuven handel treet
 Daer ghy de gronden niet en vveet,
 Of onder vreemde lieden coomt,
 Het is u nut te sijn beschroomt,
 Het is u dienstigh traegh te sijn,
 En noyt te bouven op de schijn:
 Ghy neemt dan noyt yet by der hant,
 Of steeck u vingher in het lant,
 En let eerst hoe de baken staen,
 Eer dat ghy verder pooght te gaen;
 Want nieuuv beslagh, en groote spoet
 En dede noyt sijn meester goet.

Cornelius Gallus,

Euentus varios res nona semper habet.
 Insidijs nouitas semper amica fuit.

Poëta quidam vetus in Anthologiâ, Sect. i. tit. in Inuidiam.

*Si quis odit ipse quos amat Deus
 Se prodis ipsum quod fiet stultissimus
 Aduersus ipsum namque sese amat Deum
 Ex inuidia hauriens bilem acerrimam
 Amare oportet hos Deus quos ipse amat.*

Nazianz de Inuidis.

Alienam felicitatem suam interpretantur infortunium.

Vriende

VRienden, die het dier besiet
Datmen Salamander hiet,

Let eens met een snegben geest
Let eens naerder op het beest
Let eens wattet hier beduyt,
En dan treckter voordeel uyt.

Als het dondert, als het raest,
Als de wint geweldigh blaest,
Als het storremt uyte lucht,
Soo dat al het wout versucht,
Dan soo is het monster wel,
Dan soo soucktet enckel spel;
Maer als sich een hellen dagh,
Schoonder opent alse plagh,
Als de sonne lustigh schijnt,
Dan ist dat het sit en quijnt,
Dan ist, dat het sit en pruylt,
Dan ist, dat het sit en schuylt,
In een diep, en duyster gat,
Daer noyt vrolick dier en sat.

Dit is recht een nydigh mensch,
want die krijght sijns hertsen wensch
Als het elders qualick staet

Als het ymant tegen gaet,
Hy is dan eerst recht verblijt
Als de gansche buerte krijt:

Maer indien het soet geluck
Koomt versachten haren druck
Soo dat yder, vrolick wert
Siet! dan treurt sijn vinnich hert,
Siet! dan staet hy bangh en siet
Gans onlustigh vol verdriet,
Vol gequel, en wrang berou
Of hy sielen pijnen sou.

Tis voorwaer een arrem man,
Die noyt vrolick wesen kan,
Dan als ymant sit en klaeght,
Of een diepe smerte draeght;
Of die eenigh sit en treurt
Als sijn vrient yet goets gebeurt.
Vrienden, wat ick bidden magh,
Hout u vry van dit bejagh,
Gunt u naesten al het goet
Dat hem Godes segen doet,
Maeckt u van dit monster vry:
Droef met droef, en bly met bly.

Cum sine nube dies, cum tristia fulgura cessant.
Tunc fera, tunc volucris, tunc pecus omne salit;

Sola canis moribunda gemit Salamandra sub antris,
Sola tremens duram corpore plangit humum.

Tristia nulla videt tristi tamen ingemit ore
Inuidus, & maestâ ducit in vrbe choros.
Ach miser est, nullis fletum cui fletibus auget!
Ach mala sunt, si quis gaudia solus habet.

Ecc

VI,

Yl, met wyl.

XVII.

Stattus.

D A spariuū tenuemque moram, mala cuncta ministras
Impetus

Ouid,

Differ, habent parua commoda magna mora.

DE Perse-boom, het vrough gewas,
 Dat bloeyt gemeenlic al te ras,
 Soo dat het licht sijn bloem verliest
 Wanneer het inde lente vriest.
 Een ander boom, nae mijn verstant,
 Is wyser hout, als dese plant,
 Om dat het noyt sijn loof en schiet,
 Voor dat het groene boomen siet.

Het is beswaerlick aen te gaen
 Dat niemant oyt en heeft bestaen
 Want wieder pleeght een nieuwen vont,
 Die brant vvel licht sijn hollen mont,
 En isser dan een snegher gast
 Die beter op de tyden past,
 Die sietmen dat de vruchten treckt
 Van dat een ander heeft ondeckt;
 Dus ghy, die dit en gint bestaet,
 Siet datje niet te ras en gaet,
 En vveest niet van te lossen aert,
 Maer let hoe dat een ander vaert.

Seneca Agam,

Proinde quidquid est spacium, & tempus tibi,
 Quid ratio nequit saepe sanauit mora,

Seneca.

Sì quid bene factum velis, tempori trade.

FOMES VIRTUTIS, CALAMITAS.
XVIII.

Syllius Italicus. lib. 7. belli Punici.

*Tanta adèd cum res trepida reuerentia Diuam
nascitur.*

Camerarius 38. cent. 1.

Fortis ab aduersis animus præclarior extat
Pondere sic pressus surgit acanthus humo,

Als de kallick wort begoten
 Met een kouden vvater stroom,
 Dan vvort haere kracht ontsloten,
 Als ontspronghen uyt een droom,
 Dan vvort eerst haer vier ontfteken
 Dat in haer verholen lagh,
 Dan begintet uyt te breken,
 Datmen noyt te voren sagh.
 Als de boomen staen en vechten
 Met den vvint en sijn gevvelt,
 Dan ist datse dieper hechten
 Haere vvortel in het velt.
 Als de vvijngaert vvort gesneden,
 En sijn vveeligh hout gesnoeyt,
 Hy en heeft geen quaet geleden,
 Want hy des te beter groeyt.
 Vrienden, geeftet niet verloren
 Als ghy valt in tegenspoet,
 Want daer is de Tucht geboren,
 Daer is oyt de Deught gevoet.

Alio sensu.

Viva supersus calx exardescit ab vndis,
 Crescit ab iniectis flamma fabriis aquis:
 Sapeputata graues dat vinea saepe racemos,
 Arta notho Quercus se mage figit humo.
 Exagitata feris Ecclesia dia tyrannis,
 Candidior semper candidiorque fuit:
 Quo magis haec premitur, tanto magis vsque resurgit,
 Feruet in aduersis relligionis amor.

CEDENDO VICTOR ABIBIS.
XIX.

Herodot.

A *v* divi viros ad necessitatem redactos praelium instaurasse, & superiorem quam accepissent cladem emendasse.

Cæsar lib. 3. de bello gall.

P *erumque in spe victoria redintegratis, Viribus acrius pugnatur.*

Als

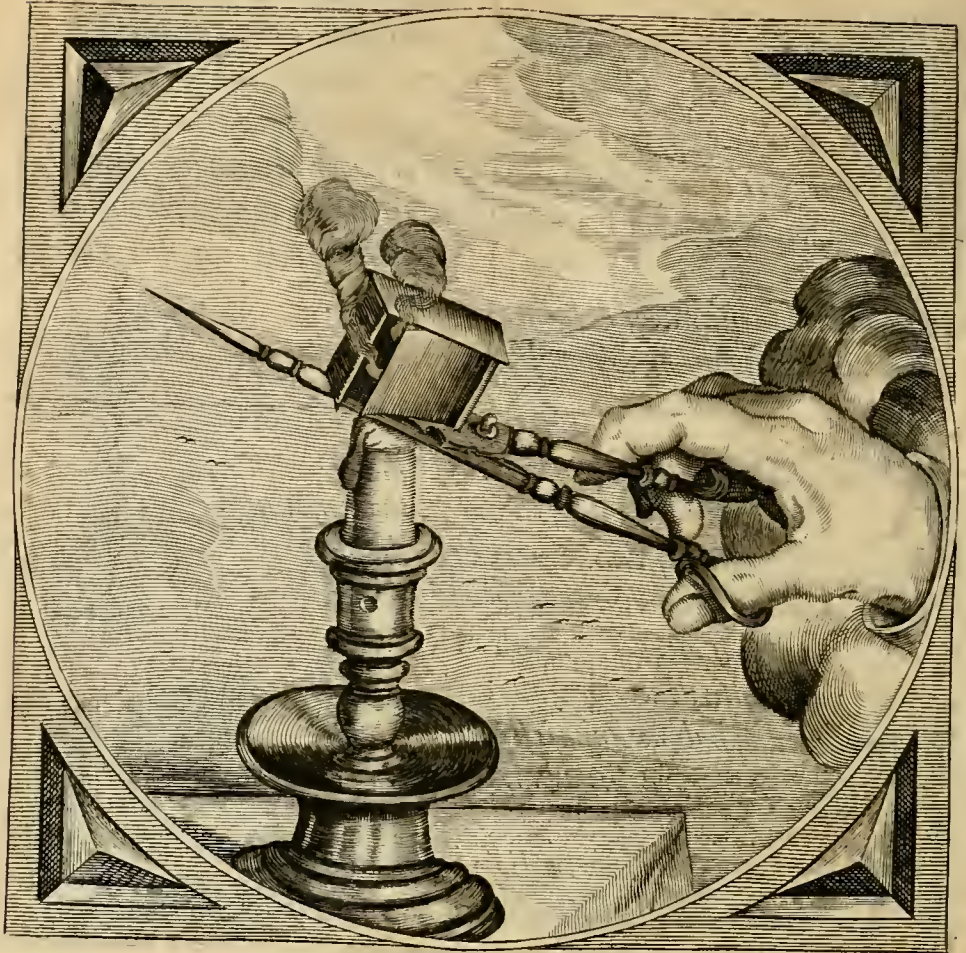
Als ymant fiet eē wijde gracht
 En dat hy met sijn gansche
 maght
 Daer geensins over springhen kan,
 Hy worter noch wel meester van
 Indien hy slechts de grepe weet
 Dat hy maer wat te rugge treet,
 Want dat verweckt hem meerder
 vlucht,
 en draegt hem snelder door de lucht.
 Is ymant, t'sy dan out of jongh,

Gesint te doen een meester-sprongh,
 En dat het eerst niet voort en wil,
 Die houde sikh een weynigh stil,
 En porre niet te veerdigh aen
 Maer leere rat te rugge gaen;
 Want die met reden wijken kan,
 Dat is voor alleen bandigh man,
 Die veeltijt wel te weghe bringht,
 Daer haest en kracht niet door en
 dringht.

Ardua res si capta tibi, nec vota secundet,
 Nec firmet timidas fausta Minerua manus;
 Vota quidem paulum, sed mox retenda, relinque;
 Prima quod haud potuit cura secunda dabit.
 Nonne retrocedens aliquis, rursusque recurrens
 Per foueam nisi dexteriore salit?
 Tunc metuenda phalanx animis si fortè resumptis,
 Victa licet primo, rursus ad arma redit.

Histrio dum numerat vestigio pauca retrorsum,
 Mox redit; & docta fortius arte salit,
 Lis tibi cum vitij fuerat jam jamque recedens
 Terga dedisse tibi visa libido fuit,
 Letus es, at vigila; nam mox rediuiua recurret:
 Hei mihi! quot rediens altius vssit amor;
 Hei mihi! quam multos febris recidiua peremit,
 Ach quoties victor victus ab hoste redit.

LICEAT

Tiber, apud Sueton.

Boni pastoris est tondere pecus non deglubere

Salom. Prouer. 30,

Qui nimis emungit elicit sanguinem.

Wie Kaerffen met den snuyter nypt,
 Sie dat hy niet te diep en grypt
 Want die het licht te vinnigh snuyt
 Die bluft oock groote sackels uyt,
 En heeft dan niet voor sijnen danck
 Als swarten roock en vuylen stanck.

Wie schapen scheert of menschen schat,
 Verschoon' het vee, en oock de stad
 En voor het beste maecket hier
 Gelijck een suinigh hovenier,¹
 Die als hy groene kruyden snyt
 Voor al haer teeren wortel myt,
 Want soo hyt anders meynt te doen,
 Soo draeghtet noyt sijn leven groen.

Alexander apud Plutar.

Odi hortulanum qui a radice olera excindit.

Ex Cicer. ad Attic.

Odi principem qui pennas ita incidit, vt renasci nequeant.

NEC SVMMA SATIS;
XXI.

Seneca Trag. 4.

Quisquis secundis rebus exultat nimis
 Fluitque luxu semper in solita appetens
 Tunc illum magna dira Fortuna comes
 Subit libido.
 Quod non potest, vult esse, qui nimium potest.

DE staet-sucht en de klimmer-boon
 Die singhen veeltijts eenen thoon,
 Want eerst, wat dat de boom belanght
 Soo haest die maer een stock omvanght,
 Strax klimt het trots en moedigh kruyt
 En boven op, en boven uyt;
 Soo dat het sich ten lesten streckt
 Oock daer het rys niet toe en reckt,
 In voughen dat de schrale wint
 Daer als een eyghen speeltjen vint.

De staet-sucht, door haer trots gemoet,
 Die hout hier in gelijcken voet,
 Sy kent noch pael, noch middel maet,
 Vermits sy altijt verder gaet;
 Soo datse voor het leste svveeft
 Daer sy geen stock of steunsel heeft,
 En vvort dan eens ter neer geruckt,
 En met den voet int slijckt gedruckt.

Seneca de Beneficiis.

N*Unquam improbae spei quod datur satis est; maiora enim cupimus
 quo maiora venerint, intentioque concitatio est Ambitio siue
 cupiditas in magnarum opum congestu collocata vt flammæ infinita vis
 acrior est quo ex maiore incendio emicuit.*

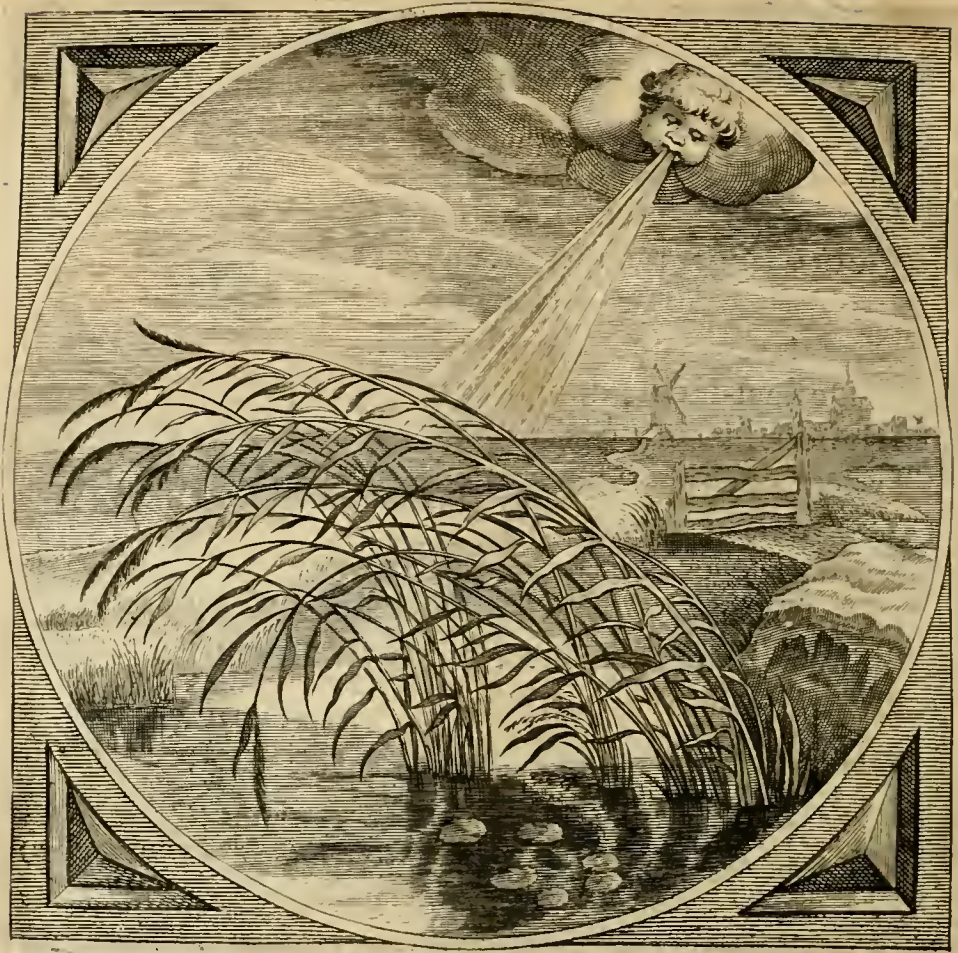
Inuenalis de Seiano.

*. nimios optabat honores,
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
 Excelsæ turris tabulata vnde altior esset
 Casus, & impulsæ preceps immane ruinae.*

Fff 2

CEDENDO

CEDENDO VICTOR ABIBIS,
XXII.

Horat. lib. 2 od 10

A *Vream quisquis mediocritatem
Diligit, intus caret abolei
Sordibus recti caret invidendâ
Sobrius aula.*

Seneca Agamemna.

F *Ælix, media quisquis turbe
Parte quietus, aura stringit
Littora tua, timidusque mari
Credere cymbam, remo terras
Propiore legit.*

Ovid.

C *Rede mihi, bene qui latuit bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.*

GHy, die hier het tangherriet
 Vanden wint gedreven fiet,
 Syt verbaest en vraecht het my
 Wat hier van de reden zy
 Dat het riet niet metter daet
 In het water neder slaet,
 Dat het niet in stucken springht
 Als de wint soo vinnigh dringht,
 Daer nochtans een eyke stam,
 Die schier aen den Hemel quam,
 Licht ter aerden vvert geruckt
 Licht ter neder vvert gedruckt,
 Licht daer henen vwort gedrayt
 Alser maer een stooker vvayt;
 Hoort de reden, lieve vrient,
 Die voor u gevveten dient;
 Wat niet inder hoochte vvast
 Dat en lyt als geenen last,
 Dat en vwort niet licht gequelt,
 Dat en vwort niet haest gevelt,
 Door de krachten van de lucht
 Daer van menigh rotse sucht:
 Soo het dan noch opte maect
 Mette vvinden overgaet
 Soo en heeftet geen en noot
 Van te vallen inde floot
 Want (gelijck de daet betuyght)
 Selden breect het datter buyght.

SAL SISTIT EVNTEM.
XXIII.

Gruter. Iamb.

Nec detrahas nec detrahentes audias.

Chrysoft.

*SI quis te praterente stercus commo-
Sueat, hoc facientem nonne continuo
convitio & cōtumelia afficias? hoc fac &
circa detractores non enim sic commosum*

Idem Trochaic.

*Eqno animo ferre obtrectantes non
Vacat culpa sua*

*stercus illam factorē suscipientē cartilagi-
nem p-rcellit sicut aliena peccata, excussa
& vita impura prodita audientium ani-
mos constistare & exturbare solent.*

Als

Als de flecke coomt gekropen
 Hier en ginder door het huys,
 Tis al met haer slijm bedropen,
 Niet een kamer blijfter kuys;
 Maer de middel is te vinden
 Om het vuyl, het leelick dingh
 Op te schorsen, in te binden,
 Dat het niet te verr' en gingh:
 Men behouft maer sout te krijghen
 Datmen op sijn leden stroit,
 Strax soo sal het neder sijghen,
 Als het ys wanneer het doit.
 Als de lust u coomt bekoren
 En u kruypt ontrent het brein,
 Geeft den moet doch niet verloren,
 Maer bewaert u leden reyn,
 Uyt haer vuyl is wel te comen,
 Laet maer 't Quaet niet verder gaen:
 Sout, uyt Godes woort genomen,
 Kan de sonde tegen staen.

Atria progrediens conspurcat eburnea limax,
 Perque domum lento glutine cuncta notat;
 Attus sparge salem, medio vestigia gressu
 Sisset, in exiguam mox abiturus aquam.
 Absentis solitus famam maculare sodalis,
 Dum fauet auditor, dira venena vomit;
 Increpet hunc aliquis, mox lingua proterua silebit,
 Nec quo jam liuor progrediatur habet;
 Ars tua, Mome, jacet, si commoda deficit auris,
 Ni faueant homines, ars tua, Mome, jacet.

AVARVM

Horat lib. 3. od. 16.

Inclusam Danaen turris aenea
 Robustaque fores, & vigilum canum
 Tristes excubiae munierant satis,
 Nocturnis ab adalteris;
 Si non Acrisium, virginis abdita
 Custodem panidum Iuppiter, & Venus
 Risissens: fore enim intum iter, & patens
 Conuerso in pretium Deo.

Sooje kranen vvilt betrappen,
 Hoort, hoghy het moet bestaen;
 Maect een deel papiere kappen,
 En dan lijm daer in gedaen
 Maer noch moetje niet vergeten
 Aes te legghen inden gront,
 Aes, dat dese vogels eten
 Met een onversaden mont;
 Koomter dan een kraen gelopen
 Om te vullen haeren krop
 Siet! die moetet haest becopen,
 Want het kleeft haer om den cop.
 Willtje giere menschen vanghen,
 Hoort eens hoet gebeuren can,
 Hebben is haer gans verlanghen;
 Geeft, soo wortjer meester van.
 Daer is dan een gauvve jonghen
 Die op desen handel past,
 Thijrsis coomt ooc uyt gespronghen,
 En hy eet sijn eyghen gast.

Martial. 4. Epig

T*V* potes insidias dona vorare tuas:
Sic avidus fallax in dulget piscibus hamus,
Callida sic stultas decipit esca feras.

INSIDIATUR QUI ADMODVM BLANDITVR.
XXV.

Seneca.

Malus ubi se bonum similat, tunc est pessimus

Cato.

Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps.

Cicero.

S*ic habendum, nullam in amicitijs pestem esse maiorem
Quam adulationem, blanditias, assentationem.*

EY let hoe soet de linker speelt,
Hoe soet sijn listich pijpje queelt,
Ey let eens hoe sijn fleuytje gaet,
En hoe sijn quackel-beentje slact,
Al tot de vogel is int net
En dat hem t'vliegghen is belet,
Maer dan soo is het soet geluyt,
Dan is terstont het speeltjen uyt.

Het is van outs niet vreemt geseyt
Let op een mensch wanneer hy vleyt.
Let op een mont die soetjens lacht
Meer als hy van te voren plaght;
En daerom segh ick heden noch,
In schoone woorden leyt bedrogh.

Aliter.

*L*oiseleur caut se sert du doux ramage
Des oisillons, & contrefait leur chant
Aussi pour mieux decenoir le meschant
Des gens de bien imite le langage.

Italicum dictum.

*C*hi ti fa piu carezze che ne suole,
O tradito t'ha, o tradir ti vuole

DANTI NON DECEDIT.
XXVI.

S. Saluianus.

Si vis tibi esse consultum, si vis aeternam habere vitam, si cupis videre dies bonos, relinque substantiam tuam indigentibus; sint facultates tuae alimenta miserorum, sit aulentia tua pauperum vita, ut illorum refrigeria premia tua sint, ut illorum refectio te reficiat: si enim illi de tuo edent, tu saturaberis; si de tuo bibent, sitis tua astum ardoremque restringes, te illorum vestitis, vestiet; te illorum apricitas debetabit qui Christum facit heredem, in Christo omnia possidet

Schoon het Bietje coomt gevlogen
 Over al het riekend' kruyt,
 En, nae dattet heeft gefogen,
 Treckter was en honigh uyt;
 Des noch efter omuermindert
 Blijft de schoonheyt vande roos.
 In haer wesen omvermindert,
 Mits sy noyt haer glans verloos.
 Wie den vromen plagh te geven,
 Of een schamel mensche voet,
 Schoon de lieden daer af leven,
 Hy en mindert noyt sijn goet:
 Siet de saeck is soo gelegen
 Waer men ymant gunste biet,
 Daer is strax des Heeren segen,
 Milde deylen arremt niet.

Martialis.

C*allidus effraet̃ a numos sur auferet arcã,*
Prosternet patrios nupia flamma lares;
Debitor usuram pariter sortemque negabit,
Non reddet sterilis semina iacta seges;
Dispensatorem fallax spoliabit amica;
Mercibus exstuitas obruet vnda rates;
Extra fortunam est quidquid donatur amicis,
Quas dederis, solas semper habebis opes.

... Omnibus ansa,
Rebus inest

XXVII.

Proculus

*S*ingulis actionibus aliud comierant, aliudque tempus ad hoc vel illud perficiendum
Sitaque cum Plauto commoditatis omnes articulos oportet scire,

... nisi dextro tempore Placci .

*V*erba per attentam non ibunt Caesaris aurem.

Epicetus.

*H*abet res unaqueque ansam suam, eaque apprehendenda ei qui feliciter ea uti
velit; scire enim quorsum quaque res spectet & quis eiusdem geminus sit usus
non minima pars prudentiae est.

Ghy

GHy, die teere boom-gewassen
Hebt te raecken metter hant
Doet het niet als met verstant;
Leert hoe datje dient te passen
Datje niet te stijfen grijpt,
Datje niet te vinnigh nypt.
Vrient, daer is in alle saecken
Seker regel, seker wet,
Daer op dient te sijn gelet:
Yder heeft sijn eyghen raecken,
Wie van passe grypen can
Dat is vry een handigh man.
Ionghe Maeghden, swacke dieren
Vrouwen van gedweeghen aert
Dienen wel te sijn bevvaert;
Yder heeftse nau te vieren
Grypt hier niet als nae de kunst,
Biet hier niet als echte gunst.
,, Met de oiren grijptmen potten,
,, Schoone freuyten met de steel,
,, Vuyle boeven met de keel,
,, Byde vvoorden vanghmen sotten,
,, Stoute gasten byde mou,
,, Bloode maeghden door de trouvv.

Niet

Virgil. 4 Æneid.

*S*ed mihi vel tellus optemprius ima debifcat,
*V*el Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
*P*allentes umbras crebi, noctemque profundam,
*A*n te pudor quam te violam, aut tua iura resoluam:
*I*lle meos prius, qui me sibi iunxit, amores
*A*bsulit, ille habent secum seruetque sepulchro.

Als van twee gepaerde schelpen
D' eene breeckt of wel verliest,
Niemant sal u connen helpen,
Hoe men fouckt, hoe nau men kiest,
Aen een die met effen randen
Iuyft op d' ander passen sou;
D' outste sijn de beste panden,
Niet en gaet voor d' eerste trou.
D' eerste trou die leert het minnen,
D' eerste trou is enkel vreught,
D' eerste trou die vint de sinnen,
Sy ist bloemtje vande jeught:
Nae mijn oordeel tvree mael trouvven
Dat is veel niet sonder pijn,
Dry-mael, can niet als berouvven,
Want hoe kander liefde sijn?
Hout u eerste lief in vveerden,
Eerste met een vollen sin,
Tis een Hemel opter eerden,
Sooie paert uyt rechte min,

Mimus.

Habent locum maledicti crebra nuptia.

Nam.

Vidua & sua & aliena vitia novit.

Hhh

NON

Alciatus,

Aspicis aurigam curvus Phaethonta paterni
 Igniuomos ausum flectere solis equos
 Maxima qui postquam terris incendia sparsit
 Est temere in seffo lapsus ab axe miser.
 Sic plerique rotis fortuna ad sidera reges
 Euecti, ambitio quos iuuenilis agit,
 Post magnam humani generis clademque suamque,
 Cunctorum penas denique dant scelerum.

Als

Als het smout niet uyt en walt,
 En niet in het vier en valt,
 Soo en rijster nimmer vlam
 Die den kock sijn boter nam;
 Maer de meyt blijft omverlet
 In het smelten van haer vet.

Een die in sijn palen blyft,
 En geen stouter handel dryft,
 Alshy by siin ouders sagh,
 Of alshy te voren plagh,
 Die blijft meester van het stuck,
 En ontgaet het ongeluck
 Dat een ander licht beklemt,
 Die op dieper waters swempt

Vrienden, blyft in u gevvest,
 Dat is alle menschen best;
 Selden isset datmen klaeght,
 Daermen niet te veel en vvaeght.

Ouid. Met.

. *Ancaō nocuid temeraria virtus.*

Seneca, Hercule furente.

. *Nemo se tute diu
 Periculis offerre tam crebris potest;
 Quem sepe transit casus aliquando inuenit.*

Iuven. sat 10.

... nulla aconita bibuntur
 Ficilibus, tunc illa time cum pocula sumes
 Aurata, & lato setinum ardebit in auro.

Piscator piscatorium rete à mari extrahens maiores quidem pisces habuit, eosque in terram expandit; minores vero pisciculi effugere in mare. Apologus nam plerumque Magna ruunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.

Gesellen,

Gefellen, die hier stille staet,
 Ey fiet eens watter omme gaet,
 Besiet het yser en het stael,
 Besiet het ander slecht metael,
 Daer loot en tin om hooghe dryft
 Daer fietmen dat het gout in blyft,
 Daer isset dattet sincken moet,
 Gelyck een back-steen inde vloet,

Vraeght ymant nu vvat dit beduyt?

Die trecker desen regel uyt,
 De groote lieden draghen last,
 De groote lieden raecken vast,
 De groote raecken in gequel
 Daer veeltijts eenigh slecht gesel
 Magh sonder noot en sonder nyt
 Afleven sijnen ganschen tyt.

Siet! als de lucht met donder raest,
 Ofdat de vvint gevveldigh blaest,
 Soo vvorter niet soo seer gequelt,
 Soo vvorter niet soo licht gevelt,
 Als yet dat hoogh is op gegroeyt,
 Maer t'laeghe dal is ongemoeyt,
 Want noyt en trof de donder-slagh,
 Dat neder optereerden lagh.

Horat. lib. 2, od. 10.

S*æpius ventis agitur ingens
 Pinus, & celsæ grauiore casu
 Decidunt turres feriuntque summos
 Fulgura montes.*

Hhh 3

Exeplan

Græcum Epigramma Erasmus nosſter ſic vertit.

A iaci datus enſis ab hec̄tore, baltheus Aiace
 Hec̄tori, utrique ſuum donum erat exitio.
 Atque ita ab hoſte hoſti veniunt lethalia dona,
 Quæ ſtudiſj ſpecie fata necemque ferunt.

DE kreeft can met geweld den oester niet gewinnen,
 En daerom gaet het dier een loofen vont versinnen,
 Een key van schoone verf hy vanden oever raept,
 En goyt die inde schelp, ter vvyf sy leyt en gaept:
 Siet vvat een slim geschenck ! siet daer den oester open !
 Hy leyt als sonder kracht, sijn vis vvoort uyt gesopen:
 Ach ! tis vermomde gunst die ons in lijden brenghet,
 De gift, die is vergif vvanneer een vyant schenct.

ΕΧΘΡΟΝ ΔΕΡΑ ΑΔΕΡΑ.

Causa diu frustra luctatus ad ostrea cancer,
 Vincere quod nequeas viribus, arte cadet,
 Dixit; & e ripâ miidos legit ore lapillos,
 Hostis abest, ad sunt munera, pande fores.
 Ostia non claudenda patent, vorat ostrea Cancer
 Hei mihi ! quam nocuum munera virus habent.
 Suspecta fuga dona manus, latet uncus in escâ ;
 Si quis ab hoste capit, munera funus erit.

Aliter.

Libera concha domum clauditque aperitque vecissim;
 In gremium donis dum modo non sit iter;
 At semel admissus, Cancro jaciente lapillus
 Semper ad obsequium tecta patere iubet :
 Cancer eat, redeat, spoliet, rapiatque, feratque,
 Quidquid agat, nequit, heu ! claudere Concha domum.
 Concha tibi mulier nequam sit Cancer adulter ;
 Hoc satis est, lector, cetera mente nota.

IMPROBITAS

IMPROBITAS PÆNA IPSA SVI.
XXXII.

Flit pecus ignavum, sit fucus, inutile pondus,
 Dum pueros nocet à cuspide pungit apis;
 Qua ferit, ecce! perit; dat vulnera, fertque vicissim
 Sed grauius vulnus vulneris autor habet.
 Qui malus est alyis, sibi pessimus heu quibus intus
 Improbitas fueris exagitata fremit!
 Tuta potest mens esse, nequit secunda nefandis;
 Nam sibi met toti tor mens mala semper adest.

VV Anneer de felle By gencyght om haer te wreken,
Heeft met haer boofse ftrael een teere maeght ge-
fteen,

Schoon fy de vrijfter quetft, fy gaet haer angel quijt,
Sy wort een dorren holm, en dat voor alle tijt.

Dit is de rechte loon van die een ander plaghen,

Dat fy het meefte leet in haeren boofsem draghen;

Een boof-wicht, wien hy quelt, hy quelt fijn eyghen geest,

Want schoon hem niemant jaeght foo is hy doch bevreesft.

D*Vm legit ore fauos dum prata nemusque pererrat,*
Non sibi non alijs noxia viuit apis;

Cuspide sed teneras postquam ferit illa puellas,

Hac semel amiffa nil nisi fucus erit.

Vita cui studijs abijt iuuenilis honestis,

Huic vigor extremum perstat ad vsque diem:

At lenis in luxu cui turpiter acta iuuentus,

Huic dabit estatum curua senecta latus.

Anders.

SOo langh de snelle By gingh om de bloemtjens sweven,
Soo leyd' het geestigh dier een fris en vrolick leven,

Maer doen het metten ftrael de jonghe maeghden fack,
Doen bleef het sonder kracht en vuyter maten fwack.

Wat heeftet menigh man, doch al te laet, verdrotten

Dat hy, eylaes! te vrough fijn pijlen had verschoten;

Hoe menigh vvorter ftram, door al te rap te fijn!

Siet! nae te blijden jeught, foo coomt gevviſſe pijn.

FACIT OCCASIO FVREM,
XXXII.

Non rubus euulsâ lanugine compleat hamos,
 Vellera ni dumis affricuisset ouis:
 Ach! quoties fures, quoties occasio mæchos
 Fecit, & obscenas suasit inire vias:
 Cum scelus ambiguum est nec adhuc stat certa voluntas,
 Impellit dubias fasque locusque manus.
 Hic mihi vis bonus est, nec simplice laude canendus;
 Qui bonus est tuto, cum malus esse potest

Vitare peccatum, est vitare occasiones peccati.

EY segh eens, schaepje segh; wat isser al te klaghen
 Wat geefje doch de schult aen dele doren-haghen?
 Ic sie dat u de reys niet wel en is geluckt,
 Ic sie u beste vacht met vlocken uyt gepluckt;
 Maer hadje by den hoop of inde koy gebleven,
 Soo hadder niet een braem aen uive vacht gevvreven:
 Maer siet! het Meylje riep als met een grammen sin,
 Hoe coom ic aenden boef? en liet hem sellef in.

V*elleris in tectum spinas violasse decorum*
Desine stulte bidens, nocte dieque queri;
Veprelis num caula riget? desiste vagari,
Nemo domi vellus qui tibi vellat erit.
Auia sed petulans procul a grege lustra pererrans
Is pa rubos demens in tua damna vocas.
Audaces corrupta manus licet vsque reclamet,
Virginitas domine proditione perit.

HOe can het doren-hout van ruychte suyver blijven
 De vvyl het dertel schaep daer aen bestaet te vvrijven?
 Wie ist dien niet en dorst en niet met eenen drinct
 Wanneer de koele Wijn staet voor hem op en springht?
 Gelegen stont en plaets vervvecken quade streken,
 Doet vlas en vier by een, het sal terstont ontsteken,
 Dies ist een eerlick hert, een vroom en deftich man,
 Die in sijn vroomheyt blijft oock daer hy anders kan.

INVISA NEMO IMPERIA RETINUIT DIV.
XXXIV.

Seneca,

Qui vult amari languidâ regnet manu.

Salust.

Qui benignitate ac clementiâ imperium temperavere,
Hic candida & leta omnia fuisse.

Als de most te nau bedwonghen
 Leyt en vvorstelt leyt en sucht,
 Sonder adem sonder lucht,
 Siet! dan doet hy vreemde spronghen,
 Siet! dan rieckt de gansche vloer
 Nae de dampen vande moer:
 Alle banden, alle duyghen,
 Die het vry het edel nat
 Hielden in het enghe vat,
 Moeten vviijken, moeten buyghen,
 Voorde krachten vanden vviijn,
 Hoe gevveldich datse sijn.
 Als een Koningh vrye lieden,
 Op een ongevvoonen voet,
 Uyt een trotsen overmoet,
 Al te vinnigh vvil gebieden,
 Daer en is geen tvvyfel aen,
 Of ten moeder qualick gaen.
 Strenghe princen, harde vorsten,
 Die met al te nauvvnen bant
 Drucken op het gansche lant
 Doen het al in stucken borsten.
 Want een rijck van enkel dvvangh
 Duert gemeenlijck niet te langh.

Imperium perit imperio.

Angusto dum clausa cado noua musta premuntur,
 Spiritibus pandit rima nec ulla viam,
 Proficiens tandem generosum carcere nectar
 Ambrosio totam probrut rubre domum.
 Durius impertum sit libertatis origo,
 Imponant populo mollia frena duces :
 Abrogat imperium sibi qui nimis ardua poscit,
 Et sine lege gregem Rex sine lege facit.

NISI LÆSA, PERIBIT.
XXXV.

Senec. Oct.

Regenda magis est
Fervida adulescentia.

Horat. 3. Caym. 24.

Et tenera nimis
Mentem asperioribus
Formanda studijs.

Virg. 3 Georg.

Tuques ad studium atque usum formabis agrestem
Iam vitutos hortare, viamque insiste domandi,
Dum faciles animi iuvenum, dum mobilis aetas.

Kastagnen

K Astagnen sijn van desen aert,
 Wanneer men haer te nauwe spaert,
 Te nauw haer rauwe schorsche myt,
 En inde sijden niet en snijet,
 Dat sy dan even aenden heert
 Geen nut en doen aen haeren weert,
 Want, mits haer ongesneden huyt,
 Soo berster al het voordeel uyt
 Haer keeft verspreyt haer inde lucht
 En laet de schellen sonder vrucht.

Dus gaetet dickmael met de leught,
 Die noyt wil buygen nae de deught
 In dien men laet het dertel kint
 Gelijck men dat van eersten vint:
 Want sonder hant daer aen te slaen
 Soo berftet licht van enkel vvaen,
 Dus vvie hier vvenst een nut gevvas.
 Die laet het niet gelijk het vvas.

Plutarch. in vita Themist.

T Hemistocli pedagogus dicere solebat, nihil mediocre futurus es, ò
 Puer, nam aut magnum bonum eris reipublicæ, au magnum ma-
 lum.

*Generosa indoles si accedat recta institutio magno bono est patriæ; sin
 neglecta ad vitia degeneret ingens adsert malum.*

Ach frustra tentatur amor cum friget vterque.

XXXVI.

Ach! durus pater est, certam mihi scripsit amicam;
 Hanc ego non possum, cogor amare tamen:
 Cum subit illa mihi, gelidus stupor occupat artus;
 Nec minus illa suo pectore frigus alit:
 Alloquor hanc utubans, alio mens leua vagatur,
 Hac quoque nil animo quam sua pensa gerit,
 Risit Amor, geminasque trahens sine lumine tadas,
 Hac vestri ardoris simbolo, dixit, erunt,

En, dien ick hier niet noemen
magh,

Die dede lestmael dit beklagh;
het dacht my nut dat ic het scbreef,
Op dattet inde werelt bleef.

Mijn Vader is van hardē aert
Hy wil dat ic sal sijn gepaert
Met eene regen mijnen sin,
Met eene die ic niet en min;
En sy is even soo gestelt
dat haer de liefde niet en quelt;
Want als ic met haer sprekē sal
Dan sie ic staegh mijn ongeval,
Sy is soo vreemt so wonder vys
Sy is soo cout gelijk een ys,
En als ic maer op haer en kijk,
Soo wort ic strax ooc haers ge-
lijck.

Ic bid u, Vader, vvat ic can,
En maect my geen bedwongen
man,

Men perft geen menschē tot de
trou,

Mē leyt geen vryers byde mou,

Mē paert geē vryster tegē danc,

Mē set geē liefde door bedyvāc

Het vryen is en vrye saeck

Of anders is set sonder smaeck,

Dus, vader fooje vā my vvacht,

De vonkē tot eē nieu geslacht,

Wy tvvee gelieven even cout

En dienen niet te sijn getrou,

Want van tvvee keerffen son-

der vlam,

Noyt eenigh licht in huys en

quam.

Caricles, apud Achillem Statium,

Pater, inquit, divitijs inhians

Ingratum mihi affinitatem

Affectat: me miserum! pecunie

Trador ut uxori mancipium sum

Vid. Cyprian. de spons. pag. 236.

Iuvenal. sat. 13.

. Dicimus autem.

HOs quoque felices qui ferre incommoda vite
Nec iactare iugum vii à potuere magistra

Sil. Ital. lib. 10 Belli pun.

HOs mulcens questus Fabius, de forme docebat
Cladibus irasci, vulgumque arcebat ab ira;
Aduersis etiam frangi non esse virorum.

DE feyl-steen is een edel dingh,
 Vermits hy noyt aen stroo en hingh,
 Vermits hy noyt en is soo dvvâes
 Te moeyen met een vijse-vaes,
 Maer treckt alleen het vvichtigh stael
 Of eenigh ander svvaer metael,
 De deught die vvort dan eerst gevoet
 Als sy haer kracht gebruycken moet,
 Want sy is vvijter aert gepast
 Met hoogh beleijt, en svvaren last.

Pingue solum lassat, sed iuvat iste labor.

Aspicis *ut* chalibis trahat ardua pondera magnes,
 Huic leue si dederis stramen, inermis erit.
Quid venamur opes, & vilia stramina mundi?
Quidue voluptatum molle tenemus iter?
Id pulchrum quod pondus habet petit ardua virtus
Quodque leue est pretium non putat esse sui:
Tunc magis effulget, magno cum constat honestum
Enthea mens facili non amat ire via.

... Iudice vulgo
Non sapit infœlix.

XXXVIII

Qui modo sole tepens vastos dabat ore boatus,
 Mutus erit memnon, Phæbe reconde in bar
 Qui modo dictus eras & doctus, & ore disertus,
 Iam nihil eloquij, iam nihil artus habes,
 Quærenti causam, vox hæc mihi verberat aures,
 Qui nil solus habet, nil habet ille satis.
 Scilicet ingenium fati hebetatâ iniquis,
 Lataque cum fugiunt dos sua quemque fugit.

DAer is wel eer een beelt geweest,
 Gelijkmen by de schryvers leeft,
 Dat, als de son daer over heen
 Met haer vergulde stralen schein,
 Gaf vuyten mont een hellen klagh,
 En dat by wijlen uren langh,
 Maer als daer nae de gulde vlam
 Haer schoone stralen vveder nam;
 Of dat de nedergaende son
 Niet meer daer over schijnen con,
 Dan bleef het beelt daer stille staen,
 Het schein sijn vier vvas uytgegaan.

Dit sietmen noch aen menigh mensch,
 Want als het gaet naer herten vvensch,
 Dan is hy door syn klouck verstant
 Aensienlick door het gansche lant
 Want al vvat hem coomt uytten mont
 Dat hout men voor een klouken vont
 Maer als de gulde Sonne sচেyt,
 Soo slaept terstont sijn gans beleyt,
 En al sijn lof die smelt als ys;
 Diet qualick gaet hiet nimmer vvijs.

Ouidius.

Ach! sensus cum re consiliumque perit.

Fallitur ingnotis, aut fallit amator in oris,

VT Cephalum Venetis fallat piscator in oris
 Presigit parva lumina magna rati
 Mox piscis qua teda micat salit inque phaselum
 Cum ruit in pradam navita promptus adest
 Quid tibi cum flammis cum sint tua regna sub undis
 Quid salis in in Cymbam stulte natate tuum est
 Nicipiat vel fraude capi vel fallere quemquam
 Errat in ignoto litore si quis amat.

Daer

DAer is een visch van outs bekend,
 Die blijft niet in sijn Element.
 VVant als een visser, of sijn maet,

Op desen vis uyt vissen gaet,
 Soo neemt hy noyt een listigh net,
 Hy neemt geen loofse fuycken met,
 Maer set een sackel op de snuyt
 Van sijn bedriechelicke schuyt,
 En koomt soo vletten op den stroom,
 Daer krijght de vis een minne-droom,
 VVant als hy siet dien schoonen glans,
 Soo keurt hyt voor een goede kans,
 En, mits hyt t' listigh vier bemint,
 Soo koomt hy swemmen voordien wint
 En springht dan veerdigh inden boot,
 Dat is, te midden inden noot;
 VVant met de malle springh geschiet,
 De visser staet niet slecht en siet
 Maer grypt terstont de sotten vis,
 Die moet dan blijven daer hy is,

Al wie uyt heeten minne-brant
 Gaet vryen uyt sijn eyghen lant
 En aengedreven vande lust,
 Begeeft hem naer een vreemde kust,
 Daer hy de gronden niet en kent
 Daer hy de lucht is onghewent,
 Daer hy al siende niet en siet,
 Die koomt wel licht in groot verdriet,
 VVant hy is dickmaels opegevat
 Eer dat hy recht ter neder sat
 En als de kans eens is gewaeght
 Dan isset al te laet geklaeght,
 VVel vryers, hoort een cort besluyt,
 En trekter desen regel uyt,
 VVie als hy vryt, te verre vlieght
 Die wort bedroghen, of bedrieght.

Augustin. de bono coniugali.

IN bono licet arvenso coniugio & si emar-
 cuerit ardor atatis, inter masculum &
 feminam, viget tamen ardor charitatis
 inter maritum & uxorem.

Salustius.

Preclara facies, magna divitiæ ad hæc
 vis corporis, & alia huiusmodi om-
 nia brevi dilabuntur, at ingenij præclara
 facinora, sicuti anima; immortalia sunt.

Al wat ymant inde roos
 Voor sijn ooghe-lust verkoos,
 Aerdigh wit of purper-root,
 Dat is inder haesten doot,
 Dat is inder haest gedaen,
 Dat is inder haest gegaen;
 Maer de reuck, haer beste deught,
 Die behout haer eerste jeught;
 Want al light de teere bloem
 Sondereere sonder roem
 Siet! de geur, die binnen lagh,
 Is nu beter alse plagh.
 Alwat schoon of aerdigh hiet,
 Wat men aen het ooghe biet,

Dat vergaet in korten stont,
 Want ten heeft geen vasten gront;
 Maer een stil een saght gemoet,
 En het vorder innigh goet,
 Dat is t'gunt sijn wesen bout,
 Schoon alwort het lichaem out,
 Schoon het nietigh vleys bederft
 En het weeligh bloet versterft.
 Ghy dan, souckt je waere vreugt,
 Souckt alleen de waere deught,
 Souckt alleen dat binnen schuylt,
 Niet dat uyt de leden puylt,
 Want alwat het ooghe siet,
 Is in haest maer enkel niet.

Non Peccant tantú illi qui vxorem ducunt in eum finem
 vt pulcritudinem eius delibent, sed etiam politicè male
 agunt, nec suis commodis satis prospiciunt, sicut enim amicitia
 quæ in voluptate fundata est, instabilis vocatur, Aristoteli 8.
 Ethicor:; eo quia voluptas cum ætate mutatur in horas:; ita &
 amor coniugalis fixo nequit herere pede quæ tam fugaci immi-
 titur fundamento.

CVr desidero Bibulæ fertorius ardet?

Iuven.
Sat. 6. Si verum excutias facies non vxor amatur,
 Tecs rugæ subeant & se cutis arida laxet
 Fiant obscuri dentes oculique minores
 Collige farcinulas dicet libertus; & exi
 Iam gravis es nobis.

Amplexus hederam viridi dare dixeris vltimo
 Dum ramis ramos ambitiosa ligat,
 Arbor at, in fido nimium dum fudit amico,
 Non expectato funere rapta perit.
 Ne quemquam patiare tibi nimis esse sodalem,
 Ante fides hominis quam sit aperta tibi;
 Sepe sodalitij sub imagine perdit amicum,
 Non satis ex vero si quis amicus erit.

VV Anneer het klim de boom omvanght,
En om sijn gulle tacken hanght,
Ofaen sijn groene schorse kleeft,

Het schynt al waer het vry beleeft,
Het schynt (nae datmen buyten siet)
Dat t' kruyt den boom sijn liefde biet;
Maer daer het ooghe niet en gaet
Daer schuylt, o vrient daer leght het quaet
Daer isset dat het dieper grijpt,
Daer isset daer het harder nijpt;
In voughen dat het jeughdigh hout
VVort dorr, en voor sijn jaren out,
Daer staet het dan, gelijck een stock,
Gelijck een leven-loofen block,
Bedroghen van een loofen vrient
Die noyt soo ver gelooft en dient.

Ghy, die u in dit groote wout,
Dat is hier inde weerelt hout,
VVeet dattet niet al vrienden sijn
Die op u lacchen, na den schijn,
Maer hout dat onder soet gelaet
Schuylt dickmael niet als eyghen baet,
Of dat oock onder soete jock
VVel somijts steeckt een oude wrock,
Ghy daerom geeft u liefde niet
Aen yder die u liefde biet
Maer eerst op alle saecken let
Fer datje sucht of gunste set,
VVant die te licht een vrient verkieft
VVel licht sijn vrient en al verliest.

Achilles apud Homerum 1. Iliad.

IS mihi iuxta inuisus ut atri limina ditis,
Qui verbis aliud prodit quam mente volutat.

Lll 2

Haest

Haest en is geen spoet , Veerdigh rijck en is niet goet.

XLII.

Latinum dictum.

Celeritas in famis naufragij.

Gallicum Proverbiu.

Q *Vi en un an vent estre riche, à la moitié on le perd.*

GHy vrient, die hier dees Ente set,
 Hebt op u stuck niet wel gelet;
 Want wieder oyt een grooten tack
 Op eenigh jeughdigh boomken stack,
 Om dat als met een snelle vlucht
 Te brenghen tot een raffe vrucht,
 Die gaet voor seker al te ras,
 En mist voor eeuwich sijn gewas;
 Ghy gaet vry tragher, weerde vrient;
 Dat is dat hier, en elders dient.

Wie oyt sich met een snellen spoet
 Wil brenghen tot een maghtigh goet,
 En pooght in haesten rijck te sijn
 Die vint sich veeltijts inde pijn,
 In noot, in droefheyt, in gevaer,
 En mist het dickmael allegaer,
 Tis seker, al te veerdigh rijck
 Js selden sonder ongelijck;
 Maer goet dat traegh en lancaem vest,
 Dat is de menschen alderbest.

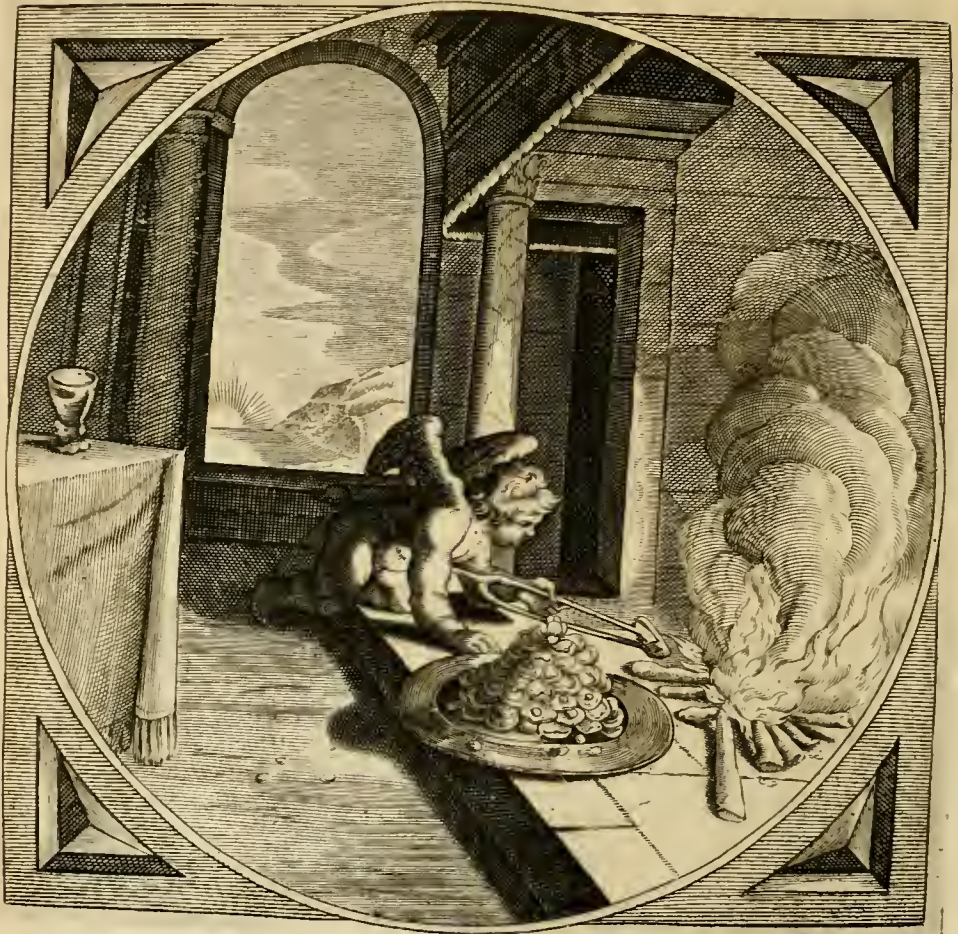
Hispanicum Adagium.

P*Oco a poco van a lexos ij corriendo a mal lugar.*

Gallicum Adagium.

Peu a peu va-on bien loing, Et en courant en mauvaise place.

CYPIDINIS LOCULI PORRO VINCTI.
 XLIII.

Cupidinis loculi, porro vincti.

Pinea nux dura circum vallatur amictu,
 Et rigido clausas cortice serunt opes;
 Si tamen hanc tepido foueat modò flamma calore,
 Nucleis è facili cortice sponte fluet;
 Qui modo diuitias tenebris damnabat auarus,
 Inque cauam nummos defodiebat humum,
 Prodigus effusis vomit aurea dona crumenis;
 Vade sis hoc? Gelidum pectus amore calet.

OF ſchoon de vruchten vanden Pijn
 Soo hart, gelijk als keyen, ſijn,
 In voughen dat een handigh man
 Daer uyt geen noten krijgen can,
 Al ſlaet hy daer op menigh mael
 Met yſer of met vinnigh ſtael,
 Nochtans, dit alles omverlet,
 Soo ghy die voor den viere ſet,
 En laetſe daer een wyle ſtaen
 Gewis de block ſal open gaen;
 Het vier dat heeft een wonder cracht
 Het maect ooc harde quaſten ſacht,
 Het koockt en ſtooft, het leyt en werct,
 Meer als het oogh van buyten merct,
 Maer letter op, wy ſpreken hier,
 By ſonder van het minne-vier,
 Jc heb vvel eer een man gekent
 Tot ſparen vuyter aert gevent,
 Hy vvas ſoo boven maten vreck,
 Hy at by nae ſijn eyghen dreck,
 Hy ſloot het op al vvat mer at,
 Maer boven al ſijn ouden ſchat,
 Al vvat hy deelde, vvat hy vvon,
 En ſagh ſchier noyt de gulde ſon,
 En ſagh geen ſtralen vande maen,
 Maer moeſte ſtaegh geſloten ſtaen;
 Geen vrient, of maegh, of ſchamel bloet,
 En conde buyghen ſijn gemoet
 Dat hy van hem yet trecken ſou
 Voor hongers-noot of ſtremghe kou;

En of hem schoon een koorts bevanght
 Die hem tot aen de siele pranght,
 Hy lijt de steken vande pijn,
 Hy wil geen vyfen Medecijn,
 Geen vuylen apotekers dranck,
 Hy braeckst alleen maer vanden stanck;
 Dan vrienden daer en schortet niet,
 Maer gelt te geven is verdriet.

T'geviel eens onder dit beslagh,
 T'geviel eens op een blijden dagh,
 Dat onse vreck soo verre quam,
 Daer hem omvingh een snelle vlam,
 Een felle strael, een innigh vier,
 En t'quam hem van een gheestigh dier,
 Dat wast dat hem in haest becroop,
 En sachtjens in den boesem sloop.

Siet daer terstont een vreemt beleyt,
 Siet daer een selsaem onderscheyt,
 Siet eer het ymant denken can
 Jan Tayaert is een ander man;
 De beurskens van sijn groote tas,
 De laykens van sijn gansche cas,
 Sijn hant, die eerst soo vinnigh sloot,
 En noyt aen ymant gunst en boot,
 Die ginghen open al te mael
 Juyft soo ghelijck een Sonne-strael
 Een treurigh bloemken open trect,
 Dat met den rijm lagh over dect;
 Hy biet, hy schenct, ment weet niet hoe,
 Hy geeft gelijk een meysche Koe,

Hy fent geduerigh aende maeght
 Alwat de Ionckheyt vvel behaeght
 Een schoone Pluym, een franse beurs,
 En stoffe tot een onder keurs
 En syde bloemen dier gekocht,
 En stricken nae de kunst gevvrocht,
 En rieckend' pocyer voor het haer,
 En hantschoen, meer als seven paer
 Al uyt het weeligh Britten-lant,
 De beste diemen immer vant;
 En dan noch dinghen sonder end
 Die ons Parijs te kopen fent;
 Voor al ooc frayheyt hier gemaeët,
 Die vry vvel nae den gelde smaect,
 Ten eersten ketens menigh fout
 Van dit en dat, van enkel gout
 Dan vvayers met een goude steel,
 Dan schoone peerels om de keel,
 Dan baggen die aen alle cant
 Sijn als geboort met diamant.

Maer daer en blijftet geensins by,
 Daer coomt al meer uyt dit gevry
 De milttheyt gaet men vveet niet vvaer,
 Het krijgher al een nieuuvve laer.
 Een mart-stuck, of een kerre mis;
 Wat maer ontrent de vryster is,
 Men souët maer oorfaeck over al
 Hoe datmen eerlick geven sal;

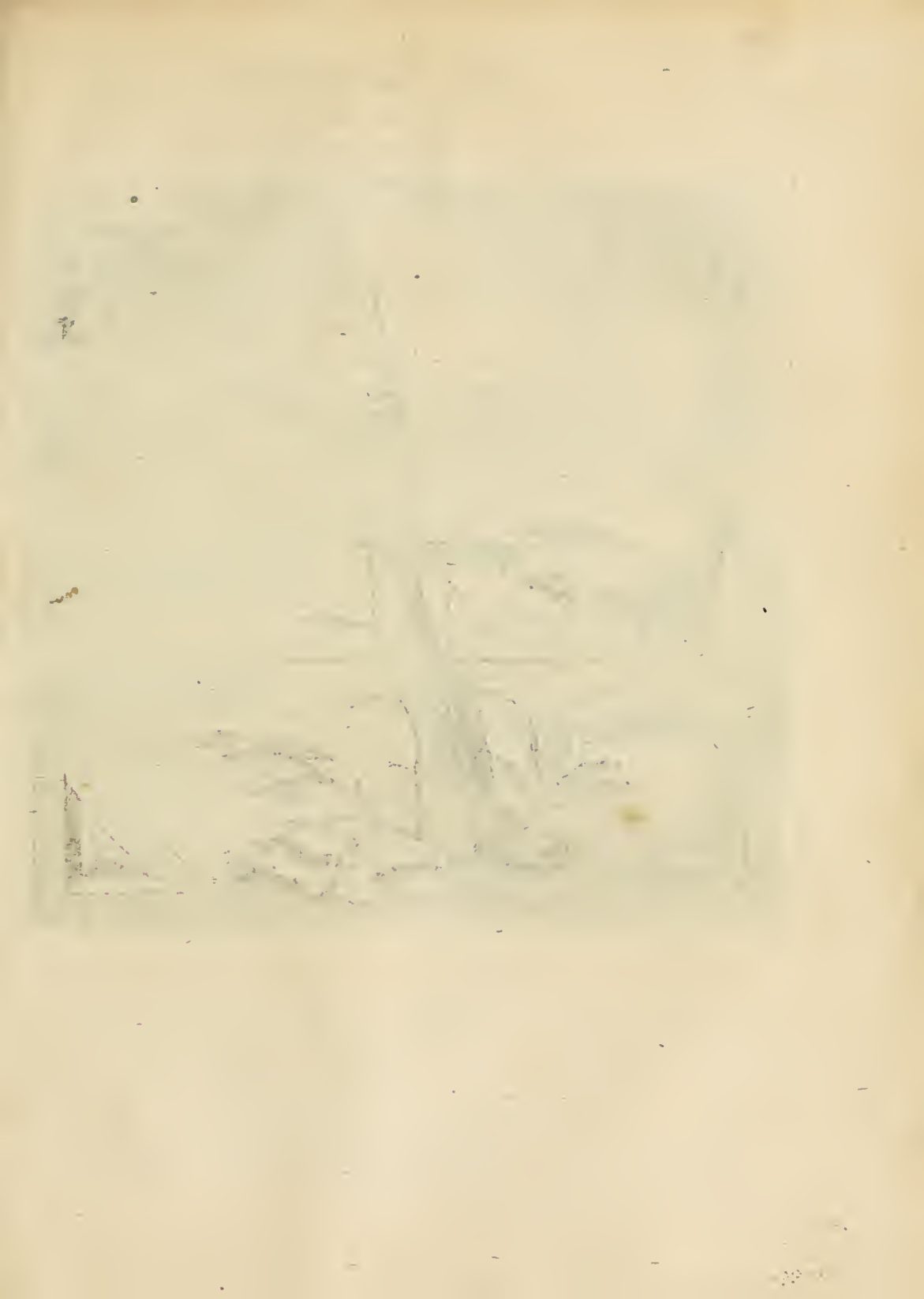
'Ken vveet niet vvaermen defen man
 Bequamer by gelijcken can

Als met de vrucht dien harden quaest,
 Die aende steyle Pijnen vvaest;
 Vermits die noyt eens open gaet
 Dan alse by den viere staet.

Niet dat een stramme beurs ombint
 Als Venus en haer dertel kint;
 Want vvieder past op haer gebot
 Die krijght een kasse sonder slot;
 Maer boven al een oude vreck
 Die is hier uyter maten geck,
 Want tis van outs dat out en mal
 Is uytgelaten boven al.

Sufficit vna.

F*Vnditus herentes extirpet in arbore ramos;
 Quisquis adoptiuae germina frondis amat.
 Funditus ille vagos animo deturbet amores
 Germina legitimi quisquis amoris amat.
 Vt bene legitimi constant tibi foedera lecti,
 Tollenda est animo turpis amica tuo.
 Vna voluptatis partem ferat, vna doloris,
 Vna tibi lecti sit comes, vna cibi:
 Cum satis vna domus. Coquus vnus, & vna catella,
 Cur ferat det sociam que sociata tibi?*

Als het Entjen is geset
 Alle tacken doen belet,
 Daerom vvat ter sijden groeyt
 Dient ten nauften afgesnoeyt,
 Maer dat nae de hemel vvaft
 Daerop dient te sijn gepast,
 Want dat inder hoochten svveeft
 Dat is dat de vruchten geeft.

Rechte stamme, Christen mensch,
 O! besnijt u aertfen vvensch,
 Wat behaeght u dit en dat,
 Grooten staten, grooten schat?
 Ach! dat al is anders niet
 Als dat van ter syden schiet;
 Als dat enkel hinder doet
 Datje niet en vvoert gevoet,
 Datje, niet een volle sucht,
 Niet cont stygen indelucht,
 Weert dan van u gave stam
 Al vvat u het voetsel nam.

Siet! dit is de vvaere leer,
 Een is noodich, sonder meer.

Sufficit vnum.

Quid mihi vobiscum est, humiles mala pondera rami?

Vos aliquis lateri demetat ense meo:

Nulla datis, vel si qua datis, non mitia poma,

Non pyra, non vobis aurea mala rubent.

Ille mihi, recto qui tramite vergit in astra,

Sarculus ille mihi solus alendus erit.

Dum modo se mihi det, tollat Deus, omnia tollat

Tollere me prohibet quidquid in astra caput.

F I N I S.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Second section of handwritten text, appearing as a paragraph.

Third section of handwritten text, continuing the narrative or list.

Fourth section of handwritten text, possibly a list or table.

Fifth section of handwritten text, appearing as a paragraph.

Sixth section of handwritten text, possibly a list or table.

Seventh section of handwritten text, appearing as a paragraph.

Final section of handwritten text at the bottom of the page.

Vertical text on the right edge of the page, possibly from an adjacent page or a margin note.

A R G U M E N T U M.

A Nna, rudem justi dum Phyllida sentit amoris,
 Et paphijs vacuum pectus habere dolis,
 Fræna nimis laxas petulantibus, inquit, ephēbis;
 Est opus vt monitis erudiare meis.
 Virginis officium castique Cupidinis artes
 Nos amor, & brumæ ter docuère novem.
 Me duce carpe viam, ne te malus auferat error,
 Dedalæâ Veneris regia fraude latet.
 Talia dum memorant, alternaque carmina dicunt,
 Non procul a thalami limine, dicta noto.
 Phyllis amore novo, stimulisque agitata iuventæ,
 Incipit ingenuo sic prior ore loqui.

A Nne voyant Phillis d'un juste amour esmeue
 Et avoir le cœur franc sans fraude ny sans dol
 Elle luy dit tu lasche a ton amour le vol
 De vers les Iuvenceaux par les rays de ta vene,
 Il faut prendre conseil de moy en cest affaire
 Certè il te faut servir de mes enseignemens
 Pour sçavoir de l'amour les saintz gouvernemens
 Depuis vingt & sept ans je sçay ce qu'il faut faire
 Guide toy selon moy de peur d'estre trompée.
 Et d'estre en un destroit ou en mauvais chemin
 Car on en voit plusieurs du jour au lendemain,
 Lesquelles sont bien tost prises a la pipée.
 Ce pendant qu'Anne parle & discours en ce point
 Phillis pleine d'amour l'interrompt tout a l'heure,
 Et parle la première aupres de sa demeure
 D'une gaye façon se mettant bien a point.

(a)

PHYL.

PHYLLIS.

DVm geminas nuper, per tecta paterna, columbas
 Conspicio dulci jungere rostra sono,
 Palmaque forte subit, sterili miserabilis umbrâ
 Suspirat focium dum procul esse marem,
 Moxque, vel aspectu cari propiore mariti,
 Ridet, & agricolam fertilitate beat;
 Alma Venus, dixi, moriar nisi nubere dulce est.
 Et loquor, & tacito pectore serpit amor.
 Arboribus suis ardor inest, sua flamma volucris,
 Æstuat umbrosi per juga montis aper,
 Cæruleo quod amet, non deficit in æquore pisces,
 Cur fugiat teneras sola puella faces?

Ansy que je voyois ces jours par ma fenestre
 Deux colombes voler se joignant doucement.
 Sur un palmier tout verd fort amoureuxment
 Se baisant bec a bec multipliant leur estre.
 Je juray par venus que cest chose louable,
 Que se bien marier, l'amour aussi soudain
 Me transperce le cœur de sa puissante main,
 Et la couche d'Hymen me fait fort agreable
 Tout ce qui est ca bas en amour se contente
 Les arbres vont ayment, aussi font les oyseaux
 Et les sangliers des bois & les poissons des eaux.
 Moy fille sans amour je suis triste & dolente.

ERgo maritali dare te juvat ora capistro ?
 Idque rosas, demens, & melimela putas ?
 Si miseris superest mortalibus vlla voluptas,
 In gremio torvi non latet illa viri.
 Nassa tori vinclis, & squammea turba juvenæ,
 Si memini, priscis assimulata fuit :
 Libera vimineos gens certat inire recessus,
 Capta parat toto corpore nixa fugam.
 Conjugium votis nova virginis expetit ætas,
 Inque torum pueri prima libido ruit :
 Vix ramen illa viri gremio calet, ille puellæ,
 Cum piget, & vacuos optat vterque lares.

IL faut donc se lier, par loy de mariage
 Puis que lon croit cela plus doux que le miel
 Et quon ne cognoist pas combien ont de fiel
 Tous les mal mariez, cest ce qui descourage,
 Je fais comparaison aux poissons qui dans londe
 A la nasse sont pris en jovant allentour
 Entrant à qui mieux mieux mais cerchant le retour,
 Demeurent enfermez dans ceste cage ronde.
 Ainsi chacun se veult marier à l'envie
 Et croit que cest l'effect d'un plaisir arresté,
 Mais qui y a pussé l'hiver & un esté,
 Il voudroit bien avoir en liberte sa vie.

PHYLLIS.

Anna, licet genus acre virûm, thalamosque laceſſas,
 Me tamen vrit Amor, me tamen vrget Hymen.
 Eſte procul vidui moroſa ſilentia lecti,
 Non mihi virginitas, nomen inane, placet.
 Tota cohors Anatum, volucris ſi maſcula deſit,
 Languet, & obſcuro murmure ſtagna ſecat:
 Adde virile decus, facies venit altera rerum;
 Totaque feſtavis plauſibus vnda ſonat.
 Cum peregrè pater eſt, friget focus; anxia mater
 Luget, & ancilla; pro dape, penſa ferunt.
 Barba domus columen: me me iuvat eſſe mariti:
 Triſte, cubans vacuo bella puella toro.

Anne quoy que tu blaſme aux nouveaux mariez
 Le plaifir qu'on y prend, pour tant l'amour m'alume
 De ſes feux, chaleureux, mon cœur eſt ſur l'enclume,
 Et reſent de l'Hymen, nulle coups à cerez.
 Les canars qui ſur l'eau ſçavent avironner
 Ne ſeſjo-viſſent point ſi l'ny à quelque maſte
 Ainſy la jeune fille preſque mourante & paſſe,
 Ne peut ſans un mary au plaifir ſ'addonner,
 Comme la famille eſt ſans le pere affuſſée
 Le royaume ſans Roy, la nef ſans conducteur
 Sans maifire le valet, l'orphelin ſans tuteur,
 Ainſy meurt ſans amy la fille mal ruſſée.

ANNA

Conjugij si, virgo, tibi tam dira cupido,
 Huc saltè placidâ non nisi mente veni.
 Flamma nimis vehemens, quam feruida suscitât ætas,
 Legitimi tædis non erit apta tori.
 Arte faber strictisque faces moderatur habenis,
 Vt magè jungendis flamma sit apta cadis.
 Hujus ad exemplum, rapidos compesce furores,
 Turpiter, huc illuc, ne tuus ignis eat.
 Ante cave Veneris præbere clientibus aures,
 Quam sit propositi conscia facta parens:
 Illa patri referet, cui res erit ardua curæ,
 Illius arbitrio stetque cadatque gener.

Phyllis si d'un mary tu as donc tant envie
 N'en prend point pour le moins que d'un esprit posé
 Et qu'après que ton feu se sera reposé,
 Qui est trop alumé lors que tu es ravie.
 Comme le tonnelier pour joindre ses tonneaux
 Scait enfermer le feu ainsy à son exemple,
 Empesche tes fureurs & si bien le contemple
 Que ton feu n'aille point par les montz & les vaux
 A pas un amoureux ne preste donc l'oreille,
 Que ton pere ou ta mere n'en soient bien consentans
 Car cest pour demeurer ensemble plusieurs ans,
 Pour un si long marchè faut que tu te conseille.

PHYLLIS.

T Vne velis clarâ me poscere voce maritum ?
 Non faciam ; pudor hoc, virginitasque vetant.
 Virgo tribus lustris vbi tres super addidit annos †
 Nonne fat est ? quid me dicere plura jubes ?
 Aspicias Automaton, celeres quod denotat horas,
 Et gracili longum dividit axe diem,
 Murmura nulla ciet ; sed quid velit, indice monstrat :
 Quam decet ingenium virginis istud opus !
 Virgo licet taceat ; pro virgine nubilis ætas
 Exigit, & patrem, vel sine voce, monet :
 Ora petunt, rosæque genæ, tumidæque papillæ,
 Soluitur in tacitas tota puella preces.

† Ex Aristor. sententia Lib. 7. Polit. Qui mulieres optimè elocari putat circa ætatem annorum octodecim.

Q Voy Anne pense tu que d'une voix haultaine
 Je demande un mary je ne le feray pas
 Tendurerois plutost. Mille fois le trespass
 Car ma virginite de crainte est toute plainne
 Et puis si jay passé quinze ans avec trois
 Scait on pas que je suis fort propre au mariage
 Et que je suis idoine à faire bon mesnage,
 Nature nous à prend assez les douces lois
 Lesquelle marque assez dessus le quadrant l'heure
 Sans faire retentir de la monstre le son
 Ain sy mon corps ornè d'amoureuse facon
 Monstrent qu'il faut changer du pere la demeure.

PHYLLIS.

PHYLLIS.

PAlmes humi simulac popriâ radice tenetur.

Hæc alio nobis vitis alenda loco est
Vinitor exclamat; jam jam dabit ipsa racemos,
Ut dabitur laxo luxuriare solo.

Sunt mihi quæ possunt geminos nutrire papillæ,

Quique valent partum sustinuisse sinus:

Et mea virginitas roseo testata colore †

Me jam, non matris, sed jubet esse viri.

Omnia signa mihi, quæ nubilis exigit ætas,

Sed queror officij non meminisse patrem.

Me juvat ergo rudis partes supplere parentis,

Id mihi, vel scripto jure, licere ferunt.

† Modesta allusio ad Tertulliani dictum, qui demum licitum fuisse scribit, penes Israël, virginem nuptui tradere post contestatam sanguine virginitatem.

A Pres que la vigne est en tere enracinee
De long temps on transplante un joly rejetton

Donc à mon tien vermeil, à mon double teton

Lon veoit que jay besoing d'estre plus loing plantee,

Ma padeur ne veult plus que ma mere me garde,

Jay besoing d'un mary pour consoler mon cœur

Celuy lanseul porra de moy estre vaincœur

Lequel me cherira ainsi que sa mignarde

Tout ce qui me desplaiſt cest que mon rudé pere

Ne sen veult souvenit il manque a son devoir

Puis qu'un gentil mary desire de m'avoir,

Par droit il mest permis coraignant le vitupere.

ANNA.

ANNA.

Qua prohibet dixisse pudor, fecisse licebit?
 Verbaque cum fugias facta probare potes?
 Nulla puella sapit, quæ præbet amantibus aurem,
 Dum nescit generum quem velit esse parens.
 Ducimur alloquîo, quo nos vocat ardor amantis,
 Utque redire iuuet postea, nulla via est.
 Sera fuga est Ceti, quem cuspis adunca fefellit,
 Cum faciles aditus bellua stulta dedit.
 Difficile est vincos removere Cupidinis hamos,
 Ut semel in tenero corde refedit amor.
 Ergo parens quid ames deliberet, ante calores,
 Arbitrium cæpti nullus amoris habet.

Ce que la honte empesche l'effeët le faicët paroistre
 En nosant preferer, en ce faicët tout de bon
 La pucelle qui brusle manque de la raison
 Mais aimant sottement elle se faicët cognoistre
 Elle est par les propos finement attrapée
 Ainsi que le poison se prend a l'amecon,
 Car en prestant l'oreille a un jeune garçon.
 Elle est comme loyseau surprise à la pipée
 Mais le pis qui y est, cest qu'après le naufrage
 On a beau souspirer on ne recouvre point
 La chasteté perdue ou l'honneur qui nous point
 De femme on ne revient jamais au pucelage.

ANNA

N Il properare juvat, properando fugabis amorem,
 Odit amans promptas in sua vota manus.
 Non placet huic hominum generi sine fanguine palma,
 Quodque cupit, subito non cupit esse suum.
 Cum, domino culpante moras, cita cæna paratur,
 Lixa vafer lento tunc rotat orbe veru;
 Quoque minus properat, magis hoc rubet igne ferina,
 Quæ celeri rapitur turbine, cruda manet,
 Si qua veru doctâ versare Cupidinis arte
 Virgo velit, tardas debet habere manus.
 Si properas properare cave; mora calcat amanti est:
 Quæ properat Veneris dulce retardat opus.

Q Ve sert de se haster car on chasse lamour
 Allant trop promptement, amoureux ne veut estre.
 Si brusquement presté mais il veut reconnoistre
 Si lon luy fait valoir un si heureux sejour
 La palme ne se donne avant que le combat
 Du chef victorieux ne soit à bonne issue
 Il faut que de longtemps l'amitie soit cogneue,
 Plus la fille est tardive & plus elle a des bat.
 La fille qui par trop son amant precipite
 Moins elle a de plaisir car il n'est en bon point
 Et s'elle met la main trop tost sous son pourpoint,
 N'estant comme il voudroit souvent il se despite.

(b)

ANNA

AD laqueos dum sponte venit, nil vincula stringunt;
 Quæque capi cuperet non capietur avis:
 Sed dare terga paret, tunc denique fila coibunt;
 Atque iterum quoties hæc stetit, illa labant.
 Si qua prior petijt, dignam tulit illa repulsam:
 Turpe petens mulier turpe puella rogans.
 Si qua capi gaudet, fugiat; fuga dulcis amanti est,
 Acrius illa docet poscere, si qua negat
 Pectora difficilis flagrantius vrit amica.
 Basia luctanti rapta dedisse iuvat.
 Grata vitis magis est fera, cum fugit ocior euro,
 Quam prostrata solo cum jacet ante canes.

Quand l'oiseau vient au lacqz, le licol ne le serre
 Mais quand il veut fuir lors le lien l'enferre
 La fillette qui veut le saict d'amour goustier,
 Doit tousiours simuler de s'en vouloir oster.
 Car plus elle fuira & plus on la desire,
 Ace qui est aisé jamais l'amant n'aspire.
 Puis cela n'est pas beau ou a femme ou a fille,
 De demander d'amour la volupté gentille.
 Les baisers refusée semblent beaucoup plus doux,
 On ayme celle la qui se met en courroux.
 Et qui en refusant pourtant se laisse prendre
 Il fault donc sagement ces doux refus apprendre.

PHYLLIS.

A Nna, quid hoc sibi vult? quænam sua gaudia demens
Abnuat? atque, animo quod petit, ore neget?
Præteritos votis frustra revocabit amores

Dura nimis juveni si qua puella fuit.

Dum favet, & lato ridet Venus aurea vultu,

Quæ bona fert, avidâ sunt capienda manu.

Cauta Fulix, summo dum ludit in æquore piscis

In prædam celeri dexteritate ruit:

Ista verecundis avis est imitanda puellis

Mollia qui captat tempora, victor abit.

Fronte capillatum magno cole numen honore,

Hoc tu si fugia, te Venus ipsa fugit.

Q Voy Anne que dis tu quelle sotté refuse
Les plaisirs qui luy sont presentement acquis

Quelque fille voyant un amoureux exquis,

Le perdra en voulant vers luy user de ruse.

Ce pendant que Venus demy front serain nous rit

Il faut cueillir d'amour la douce recompense

Laquelle quelque fois fuit lors que lon y pense.

Et moins on la retient que plus on la poursuit,

Ainsy comme l'oiseau qui du hault de lair mire

Le poison l'esgayant presque au dessus de leau

Le prend fort a propos ainsi l'amour si beau.

A nous aimer pour lors promptement nous attire.

PHYLLIS.

DVm Rosa flore novo, folijsque recentibus halat ;
 Invida spinoso cortice recta latet ;
 Quin, pueri, cohibete manus : rubus asper in illâ est ;
 Qui legit hanc tenero pollice, vulnus habet :
 Mox tamen illa dabit patulo se flore videndam ,
 Et fluet, & duro sub pede pressa gemet.
 Dulce puella procis primæ sub flore iuventæ ,
 Hoc demùm lepidus tempore gaudet amor.
 Si qua diu virgo est, vix virgo videtur amanti ;
 Quæque dies partem virginitatis habet.
 Dum novus ergo vigor præstat dare nomen amori ,
 Sæpe puella negat, quod dare vellet anus.

LOrs que la roze sent toute fraische fleurie,
 Son agreable odeur sur son tige picquant.
 La delicate main qui s'en vient la cueillant,
 Se picque jusque au sang dont a peine est guarie.
 Mais si tost quelle est hors du tige accoustumè,
 Elle tombe aussi tost & est toute flestrie,
 La vierge ayant perdu ce tresor est marie,
 l'Amour au premier feu est par trop alumé.
 Mais quoy faut nonobstant se donner en jeunesse
 Ce que fille on refuse on le perd en vielleffe,
 A ce jeu si commun & prendre l'amoureux,
 Comme l'occasion se prend par les cheveux.

ANNA.

ALtius, vt video, maris hoc mihi marmor arandum est,
 Ergo libet laxo pandere vela sinu.
 Si dediciffè iuvat partes in amore puellæ,
 Inſtruat hæc oculos, virgo, tabella tuos
 Rete vides, non quod manibus vafer attrahit auceps,
 Sed quod avis motu de primit ipfa ſuo:
 Captaſit, an capiat, vix, qui videt iſta, viator
 Dixerit in volucrem lina coacta ruunt.
 Virginis effigies ſit vt hæc in amoribus opto.
 Ne cadat impulſu quin cadat acta proci,
 Pande plagas, licet hoc, ſed non tamen attrahe caſſes,
 Si ſapis, hîc auceps præda ſit ipfa ſibi.

IL faut donc diſcourir de l'amour plus au large,
 Et eſtendre plus loing nos filetz amoureux:
 Mais ſillette aprenez que ces plaiſirs heureux,
 Donnent aux imprudentz une cruelle charge.
 Ainſi que la perdris au filetz ſe va prendre
 Par ſon ſot mouvement & ſon vol indiscret,
 C'eſt en quoy vous pouuez apprendre ce ſecret.
 De partir a propos pour en ſaiſon vous rendre.
 Si quelque bon garçon riche en biens apparens
 Vous recherche il eſt temps de ſe rendre facile,
 Mais ſi quelque badin, faut eſtre difficile
 Et croire le conſeil de vos ſages parens.

(b) 3

ANNA.

ME propiora tibi dare si documenta requiris,
 Hæc cape, nec castis plura licere puto.
 Nocte Pharus vastum radios dispergit in æquor,
 Ut ratibus monstret per vada qua sit iter.
 Flamma quidem portum denuntiat esse propinquum.
 Nulla tamen nautis obvia flamma venit,
 Nauta tuum est dare vela notis mare tundere remis,
 Falleris, exspectas dum ferat ignis opem.
 Si facies comitem te perneget esse Dianæ
 Cultus & à Vestæ clamet abesse foris, †
 Hoc fatis esse reor: vocet ignis ad ostia puppem,
 Optatos studeat nauta subire sinus.

† Virgines vestales si mundi cultu venent viros, non sacra curare credebantur ideo-
 que sacris abstinere jubebantur, ut de minutia vestali tradit Livius & alij.

Tout ainsi que le Phare esclaire aux matelotz
 Sans partir toutefois de sa place ordinaire
 Il jette ces rayons pour les pouvoir attirer
 Mais le feu neantmoins demeure en son enclos.
 La flamme montre assez que le port est prochain,
 Pourtant le nautonier ny touche de sa main.
 La fille ne se doibt donc si fort avancer
 Et vers les amoureux sottement se pousser.
 C'est aux jeunes garçons de chercher les pucelles
 Et de les requerir fort amoureusement
 En se laissant couler vers leur sein doucement,
 Ainsy que vers le port abordent les nacelles.

P H Y L L I S.

CEdo, nocet si virgo procis se deferat vltro,
 Tu tamen id patri nonne licere putas ?
 Crede mihi, tardis id calcar amantibus addit,
 Sunt quibus oblatâ virgine cæpit amor.
 Sponte duci phrygio natam pater ipse latinus
 Obtulit, oblatam troicus hospes amat.
 Hæc tamen, hæc alijs tractanda negotia mandet,
 Si sapit, & doctâ se tegat arte pater:
 Per tacitas melius geritur res ista latebras,
 Aptius in multis hic movet, alter agit.
 Sic ave fallit avem, rerum velut inscius auceps,
 Nec minus occulto retia fune trahit.

ANe je te l'accorde & c'est la verité
 Que si la fille s'offre aus amans d'elle mesme
 Elle tesmoigne alors une follie extremes,
 Et un amour lascif rempli de vanité.
 Mais je crois bien pourtant que mon pere peut bien
 Me bien tost marier si le faiët se presente
 Et me peut bien heurer & rendre trescontente,
 Me donnant un mary, ce sera pour mon bien.
 Quelques uns ont aymé lors qu'on leur à offert
 Une sage pucelle & peut bien en cachette
 Attirer un amant un pere bien apris
 Et le mettre aux filletz de la belle Cypris,
 Sa fille luy donnant pour heureuse retraitsse.

ANNA

ARs tua cauta quidem, sed non securâ pericli,
 Tunè putas tutos posse latere dolos?
 Falleris, infœlix, corrupto vivimus ævo;
 Fraus apud astutos nec latet vlla diu,
 Adde quod oblatâ vix gaudeat vllus amicâ,
 Quippe recurva cibus æta subesse timet,
 Dum Priamus natam nuptum dare tentat Achilli,
 Nil agit: & tristi fronte repulsus abit,
 Nil pater hîc tenter, nisi nota sit antè voluntas,
 Illius, in tacitâ quem tibi mente petit;
 Auribus explorat glacialia marmora vulpes,
 Quæ nisi firma fatis, callida sistit iter.

VRayment a ce jeu la ta finesse est subtile
 Mais non sans grande peur & sans mal accident
 Car le bien apresté que lon juge evident,
 Quelque fois disparoist & est nul & futile.
 Ce qu'on offre a quelqu'un est par fois mesprisé,
 Ce dequoy l'on jovit on en fait peu de comte
 Puis estant refusé on emporte la honte.
 Il faut donc en ce point estre bien advise.
 Qu'un pere donc ne soit si prompt & si hasté
 D'offrir son cher soulas, sa fille bien aymée,
 S'il n'aperçoit qu'elle a devant l'ame charmée.
 Du futur amoureux, ou il sera gasté.
 Ainsi que le renard qui fin preste l'oreille
 Sur l'estang tout glacé voir s'il oira du bruit
 Pour passer seurement puis comme bien instruit,
 Marchant a pas contez de passer s'appareille.

ANNA.

PAucula de cultu, quia pars quoque cultus amorum,
 Accipe virgineis iussa tenenda choris.
 Culta placent lepidis (modus hic tamen adsit) ephehis,
 Mundicijs fatis est si foveatur amor:
 Optat amans dare dona tui potiora parentis,
 Cum posito cultu virginis, vxor eris;
 At tibi colla videns regalibus abdita gemmis,
 Grata quæ nostri muneris, inquit, erit?
 Vidi ego nobilior quævis vestis abegit amantes,
 Territa gemmarum luce iuventa fugit.
 Lampadis immodico sic disperit ardor olivo,
 Sic nimio languens stellio sole jacet.

Touchant le vestement (car c'est une partie,
 De l'amour aussi bien) fault que je t'amoneste
 Il fault modestement te tenir & honeste.
 Sans tant estre affectée & pleine de folie.
 Celuy qui te recherche aura contentement
 s'il voit en ton habit de l'honneur convenable,
 Puis tu seras beaucoup vers iceluy aymable
 s'il te voit habillée sans fard & sagement
 Car celle qui par trop sur elles curieuses
 Se veste de satin de perles & joyaux,
 Sont reduittes en fin aux labours & travaux,
 De riches devenant pauvrettes malheureuses.

(c)

ANNA.

Vir gravis, in cœnâ patri dum nuper adesset,
 Protulit hæc animo dicta notata meo.
 Persica cum florent, nihil est formosius illis,
 Sordidius contrâ, flore cadente, nihil.
 Fit plerumque situ, fit squallida sordibus vxor,
 Excoluit formam si qua puella nimis.
 Pergit, & ornandi quo tanta licentia? dixit,
 Quis furor est, totos se coluisse dies?
 Forma nocet miseris nimis ambitiosa puellis,
 Anxia de cultu, vix erit apta thoro.
 Cura cui vultus incuria sæpe mariti est,
 Quæ speculo gaudet, non amat illa colum.

VN homme bien sensé chez mon pere soupant
 Luy diét fort sagement ce diéton remarquable
 Quand la pesche florit rien n'est plus delectable,
 Mais quand la fleur en chet rien n'est de plus puant.
 La fille quelque fois pour se vouloir farder
 Est odieuse a c'il qui de pres la contemple
 Et si donne aux voisins un sort mauvais exemple,
 Et pensant l'avancer faict l'amour retarder.
 La beauté nuit par fois aux trop ambitieuses,
 Qui consomment les jours a se vouloir parer
 Et aux Roines souvent se veulent comparer,
 Elles sont aux amans tousiours pernicieuses.

SI tibi forte parens, vt ames, laxavit habenas;
 Jamque tuo juvenis captus amore gemit;
 Igne licet caleas, ne sit manifestus amanti,
 Quid placidâ semper fronte videnda venis?
 Aurea lux Phœbi, post nubila, gratior orbi est;
 Dulcior a rapidis quæ strepit aura notis,
 Ardor abit, flaccescit amor, torpetis amantes,
 Dum nimium vobis stulta puella favet.
 Viva superfluis calx fervet, & æstuat vndis,
 Et simili flammâ excitat arte faber.
 Disce negare, viget puer aliger arte negandi,
 Dura placent Veneri, vulnere crescit amor.

SI ton pere d'aimer t'a le pouvoir laschè
 Et que quelque amoureux soultz ta beaute gemisse
 Quoy que tu l'aimes bien que pour luy tu languisse,
 Que ton feu soit pourtant soubz la cendre caché,
 Apres l'obscurité la clarté est plaisante
 Le Zephir est plus doux apres les tourbillons
 Apres le calme feu, des amoureux bouillons,
 La mediocrité les amoureux contente.
 Tout ainsi que la chaux plus elle est arroufée
 Lette plus gros bouillons avant que s'amortir
 On ne peut de l'amour d'une fille partir,
 Si en ces actions on la voit bien posée.

Rix licet subeat, nihil est, mihi crede, pericli;
 Mira loquor, tenero lis in amore valet.
 Incedens numerat vestigia pauca retrorsum
 Histrio, cum doctâ fortius arte salit.
 Quoque magis neruum retrahit ipse Cupido,
 Altius hoc pueros missa sagitta ferit.
 Prævia pugna duces, lis prævia jungit amantes
 Arctius idque sui Cypria Martis habet.
 Adde quod & calidas incendere profuit iras,
 Ut videas quantâ bile tumescat amans.
 Ira dabit juvenem patulo tibi corde videndum,
 Vix aliquis mentem, cum subit illa, tegit.

IL arrive en amour quelque propos fascheux
 Quelque propos menteur la querelle est utile
 Quelque fois en amour comme un bouffon qui grisle
 Feignant ce reculer c'est pour avancer mieux.
 Ainsy que Cupidon plus retire la corde
 De son arc bien bandé c'est pour fraper plus fort
 L'ire des vrayz amans, est plus grande concorde,
 Quand ilz ont reconnu de leur ire l'effort.
 Il est de se fascher, en amour necessaire
 Pour cognoistre l'humeur dt tous les deux partis
 On voit le naturel des grands & des petits
 Par les difficulter qui se trouvent contraires.

PHYLLIS.

DVra nimis tua jussa puto; Venus aurea clamat
 Mitia Matthiacas regna decere nurus:
 More Sabinarum frontem capere severam
 Et nisi dura loqui si qua puella velit,
 Illa fero teneros procul ore fugabit amantes,
 Et melius duri militis vxor erit.
 Molliter idalijs recubare suetus in vmbris
 Non didicit Veneris tristia ferre puer.
 Adde quod & fragiles tantum gerit ille sagittas,
 Adde quod æternas non habet ille faces.
 Si nimis emungas, perit igis, & æmula soli
 Flamma tenebroso pressa vapore jacet.

ANne vostre leçon est dure & mal plaisante
 Venus veut la douceur & les motz delicatz,
 Cupidon se delecte & y prend ses esbatz,
 Car on ne peut æymer la fille mal contente.
 Quelq' une qui auroit c'este rigueur cruelle
 Ces motz injurieux chasseroit les amantz
 Et leur rendroit les cœurs plus durs que diamantz.
 Et seroit d'un soldat quelque femme rebelle
 Car qui de durs propos picque trop son amant
 Resemble celuy la qui mouche la chandelle
 De trop pres' il esteint & chasse promptement
 La flamme qui nous luit & sa lumiere belle.

Dic age blanditias, fer basia, funde falernum,
 Sparge rosas, avidis da melimela procis;
 Protinus infœlix (nec enim modus vllus amanti est)
 Protinus audaci sub pede pressa gemes.
 Est Faba quæ, gracili modo fas hæsisse bacillo,
 Pergit in aërias ambitiosa vias.
 Nec tetigisse sat est fastigia summa Faselo,
 Vlteriùs gyro luxuriante ruit.
 Exit in immensum temerarius ardor amantum,
 Et quamvis toleres plurima, plura petunt,
 Nec fatis his vel totus amor. Sua furta sodali
 Si narrare nefas, non placet ipsa Venus.

O*R bien dis des beaux motz & donne des baisers
 A tous les amoureux versez leur du meilleur
 Et jette des roziers les rozes en vigueur.
 Et ce qui est plus doux donne leur a milliers.
 Vn peu de temps apres tu seras negligée
 Et mise soubz les pieds avec vn grand mespris
 La febue qui du pied d'un baston avoit pris,
 Le surpasse a la fin quand elle est errigée.
 L'ardeur d'un fol amant demeure insatiable
 Que si vous endurez au jourd' huy quelque tour
 Il vous fera du pis tousiours de jour en jour
 Plus vous suporterez moins luy serez aymable.*

ANNA!

Hinc neque pollicitis, neque tu moveare querelis,
 Nec gemitu faciat cor tibi molle puer;
 Nonne vides? tremit acta noto, similisque precanti,
 Dum spirat, tremulum flectit arundo caput;
 At simul ac desævit hiems, astringit in altum;
 Nullaque supplicij signa prioris habet.
 Crabo rasas ac mella colit, dum spirula condit,
 Cum ferit, amissâ cuspide, fucus abit.
 Supplicat omnis amans, & dat bona verba puellæ,
 Dum negat, & calidas respuit illa preces;
 At fremet, & teneræ conuitia dicet amicæ,
 Vt semel optatâ gaudia nocte tulit.

Garde toy de fleschir pour les belles promesses
 Ou pour les pleurs menteurs d'un amant simulé
 Qui s'est sur le rozeau trop vacillant moulé,
 Car de telz amoureux trompent bien leur maistresses.
 Quand le vent le plus fort contraint les abaisser
 Ilz courbent doucement, au fort de la tempeste
 Mais le vent appaisé ilz relevent la teste,
 Et d'un plus grand orgueil ilz se veulent hausser.
 Tout amant veult fleschir sa dame par priere
 Quand elle faict refus & quelle l'esconduit
 Mais s'il vient seulement a coucher une nuit,
 Avec elle il la rend moins que sa chambriere.

ANNA.

VT sine labe fluat primi tibi temporis ætas,
 Auris ad obscænos sit tibi clausa iocos,
 Hi, pubes lasciva parat cum bella pudori,
 Prima dionæi tela nepotis erunt.
 Ergo vbi nequitas aliquis, vocesne pudendas
 Ansus erit stultâ garrulitate loqui,
 (Arridere nocet) vultus oppone severos,
 Et matronali verba timenda sono.
 Serpere si patiare, notat piger atria limax,
 Soluitur in liquidas qui sale sparsus aquas.
 Voce tona, nec parce minis, dum scurra iocatur,
 Protinus impuro desinet ore loqui.

A Fin de purement passer ton aage tendre
 Ferme l'oreille aux motz lesquels sont vicieux
 Et a la chasteté, meschantz & odieux,
 Fuis en l'occasion pour ne les point entendre.
 Donc quand quelqu'un dira quelque propos vilain
 N'en ris aucunement, mais d'un regard severe
 Fasche toy sagement & point ne le revere,
 Monstre luy ta rigueur n'attens au lendemain.
 Le limacon gluant passans par quelque lieu
 Laisse sa bourbe sale a mesure qu'il passe,
 Mais si on luy respand du sel par le milieu,
 Il fend tout aussi tost & en pure eau s'amasse.

PHYLLIS.

IVdice me præstat tædas celerare jugales,
 Conjugium statio fida pudoris erit.

ANNA.

AT patet infidijs levis & properata voluntas,
 Decipitur propero qui vorat ore cibum.

In scrobe tecta latet visco maculata papyrus,
 Cum palamedæam rustice fallis avem,
 Delitię volucrium medio jacet esca cucullo,

Quam properans rostro dum malè captat avis
 Mox oculos lento premit illita carta veneno:

Ridet, & in prædam læta caterva ruit.
 Fallitur, & totam fit fabula justa per urbem,
 Credulus ignoto si quis amore petit.

Selon mon jugement il vaut donc mieux celer,
 Que de me marier je nay aucune envie
 Et que ma chasteté ne me soit point ravie,
 C'est le meilleur moyen pour me bien consoler.

ANNA.

Mais vous avez pourtant la volonté portée,
 Aux appats cauteleux des hommes de ce temps
 Qui pour avoir la fleur de vie beau printemps,
 Scavent bien comme il faut que soiez emportée.
 Ainsi que les oyseaux sont pris par le cornet,
 Pensant prendre le grain qui est dedans le creux
 Mais on leur bouche bien ou l'on creve leur yeux.
 Quand l'oyseleur leur faist un englué bouet.
 Ainsi celuy qui est trompé en amourette,
 Est mocqué d'un chacun & ne le pense pas
 Cela cause par fois la mort & le trespas,
 Estant ainsi deceue la jeune fillette,

(d)

ANNA

SI te fortè nepos aliquis, non dignus amari,
 Ambiat, a castâ sit præcul ille domo.
 Nec veniat, quamvis mens est tibi ludere tantum,
 Sæpe vel in lusu capta puella perit.
 Ingenij dum quidquid habet depromit amator,
 Miscet & alterno mollia verba sono,
 Amplexuque dato luctantia basia carpit,
 Basia virgineis insidiosa choris,
 Corda subit sensina non intellecta Dione,
 Perque sinum tacitis passibus errat Amor.
 Dum canit, inque vicem sua carmina fistula reddit,
 Non expectatis cassibus hæret avis.

SI quelque balladin ou bien quelque muguet
 Vient pour te visiter, chasse le de bonne heure
 Et ne permetz jamais qu'en ta maison demeure,
 Ou il te trompera & tu seras du guet.
 Tu diras je ne veux jouver avecques luy,
 Mais c'est pour eschaper quelque petit espace
 Escoutant ses propos froide comme la glace.
 Pour passer la tristesse & pour charmer l'ennui.
 Loyseleur sçait fort bien en jouant de sa fluste
 Comme il faut attraper les petitz oisillons
 A la chandelle aussy bruslent les papillons,
 Car ceux que l'on surprend en ce point on affustz.

PHYLLIS.

CUr neget amplexus, & abhorreat oscula virgo?
 Non pudor his, rosei non perit oris honos;
 Basia virgineis quis credat obesse labellis
 Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?
 Libat Apis violas, & basia figit achanto,
 Oraque plena favis in sua tecta refert;
 Non tamen hinc violæ, non hinc marcescit achantus,
 Utque fuit, roseus perstat vtrique color.
 Virgo, notas juvenis quas presserat ore protervo,
 Abuit; & facies, quæ fuit antè, redit.
 Si licet opposito de lumine sumere lumen,
 Invida cur juveni basia virgo neget?

Pourquoy refusera la fille debonaire
 A un jeune garçon un baiser savoureux
 Pourquoy ne jouvira d'un toucher amoureux,
 Pour mieux l'entretenir & luy pouvoir complaire
 La mouche a miel va bien savourer sur les fleurs
 Le pur de son miel sans qu'elle soint gastèe
 Ny sans que leurs beautèz soient aultrement ostes
 N'ostant point leur odeur encor moins leurs couleurs.
 Ainsy la vierge peut baiser fort librement
 Ou se laisser baiser cela ne luy peut nuire
 Cela peut seulement a aymer plus l'induire,
 Mais on ne peche point pour tel atouchement.

(d) 2

ANNA

B Asia nil teneris data posse nocere puellis,
 Nil tactus cupidi blanditiasque proci,
 Haud mihi quis vano persuadeat ore poëta;
 Tactus, & ipsa latens basia virus habent.
 Purpureos digitis, Hospes, ne tange racemos,
 Tractari manibus non amat iste color.
 Iste color, color esse recens, decor integer uvæ,
 Intactę genium virginitatis habet.
 Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum,
 Ah! faciunt longas pressa labella notas.
 Utquę domum rediens faciem lavet vndique virgo,
 Altior in tacito pectore menda latet.

Q Vi me pourra jamais cela persuader,
 Que d'un homme lascif le baiser qui trop presse
 Ne demeure marqué sur sa ieune maistresse,
 Qui pourroit sagement tel amant evader.
 La marque luy demeure empreinte sur la ioue
 Et quelque autre rougeur, que le teint naturel
 Tout ce qui est forcé jamais ne semble tel,
 Puis tel fait tout a bon lequel dit qui se ioue.
 L'on sçait le plus souvent qu'au toucher le poison
 Peut bien faire mourir quoy que point on y pense
 Tel pense en un baiser trouver sa guarison,
 Qui laisse dans son cœur la mort pour recompense.

Non vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur,
 Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, Virgo, fuge;
 Nec satis esse puta quod sis tibi conscia recti,
 Tunc quoque cum mens est integra, fama perit,
 Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,
 Postea, quidquid agas, semper hiatus erit.
 Si pereat miseris semel integra fama puellis,
 Lædaturûe lacer virginitatis honos;
 Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,
 Non iterum veniet qui fuit ante decor.
 Obducas licet vsque cutem, manet vsque cicatrix;
 Utque tegas, semper vulnera vulnus habent.

Le vice seulement vous ne debuez cherir
 Mais ce qui semble aussi mal faict en apparence
 Car combien que l'on ayt fort bonne conscience,
 La renommée peut par faux raport perir.
 Si la noix une fois perd sa coque premiere
 On ne peut par apres du tout la reparer
 Il demeure tousiours quelque faulte a parer.
 Et n'est jointte a l'instant ny de mesme maniere
 Ainsi si une fois les pucelles sans crainte
 Laisent perdre le bruit de leur integrité
 l'On doutera aussi de leur pudicité,
 Quand bien elle viuroient tout ainsi qu'une sainte.

ERgo verecundis sit cura, laborque puellis,
 Turpia ne possit garrula fama loqui.
 Hic ego, quos deceat scopulos vitare, docebo;
 Tu mea non duro dicta reconde sinu.
 Principid tibi turpe puta dare munus amanti,
 Sit procul a castâ virgine larga manus.
 Js cui parua dabis, credet maiora daturam;
 Pauca licet dones, cætera sumet amans.
 Adde quod ostendens cuiuis tua munera, dicet,
 Hæc dedit ardoris pignora ferre sui.
 Ignis, vbi paulum pinguedinis eijcit olla,
 Irruit, & totas depopulatur opes.

Vous filles qui avez l'honneur recommandable
 Pour empescher l'effort des langars venimeux
 Et les vanteurs amantz qui ont l'esprit fumeux.
 Fuyez l'occasion qui vous rend redoutable.
 Pensez que de d'onner c'est chose mal seante
 A celuy qui se rend amoureux de vos corps
 Car si la fille donne on soupconne pour lors,
 Qu'a garder chasteté elle est trop inconstante.
 Dailleurs celuy qui prend de la main d'une fille
 Croit que c'est la ferveur de l'amour qui l'espoint.
 Et quand la gresse sort de la povellet en ce point,
 Le feu dissipe tout & la povellet se grille.

ANNA.

N Il dare sponte subit, magis accipiendo perimus ;
 Noster avaritiæ crimina sexus habet :
 Hinc sumus imbelles, quæque omnia tela repellat,
 Protinus, accepto munere, victa jacet.
 Argenti natat æs ferrumque per æquora Vivi,
 Sola subit niveos aurea massa sinus.
 Quo nequeat penetrare chalyps, admittitur aurum ;
 Testis erit Danaës turris athena mihi.
 Cede chalyps, aurum de virginitate triumphat ;
 Hei mihi vis fulvo quanta colore latet !
 Fortè pudicitiam ferro dedit vna, sed auto
 Innumeræ patulos exhibuère sinus.

L Es filles de leur gré ne donnent pas souvent,
 Mais plutôt en prenant elle perdent leur force
 Les amants sçavent bien user de telle amorce,
 Et les font trespucher plus viste que le vent.
 Dessus le vis argent le feu nage & l'airain,
 Ainsy l'or sur le sein des filles les plus blanches
 Le demy seint d'argent leur bat dessus les hanches.
 Et se l'aissent tromper du jour au lendemain.
 L'or donc peut triompher de la virginité
 Le fer a triomphé d'une seule Lucreesse
 Mais par l'or on a veu perir mainte maistresse
 En livrant en public leur plus rare beauté.

ANNA.

ANNA:

CVra sit ergo tibi, si sit tibi cura pudoris,
 Adonis avidas abstinuisse manus.
 Nonne vides? vt nudus Amor (sic pingitur aptè)
 Nil præter pharetram, telaque pauca gerat:
 Nil pretium quo condat habet. Deus odit amantes
 Qui Veneris turpi munere, munus emunt.
 Non adamas tanti est, non gemma, nec aurea torques,
 Non tyriæ vestes, vilis vt esse velis.
 Iniectos admisit hians quia concha lapillos,
 A cancro patulæ diripiuntur opes.
 Muneris accepti mens conscia mollis amanti est,
 Nullaque pro casto bella pudore gerit.

A Ve song si tu veulx conserver ton honneur
 De ne prendre aucun don & de n'estre goulue
 Ou autrement tu es en train d'estre pollue.
 Par celuy qui sera ton plus libre domneur.
 Vois tu pas que l'amour est peint tout nud de corps,
 Et qu'il na vestement aucun sur sa charnûre
 Son arc & son carquois il a bien pour parure,
 Mais il na point de sac pour mettre des tresors
 L'huistre qui a la perle enclose en sa coquille
 Se voit du cancre affreux promptement devorer,
 L'honneur & les presens ne peu-vent pas durer
 Ensemble pour garder la pudeur d'une fille.

ANNA

ANNA.

PArua videbuntur, quæ nunc dabo iussa, puellis;
 Parua quidem fateor, sed tamen apta legi.
 Fronde levi juvenes jactoque laceffere malo
 Conveniens castis moribus esse nego.
 Flore latebat Apis (res hîc ea digna relatu est)
 Hanc videt, & tenero pollice virgo petit;
 Nec mora, nec requies: tandem ferit illa puellam:
 Huic tumet infestâ cuspide lasa cutis.
 Virgineam quid crabo manum petis improbe? clamat,
 Ludimus, & mens te lædere nulla fuit.
 Dum pueros lusu lasciva puella laceffit,
 Sæpe tumor vexat corpora, sæpe timor.

CE que je te diray semble fort peu de chose
 C'est bien peu il est vrai mais propre a recognoistre,
 Qu'en se pensant jover sans aucun mal accroistre
 A un vif moucheton caché dans une rose.
 La fillette luy met son doigt a descouvert,
 Il laisse l'esguillon la margue & la pointure
 Et luy enfle le doigt luy faisant ouverture,
 Si qu'elle ne peut pas dormir sur son lit vert.
 Ainsy quand en jouvant une fille lascive;
 Attaque les garçons de rioteux propos
 Les garçons trop subtilz corrompent leur repos.
 Et leur rendent le ventre enflé comme une grive.

(e)

ANNA

Non ego laudârim Nafonis vbique libellos,
 Ille vagos cupiat virginis esse pedes :
 Ille nurus latias curvis errare theatris
 Iussit, & in medio crura movere foro.
 Iudice me, castas mos dedecet iste puellas,
 Iudice me, non est virginis istud opus :
 Per fora turpis amor furit, & Venus; este, puellæ,
 Este domi, vobis est sacer iste locus.
 Nec facilè a spinis innoxia vellera servat,
 Per vepreta vago dum pede fertur ovis,
 Nec facile ingenui retinet monumenta pudoris,
 Sæpe dionæo juncta puella gregi.

O Vide naura point de par moy de louvange
 Qui veult que les pieds soient des vierges trop mouvans.
 Pour aller ça & la les cuisses remuans.
 Aux mouvemens lascifs cela est trop estrange,
 Selon mon jugement cela est malseant
 D'estre par les marchés par les places publiques
 C'est ou l'amour lascif traficque ses pratiques.
 Et ou l'on veoit courir les filles de neant.
 Chastes fault demeurer seurement en serrées,
 En travaillant tousiours dedans vostre maison
 Sans vous extravaguer en manquant de raison.
 Comme par les buissons les brebis esgarées.

PHYLLIS.

Egône perpetuis damnata puella tenebris
 Debeat æternùm delituisse domi ?
 Sit satis imperio duræ gèmuissè magistræ,
 Et ferulæ molles supposuisse manus:
 Nunc animis vigor est, & nos jubet vrbe vagari
 Mobilis, & toto qui volat orbe, puer.
 Nec sera profuerit; Venus ostia pandit amanti,
 Cum gemit ad clausas mæsta puella fores.
 Carceris impatiens vult libera colla Cupido,
 Tu quoque colla pater libera liber amas:
 Servando nova musta, perit servando puella:
 Mitia regna mero, virginibusque placent.

Faudra donc demeurer dolente en la maison,
 Et estre pour tousiours de tenebre obscurcie
 Il faut donc que tousiours la fille se soucie.
 De s'enfermer a part dedans quelque prison.
 C'est assez endurer deffombz une maistresse
 Qui nous fait travailler avecques chastiment
 Il faudroit donc n'avoir aucun resentiment,
 Pour vivre malheureuse en si grande detresse.
 Ainsi que le tonneau remply de vin nouveau,
 Brise & jette les fonds de c'il qui le reserre
 Ainsi libre je sors plus on me fait la guerre,
 Et je romps les liens sorte comme un taureau.

(c) 2

PHYE

P H Y L L I S.

Castaneas non antè nuces torrete , puellæ,
 Quam pateat tenui vulnere fissâ cutis :
 Si qua fuit , solido quæ cortice sustinet ignem ,
 Disilit , & rauco tecta fragore quatit.
 Torua verecundo quæ pectora claudit amori ,
 Quas Veneri pœnas , quas dabit illa sibi !
 Æstuat , & calidam nequit exhalare juventam ,
 Clauditur æternùm si qua puella domi :
 Mox tamen erumpens laxis bacchatur habenis ,
 Plusque retenta diu flamma fragoris habet.
 Vidi ego , quod licitis erat impenetrabile flammis ,
 Turpiter obscœno pectus amore rapi.

Svous faites rotir les marons dans le feu
 Sans leur fendre la peau tout a coup la rupture,
 Rend un bruit esclatant qu'il semble (je vous jure.)
 Que la maison se rompt & que ce n'est pas jeu.
 La fille qui enferme avec tant de contrainte ,
 L'amour dedans son cœur quelle endure de mal,
 Qui pourroit empescher un si brusque animal.
 Car plus on la maistrise & moins elle a de crainte.
 Ce que l'on leur permet elles ne le font pas ,
 Ce que l'on leur deffend plus elles le desirent
 Aux plaisirs prohibez c'est ou plus elle aspirent ,
 Quand bien elles devroient endurer le trespas.

ANNA.

Non mihi propositum est vinculis arcere puellas,
Sola vagos fuerat inhibere pedes.

PHYLLIS. At cuivis aurem dare me tua iussa vetabant

Anna, vir ergo mihi qualis habendus erit?

ANNA. Nube gravi, mea Phylli, viro cui mascula virtus

Mente dionæos expulit antè jocos;

Nube viro, cui dia Themis, cui ridet Apollo;

Ille tibi, vitæ per vada, pandet iter:

Nam si fortè rudi, rudis ipsa, jugère marito,

Qui thalami subeat munia, neuter erit.

Iunge dua, vtcunque voles, sine lumine tædas;

Semper erit piccâ nocte sepulta domus.

ANNA. **M**on intention n'est de contraindre les filles,
Avecques des liens, mais de n'aller courir
En differentz endroitz pour sotte discourir.
Comme celles qui sont oysives, inutiles.

PHYLLIS. Mais vous me deffendez de parler a aucun,

Qui sera le mary a qui pourray complaire

Anne conseille moy comment en telle affaire,

J'auray commodement mon plaisir oportun.

ANNA. Phyllis prend pour mary un sage personage,

Qui est comme un flambeau pour chacun esclairer,

Aultrement tu pouras trop de mal esperer.

Avec un mal apris, on passe mal son aage.

(c) 3

ANNA.

PHYLLIS.

T Vnè sophum toruâque aliquem de stirpe Catonis
 In tenerè cupias virginis ire sinus?
 Tunè virum quem luce forum, quem nocte libelli
 Sollicitant, thalamo posse vacare putas?
 Dum volet ille sui defendere jura clientis,
 Jura tori nullus, qui tueatur erit.
 Ingenium Magnetis habet Toga, pondera rerum
 Attrahit, & faciles nescit amore jocos.
 Jura tori, non jura fori, mihi discat amator,
 Non ego solliciti tangor amore viri.
 Hunc volo, qui facilis, qui nil, nisi basia, doctus;
 Hunc volo, cui nostro nil sit amore prius.

Pensez vous que je veuille un des sage de grece,
 Ou bien quelque amoureux du tige de Caton
 Pour bien aymer ne faut en avoir ce dicton,
 Que quelqu'un bien gaillard tout remply d'allegresse.
 Vn homme trop pensif qui estude aux lois,
 Qui a le livre en main n'est pas propre a la couche
 Ce qui rend la plus part leur femme tant farouche,
 C'est que leur amitié ne vault pas une noix.
 Je veux un amoureux qui son propre a baiser,
 Et au plaisir requis de la mere Cyprine
 Qui membrasse a deux bras qui baise ma poitrine,
 Et qui mon feu bruslant puisse bien appaiser.

ANNA.

PEctore (quis furor est?) tu nil nisi basia volues,
 Munia cum sacri sunt obeunda thori?
 Fœda faceſſe Venus! res est veneranda maritus:
 Turpe voluptati nomen abhorret Hymen.
 Non aliquis (mihi crede) nepos, Venerisue fatelles
 Aptus erit caſtæ ſceptra tenere domus;
 Memnonis effigiem, plerique ſequuntur amantes,
 Sole micante boant; hoc abeunte, ſilent.
 Dum tuus ille Paris primo furit actus amore,
 Basia mille feres, basia mille dabis
 At ſimulac ſtolidi deferbuit æſtus amantis,
 Protinus emeriti militis vxor eris.

QVelle ſureur ſe veoit dedans ton cœur empreinte
 Ne vouloir que baiſer au ſainct liêt nuptial,
 De faire la Venus, ou faire le cheval.
 N'eſt l'effeêt d'un mary ou d'une femme ſainte:
 Quelqu'un qui a ſervi tout le temps de ſa vie,
 C'eſt fier a Venus remply de ſaleté,
 Iceluy ne pourra jamais en verité.
 Servir d'un vray mary a ſa femme aſſervie,
 Car au commencement ce ne ſera qu'audace
 Que baiſers, que ſoubris ce ne ſeront que jeux,
 Rien que laſciveté & ce ne ſeront que jeux.
 Mais la fin ſe verra remple de fallace.

ANNA.

DVm Cephalus nimio rutilæ facis ardet amore,
 Luminaque in caro lumine fixa tenet,
 Non piscatores humilis non rostra carinæ,
 Non acui cultros in sua damna videt.
 Dum Domineꝝ frontem, dum sideris instar ocellos
 Respicit infano captus amore puer,
 Aut humeros barbamque sui miratur amantis,
 Aut levibus gaudet stulta puella iocis,
 Omne lætet vitium, nihil vltiora morantur;
 Solaque si liceat basia ferre, sat est.
 Cum Venus insanos tentigine iungit amantes,
 Separat infauftum sæva Megæra torum.

Pendant que nuitamment le poisson ne contemple,
 Que l'estat radieux du flambeau allumé
 Il est par le couteau du pecheur entamé,
 Et est endommagé tu y doibs prendre exemple.
 Ainsi lors qu'un garçon imbecille regarde,
 Seulement la beauté, ou du front ou des yeux
 Le sot amour s'en rend bien tost victorieux.
 Et devoir nettement ce qu'il ayme le garde.
 La fille en mesme humeur qui seulement admire,
 La barbe ou la grandeur de son fol amoureux
 Pense qu'ilz seront trop estimez & heureux,
 Mais venant a l'effect n'a ce qu'elle desire.

ANNA.

ANNA.

Ambrosium latè rosa, tunc quoque spargit odorem
 Cum fluit, aut multo languida sole jacet.
 Stultus amor formæ est, labatis, veniente senectâ,
 Non secus ac putri sub trabe fudit opus.
 Adde quod & febres minuunt, & cura decorem;
 Et totidem causis cessat amare puer.
 Firmius ingenium est, ipsisque nitescit ab annis,
 Et causas pro se mille favoris habet.
 Non tibi canities veteris festigia flammæ
 Auferet, aut rugæ finis amoris erunt,
 Si jungare viro, cui mens, magis ore, refulget;
 Illa vel extremos perstat ad vsque dies.

La roze esvanovie est en plus grande odeur,
 Ou bien quand le soleil luy darde sa lumiere
 Ainsi le beau vieillard de sa forme premiere,
 Retient le teint vermeil & sa belle couleur.
 Mais l'amour en est sot ainsy qu'un charpentier,
 Qui en un bois pourri veut faire son ouvrage
 Quand il a descouvert il en perd le courage.
 Voyant le deshonneur proche de son mestier.
 La veillesse pourtant n'oste du fol amour
 Du temps qui est passé le vestige ou la marque
 Au contraire elle esmeut & plus fort nous embarque.
 Mais la force luy manque en fin de jour en jour.

(f)

ANNA.

ANNA.

SI qua tui tibi cura, seni ne nube, puella,
 Ne jaceas viduo frigida nupta thoro.
 Si qua tibi veniet, veniet tibi posthuma proles;
 Cuique negat cari mors genitoris opem.
 Aut, si fortè patri numerosior exstitit heres,
 Garrula quod de te fama loquatur habet.
 Labitur interea teneri tibi flosculus ævi,
 Dumque gemis, vitæ pars melioris abit.
 Cur hedera annosam complexibus implicat vlmum?
 Vê misera! perit hæc, cum magis illa viret.
 Illa quidem ramos abit ambitiosa per omnes,
 At siccis arbor stat miseranda comis.

SItu as quelque soing de te bien marier,
 Garde bien d'un viellard prendre la peau ridée
 Ou bien tu te verras en ton amour bridée.
 Et par les amoureux promptement decrier.
 Car si c'est pour l'espoir d'avoir bien des escus,
 Tu seras des petis & des plus grands la fable,
 Ce pendant que tes ans se coulent comme sable.
 Et que ton vieil mary est cassé & perclus.
 Tout ainsi que le lierre qui enferme un viel orme,
 Plus il verdoye autour & plus l'orme est seché
 Ainsi a la fille est le viellard attaché.
 Mais ce mariage est ridicule & enorme.

ANNA.

CEdite Pivigni; nunquam bene virgo noverca est:

Quid tibi cum viduo, bella puella, viro?

Donet Hymen socij communia pignora lecti,

Illa tibi pignus virginitatis erunt,

Ingentem tenerâ quid figis in arbore ramum

Inviso quem jam pondere mala gravant?

Poma caduca fluent, calathis indigna coloni,

Inque pari damno ramus, & arbor erit.

Si sapis, arboribus ramum, sine prole, marita,

Poma sub autumnum sic magis apta feres.

Quin age, dum viridi turgent in cortice gemmæ,

Nil, nisi communes, arbor adoptet opes.

Hommes veuf desja d'une femme premiere

Laissez la vierge en paix cela ne convient pas

Car la fille est pour vous un trop friand repas,

A un veuf ne sied bien, beauté singuliere,

L'hymen veut que chacun recherche son semblable,

A fin de mieux jouir de leur virginité

Car sur un jeune tige un viel rameau planté.

Chargé de fruitz fait cheoir tout l'arbre & si l'acable.

Il faut donc prudemment sçavoirer aparier,

Les amantz en saison de jeunesse amoureuse,

Leur automne en sera lovable & fructueuse.

Heureux celuy qui peut se fort bien marier.

(f) 2

PHYL.

PHYLLIS.

IAm tua iussa placent : auri tamen actus amore
 In thalamum genitor me jubet ire senis.
 Ecquid agam ? nec enim mihi tota pecunia tanti est ,
 Ut vetuli conjunx principis esse velim.

ANNA.

Si pater indigno te subdere colla marito
 Fortè velit , nullâ vox tibi lite sonet.
 Virginis arma preces : rigidum prece flecte parentem ,
 Non aliâ durus vincitur arte pater.
 Quod truculenta nequit , frons hoc præstabit amica ,
 Obsequium , non vis , pectora dura trahit.
 Pinea verberibus nux inconcussa resistit ,
 Illa tamen , placido victo calore , patet.

PHYLLIS.

MAintenant tes discours ma chere Anne me plaisent ,
 Mon pere tout esois me veult a un viellard
 Donner mal a propos , de me plaindre il est tard.
 Mais quand prince il seroit ses escriz me desplaisent.

ANNA.

Si ton pere Phyllis te veult assubjectir
 A un viellard chenu il n'y faut consentir.
 Ne parle aucunement jamais ne ty accorde ,
 Jette nulles sanglotz jette nulles souspirs
 Regarde tristement saicts retentir tes cris ,
 Ton pere te fera , en fin misericorde.
 Comme la pomme au feu s'ouvre la cache du pir.
 Ainsi par la douceur tout se faict a la fin.

ANNA.

ANNA!

IAm sumus in portu, soluenda que zona puellæ est;
Hic quoque, de multis, pauca monenda mihi.
Infitor agnatos excindit in arbore ramos,
✠ Omnis adoptivum germen vt humor alat.
Funditus illa vagos animo deturbet amores,
✠ Germina legitimi si qua calor amat.
Protinus vt junxit tibi tæda pudica maritum
Unicus ille tibi mente fovendus erit.
Non congerro vetus tua postmodò tecta frequenter,
Nec juvet, innuptæ qui comes ante fuit.
Anxia nec matris, nec sit tibi cura sororis;
Alterius succor ne bibat alter amor

FAllor ? an occurrunt hâc plura notanda puellis
Quas socio primùm fœdere iunxit Hymen.
Quæ proprijs quondam vergebat in aëra ramis
Planta, peregrinâ non nisi fronde viret :
Vertice truncato iam non sua, germina monstrat,
Quodque suum non est sustinet arbor onus.
Arbitrio, nova nupta, tuo desiste moveri;
Certa tibi vitę norma maritus erit.
Ille dabit leges, quas non averſa sequêris;
Si ſapis, his succos pectoris adde tui.
Obsequium ſint regna tibi; parendo gubernas:
ſenſibus alterius diſce, puella, regi.

PLus habet Infitio, memori quod mente recondas,
 Infere preceptis hæc quoque, nupta, tuis.
 Cedit honor ramis, succi tamen arbor origo est;
 Et decus hoc, ex se quod dedit, alter habet.
 Si fortasse tuâ rutilent a dote penates,
 Arcula cum modico sit gravis ære viri.
 Pone supercilium, bona nec tua laudibus effer;
 Inquæ viri lateat nomine tota domus,
 Turpiter, hæc mea sunt, mulier furibunda reclamationat,
 Ah! nunquam proprias fœmina jactet opes.
 Lex dominos rerum pronuntiat esse maritos,
 Idque viri juris, quâ patet orbis, habent.

PLura locuturas strepitus, quem fortè ciebam,
 Terruit; Anna, prior dum capit aure sonum,
 Hic aliquis latet error, ait, satis ista, superque.
 Dixerat, & rosæo desijt ore loqui.

F I N I S.

SPECIAL 93-B

10222

-1

